

ریاست جمهوری
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

مطالعات طرح آمایش استان اردبیل

جلد اول: تحلیل وضعیت و ساختار

فصل اول: تحلیل وضعیت استان

بخش سوم: تحلیل اقتصادی

قسمت پنجم: تحلیل اقتصاد کلان استان و جایگاه آن در سطح

ملی در ۵ سال گذشته

مصوب شورای برنامه ریزی و توسعه استان اردبیل

۱۳۹۱

استاداری اردبیل   سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

شرکت کنسرسیوم مهندسين مشاور رویان و رویان فرانکار سیستم

مقدمه :

آمایش سرزمین، رسیدن به مطلوب ترین توزیع ممکن جمعیت، توسط بهترین شکل توزیع فعالیت های اقتصادی و اجتماعی در پهنه سرزمین استچنان که هر دوره ای از توسعه می تواند نگاه متفاوتی به سرزمین داشته باشد. اگر استراتژی، «توسعه صنعتی» باشد نگاه آمایشی «تصرف» سرزمین و پخش کردن فعالیت در گستره جغرافیایی است ولی اگر چنانچه استراتژی به «پسا صنعتی» شدن نظر داشته باشد، در نگاه آمایشی پایداری محیط زیست و بازگشت به طبیعت اهمیت خواهد یافت. بنابراین هر مرحله از توسعه و هر مرحله از فعالیت حکومتی، نگاه سرزمینی خود را خواهد داشت.

بدون تردید تلاش تمام برنامه ریزان رسیدن به توسعه پایدار ، تعادل منطقه ای ، توزیع مناسب فعالیتها و استفاده حداکثر از قابلیت های محیطی در فرایند توسعه مناطق می باشد . تمرکز شدید جمعیت و فعالیتها در یک یا چند نقطه جغرافیایی از مشخصه های بارز اکثر کشورهای در حال توسعه ، بخصوص ایران است .

رشد اقتصادی یک کشور به هر اندازه که باشد ، باز هم مناطق کم و بیش عقب مانده در آن دیده می شود که به علت فقدان منابع طبیعی و دوری از مراکز اصلی فعالیت های اقتصادی نسبت به سایر مناطق مستعد ، محروم مانده اند .

هدف آمایش سرزمین توزیع تهینه جمعیت و فعالیت در سرزمین است به گونه ای که هر منطقه متناسب با قابلیت ها ، نیازها و موقعیت خود از طیف مناسبی از فعالیت های اقتصادی و اجتماعی برخوردار باشد و جمعیت مناسب با توان و ظرفیت اقتصادی خود پذیرا باشد . به عبارت ساده تر هدف کلی آمایش سرزمین سازماندهی فضا به منظور بهره وری مطلوب از سرزمین در چهارچوب منابع ملی است .

مجید خدا بخش

استاد ارادیل

پیش گفتار:

آمایش سرزمین ، ارزیابی نظام مند عوامل طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ... به منظور یافتن راهی برای تشویق و کمک به جامعه بهره برداران در انتخاب گزینه هایی مناسب برای افزایش و پایداری توان سرزمین در جهت برآورد نیازهای جامعه است.

برخلاف رویکرد بخشی، آمایش سرزمین با رویکرد همه سونگر در چارچوب توسعه فضایی سعی دارد راهکارهای مناسب را برای تحقق توسعه متوازن، همه جانبه و پایدار در سطح سرزمین ارائه نماید.

در این راستا مطالعات آمایش استان اردبیل همپای سایر استانها و در قالب ساز و کار پیش بینی شده در طرح مصوب مطالعات آمایش سرزمین، ابلاغی ریاست محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور با برگزاری مناقصه و عقد قرارداد با کنسرسیوم مهندسیین مشاور رویان و رویان فرانگار سیستم و با همکاری کارشناسان سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان شروع گردید و نهایتاً در سال ۱۳۹۱ با طی مراحل مختلف اصلاح و تصویب در کارگروهها، در قالب ۲۴ جلد گزارش و CD نقشه های رقومی به تصویب شورای برنامه ریزی و توسعه استان رسید.

در این قسمت از مطالعه که خلاصه یافته های مطالعات آمایشی استان می باشد بصورت کلی ضمن معرفی وضعیت استان ، چشم انداز بارز توسعه استان شامل توسعه اقتصادی ، توسعه اجتماعی و فرهنگی و توسعه فضایی و در نهایت برنامه ریزی و سیاست گذاری شامل نواحی همگن برنامه ریزی ، تطبیق نواحی همگن فضایی - آمایشی با منطقه بندی طرح کالبدی منطقه ای و راهبردهای توسعه آمایش توسعه استان ارائه گردیده است .

امید است سند توسعه آمایش استان اردبیل به عنوان یکی از بالادست ترین سند توسعه استان در نظام برنامه ریزی در اولویت برنامه ریزان، مدیران و تصمیم گیران استان قرار گیرد.

شایسته است از تمامی دستگاه های اجرایی که با ارائه آمار و اطلاعات دقیق و اظهار نظر در بخش های مربوطه ما را در تدوین این مطالعات یاری نمودند قدردانی و تشکر نمایم .

داود شایقی

رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی

فهرست گزارش‌های طرح مطالعات آمایش استان اردبیل

♦ جلد اول: تحلیل وضعیت و ساختار

• فصل اول: تحلیل وضعیت استان

- بخش اول: تحلیل وضعیت منابع طبیعی و محیط زیست

پیوست ۱: هواشناسی

پیوست ۲: زمین شناسی

پیوست ۳: ارزیابی منابع اراضی

پیوست ۴: پوشش گیاهی

پیوست ۵: منابع آب سطحی و زیرزمینی

- بخش دوم: تحلیل اجتماعی و فرهنگی

قسمت اول: تحولات جمعیتی در سه دهه گذشته

قسمت دوم: تحلیل نظام شهری استان

قسمت سوم: تحلیل نظام روستانشینی و عشایری استان

قسمت چهارم و پنجم: تحلیل وضعیت فرهنگی و سرمایه اجتماعی استان

- بخش سوم: تحلیل اقتصادی

قسمت اول: تحلیل ویژگی‌های اقتصادی جمعیت

قسمت دوم: تحلیل زمینه‌های فعالیت اقتصادی برحسب بخش‌های اصلی

پیوست ۱: صنعت و معدن

پیوست ۲: ساختار کشاورزی

پیوست ۳: خدمات

قسمت سوم: تحلیل ویژگی‌های زیربنایی

قسمت چهارم: تحلیل عرصه‌های فعالیت اقتصادی

پیوست ۱: اقتصاد شهری

قسمت پنجم: تحلیل اقتصاد کلان استان و جایگاه آن در سطح ملی در ۵

سال گذشته

• فصل دوم: تحلیل ساختار فضایی موجود

• فصل سوم: توصیف و تحلیل پیوندهای اصلی بین سکونتگاه‌ها

• فصل چهارم: ملاحظات دفاعی - امنیتی در آمایش استان

• فصل پنجم: جمع بندی و نتیجه گیری از مطالعات

♦ جلد دوم: برنامه ریزی و سیاست گذاری و ساختار مدیریت آمایش استان

چارچوب مطالعات آمایش استان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۷	۱: تحلیل اقتصاد کلان استان و جایگاه آن در سطح ملی در ۵ سال گذشته
۷	۱-۱: تولید ناخالص داخلی در استان
۸	۱-۱-۱: تولید ناخالص داخلی
۸	۱-۱-۱-۱: تولید ناخالص داخلی سرانه
۹	۱-۱-۱-۲: ساختار بخشی تولید ناخالص داخلی
۱۴	۱-۱-۲: ساختار بخشی (رشته فعالیتی) تولید ناخالص داخلی
۱۴	۱-۱-۲-۱: بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری
۱۵	۱-۱-۲-۲: بخش ماهیگیری
۱۶	۱-۱-۲-۳: بخش معدن
۱۷	۱-۱-۲-۴: بخش صنعت
۲۰	۱-۱-۲-۵: بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی
۲۲	۱-۱-۲-۶: بخش ساختمان
	۱-۱-۲-۷: بخش عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل
۲۳	نقلیه و کالاها
۲۴	۱-۱-۲-۸: بخش هتل و رستوران
۲۶	۱-۱-۲-۹: بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
۲۸	۱-۱-۲-۱۰: بخش واسطه گری های مالی
۳۰	۱-۱-۲-۱۱: بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
۳۱	۱-۱-۲-۱۲: بخش اداره امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی
۳۳	۱-۱-۲-۱۳: بخش آموزش
۳۶	۱-۱-۲-۱۴: بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی

۱۵-۲-۱-۱:	بخش سایر خدمات عمومی و اجتماعی و شخصی	۳۷
	و خانگی	
۱۶-۲-۱-۱:	ضریب مکانی تولید خالص بخشها و رشته	۳۹
	فعالیت‌های اقتصادی	
۲-۱:	درآمدهای استان	۴۴
۲-۱-۱:	درآمدهای عمومی	۴۵
۲-۲-۱:	درآمدهای اختصاصی	۴۸
۳-۱:	هزینه و درآمد خانوارها	۵۴
۳-۱-۱:	مصرف و درآمد خانوارهای شهری و روستایی	۵۴
۳-۱-۱-۱:	هزینه(مصرف) خانوارهای شهری استان	۵۵
۳-۱-۱-۲:	درآمد خانوارهای شهری استان	۶۵
۳-۱-۱-۳:	هزینه (مصرف) خانوارهای روستایی استان	۶۹
۳-۱-۱-۴:	درآمد خانوارهای روستایی استان	۷۸
۳-۱-۱-۵:	مقایسه ساختار هزینه خانوارهای شهری و روستایی استان	۸۲
۳-۱-۱-۶:	مقایسه ساختار منابع درآمدی خانوارهای شهری و روستایی استان	۸۶
۳-۱-۱-۷:	تحول هزینه و درآمد خانوارهای استان	۹۰
۳-۲-۱:	نابرابری توزیع درآمد در استان	۹۴
۳-۲-۱-۱:	میزان نابرابری درآمد در جامعه شهری استان	۹۴
۳-۲-۲-۱:	میزان نابرابری درآمد در جامعه روستایی استان	۹۹
۳-۲-۳-۱:	روند تحول نابرابری درآمد در استان	۱۰۳
۳-۳-۱:	پس انداز (سپرده های بانکی)	۱۰۵
۴-۱:	تامین منابع مالی	۱۱۱
۴-۱-۱:	منابع دولتی	۱۱۱

عنوان

صفحه

	۱-۴-۱-۱: اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای چگونگی
۱۱۴	مصرف آنها به تفکیک استانی و ملی
	۱-۴-۱-۲: اعتبارات هزینه ای به تفکیک ملی و استانی
۱۲۰	و چگونگی مصارف آن
۱۲۳	۱-۴-۱-۳: سرمایه گذاری شرکتهای دولتی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۱	جدول (۱-۱): روند تحول تولید ناخالص داخلی و سرانه آن در استانهای کشور در فاصله سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳
۱۲	جدول (۱-۲): روند تحول ساختار بخشی تولید ناخالص داخلی استان اردبیل و کل کشور در دوره زمانی ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳
۱۵	جدول (۱-۳): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۱۵	جدول (۱-۴): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۱۶	جدول (۱-۵): روند تحول ارزش افزوده بخش ماهیگیری در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۱۷	جدول (۱-۶): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش معدن در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۱۹	جدول (۱-۷): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش صنعت در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳
۲۰	جدول (۱-۸): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش صنعت و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۲۱	جدول (۱-۹): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳

- جدول (۱-۱۰): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ ۲۲
- جدول (۱-۱۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش ساختمان در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ ۲۳
- جدول (۱-۱۲): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش ساختمان و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ ۲۳
- جدول (۱-۱۳): روند تحول ارزش افزوده بخش عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ ۲۴
- جدول (۱-۱۴): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش هتل و رستوران در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ ۲۵
- جدول (۱-۱۵): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش هتل و رستوران و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ ۲۶
- جدول (۱-۱۶): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور و در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ ۲۷
- جدول (۱-۱۷): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ ۲۸
- جدول (۱-۱۸): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش واسطه گری های مالی در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ ۲۹
- جدول (۱-۱۹): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش واسطه گری های مالی و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ ۲۹

- جدول(۲۰-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳
۳۱
- جدول(۲۱-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۳۱
- جدول(۲۲-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی در استان اردبیل جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳
۳۳
- جدول(۲۳-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۳۳
- جدول(۲۴-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش آموزش در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳
۳۵
- جدول(۲۵-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش آموزش و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۳۵
- جدول(۲۶-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳
۳۷
- جدول(۲۷-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۳۷
- جدول(۲۸-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳
۳۸

۳۹	جدول (۲۹-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور — در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۴۰	جدول (۳۰-۱): اندازه ضریب مکانی تولید خالص بخش ها و رشته فعالیتهای نظام اقتصادی استان اردبیل در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۴۹	جدول (۳۱-۱): روند تحول درآمدهای عمومی و ضریب تحقق پذیری آنها در استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
۴۹	جدول (۳۲-۱): سهم نسبی برآورد درآمدهای عمومی و درآمدهای اختصاصی در کل درآمدهای استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
۶۱	جدول (۳۳-۱): ساختار هزینه ماهانه یک خانوار شهری در استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
۶۲	جدول (۳۴-۱): مقایسه ساختار کلی هزینه ماهانه یک خانوار شهری در استان اردبیل با سایر استانهای کشور در سال ۱۳۸۴
۶۶	جدول (۳۵-۱): ساختار منابع درآمد ماهانه یک خانوار شهری در استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
۷۴	جدول (۳۶-۱): ساختار هزینه ماهانه یک خانوار روستایی در استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
۷۵	جدول (۳۷-۱): مقایسه ساختار کلی هزینه ماهانه یک خانوار روستایی در استان اردبیل با سایر استانهای کشور در سال ۱۳۸۴
۷۹	جدول (۳۸-۱): ساختار منابع درآمد ماهانه یک خانوار روستایی در استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
۸۳	جدول (۳۹-۱): مقایسه ساختار هزینه ماهانه یک خانوار شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴
۸۷	جدول (۴۰-۱): ساختار منابع درآمد ماهانه خانوارهای شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴

عنوان

صفحه

- جدول (۱-۴۱): متوسط هزینه ماهانه هر خانوار شهری استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
۹۰
- جدول (۱-۴۲): ساختار منابع درآمدی خانوارهای شهری استان اردبیل در سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
۹۱
- جدول (۱-۴۳): تحول هزینه ماهانه یک خانوار روستایی استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
۹۲
- جدول (۱-۴۴): تحول ساختار درآمدی خانوارهای روستایی استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
۹۳
- جدول (۱-۴۵): اندازه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در جامعه شهری استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
۹۷
- جدول (۱-۴۶): اندازه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در جامعه روستای استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
۱۰۱
- جدول (۱-۴۷): اندازه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در جامعه روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴
۱۰۴
- جدول (۱-۴۸): اندازه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در جامعه روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۰ و ۱۳۸۴
۱۰۵
- جدول (۱-۴۹): تراز درآمد و هزینه سالانه خانوارهای شهری و روستایی استان اردبیل در ۵ سال گذشته
۱۰۶
- جدول (۱-۵۰): تراز هزینه و درآمد ماهانه هر خانوار دهکهای هزینه ای در جامعه شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴
۱۰۶
- جدول (۱-۵۱): تراز هزینه و درآمد ماهانه هر خانوار دهکهای درآمدی در جامعه شهری و روستایی استان اردبیل ۱۳۸۴
۱۰۷
- جدول (۱-۵۲): تعداد سپرده گذاران و میزان سپرده گذاری در استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۰
۱۰۹

- جدول (۵۳-۱): روند تحول ترکیب منابع درآمدی بودجه استان اردبیل در دوره
 پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
 ۱۱۲
- جدول (۵۴-۱): روند تحول ساختار مصارف اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای
 بودجه عمومی استان اردبیل برحسب امور در دوره پنجساله ۱۳۷۹
 تا ۱۳۸۳
 ۱۱۵
- جدول (۵۵-۱): توزیع عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای برحسب امور و
 فصول در استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳
 ۱۱۸
- جدول (۵۶-۱): توزیع عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای برحسب دستگاههای
 اجرایی در استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
 ۱۱۹
- جدول (۵۷-۱): ساختار اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان اردبیل برحسب
 اعتبارات استانی و ملی در سالهای ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴
 ۱۲۰
- جدول (۵۸-۱): عملکرد اعتبارات هزینه ای استان اردبیل از محل درآمدهای عمومی
 به تفکیک دستگاههای اجرایی در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
 ۱۲۲
- جدول (۵۹-۱): ضریب تحقق پذیری مصرف اعتبارات هزینه ای در استان اردبیل در
 دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
 ۱۲۲
- جدول (۶۰-۱): ساختار منابع - مصارف حساب سرمایه شرکتهای دولتی در استان
 اردبیل در سالهای ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴
 ۱۲۴
- جدول (۶۱-۱): منابع و مصارف حساب سرمایه شرکتهای دولتی در استان اردبیل در
 سالهای ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴
 ۱۲۴
- جداول پیوست**
- جدول (۱): تولید ناخالص داخلی و سرانه آن به تفکیک استانهای کشور در سال ۱۳۸۵
 جدول (۲): ساختار بخشی و رشته فعالیتی تولید ناخالص داخلی در کل کشور و
 استان اردبیل در سال ۱۳۸۵
 ۱۲۷

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۲	نمودار (۱-۱): مقایسه تولید ناخالص داخلی سرانه استان اردبیل با سایر استانهای کشور در سال ۱۳۸۳
۴۱	نمودار (۱-۲): مقایسه سهم نسبی ارزش افزوده رشته فعالیتهای عمده اقتصادی از کل تولید ناخالص داخلی استان اردبیل در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳
۴۲	نمودار (۱-۳): روند تحول سهم نسبی ارزش افزوده رشته فعالیتهای عمده اقتصادی استان اردبیل در کشور در سال ۱۳۸۳ نسبت به سال ۱۳۷۹
۴۹	نمودار (۱-۴): روند تحول ساختار نسبی عملکرد درآمدهای عمومی استان اردبیل در سالهای منتخب دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
۵۰	نمودار (۱-۵): روند تحول ساختار نسبی درآمدهای مالیاتی استان اردبیل در سالهای منتخب دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
۵۱	نمودار (۱-۶): سهم مالیاتهای مستقیم و غیر مستقیم در درآمدهای مالیاتی استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
۵۲	نمودار (۱-۷): روند تحول سهم نسبی درآمدهای عمومی و درآمدهای اختصاصی در کل درآمدهای استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
۶۲	نمودار (۱-۸): مقایسه هزینه های ماهانه یک خانوار شهری استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
۶۳	نمودار (۱-۹): مقایسه سهم نسبی هزینه های خوراکی و غیر خوراکی در هزینه کل یک خانوار شهری استان اردبیل در سال ۱۳۸۴
۶۶	نمودار (۱-۱۰): ساختار درآمد ماهانه خانوارهای شهری استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
۶۷	نمودار (۱-۱۱): ساختار نسبی درآمد یک خانوار شهری استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴

- نمودار(۱۲-۱): مقایسه هزینه های ماهانه یک خانوار روستایی استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
 ۷۵
- نمودار(۱۳-۱): مقایسه نسبی هزینه های خوراکی و غیرخوراکی در هزینه کل یک خانوار روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴
 ۷۶
- نمودار(۱۴-۱): ساختار درآمد ماهانه خانوارهای روستایی استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
 ۷۹
- نمودار(۱۵-۱): ساختار نسبی درآمد یک خانوار روستایی استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
 ۸۰
- نمودار(۱۶-۱): مقایسه هزینه های ماهانه یک خانوار شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴
 ۸۳
- نمودار(۱۷-۱): مقایسه سهم نسبی هزینه های خوراکی و غیرخوراکی در هزینه کل یک خانوار شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴
 ۸۴
- نمودار(۱۸-۱): مقایسه ساختار درآمد ماهانه یک خانوار شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴
 ۸۷
- نمودار(۱۹-۱): ساختار نسبی درآمد یک خانوار شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴
 ۸۸
- نمودار(۲۰-۱): مقایسه سهم نسبی دهکهای درآمدی در جامعه شهری استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
 ۹۷
- نمودار(۲۱-۱): مقایسه سهم نسبی دهکهای درآمدی در جامعه روستایی استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴
 ۱۰۱
- نمودار(۲۲-۱): سهم نسبی انواع سپرده ها در نظام بانکی استان در پایان سال ۱۳۸۰ و ۱۳۸۴
 ۱۰۹
- نمودار(۲۳-۱): ساختار نسبی درآمد دولتی بودجه استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴
 ۱۱۲
- نمودار(۲۴-۱): ساختار مصارف اعتبارات تملک دارایی ها سرمایه ای از محل درآمدهای عمومی در دوره پنجساله ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳
 ۱۱۵

هدف اصلی مطالعات اقتصاد کلان در طرح آمایش استان، « شناخت هرچه بیشتر شرایط و پتانسیل‌های استان جهت بهره‌مندی مناسب از امکانات موجود و تعیین بررسی‌های نسبی اقتصادی ..» با روش برخورد گسست - پیوست نظام اقتصادی استان و هریک از بخشها و رشته‌های فعالیتهای تشکیل دهنده آن است که در چارچوب شرح خدمات این مطالعات به تحلیل موضوع‌های زیر می‌پردازد:

- تولید ناخالص داخلی استان چه اندازه است؟ تولید ناخالص سرانه استان چه اندازه است؟ ساختار بخشی و رشته‌های فعالیتی تولید ناخالص داخلی و سهم نسبی ارزش افزوده هر بخش و رشته فعالیت در آن چیست؟ از این منظر، فعالیتهای اقتصادی مهم و غالب نظام اقتصادی استان کدامند؟ جایگاه نسبی نظام اقتصادی استان و هریک از بخشها و رشته‌های فعالیتهای آن در قیاس با موارد متناظرشان در کشور چگونه است؟ روند تحول تولید ناخالص داخلی استان و اجزای آن در پنجسال گذشته در قیاس با آن در کشور چگونه است؟
- درآمدهای استان، در چارچوب نظام بودجه ریزی کشور، چه اندازه است؟ اقلام تشکیل دهنده این درآمدها کدامند؟ نقش مالیاتها در ایجاد این درآمدها چه اندازه است؟ ترکیب منابع مالیاتی استان چیست؟ تحول درآمدهای استان و ساختار نسبی آن در طول زمان چگونه است؟
- هزینه‌های خانوارهای شهری و روستایی استان و ساختار اجزای تشکیل دهنده آن چگونه است؟ درآمد خانوارهای شهری و روستایی استان چقدر است و منابع درآمدی تشکیل دهنده آن کدامند؟ رابطه هزینه و درآمد خانوارهای استان چگونه است؟ تفاوتها و مشابهت‌های هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی استان با یکدیگر و نیز با موارد متناظرشان در کل کشور کدام است؟ روند تحول درآمد و هزینه خانوارهای شهری و روستایی استان در قیاس با روند متناظر آن در کل کشور

چگونه است؟ الگوی توزیع درآمد در میان خانوارهای شهری و روستایی استان چگونه است و میزان نابرابری این الگوی توزیع چه میزان است؟ این الگوی توزیع و نابرابری آن در استان و کشور، در مقایسه با هم، چه ویژگی‌هایی دارد؟ میزان سپرده‌های بانکی در استان و تنوع آنها چگونه است؟

- منابع مالی (اعتبارات) استان و توزیع آن بین مصارف جاری (هزینه‌ای) و عمرانی (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) چگونه است؟ سهم منابع استانی و ملی در اعتبارات استان کدام است؟ سهم نسبی هریک از امور و فصول بودجه در جذب اعتبارات عمرانی و هریک از دستگاه‌های اجرایی در جذب اعتبارات جاری کدام است؟ روند تحول اعتبارات استان و ساختار کلی هزینه کرد آن چگونه است؟

در زیر به برخی از مهمترین این سواها، در چارچوب نتایج بررسی‌های تفصیلی ارائه شده از این گزارش، پاسخ داده می‌شود تا زمینه کلی ورود به متن اصلی گزارش را برای خواننده آن فراهم آورد.

(الف): تولید ناخالص داخلی استان

- تولید ناخالص داخلی استان برحسب قیمت‌های جاری، در فاصله سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ نزدیک به ۲/۲ برابر شده و از ۶/۸ هزار میلیارد ریال به ۱۴/۸ هزار میلیارد ریال رسیده است. شتاب افزایش تولید ناخالص داخلی استان کمتر از متوسط متناظر آن در کشور است و در نتیجه، سهم نسبی استان در تولید ناخالص داخلی کشور در این دوره زمانی از ۱/۱ درصد به ۱/۰ درصد تنزل یافته است.
- در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳، تولید ناخالص داخلی سرانه استان برحسب قیمت‌های جاری از ۵/۷ میلیون ریال به ۱۱/۹ میلیون ریال افزایش یافته است. در هر دو مقطع زمانی، تولید ناخالص داخلی سرانه استان اندکی بیشتر از نصف مبلغ متناظر آن در کشور است، ضمن آن که، موقعیت نسبی استان در کشور در طول این دوره زمانی تنزل یافته و نسبت تولید ناخالص داخلی سرانه استان به متوسط متناظر آن در کشور از ۰/۵۷ به ۰/۵۳ کاهش یافته است. تولید ناخالص داخلی سرانه استان اردبیل در سال ۱۳۸۳ تنها بیشتر از مبلغ متوسط متناظر آن در استانهای آذربایجان غربی، چهارمحال و بختیاری، سیستان و بلوچستان، کردستان، کرمانشاه و لرستان بوده و از آن در سایر استانهای کشور کمتر است.

- در سال ۱۳۸۳، از کل تولید ناخالص داخلی استان حدود ۲۸/۷ درصد در بخش کشاورزی، ۱۳/۹ درصد در بخش صنایع و معادن و ۵۶/۹ درصد در بخش خدمات ایجاد شده است که به وضوح نشان دهنده نقش غالب و مسلط فعالیتهای بخش خدمات در نظام تولید استان و اهمیت نسبی بسیار کم بخش صنایع و معادن (مشمول بر فعالیتهای ساختمانی) در این نظام تولیدی است. در یک مقایسه تطبیقی بین ساختار بخشی نظام تولید در استان و کل کشور می توان نشان داد که در ایجاد تولید ناخالص داخلی در نظام اقتصادی استان، سهم نسبی بخش کشاورزی در حدود ۳ برابر و سهم نسبی بخش صنایع و معادن حدود یک سوم سهم نسبی این بخش ها در نظام اقتصادی کشور است. با این حال، در طول دوره زمانی ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ از سهم نسبی بخش صنایع و معادن در نظام اقتصادی استان کاسته شده و بر سهم نسبی بخش کشاورزی افزوده شده است.

(ب) : درآمدهای استان

- برپایه اطلاعات پیوست استانی قانون بودجه کشور، در طول دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴، درآمدهای عمومی در قیاس با درآمدهای اختصاصی، همواره بخش بسیار بزرگتری از درآمدهای استان را تشکیل داده و بر اهمیت نسبی آن نیز تدریجاً افزوده شده است. سهم نسبی درآمدهای عمومی در درآمدهای استان در این دوره زمانی از ۸۴/۲ درصد به ۹۴/۸ درصد افزایش یافته است.
- مبلغ عملکرد درآمدهای عمومی استان در سال ۱۳۸۴ بالغ بر ۳۳۲/۶ میلیارد ریال است که ۸۴/۳ درصد آن از محل درآمدهای مالیاتی است. اندازه متناظر این نسبت برای درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا ۱۳/۷ درصد، درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت ۰/۵ درصد و درآمدهای حاصل از حق بیمه و متفرقه ۱/۵ درصد است و به این ترتیب ملاحظه می شود که اهمیت نسبی درآمدهای مالیاتی در ایجاد درآمدهای عمومی استان، به تنهایی بیش از ۵ برابر سهم نسبی سایر درآمدها است، می توان نشان داد، در فاصله سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ بر اهمیت نسبی درآمدهای مالیاتی در ایجاد درآمدهای عمومی استان افزوده شده است.
- تفکیک درآمدهای مالیاتی استان در سال ۱۳۸۴ نشان میدهد که از کل این درآمدها حدود ۴۹/۶ درصد از طریق مالیات بر درآمد، ۱۸/۷ درصد از طریق مالیات بر شرکتها، ۵/۴ درصد از طریق مالیات بر ثروت و ۲۶/۳ درصد از طریق مالیات بر

مصرف و فروش ایجاد شده است. با اندکی مسامحه می توان گفت که حدود $\frac{3}{4}$ درآمدهای مالیاتی استان از طریق مالیاتهای مستقیم و کمی بیش از $\frac{1}{4}$ آن از طریق مالیاتهای غیرمستقیم اخذ شده است.

(پ): هزینه و درآمد خانوارها

- در سال ۱۳۸۴، متوسط هزینه ماهانه هر خانوار شهری استان در حدود ۵۲۳ هزار تومان و یک خانوار روستایی استان ۴۳۵ هزار تومان است. به این ترتیب ملاحظه می شود، متوسط هزینه هر خانوار شهری استان در حدود ۳۹ درصد بیشتر از آن برای یک خانوار روستایی استان است. در این سال، متوسط درآمد ماهانه هر خانوار شهری استان حدود ۴۹۷ هزار تومان و یک خانوار روستایی استان ۳۳۸ هزار تومان است و در نتیجه، به طور متوسط، درآمد هر خانوار شهری استان ۴۷ درصد بیشتر از آن برای یک خانوار روستایی استان است.

- در یک مقایسه تطبیقی می توان نشان داد، در سال ۱۳۸۴، متوسط هزینه هر خانوار شهری و روستایی استان به ترتیب ۶ درصد و ۳۹ درصد بیشتر از متوسط متناظر این هزینه برای یک خانوار شهری و روستایی کشور است. به همین ترتیب، متوسط درآمد هر خانوار شهری و روستایی استان ۱۱ درصد و ۲۰ درصد بیشتر از آن برای هر خانوار شهری و روستایی کشور می باشد.

- برآوردهای مشاور نشان می دهد، هر چند میزان نابرابری توزیع درآمد (هزینه خالص سرانه) در میان خانوارهای جامعه شهری و روستایی استان در سطح بالنسبه بالایی قرار دارد و لیکن شدت نسبی آن کمتر از شدت نسبی نابرابری توزیع درآمد در میان خانوارهای شهری و روستایی کشور است. این ویژگی در کنار ویژگی بیشتر بودن متوسط درآمد و هزینه خانوارهای شهری و روستایی استان در قیاس با متوسط آن در کشور و بالاتر بودن سهم نسبی درآمدی دهکهای پایین خانوارها از کل درآمد استان نسبت به آن در کشور و... موجب می شود تا سطح رفاه اقتصادی خانوارهای شهری و روستایی (و نیز خانوارهای دهکهای کم درآمد) استان بالاتر از آن برای خانوارهای شهری و روستای کشور باشد.

در سال ۱۳۸۴، اندازه ضریب جینی توزیع درآمد در میان خانوارهای جامعه شهری و روستایی استان به ترتیب $\frac{0}{395}$ و $\frac{0}{350}$ بوده و اندازه های متناظرشان در کل کشور به

ترتیب ۰/۴۱۰ و ۰/۳۹۶ است که ضمن تایید برداشت بالا نشان دهنده کمتر بودن میزان نابرابری توزیع درآمد در میان خانوارهای جامعه روستایی استان (و کشور) از میزان متناظر این نابرابری در جامعه شهری استان (و کشور) است.

- می توان نشان داد که میزان نابرابری توزیع درآمد در میان خانوارهای شهری و روستایی استان در سال ۱۳۸۴ نسبت به آن در سال ۱۳۸۰ کمتر شده است که این امر در کاهش اندازه همه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد (و از آن جمله و ضریب جینی) نمایان است.

- آمارهای رسمی هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی استان و کشور در همه سالهای مورد نظر حاکی از فزونی هزینه ها نسبت به درآمدها و فقدان پس انداز در میان خانوارها است (چرایی این وضعیت خارج از بررسیهای طرح حاضر است) ، بنابراین امکانی برای سپرده گذاری آنها نزد بانکها وجود ندارد.

علیرغم این گفته، برداشتهای عینی و کارشناسی حاکی از سپرده گذاری برخی خانوارها نزد بانکها است و لیکن آمارهای بانکی نیز تمایزی میان خانوارهای سپرده گذار و سایر سپرده گذاران خود نمی گذارند تا به تحلیل آن پرداخت.

در هر حال، در سال ۱۳۸۴، بانکهای استان دارای بیش از ۲/۱ میلیون سپرده گذار بوده اند و مبلغ سپرده گذاری آنان نزد بانکهای استان در پایان این سال حدود ۵/۶ هزار میلیارد ریال است که از آن، سهم نسبی سپرده های قرض الحسنه جاری ۲۵/۴ درصد، قرض الحسنه پس انداز ۱۶/۹ درصد، سرمایه گذاری کوتاه مدت ۲۲/۴ درصد، سرمایه گذاری بلندمدت ۱۸/۲ درصد و سایر سپرده ها ۱۷/۱ درصد است.

(ت) : تامین منابع مالی

- منابع مالی لازم برای تامین هزینه های جاری و عمرانی دستگاههای اجرایی استان عمدتاً از طریق منابع دولتی تامین می شود. این منابع نیز به نوبه خود به دو طریق اعتبارات استانی و اعتبارات ملی (عمومی) تامین می شود که سهم نسبی منابع ملی در آن بسیار بیشتر بوده و حاکی از وابستگی دستگاههای اجرایی استان برای تامین هزینه های انجام وظایف جاری و عمرانی خود به منابع ملی (خارج استانی) است. در سال ۱۳۸۴، کل مبلغ عملکرد اعتبارات بودجه استان نزدیک به ۲/۴ هزار میلیارد ریال است که ۸۷ درصد آن از طریق منابع ملی و ۱۳ درصد از طریق منابع استانی تامین مالی شده است. به این ترتیب، سهم نسبی منابع ملی در تامین اعتبارات استان

- حدود ۷ برابر آن برای منابع استانی است. این وضعیت، با اندکی تفاوت، در همه سالهای دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ وجود دارد.
- با آن که در طول دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴، همواره بخش بسیار بزرگتری از اعتبارات استان صرفه هزینه های جاری می شود، با این حال روند عمومی آن نیز افزایش است. به این ترتیب، در مجموع، در این دوره زمانی، از سهم نسبی اعتبارات صرف شده برای هزینه های عمرانی استان کاهش یافته است. در سال ۱۳۸۰، سهم نسبی اعتبارات هزینه ای و اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای در کل عملکرد اعتبارات استان به ترتیب ۶۶/۵ درصد و ۳۳/۵ درصد است که در سال ۱۳۸۴ به ترتیب به ۷۰/۲ درصد و ۲۹/۸ درصد تغییر یافته است.
  - در سال ۱۳۸۳، از کل عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان از محل درآمدهای عمومی (۳۶۹ میلیارد ریال)، حدود ۶ درصد برای امور عمومی، ۵۶ درصد برای امور اجتماعی و ۳۸ درصد برای امور اقتصادی مصرف شده است. فصول راه و ترابری، عمران و نوسازی روستاها، عمران شهرها، آموزش و پرورش عمومی، تربیت بدنی و امور جوانان و جهانگردی فصولی هستند که بیشترین مبلغ اعتبارات عمرانی استان برای آنها هزینه می شود.
  - سازمان آموزش و پرورش، بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان بهزیستی، اداره کل راه و ترابری، استانداری، سازمان جهاد کشاورزی و... دستگاههای اجرایی دارای بیشترین اعتبارات هزینه ای (جاری) هستند. اندازه سهم نسبی این سازمانها از کل اعتبارات جاری استان در سال ۱۳۸۴ (حدود ۱/۷ هزار میلیارد ریال) به ترتیب ۷۱/۴ درصد، ۹/۲ درصد، ۱/۹ درصد، ۱/۷ درصد و ۲/۴ درصد و ۳/۳ درصد است. گفتنی است اعتبارات هزینه ای جذب شده توسط سازمان آموزش و پرورش استان، همواره، بسیار قابل توجه بوده و به تنهایی بیش از ۲/۳ برابر آن برای همه دستگاههای اجرایی دیگر استان است.
  - بررسی منابع - مصارف حساب سرمایه شرکتهای دولتی استان در پیوست قانون بودجه کشور نشان می دهد که منابع (و مصارف) حساب سرمایه این شرکتها (برحسب قیمتهای جاری) از حدود ۲۳۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۱ به حدود ۴۴۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته است که بخش بسیار بزرگی از آن برای سرمایه گذاریهای جدید و بخش کوچکی از آن برای بازپرداخت وامهای سرمایه ای اختصاص داده می شود.

۱: تحلیل اقتصاد کلان استان و جایگاه آن در سطح ملی در ۵ سال گذشته

۱-۱: تولید ناخالص داخلی در استان

با توجه به بسیاری از ملاحظات نظری و کاربردی می توان گفت، ارزش افزوده مناسب‌ترین معیار کلی ارزیابی و سنجش نتیجه فعالیتهای اقتصادی (یعنی، تولید کالاها و خدمات) برای بخشها و رشته فعالیتهای اقتصادی و تولید ناخالص داخلی (GDP) معیار متناظر آن برای کل فعالیتهای اقتصادی جامعه می باشد. از این رو برای تعیین جایگاه نسبی نظام اقتصادی استان اردبیل در کل اقتصاد کشور باید تولید ناخالص داخلی آنها و برای تعیین جایگاه نسبی هر بخش و رشته فعالیت اقتصادی استان در کشور باید ارزش افزوده آنها با یکدیگر سنجیده شود. این مقایسه تطبیقی می تواند برای ارزیابی روند تحول این جایگاه در طول زمان نیز مورد استفاده قرار گیرد.

از لحاظ کاربردی، الزامات فنی محاسبه ارزش افزوده بخشها و رشته فعالیتهای اقتصادی و تولید ناخالص داخلی کل نظام اقتصادی استان و نیز سازگاری با آمارهای متناظر آن در کل کشور حکم می کند تا ارزیابی های تطبیقی زمانی- مکانی با استفاده از یک چارچوب آماری جامع و هماهنگ انجام شود. در کشور ما مرکز آمار ایران تنها سازمانی است که حسابهای تولید استانی را برآورد می کند. برآورد این حسابها از سال ۱۳۷۹ شروع شده و آخرین برآورد آن مربوط به سال ۱۳۸۳ است.^۱ بررسیهای این بند با استناد به این برآوردها انجام شده است. گفتنی است، بررسی کمیتهای کلان اقتصادی در استان بر پایه قیمتهای جاری آنها بوده و فقدان شاخصهای قیمت مناسب برای تعدیل آنها به قیمت ثابت، امکان بسط این بررسی بر پایه قیمتهای ثابت در طول زمان را به دست نمی دهد.

---

^۱ در فاصله زمانی بررسی این گزارش توسط معاونت برنامه ریزی استانداری و دستگاههای اجرایی ذیربط در استان، اطلاعات جدیدتری از حسابهای تولید استان توسط مرکز آمار ایران منتشر شده است که در پیوست گزارش آورده شده است.

۱-۱-۱: تولید ناخالص داخلی

برپایه آمارهای موجود و بررسی های انجام شده در جدول (۱-۱) تولید ناخالص داخلی (به قیمت بازار) استان اردبیل در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۶۸۰۱/۹ میلیارد ریال و در سال ۱۳۸۳ برابر با ۱۴۷۹۲ میلیارد ریال است. در این دو مقطع زمانی، تولید ناخالص داخلی کشور به ترتیب ۶۳۶۹۲۶/۸ میلیارد ریال و ۱۵۰۸۰۵۶/۲ میلیارد ریال می باشد. به این ترتیب، سهم نسبی استان اردبیل در تولید ناخالص داخلی کشور که در سال ۱۳۷۹ کمی بیش از یک درصد (۱/۰۷ درصد) بوده است، در این فاصله زمانی اندکی کاهش یافته و به کمتر از یک درصد (۰/۹۸ درصد) تنزل یافته است. این نسبتها مبین تضعیف موقعیت نسبی نظام اقتصادی استان در کل کشور است.

علاوه براین، مقایسه تطبیقی تولید ناخالص داخلی استانهای کشور در این فاصله زمانی نیز حاکی از تضعیف نسبی جایگاه استان اردبیل در میان استانهای کشور است. برپایه این مقایسه، میزان تولید ناخالص داخلی استان اردبیل در سال ۱۳۸۳ تنها از میزان متناظر آن در استانهای چهارمحال و بختیاری، زنجان و کردستان بیشتر است، در حالی که در سال ۱۳۷۹ استان اردبیل دارای تولید ناخالص داخلی بیشتری نسبت به استانهای چهارمحال و بختیاری، زنجان، سمنان، قم و کردستان بوده است.

۱-۱-۱-۱: تولید ناخالص داخلی سرانه

با توجه به نقش اساسی نیروی انسانی جامعه در ایجاد تولید ناخالص داخلی آن و بستگی مستقیم بین تعداد نیروی انسانی شاغل جامعه و تعداد کل جمعیت آن، با تعدیل تولید ناخالص داخلی به سرانه تولید ناخالص داخلی (به ازای هر نفر جمعیت) جامعه می توان تصویر دقیق تری از ظرفیت تولیدی آن (بویژه، برای بررسیها و ارزیابی های تطبیقی) ارائه داد. مبلغ تولید ناخالص داخلی سرانه استان اردبیل در حدود نصف مبلغ متناظر آن در کل کشور است، با این حال در فاصله زمانی مورد نظر تا حدودی نیز کاهش یافته است. بر پایه اطلاعات موجود، در حالی که تولید ناخالص داخلی سرانه در استان اردبیل از ۵/۷۱ میلیون ریال در سال ۱۳۷۹ به ۱۱/۸۶ میلیون ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است، در همین مدت تولید ناخالص داخلی سرانه کشور از ۱۰/۰۰ میلیون ریال به ۲۲/۳۵ میلیون ریال ترقی کرده است. به این ترتیب، نسبت تولید ناخالص داخلی سرانه استان اردبیل به مبلغ متوسط متناظر آن در کل کشور در این فاصله زمانی از ۰/۵۷ به ۰/۵۳ تقلیل یافته است.

در مقایسه تطبیقی تولید ناخالص داخلی سرانه استانهای کشور دیده می شود که در هر دو مقطع زمانی مور نظر، مبلغ تولید ناخالص داخلی سرانه در استان اردبیل بیشتر از مبلغ متناظر آن در استانهای آذربایجان غربی، چهارمحال و بختیاری، سیستان و بلوچستان، کردستان، کرمانشاه و لرستان بوده و از آن در دیگر استانهای کشور کمتر است، ضمناً، در حالی که تولید ناخالص داخلی سرانه استان همدان در سال ۱۳۷۹ کمتر از آن در استان اردبیل بوده است، این رابطه در سال ۱۳۸۳ برعکس شده است و استان اردبیل دارای تولید ناخالص داخلی سرانه ای کمتر از آن در استان همدان می باشد.

۲-۱-۱: ساختار بخشی تولید ناخالص داخلی

بر پایه آمارهای موجود، در سال ۱۳۸۳، از کل تولید ناخالص داخلی استان اردبیل حدود ۴۲۴۵/۳ میلیارد ریال (۲۸/۷ درصد) در بخش کشاورزی، ۲۰۵۹/۲ میلیارد ریال (۱۳/۹ درصد) در بخش صنایع و معادن و ۸۴۱۰/۷ میلیارد ریال (۵۶/۹ درصد) در بخش خدمات ایجاد شده است، ضمن آن که ۷۶/۷ میلیارد ریال (۰/۵ درصد) آن نیز مربوط به خالص مالیات بر واردات است. می توان نشان داد، اندازه متناظر این چهار نسبت در این سال در کل کشور به ترتیب برابر با ۹/۷ درصد، ۳۹/۹ درصد، ۴۹/۸ درصد و ۰/۶ درصد است. مقایسه ساختار بخشی تولید ناخالص داخلی استان اردبیل و کل کشور حاکی از تفاوتهای جدی بین آنهاست، برپایه این مقایسه:

- سهم نسبی بخش کشاورزی در ایجاد تولید ناخالص داخلی در استان اردبیل نزدیک به ۳ برابر آن در کل کشور است.
- سهم نسبی بخش صنایع و معادن در ایجاد تولید ناخالص داخلی در استان اردبیل حدود $\frac{1}{3}$ آن در کل کشور است.
- سهم نسبی بخش خدمات در ایجاد تولید ناخالص داخلی در استان اردبیل تا حدودی بیشتر از آن در کل کشور می باشد.

همچنین آمارهای ساختار بخشی تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۷۹ نشان می دهد که از کل تولید ناخالص داخلی استان اردبیل ۲۸/۴ درصد در بخش کشاورزی، ۱۴/۶ درصد در بخش صنایع و معادن و ۵۶ درصد در بخش خدمات ایجاد شده است. ارقام متناظر این نسبتها در این سال برای کل کشور به ترتیب ۳/۹ درصد، ۳۸/۶ درصد و ۵۶/۴ درصد است. این اطلاعات نیز موید تفاوت جدی ساختار بخشی تولید در نظام اقتصادی استان اردبیل و کل کشور بوده و علاوه بر آن نشان می دهد:

- در طول مدت مورد نظر، در استان اردبیل از سهم نسبی تولید بخش صنایع و معادن در کل تولید نظام اقتصادی استان کاسته شده و در مقابل به سهم نسبی تولید در بخش خدمات و بخش کشاورزی افزوده شده است.
- در همین مدت، در کل کشور از سهم نسبی تولید بخش خدمات در کل تولید نظام اقتصادی کشور کاسته شده و در مقابل به سهم نسبی تولید در بخش صنایع و معادن و بخش کشاورزی افزوده شده است.
- شدت افزایش سهم نسبی بخش کشاورزی در تولید ناخالص داخلی کشور به مراتب بیشتر از افزایش متناظر آن برای بخش کشاورزی در استان اردبیل است.
- تفاوت‌های ساختاری بخش تولید در نظام اقتصادی کشور و استان اردبیل و تحولات متفاوت آنها در فاصله سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ باعث شده است تا در این مدت سهم نسبی استان اردبیل در کل کشور برای بخش کشاورزی از ۷/۷ درصد به ۲/۹ درصد و بخش صنایع و معادن از ۰/۴ درصد به ۰/۳ درصد کاهش یافته و در مقابل، سهم نسبی بخش خدمات استان با اندکی افزایش از ۱/۰ درصد به ۱/۱ درصد افزایش یابد. همچنین با مقایسه سهم نسبی تولید بخشهای سه گانه نظام اقتصادی استان در کل کشور با سهم نسبی متناظر آن برای کل تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور می توان گفت:
- تمرکز نسبی تولید در بخش کشاورزی در استان بیشتر بوده و لذا بخش کشاورزی بخش پایه نظام اقتصادی استان است. با این حال، در طول دوره زمانی مورد بررسی از شدت نسبی این تمرکز به میزان قابل ملاحظه ای کاسته شده است.
- تمرکز نسبی تولید در بخش صنایع و معادن استان کمتر بوده و از این نظر به عنوان بخش تبعی نظام اقتصادی استان طبقه بندی می شود.
- تمرکز نسبی تولید در بخش خدمات استان در حدود تمرکز نسبی تولید ناخالص داخلی آن است، ضمن آن که اندکی افزایش در تمرکز نسبی این بخش در مدت زمان مورد بررسی، خصلت آن را از بخش تبعی به بخش پایه ای (هر چند با شدتی بسیار اندک و محدود) تغییر داده است.

جدول (۱-۱): روند تحول تولید ناخالص داخلی و سرانه آن در استانهای کشور در فاصله سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (قیمت جاری)

استان	سال ۱۳۷۹			سال ۱۳۸۳		
	تولید ناخالص داخلی (میلیارد ریال)	سهم نسبی در کشور (درصد)	تولید ناخالص داخلی (میلیون ریال)	سهم نسبی در کشور (درصد)	تولید ناخالص داخلی (میلیون ریال)	سهم نسبی در کشور (درصد)
کل کشور	۶۳۶۹۲۶/۸	۱۰۰/۰۰	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۱۰۰/۰۰	۲۲/۳۵	۱۰۰/۰۰
آذربایجان شرقی	۲۵۷۴۹/۲	۴/۰۴	۵۷۰۳۵/۱	۷/۶۶	۱۶/۳۸	۳/۷۸
آذربایجان غربی	۱۴۲۱۳/۴	۲/۲۳	۲۹۱۲۵/۳	۵/۳۱	۱۰/۰۵	۱/۹۳
اردبیل	۶۸۰۱/۹	۱/۰۷	۱۴۷۹۲/۰	۵/۷۱	۱۱/۸۶	۰/۹۸
اصفهان	۳۹۶۱۹/۳	۶/۲۲	۹۶۶۱۳/۳	۹/۴۹	۲۱/۸	۶/۴۱
ایلام	۳۸۹۵/۸	۰/۶۱	۱۰۹۷۸/۰	۷/۳۶	۲۰/۳۷	۰/۷۳
بوشهر	۷۰۹۷/۶	۱/۱۱	۴۸۵۴۹/۰	۹/۱۰	۶۰/۰۵	۳/۲۲
تهران	۱۵۲۷۵۹/۹	۲۳/۹۸	۳۷۲۱۰/۱	۱۳/۵۹	۳۱/۱۹	۲۴/۶۴
چهارمحال و بختیاری	۴۰۱۲/۴	۰/۶۳	۸۸۲۷/۷	۵/۱۴	۱۰/۵۹	۰/۵۸
خراسان	۳۹۴۸۱/۲	۶/۲۰	۸۹۰۶۰/۶	۶/۴۹	۱۳/۸۲	۵/۹۱
خوزستان	۹۰۲۰۷/۷	۱۴/۱۶	۲۲۳۰۴۶/۹	۲۱/۲۶	۵۲/۱۴	۱۴/۷۹
زنجان	۵۷۸۱/۸	۰/۹۱	۱۲۸۷۷/۴	۶/۲۵	۱۳/۳۷	۰/۸۵
سمنان	۴۷۱۸/۷	۰/۷۴	۱۲۳۴۵/۶	۸/۷۱	۲۱/۲۳	۰/۸۲
سیستان و بلوچستان	۷۳۱۲/۲	۱/۱۵	۱۵۲۸۳/۷	۳/۷۳	۶/۸۹	۱/۰۱
فارس	۲۶۸۹۰/۲	۴/۲۲	۶۵۷۲۹/۵	۶/۶۷	۱۵/۲۰	۴/۳۶
قزوین	۱۰۳۶۹/۲	۱/۶۳	۲۰۱۳۳/۶	۱۰/۰۷	۱۷/۷۶	۱/۳۴
قم	۶۰۴۵/۸	۰/۹۵	۱۴۹۸۱/۴	۶/۴۹	۱۴/۴۳	۰/۹۹
کردستان	۶۳۳۶/۲	۰/۹۹	۱۴۵۵۷/۴	۴/۳۹	۹/۴۱	۰/۹۷
کرمان	۲۰۷۶۲/۲	۳/۲۶	۳۶۰۹۰/۹	۹/۷۰	۱۵/۱۶	۲/۳۹
کرمانشاه	۸۹۷۹/۷	۱/۴۱	۲۲۳۰۳/۶	۴/۷۲	۱۱/۶۱	۱/۴۸
کهگیلویه و بویراحمد	۳۲۶۲۸/۷	۹/۸۳	۶۰۶۷۵/۶	۵۴/۷۶	۹۰/۰۱	۴/۰۲
گلستان	۹۳۵۰/۱	۱/۴۷	۲۱۰۴۰/۵	۶/۱۸	۱۳/۰۴	۱/۴۰
گیلان	۱۵۷۲۰/۲	۲/۴۷	۳۲۰۶۶/۰	۶/۸۸	۱۳/۴۲	۲/۱۳
لرستان	۸۶۹۵/۰	۱/۳۷	۱۸۰۷۳/۱	۵/۲۹	۱۰/۳۹	۱/۲۰
مازندران	۲۲۲۶۳/۶	۳/۵۰	۵۰۲۸۷/۵	۸/۲۵	۱۶/۹۰	۳/۳۳
مرکزی	۱۴۴۸۸/۷	۲/۲۷	۳۲۸۹۰/۱	۱۱/۳۶	۲۴/۴۶	۲/۱۸
هرمزگان	۱۱۷۰۳/۶	۱/۸۴	۳۱۱۲۸/۳	۹/۹۵	۲۴/۲۳	۲/۰۶
همدان	۹۳۴۶/۴	۱/۴۷	۲۲۳۰۷/۸	۵/۴۸	۱۲/۸۸	۱/۴۸
یزد	۷۳۹۵/۹	۱/۱۶	۱۶۲۰۳/۵	۹/۱۴	۱۷/۲۲	۱/۰۷
فرا استان	۲۴۳۰۰/۲	۳/۸۱	۵۸۹۵۱/۸	-	-	۳/۹۱

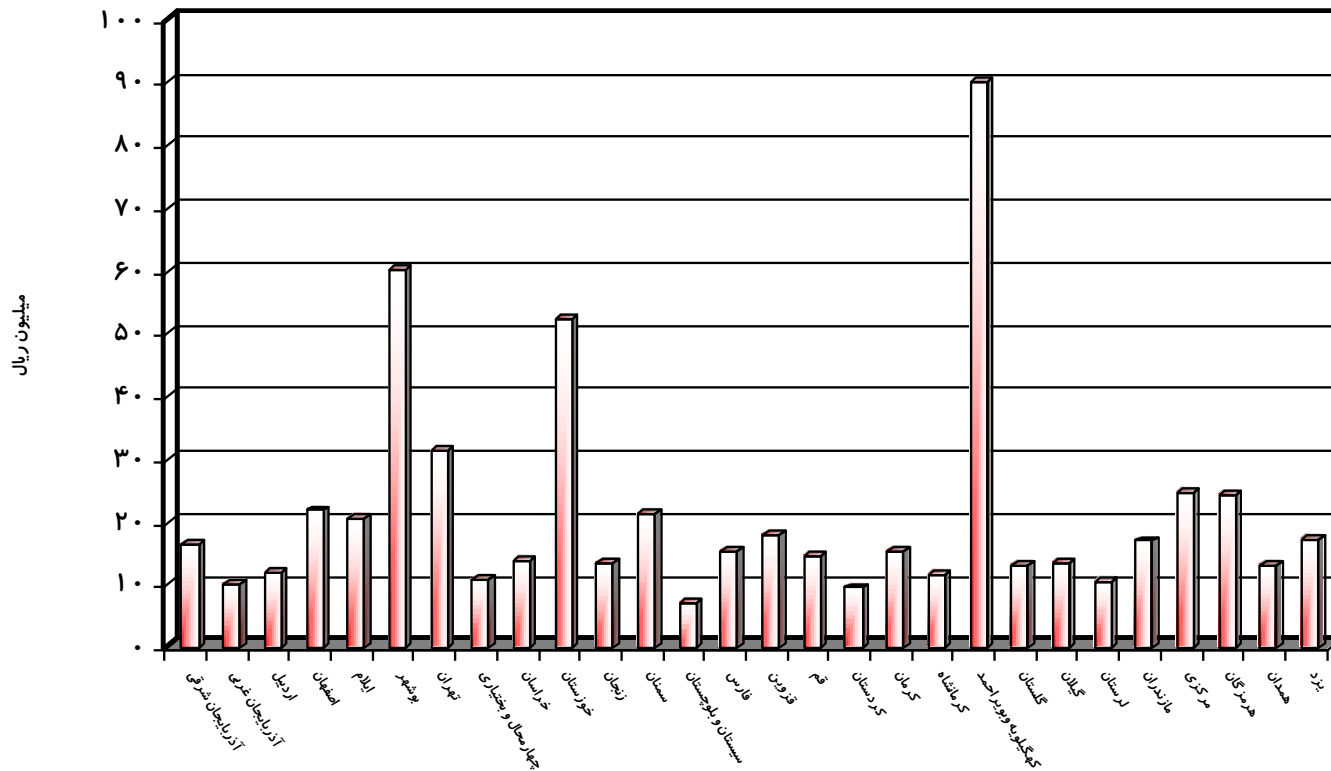
مآخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور)، سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۱-۲): روند تحول ساختار بخشی تولید ناخالص داخلی استان اردبیل و کل کشور در دوره زمانی ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

۱۳۸۳				۱۳۷۹				شرح
استان اردبیل		کل کشور		استان اردبیل		کل کشور		
سهم نسبی	مبلغ	سهم نسبی	مبلغ	سهم نسبی	مبلغ	سهم نسبی	مبلغ	
۱۰۰/۰	۱۴۷۹۲/۰	۱۰۰/۰	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۱۰۰/۰	۶۸۰۱/۹	۱۰۰/۰	۶۳۶۹۲۶/۸	تولید ناخالص داخلی
۲۸/۷	۴۲۴۵/۳	۹/۷	۱۴۶۸۳۳/۹	۲۸/۴	۱۹۳۰/۹	۳/۹	۷۵۱۰۲/۹	بخش کشاورزی
۱۳/۹	۲۰۵۹/۲	۳۹/۹	۶۰۱۱۷۷/۴	۱۴/۶	۹۹۳/۹	۳۸/۶	۲۴۵۶۷۴/۱	بخش صنایع و معادن
۵۶/۹	۸۴۱۰/۷	۴۹/۸	۷۵۱۲۱۵/۴	۵۶/۰	۳۸۰۸/۰	۵۶/۴	۳۰۹۵۲۰/۷	بخش خدمات

ماخذ: حسابهای ملی و حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانی کشور)، سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

نمودار شماره (۱-۱): مقایسه تولید ناخالص داخلی سرانه اردبیل با سایر استانهای کشور در سال ۱۳۸۳

۲-۱-۱: ساختار بخشی (رشته فعالیتی) تولید ناخالص داخلی

برای شناخت جایگاه نسبی هر یک از بخشها (رشته فعالیتهای اقتصادی) در کل نظام اقتصادی استان و چگونگی تحول آن در طول دوره زمانی مورد نظر و نیز شدت نسبی تمرکز این بخشها (رشته فعالیتهای) در استان در قیاس با آن در کل کشور و... باید به ارزیابی سهم نسبی ارزش افزوده ایجادشده در آنها از کل تولید ناخالص داخلی استان و مقایسه آن با متوسط کل کشور و... پرداخت که در بندهای زیر به آن پرداخته شده است.

۱-۲-۱: بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۳-۱) ارزش افزوده ایجاد شده در بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۱۹۲۷/۵ میلیون ریال بوده و در سال ۱۳۸۳ به حدود ۴۲۳۴/۳ میلیارد ریال افزایش یافته است. در همین مدت، مبلغ ارزش افزوده بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری در کشور از ۷۳۱۷۰/۰ میلیارد ریال به ۱۴۳۹۷۷/۸ میلیارد ریال افزایش یافته است. براین اساس:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری از کل تولید ناخالص داخلی استان از ۲۸/۳ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۲۸/۶ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. اندازه متناظر این نسبت در کل کشور از ۱۱/۵ درصد به ۹/۵ درصد کاهش یافته است. جدول (۴-۱)
- اندازه سهم نسبی ارزش افزوده بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری استان از ارزش افزوده این بخش در کل کشور از ۲/۷ درصد در سال ۱۳۷۹ به بیش از ۲/۹ درصد در سال ۱۳۸۳ ترقی کرده است.
- ارزش افزوده ایجاد شده در بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری استان به مراتب بیشتر از ارزش افزوده ایجاد شده در سایر بخشهای اقتصادی بوده و از این نظر، مهمترین بخش نظام اقتصادی استان است.
- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کشور، بخش کشاورزی و شکار و جنگلداری از جمله بخشهای پایه نظام اقتصادی استان محسوب می شود. بر همین اساس، رشته فعالیت زراعت و باغداری و رشته فعالیت پرورش دام - طیور و... جنگلداری جزء رشته فعالیتهای پایه و فعالیت جنگلداری جزء فعالیتهای تبعی نظام اقتصادی استان به حساب می آیند.

جدول (۳-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲/۰	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۲/۹۴	۲/۶۳	۴۲۳۴/۳	۱۹۲۷/۵	۱۴۳۹۷۷/۸	۷۳۱۷۰/۰	• بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری
۲/۴۶	۲/۴۸	۲۵۱۲/۴	۱۲۶۹/۷	۱۰۲۰۶۳/۰	۵۱۲۱۰/۱	- فعالیت زراعت و باغداری
۴/۳۰	۳/۱۲	۱۷۰۴/۵	۶۵۰/۵	۳۹۶۸۴/۸	۲۰۸۵۶/۶	- فعالیت پرورش دام و طیور... و شکار
۰/۷۸	۰/۶۶	۱۷/۴	۷/۳	۲۲۳۰/۰	۱۱۰۳/۳	- فعالیت جنگلداری

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانی کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۴-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	کل
۲۸/۶۳	۲۸/۳۴	۹/۵۵	۱۱/۴۹	• بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری
۱۶/۹۹	۱۸/۶۷	۶/۷۷	۸/۰۴	- فعالیت زراعت و باغداری
۱۱/۵۲	۹/۵۶	۲/۶۳	۳/۲۸	- فعالیت پرورش دام و طیور... و شکار
۰/۱۲	۰/۱۱	۰/۱۵	۰/۱۷	- فعالیت جنگلداری

ماخذ: همان منبع

۲-۱-۱: بخش ماهیگیری

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۵-۱) ارزش افزوده ایجاد شده در بخش ماهیگیری استان در سال ۱۳۷۹ حدود ۳/۴ میلیارد ریال است که به حدود ۱۱/۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در همین مدت، ارزش افزوده بخش ماهیگیری در کشور از ۱۹۳۲/۹ میلیارد ریال به ۲۸۵۶/۱ میلیارد ریال افزایش یافته است. براین اساس:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش ماهیگیری از کل تولید ناخالص داخلی استان از ۰/۰۵ درصد در سال ۱۳۷۹ به بیش از ۰/۰۷ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در همین مدت، اندازه متناظر این نسبت در کشور از ۰/۳۰ درصد به حدود ۰/۱۹ درصد کاهش یافته است.
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش ماهیگیری استان از ارزش افزوده این بخش در کشور از ۰/۱۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۰/۳۹ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است.

- سهم نسبی ارزش افزوده ایجاد شده در بخش ماهیگیری استان کمتر از ارزش افزوده سایر بخشهای اقتصادی بوده و از این نظر، کم اهمیت ترین بخش نظام اقتصادی استان است.
- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کشور، بخش ماهیگیری جزء بخشهای تبعی استان طبقه بندی می شود.

جدول (۵-۱): روند تحول ارزش افزوده بخش ماهیگیری در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲/۰	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۰/۳۹	۰/۱۸	۱۱/۰	۳/۴	۲۸۵۶/۱	۱۹۳۲/۹	بخش ماهیگیری

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

۳-۲-۱-۱: بخش معدن

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۶-۱) ارزش افزوده ایجاد شده در بخش معدن استان در سال ۱۳۷۹ حدود ۹/۳ میلیارد ریال است که به حدود ۲۲/۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. در همین مدت، ارزش افزوده بخش معدن در کشور از ۱۱۳۸۳۸/۵ میلیارد ریال به ۳۰۹۷۵۹/۵ میلیارد ریال افزایش می یابد. بر این اساس می توان نشان داد:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش معدن از کل تولید ناخالص داخلی استان از ۰/۱۴ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۰/۱۵ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. در همین مدت، اندازه متناظر این نسبت در کشور از ۱۷/۸۷ درصد به ۲۰/۵۴ درصد افزایش یافته است.
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش معدن استان از کل ارزش افزوده این بخش در کشور از ۰/۰۰۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۰/۰۰۷ درصد در سال ۱۳۸۳ تنزل یافته است.
- ارزش افزوده بخش معدن استان، به جز بخش ماهیگیری، از ارزش افزوده سایر بخشهای اقتصادی استان کمتر است.
- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کشور، بخش معدن از جمله بخشهای تبعی نظام اقتصادی استان محسوب می شود.

- سهم نسبی بسیار اندک ارزش افزوده بخش معدن استان در کل ارزش افزوده این بخش در کشور ناشی از اهمیت زیاد ارزش افزوده رشته فعالیت استخراج نفت خام و گاز طبیعی در ارزش افزوده این بخش در کشور و نبود این رشته فعالیت در استان اردبیل است. سهم نسبی ارزش افزوده فعالیت سایر معادن (به جز نفت خام و گاز طبیعی) استان در ارزش افزوده این فعالیت در کشور از ۰/۳۰ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۰/۳۵ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. در این حالت نیز این رشته فعالیت استخراج سایر معادن در نظام اقتصادی استان رشته فعالیت تبعی است.

جدول (۶-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش معدن در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور	استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲/۰	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸
۰/۰۰۷	۰/۰۰۸	۲۲/۷	۹/۳	۳۰۹۷۵۹/۵	۱۱۲۸۳۸/۵
۰	۰	۰	۰	۳۰۳۳۲۵/۱	۱۱۰۷۸۹/۰
۰/۳۵	۰/۳۰	۲۲/۷	۹/۳	۶۴۳۴/۱	۳۰۴۹/۵

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور)، سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

۴-۲-۱: بخش صنعت

برپایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۷-۱) ارزش افزوده ایجاد شده در بخش صنعت استان در سال ۱۳۷۹ حدود ۵۹۶/۷ میلیارد ریال است که به ۱۲۶۰/۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. در همین مدت، ارزش افزوده بخش صنعت در کشور از ۹۰۰۳۰/۷ میلیارد ریال به ۲۰۶۷۸۰/۷ میلیارد ریال افزایش می یابد. براین اساس:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش صنعت از کل تولید ناخالص داخلی استان از حدود ۸/۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۸/۵ درصد تنزل یافته است. در این مدت، اندازه متناظر این نسبت در کشور نیز از ۱۴/۱ درصد به ۱۳/۷ درصد کاهش یافته است. جدول (۸-۱)

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش صنعت استان از کل ارزش افزوده این بخش در کشور از ۰/۶۶ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۰/۶۱ درصد در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است.

- در حالیکه در سال ۱۳۷۹، ارزش افزوده ایجاد شده در بخش صنعتی استان تنها کمتر از ارزش افزوده بخش کشاورزی و شکار و جنگلداری و بخش عمده فروشی و خرده

فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاها بوده و از این نظر در رتبه سوم اهمیت قرار داشته است، در سال ۱۳۸۳ به رتبه چهارم اهمیت تنزل یافته و ارزش افزوده آن، گذشته از دو بخش یادشده از ارزش افزوده بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات و بخش مستغلات و کرایه و خدمات کسب و کار نیز کمتر است.

- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کشور، بخش صنعت از جمله بخشهای تبعی نظام اقتصادی استان است.

- ساختار رشته فعالیتی صنعت در استان اردبیل با ساختار متناظر بخش صنعت کشور متفاوت است. از منظر ارزش افزوده، مهمترین رشته فعالیتهای صنعتی استان شامل صنایع تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی، صنایع تولید محصولات کانی غیرفلزی، صنایع تولید محصولات غذایی و آشامیدنیها، صنایع تولید منسوجات و صنایع تولید چوب و محصولات چوبی است، در حالی که این رتبه بندی در کل کشور شامل صنایع تولید فلزات اساسی، صنایع تولید وسایل نقلیه و تجهیزات حمل و نقل، صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی، صنایع تولید محصولات غذایی و آشامیدنیها و صنایع تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی است.

- بر پایه ساختار رشته فعالیتی ارزش افزوده بخش صنعت استان و مقایسه سهم نسبی ارزش افزوده رشته فعالیتهای صنعتی استان در کشور با سهم نسبی متناظر آن برای تولید ناخالص داخلی استان، رشته فعالیتهای صنایع تولید محصولات غذایی و آشامیدنیها، صنایع تولید چوب و محصولات چوبی، صنایع تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی و صنایع تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی جزء رشته فعالیتهای صنعتی پایه استان طبقه بندی شده و سایر رشته فعالیتهای بخش صنعت استان از جمله رشته فعالیتهای تبعی به حساب می آیند. گفتنی است که در طول دوره مورد بررسی، صنایع تولید ابزار پزشکی و اپتیکی و صنایع دباغی و چرم از گروه فعالیتهای صنعتی پایه به فعالیتهای صنعتی تبعی تبدیل شده اند.

جدول (۷-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش صنعت در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهام نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۰/۶۱	۰/۶۶	۱۲۶۰/۳	۵۹۶/۷	۲۰۶۷۸۰/۷	۹۰۳۰/۷	• بخش صنعت
۱/۳۸	۱/۶۰	۲۹۲/۶	۲۳۱/۲	۲۱۲۰/۸	۱۴۴۱۵/۲	- صنایع تولید محصولات غذایی و آشامیدنیها
۰	۰	۰	۰	۸۳۴/۴	۵۶۴/۹	- صنایع تولید محصولات توتون و تنباکو
۰/۷۲	۰/۹۶	۸۸/۲	۷۱	۱۲۳۱۷	۷۴۲۹/۰	- صنایع تولید منسوجات
۰/۷۳	۰/۶۷	۲۵/۴	۷/۵	۳۴۷۹/۵	۱۱۲۰/۹	- صنایع تولید پوشاک و...
۰/۱۸	۲/۹۰	۲/۴	۱۷/۶	۱۳۴۵/۶	۶۰۷/۱	- صنایع دباغی و برداخت چرم و...
۲/۳۸	۱/۸۳	۵۵/۷	۱۵/۱	۲۳۴۵/۱	۸۲۵/۹	- صنایع تولید چوب و محصولات چوبی
۰/۰۸	۰/۰۲	۱/۵	۰/۲	۱۲۱۹/۸	۱۰۷۵/۱	- صنایع تولید غذا و محصولات کاغذی
۰/۳۶	۰/۴۱	۴/۴	۲/۷	۱۸۱۷۰/۶	۶۵۰/۸	- صنایع انتشار، چاپ و...
۰	۰	۰/۶	۰	۲۴۸۵۱	۶۷۷۱/۲	- صنایع تولید کک، فرآورده های نفتی و...
۰/۰۲	۰/۰۴	۶/۲	۵/۱	۴۸۴۶/۴	۱۲۹۳۸/۹	- صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی
۶/۲۷	۳/۸۸	۳۰۴	۸۷	۲۰۰۳۹/۴	۲۲۴۱/۵	- صنایع تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی
۱/۴۶	۱/۳۰	۲۹۳/۵	۱۰۲/۱	۲۹۶۵۲	۷۸۷۱/۳	- صنایع تولید سایر محصولات کانی غیر فلزی
۰/۰۲	۰/۰۱	۵/۷	۱/۳	۱۱۱۹۳/۴	۱۰۱۷۵/۸	- صنایع تولید فلزات اساسی
۰/۳۷	۰/۴۲	۴۱/۷	۱۸/۱	۱۱۶۰۷/۳	۴۲۸۲	- صنایع تولید محصولات فلزی فابریکی و...
۰/۳۸	۰/۲۹	۴۴/۵	۱۶/۲	۲۸۳/۸	۵۵۱۳/۸	- صنایع تولید ماشین آلات و تجهیزات
۰	۰	۰	۰	۵۵۰۷/۷	۱۲۸/۱	- صنایع تولید ماشینهای دفتری، حسابداری و...
۰/۲۱	۰/۲۳	۱۱/۶	۵	۱۷۲۰	۲۱۸۸/۳	- صنایع تولید ماشینها و دستگاههای برقی و...
۰	۰	۰	۰	۱۲۷۴	۹۳۹/۷	- صنایع تولید رادیو و تلویزیون و...
۰/۷۱	۱/۷۶	۹/۱	۷/۴	۲۱۷۴۰	۴۲۱/۲	- صنایع تولید ابزار پزشکی، اپتیکی و...
۰/۰۷	۰/۰۱	۱۶	۱/۲	۴۶۰۹/۷	۸۰۴۱	- صنایع تولید وسایل نقلیه موتوری و...
۰/۳۶	۰/۰۹	۱۶/۶	۰/۵	۶۴۷۹/۶	۵۳۱/۶	- صنایع تولید سایر تجهیزات حمل و نقل
۰/۶۳	۰/۶۰	۴۰/۸	۷/۷	۹۱/۹	۱۲۷۷	- صنایع تولید مبلمان و...
۰	۰	۰	۰	۱۹۶۳/۶	۲۰/۴	- صنایع بازیافت

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانی کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۸-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش صنعت و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	کل
۸/۵۲	۸/۷۷	۱۳/۷۱	۱۴/۱۴	• بخش صنعت
۱/۹۸	۳/۴۰	۱/۴۱	۲/۲۶	- صنایع تولید محصولات غذایی و آشامیدنیها
۰	۰	۰/۰۶	۰/۰۹	- صنایع تولید محصولات توتون و تنباکو
۰/۶۰	۱/۰۴	۰/۸۲	۱/۱۷	- صنایع تولید منسوجات
۰/۱۷	۰/۱۱	۰/۲۳	۰/۱۸	- صنایع تولید پوشاک و....
۰/۰۲	۰/۲۶	۰/۰۹	۰/۰۹	- صنایع دباغی و پرداخت چرم و....
۰/۳۸	۰/۲۲	۰/۱۶	۰/۱۳	- صنایع تولید چوب و محصولات چوبی
۰/۰۱	*	۰/۱۳	۰/۱۷	- صنایع تولید غذا و محصولات کاغذی
۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۰۸	۰/۱۰	- صنایع انتشار، چاپ و...
*	۰	۱/۲۰	۱/۰۶	- صنایع تولید کک، فرآورده های نفتی و...
۰/۰۴	۰/۰۷	۱/۶۵	۲/۰۳	- صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی
۲/۰۶	۱/۲۸	۰/۳۲	۰/۳۵	- صنایع تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی
۱/۹۸	۱/۵۰	۱/۳۳	۱/۲۴	- صنایع تولید سایر محصولات کانی غیر فلزی
۰/۰۴	۰/۰۲	۱/۹۷	۱/۶۰	- صنایع تولید فلزات اساسی
۰/۲۸	۰/۲۷	۰/۷۴	۰/۶۷	- صنایع تولید محصولات فلزی فابریکی و...
۰/۳۰	۰/۲۴	۰/۷۷	۰/۸۷	- صنایع تولید ماشین آلات و تجهیزات
۰	۰	۰/۰۲	۰/۰۲	- صنایع تولید ماشینهای دفتری، حسابداری و...
۰/۰۸	۰/۰۷	۰/۳۷	۰/۳۴	- صنایع تولید ماشینها و دستگاههای برقی و..
۰	۰	۰/۱۱	۰/۱۵	- صنایع تولید رادیو و تلویزیون و..
۰/۰۶	۰/۱۱	۰/۰۸	۰/۰۷	- صنایع تولید ابزار پزشکی، اپتیکی و...
۰/۱۱	۰/۰۲	۱/۴۴	۱/۲۶	- صنایع تولید وسایل نقلیه موتوری و...
۰/۱۱	۰/۰۱	۰/۳۱	۰/۰۸	- صنایع تولید سایر تجهیزات حمل و نقل
۰/۲۸	۰/۱۱	۰/۴۳	۰/۲۰	- صنایع تولید مبلمان و....
۰	۰	۰/۰۱	*	- صنایع بازیافت

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانی کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

۵-۲-۱-۱: بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۹-۱) ارزش افزوده بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی استان در سال ۱۳۷۹ حدود ۵۹/۷ میلیارد ریال است که به ۹۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در همین مدت، ارزش افزوده این بخش در کل کشور از ۱۳۵۴۷/۲ میلیارد ریال به ۲۸۵۲۶/۶ میلیارد ریال افزایش یافته است. در نتیجه:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش تامین آب و برق و گاز از کل تولید ناخالص داخلی استان از ۰/۸۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۰/۶۴ درصد در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است. در همین مدت، اندازه متناظر این نسبت در کل کشور هم از ۲/۱۲ درصد به ۱/۸۹ درصد تنزل یافته است. جدول (۱۰-۱)

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی استان در ارزش افزوده این بخش در کشور از ۰/۴۴ درصد به ۰/۳۳ تنزل یافته است.
- بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی، پس از بخش ماهیگیری و بخش معدن، در میان بخشهای اقتصادی استان دارای کمترین میزان ارزش افزوده است، اهمیت نسبی این بخش در نظام تولید استان تنها از دو بخش یاد شده بیشتر و از سایر بخشهای اقتصادی کمتر است.
- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کشور، بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی جزء بخشهای تبعی نظام اقتصادی استان است.

جدول (۹-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

بخش و رشته فعالیت اقتصادی	کل کشور		استان اردبیل		سهم نسبی استان در کشور	
	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳
کل	۶۳۶۹۲۶/۸	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۸۰۱/۹	۱۴۷۹۲	۱/۰۷	۰/۹۸
• بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی	۱۳۵۴۷/۲	۲۸۵۲۶/۶	۵۹/۷	۹۴	۰/۴۴	۰/۳۳
- برق	۸۰۸۲/۲	۱۳۷۸۱/۴	۵/۸	۱۵/۴	۰/۰۷	۰/۱۱
- توزیع گاز طبیعی	۳۰۲۷/۹	۱۱۱۶۴/۴	۱۶/۳	۳۵/۷	۰/۵۴	۰/۳۲
- آب	۲۴۳۷/۱	۳۵۸۰/۸	۳۷/۷	۴۲/۹	۱/۵۵	۱/۲۰

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانی کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

- ساختار رشته فعالیتی بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی در استان اردبیل و کل کشور با یکدیگر متفاوت و برعکس هم است. به این ترتیب که در این بخش اقتصادی در استان اردبیل، ترتیب اهمیت نسبی رشته فعالیتی به صورت فعالیت تامین آب، فعالیت تامین گاز طبیعی و فعالیت تامین برق است، در حالی که این ترتیب در بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی کشور شامل فعالیت تامین برق، فعالیت تامین گاز طبیعی و فعالیت تامین آب می باشد.
- بر پایه مقایسه سهم نسبی ارزش افزوده هر یک از رشته فعالیتهای بخش تامین آب و برق و گاز از ارزش افزوده همان فعالیت در کشور با سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کشور، فعالیت تامین آب جزء فعالیتهای اقتصادی پایه استان و فعالیتهای تامین برق و گاز طبیعی جزء فعالیتهای اقتصادی تبعی استان طبقه بندی می شوند.

جدول (۱۰-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	کل
۰/۶۴	۰/۸۸	۱/۸۹	۲/۱۳	• بخش تامین آب و برق و گاز طبیعی
۰/۱۰	۰/۰۹	۰/۹۱	۱/۲۷	- برق
۰/۲۴	۰/۲۴	۰/۷۴	۰/۴۸	- گاز طبیعی
۰/۲۹	۰/۵۵	۰/۲۴	۰/۳۸	- آب

ماخذ: حساب های ملی، حساب های منطقه ای (حساب تولید استانی کشور) در سال های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

۶-۲-۱-۱: بخش ساختمان

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۱۱-۱) ارزش افزوده بخش ساختمان استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۳۲۸/۲ میلیارد ریال است که به ۶۸۲/۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در طول همین مدت، ارزش افزوده این بخش اقتصادی در کل کشور نیز از ۲۸۲۵۷/۷ میلیارد ریال به ۵۶۱۱۰/۶ میلیارد ریال افزایش یافته است. براین اساس:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش ساختمان در تولید ناخالص داخلی استان از ۴/۸۳ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۴/۶۱ درصد در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است، در حالی که در همین مدت اندازه متناظر این نسبت در کل کشور نیز از ۴/۴۴ درصد به ۳/۷۲ درصد کاهش یافته است. جدول (۱۲-۱)
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش ساختمان در ارزش افزوده این بخش در کشور از ۱/۱۶ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۲۲ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است.
- بخش ساختمان از نظر ایجاد ارزش افزوده در میان بخشهای اقتصادی استان در رتبه هشتم قرار دارد. ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش کمتر از ارزش افزوده بخشهای کشاورزی و شکار و جنگلداری، صنعت، عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاها، حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات، مستغلات و کرایه و خدمات کسب و کار، اداره امور عمومی و دفاع و آموزش و بیشتر از آن در سایر بخشهای اقتصادی استان است.
- ساختار رشته فعالیتی بخش ساختمان در استان و کل کشور با یکدیگر همسان است، ضمن آن که این ساختار در استان و کل کشور در طول دوره مورد بررسی نیز تغییر نیافته است. در سال ۱۳۸۳ اهمیت نسبی رشته فعالیتهای این بخش بر پایه ارزش

افزوده ایجاد شده در آنها، به ترتیب مربوط به فعالیت سایر ساختمانها و فعالیت ساختمانهای مسکونی است.

- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور، بخش ساختمان در بخشهای اقتصادی پایه استان قابل طبقه بندی است، ضمن آن که رشته فعالیت تولید سایر ساختمانها جزء فعالیتهای اقتصادی پایه و رشته فعالیت تولید ساختمانهای مسکونی جزء فعالیتهای اقتصادی تبعی استان محسوب می شوند.

جدول (۱۱-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش ساختمان در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
کل						
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	
• بخش ساختمان						
۱/۲۲	۱/۱۶	۶۸۲/۲	۳۲۸/۲	۵۶۱۱۰/۶	۲۸۲۵۷/۷	
۰/۸۶	۰/۶۲	۱۷۶/۱	۶۷/۴	۲۰۴۱۴/۲	۱۰۸۹۲	- فعالیت تولید ساختمانهای مسکونی
۱/۴۲	۱/۵۰	۵۰۶/۱	۲۶۰/۸	۳۵۶۹۶/۴	۱۷۳۶۵/۷	- فعالیت تولید سایر ساختمانها

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۱۲-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتهای بخش ساختمان و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
کل				
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	
• بخش ساختمان				
۴/۶۱	۴/۸۳	۳/۷۲	۴/۴۴	
۱/۱۹	۰/۹۹	۱/۳۵	۱/۷۱	- فعالیت تولید ساختمانهای مسکونی
۳/۴۲	۳/۸۳	۲/۳۷	۲/۷۳	- فعالیت تولید سایر ساختمانها

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

۷-۲-۱: بخش عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۱۳-۱) ارزش افزوده بخش عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها در استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۱۳۷۶/۶ میلیارد ریال است که به ۲۴۷۷/۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در طول همین مدت، ارزش افزوده این بخش اقتصادی در کل کشور نیز از ۹۰۱۵۵/۴ میلیارد ریال به ۱۸۹۸۹۱/۵ میلیارد ریال افزایش یافته است. می توان نشان داد:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها در تولید ناخالص داخلی استان از ۲۰/۲ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱۶/۸

- درصد در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است ، ضمن آن که در همین مدت اندازه متناظر این نسبت در کل کشور از ۱۴/۲ درصد به ۱۲/۶ درصد کاهش یافته است.
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش عمده فروشی، خرده فروشی ، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها در ارزش افزوده این بخش در کشور از ۱/۵۳ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۳۰ درصد در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است.
  - بخش عمده فروشی ، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها از نظر ایجاد ارزش افزوده در میان بخشهای اقتصادی استان در رتبه دوم قرار دارد. ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش کمتر از ارزش افزوده بخش کشاورزی و شکار و جنگلداری و بیشتر از آن در سایر بخشهای اقتصادی استان است.
  - با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور، بخش عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها در بخشهای اقتصادی پایه استان قابل طبقه بندی است.

جدول (۱۳-۱): روند تحول ارزش افزوده بخش عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۱/۳۰	۱/۵۳	۲۴۷۷/۸	۱۳۷۶/۶	۱۸۹۸۹۱/۵	۹۰۱۵۵/۴	بخش عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانی کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

۸-۲-۱-۱: بخش هتل و رستوران

- بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارائه شده در جدول (۱۴-۱) ارزش افزوده بخش هتل و رستوران استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۱۲۷ میلیارد ریال است که به ۲۸۱/۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد، در طول همین مدت، ارزش افزوده این بخش اقتصادی در کل کشور نیز از ۶۰۷۰/۲ میلیارد ریال به ۱۴۶۳۳/۸ میلیارد ریال افزایش یافته است. در نتیجه:
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش هتل و رستوران در تولید ناخالص داخلی استان از ۱/۸۷ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۹۰ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است، ضمن آن که در همین مدت اندازه متناظر این نسبت در کل کشور نیز از ۰/۹۵ درصد به ۰/۹۷ درصد افزایش یافته است. جدول (۱۵-۱)

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش هتل و رستوران در ارزش افزوده این بخش در کشور از ۲/۱ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۹ درصد در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است.
- بخش هتل و رستوران از نظر ایجاد ارزش افزوده در میان بخشهای اقتصادی استان در رتبه یازدهم قرار دارد. ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش بیشتر از ارزش افزوده بخشهای ماهیگیری، معدن، تامین آب و برق و گاز طبیعی، واسطه گری های مالی و سایر خدمات عمومی و اجتماعی و تخصصی و کمتر از آن در سایر بخشهای اقتصادی استان است.
- ساختار رشته فعالیتی بخش هتل و رستوران در استان و کل کشور با یکدیگر همسان است، ضمن آن که همین ساختار در استان و کل کشور نیز در طول دوره مورد بررسی تغییر نیافته است. در سال ۱۳۸۳، اهمیت نسبی رشته فعالیتهای این بخش بر پایه ارزش افزوده ایجاد شده در آنها، به ترتیب مربوط به فعالیت رستوران و فعالیت هتل و خوابگاه است.
- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور، بخش هتل و رستوران در بخشهای اقتصادی پایه استان قابل طبقه بندی است، ضمن آن که هر دو رشته فعالیت این بخش (فعالیت هتل و خوابگاه، فعالیت رستوران) نیز جزء فعالیتهای اقتصادی پایه استان محسوب می شوند.

جدول (۱۴-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش هتل و رستوران در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۱/۹۲	۲/۰۹	۲۸۱/۵	۱۲۷	۱۴۶۳۳/۸	۶۰۷۰/۲	• بخش هتل و رستوران
۱/۵۷	۰/۶۳	۲۹/۵	۵/۷	۱۸۸۰/۶	۹۰۴/۵	- فعالیت هتلداری و خوابگاه
۱/۹۸	۲/۳۵	۲۵۲/۱	۱۲۱/۳	۱۲۷۵۳/۳	۵۱۶۵/۷	- فعالیت رستوران

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانی کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۱۵-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش هتل و رستوران و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	کل
۱/۹۰	۱/۸۶	۰/۹۷	۰/۹۵	• بخش هتل و رستوران
۰/۲۰	۰/۰۸	۰/۱۲	۰/۱۴	- فعالیت هتلداری و خوابگاه
۱/۷۰	۱/۷۸	۰/۸۵	۰/۸۱	- فعالیت رستوران

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانی کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

۹-۲-۱-۱: بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۱۶-۱) ارزش افزوده بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۵۵۶/۸ میلیارد ریال است که به ۱۳۴۰/۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در طول همین مدت، ارزش افزوده این بخش اقتصادی در کل کشور نیز از ۴۴۵۶۰/۵ میلیارد ریال به ۱۱۲۵۵۹/۷ میلیارد ریال افزایش یافته است. براین اساس:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات در تولید ناخالص داخلی استان از ۸/۲ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۹/۱ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است، ضمن آن که در همین مدت اندازه متناظر این نسبت در کل کشور نیز از ۷/۰ درصد به ۷/۵ درصد افزایش یافته است. جدول (۱۷-۱)
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات در ارزش افزوده این بخش در کشور از ۱/۲۵ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۱۹ درصد در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است.
- بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات از نظر ایجاد ارزش افزوده در میان بخشهای اقتصادی استان در رتبه پنجم قرار دارد. ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش کمتر از ارزش افزوده بخشهای کشاورزی و شکار و جنگلداری، صنعت، عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاها و مستغلات و کرایه و خدمات کسب و کار و بیشتر از آن در سایر بخشهای اقتصادی استان است.
- ساختار رشته فعالیتی بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات در استان و کل کشور با یکدیگر متفاوت است، ضمن آن که این ساختار در استان در طول دوره مورد بررسی تغییر نیافته است. در سال ۱۳۸۳، اهمیت نسبی رشته فعالیتهای این بخش برپایه ارزش افزوده ایجاد شده در آنها، به ترتیب مربوط به حمل و نقل جاده ای،

پست و مخابرات ، خدمات پشتیبانی حمل و نقل و حمل و نقل هوایی است و این بخش در استان فاقد فعالیتهای راه آهن، حمل و نقل لوله ای و حمل و نقل آبی است. در حالی که این رتبه بندی اهمیت در کل کشور به صورت حمل و نقل جاده ای ، پست و مخابرات ، حمل و نقل آبی، خدمات پشتیبانی حمل و نقل هوایی، راه آهن و حمل و نقل لوله ای است.

- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور، بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات در بخشهای اقتصادی پایه استان، قابل طبقه بندی است، ضمن آن که رشته فعالیت حمل و نقل جاده ای جزء فعالیتهای اقتصادی پایه و رشته فعالیتهای دیگر این بخش جزء فعالیتهای اقتصادی تبعی استان محسوب می شوند.

جدول (۱۶-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۱/۱۹	۱/۲۵	۱۳۴۰/۹	۵۵۶/۸	۱۱۲۵۵۹/۷	۴۴۵۶۰/۵	• بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
۰	۰	۰	۰	۱۶۷۶/۶	۱۰۷۰/۹	- فعالیت راه آهن
۱/۶۰	۱/۵۹	۱۱۴۹/۲	۴۸۶/۹	۷۱۶۱۹/۶	۳۰۶۸۶/۴	- فعالیت حمل و نقل جاده ای
۰	۰	۰	۰	۱۵۷۴/۵	۲۰۵/۸	- فعالیت حمل و نقل لوله ای
۰	۰	۰	۰	۱۱۶۱۷/۶	۱۸۳۹/۷	- فعالیت حمل و نقل آبی
۰/۴۷	۰/۳۹	۱۴/۲	۵/۱	۳۰۵۳/۶	۱۳۱۷	- فعالیت حمل و نقل هوایی
۰/۵۳	۰/۶۱	۴۷/۷	۲۱/۳	۸۹۲۹/۳	۳۵۰۵/۸	- فعالیت خدمات پشتیبانی حمل و نقل
۰/۹۲	۰/۷۳	۱۲۹/۷	۴۳/۵	۱۴۰۸۸/۴	۵۹۳۴/۸	- فعالیت پست و مخابرات

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۱۷-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	کل
۹/۰۷	۸/۱۹	۷/۴۶	۷	• بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
۰	۰	۰/۱۱	۰/۱۷	- فعالیت راه آهن
۷/۷۷	۷/۱۶	۴/۷۵	۴/۸۲	- فعالیت حمل و نقل جاده ای
۰	۰	۰/۱۰	۰/۰۳	- فعالیت حمل و نقل لوله ای
۰	۰	۰/۷۷	۰/۲۹	- فعالیت حمل و نقل آبی
۰/۱۰	۰/۰۷	۰/۲۰	۰/۲۱	- فعالیت حمل و نقل هوایی
۰/۳۲	۰/۳۱	۰/۵۹	۰/۵۵	- فعالیت خدمات پشتیبانی حمل و نقل
۰/۸۸	۰/۶۴	۰/۹۳	۰/۹۳	- فعالیت پست و مخابرات

ماخذ: همان منبع

۱۰-۲-۱: بخش واسطه گری های مالی

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۱۸-۱) ارزش افزوده بخش واسطه گری های مالی استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۶۳/۵ میلیارد ریال است که به ۲۵۹/۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در طول همین مدت، ارزش افزوده این بخش اقتصادی در کل کشور نیز از ۱۳۱۸۰/۸ میلیارد ریال به ۵۴۰۲۳/۵ میلیارد ریال افزایش یافته است. در نتیجه:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش واسطه گری های مالی در تولید ناخالص داخلی استان از ۰/۹۳ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۷۵ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است، ضمن آن که در همین مدت اندازه متناظر این نسبت در کل کشور نیز از ۲/۰۷ درصد به ۳/۵۸ درصد افزایش یافته است. جدول (۱۹-۱)
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش واسطه گری های مالی در ارزش افزوده این بخش در کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ در حدود ۰/۴۸ درصد بوده و تغییری نیافته است.
- بخش واسطه گری های مالی از نظر ایجاد ارزش افزوده در میان بخشهای اقتصادی استان در رتبه یازدهم قرار دارد. ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش بیشتر از ارزش افزوده بخشهای ماهیگیری، معدن، تامین آب و برق و گاز طبیعی و سایر خدمات عمومی و اجتماعی و تخصصی و کمتر از آن در سایر بخشهای اقتصادی استان است.
- ساختار رشته فعالیتی بخش واسطه گری های مالی در استان و کل کشور با یکدیگر متفاوت است، ضمن آنکه این ساختار در استان در طول دوره مورد بررسی تغییر

نیافته است. در سال ۱۳۸۳، اهمیت نسبی رشته فعالیتهای این بخش بر پایه ارزش افزوده ایجاد شده در آنها، به ترتیب مربوط به فعالیت بانکداری، فعالیت بیمه گری و فعالیت سایر واسطه گری های مالی است. در حالیکه این رتبه بندی اهمیت در کل کشور به صورت فعالیت بانکداری، فعالیت سایر واسطه گری های مالی و فعالیت بیمه گری است.

- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور، بخش واسطه گری های مالی در بخشهای اقتصادی تبعی استان قابل طبقه بندی است، ضمن آن که همه رشته فعالیتهای این بخش نیز جزء فعالیتهای اقتصادی تبعی استان محسوب می شوند.

جدول (۱۸-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش واسطه گری های مالی در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۰/۴۸	۰/۴۸	۲۵۹/۶	۶۳/۵	۵۴۰۲۳/۵	۱۳۱۸۰/۸	• بخش واسطه گری های مالی
۰/۵۹	۰/۶۲	۲۱۹/۵	۵۲	۳۷۳۹۲/۵	۸۳۷۵/۸	- فعالیت بانکداری
۰/۰۹	۰/۱۰	۹/۹	۳/۶	۱۱۶۳۲	۳۵۷۷	- فعالیت سایر واسطه گری های مالی
۰/۶۰	۰/۶۴	۳۰/۲	۷/۹	۴۹۹۹/۱	۱۲۲۸/۲	- فعالیت بیمه گری

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۱۹-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش واسطه گری های مالی و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	کل
۱/۷۶	۰/۹۳	۳/۵۸	۲/۰۷	• بخش واسطه گری های مالی
۱/۴۸	۰/۷۶	۲/۴۸	۱/۳۲	- فعالیت بانکداری
۰/۰۷	۰/۰۵	۰/۷۷	۰/۵۶	- فعالیت سایر واسطه گری های مالی
۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۳۳	۰/۱۹	- فعالیت بیمه گری

ماخذ: همان منبع

۱۱-۲-۱: بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۱-۲۰)، ارزش افزوده بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۵۷۲ میلیارد ریال است که به ۱۳۹۸/۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در طول همین مدت، ارزش افزوده این بخش اقتصادی در کل کشور نیز از ۷۳۱۵۸/۶ میلیارد ریال به ۱۸۱۷۱۲/۳ میلیارد ریال افزایش یافته است. در نتیجه:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار در تولید ناخالص داخلی استان از ۸/۴۱ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۹/۴۶ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است، ضمن آن که در همین مدت اندازه متناظر این نسبت در کل کشور نیز از ۱۱/۴۹ درصد به ۱۲/۰۵ درصد افزایش یافته است. جدول (۱-۲۱)
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار در ارزش افزوده این بخش در کشور از ۰/۷۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۰/۷۷ درصد در سال ۱۳۸۳ تنزل یافته است.
- بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار از نظر ایجاد ارزش افزوده در میان بخشهای اقتصادی استان در رتبه سوم قرار دارد، ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش کمتر از ارزش افزوده بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری و بخش عمده فروشی، خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاها و بیشتر از آن در سایر بخشهای اقتصادی استان است.
- ساختار رشته فعالیتی بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار در استان و کل کشور با یکدیگر متفاوت است، ضمن آن که همین ساختار در استان نیز در طول دوره مورد بررسی تغییر یافته است. در سال ۱۳۸۳، اهمیت نسبی رشته فعالیتهای این بخش بر پایه ارزش افزوده ایجاد شده در آنها به ترتیب مربوط به خدمات واحدهای مسکونی شخصی، کرایه و خدمات کسب و کار، خدمات واحدهای مسکونی اجاره ای، خدمات واحدهای غیرمسکونی و خدمات دلان مستغلات است. در حالی که این رتبه بندی اهمیت در کل کشور به صورت خدمات واحدهای مسکونی شخصی، خدمات واحدهای مسکونی اجاره ای، کرایه و خدمات کسب و کار، خدمات واحدهای غیرمسکونی و خدمات دلان مستغلات است.
- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور، بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار در بخشهای اقتصادی تبعی استان قابل طبقه بندی است، ضمن آن که رشته فعالیتهای خدمات واحدهای غیرمسکونی و خدمات دلان

مستغلات جزء فعالیتهای اقتصادی پایه و رشته فعالیتهای دیگر این بخش جزء فعالیتهای اقتصادی تبعی استان محسوب می شوند.

جدول (۲۰-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۰/۷۷	۰/۷۸	۱۳۹۸/۷	۵۷۲	۱۸۱۷۱۲/۳	۷۳۱۵۸/۶	• بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
۰/۸۶	۰/۹۲	۱۰۲۷/۶	۴۵۱/۷	۱۱۸۸۲۷/۳	۴۹۱۲۰/۶	- خدمات واحدهای مسکونی شخصی
۰/۳۹	۰/۳۸	۱۱۶/۴	۳۷/۸	۲۹۶۰۵/۳	۹۸۳۱/۵	- خدمات واحدهای مسکونی اجاره ای
۱/۱۴	۰/۹۷	۹۲/۵	۴۰/۴	۸۰۸۹	۴۱۵۷/۹	- خدمات واحدهای غیر مسکونی
۱/۴۱	۰/۱۱	۱۰	۸/۳	۷۰۹/۱	۷۶۳/۵	- خدمات دلان مستغلات
۰/۶۲	۰/۳۶	۱۵۲/۱	۳۳/۸	۲۴۴۸۱/۸	۹۲۸۵/۱	- کرایه و خدمات کسب و کار

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانی کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۲۱-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	کل
۹/۴۶	۸/۴۱	۱۲/۰۵	۱۱/۴۹	• بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
۶/۹۵	۶/۶۴	۷/۸۸	۷/۷۱	- خدمات واحدهای مسکونی شخصی
۰/۷۹	۰/۵۶	۱/۹۶	۱/۵۴	- خدمات واحدهای مسکونی اجاره ای
۰/۶۳	۰/۵۹	۰/۵۴	۰/۶۵	- خدمات واحدهای غیر مسکونی
۰/۰۷	۰/۱۲	۰/۰۵	۰/۱۲	- خدمات دلان مستغلات
۱/۰۳	۰/۵۰	۱/۶۲	۱/۴۶	- کرایه و خدمات کسب و کار

ماخذ: همان منبع

۱۲-۱-۱: بخش اداره امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۲۲-۱) ارزش افزوده بخش اداره امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۳۹۳/۶ میلیارد ریال است که به ۸۵۰/۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در طول همین مدت، ارزش افزوده این بخش اقتصادی در کل کشور نیز از ۳۵۹۳۲/۲ میلیارد ریال به ۷۶۱۳۴/۸ میلیارد ریال افزایش یافته است. براین اساس:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش اداره امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی در تولید ناخالص داخلی استان از ۵/۷۹ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۵/۷۵ درصد در

- سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است، ضمن آن که در همین مدت اندازه متناظر این نسبت در کل کشور نیز از ۵/۶۴ درصد به ۵/۰۵ درصد تنزل یافته است. جدول (۲۳-۱)
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش اداره امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی در ارزش افزوده این بخش در کشور از ۱/۱۰ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۱۲ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است.
  - بخش اداره عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی از نظر ایجاد ارزش افزوده در میان بخشهای اقتصادی استان در رتبه هفتم قرار دارد. ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش کمتر از ارزش افزوده بخشهای کشاورزی و شکار و جنگلداری، صنعت، عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاها، مستغلات و کرایه و خدمات کسب و کار، آموزش و بیشتر از آن در سایر بخشهای اقتصادی استان است.
  - ساختار رشته فعالیتی بخش اداره امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی در استان و کل کشور با یکدیگر متفاوت است، ضمن آن که همین ساختار در استان نیز در طول دوره مورد بررسی تغییر یافته است. در سال ۱۳۸۳، اهمیت نسبی رشته فعالیتهای این بخش بر پایه ارزش افزوده ایجاد شده در آنها، به ترتیب مربوط به فعالیتهای امور عمومی، امور دفاعی، امور انتظامی، خدمات شهری و تامین اجتماعی است. در حالی که این رتبه بندی اهمیت در کل کشور به صورت امور دفاعی، امور عمومی، خدمات شهری، امور انتظامی و تامین اجتماعی است.
  - با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور، بخش اداره امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی در بخشهای اقتصادی پایه استان قابل طبقه بندی است، ضمن آن که رشته فعالیتهای امور عمومی، امور انتظامی و تامین اجتماعی جزء فعالیتهای اقتصادی پایه و رشته فعالیتهای خدمات شهری و امور دفاعی جزء فعالیتهای اقتصادی تبعی استان محسوب می شوند.

جدول (۲۲-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
کل						
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	
• بخش اداره امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی						
۱/۱۲	۱/۱۰	۸۵۰/۹	۳۹۳/۶	۷۶۱۳۴/۸	۳۵۹۳۲/۲	
۱/۲۷	۱/۱۸	۲۷۹/۲	۱۳۴/۴	۲۱۹۳۳/۳	۱۱۳۵۵/۱	- امور عمومی
۰/۸۳	۰/۸۶	۱۰۶/۶	۴۴/۴	۱۲۸۵۲/۲	۵۱۳۳/۲	- خدمات شهری
۰/۹۴	۰/۹۴	۲۷۳/۷	۱۳۲/۴	۲۹۱۱۵/۵	۱۴۰۸۰/۶	- امور دفاعی
۱/۶۴	۱/۶۳	۱۶۸/۲	۶۹/۹	۱۰۲۶۹/۷	۴۲۸۱	- امور انتظامی
۱/۱۸	۱/۱۶	۲۳/۲	۱۲/۶	۱۹۶۴/۲	۱۰۸۲/۳	- تامین اجتماعی اجباری

مأخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۲۳-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتهای بخش امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
کل				
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	
• بخش اداره امور عمومی، دفاعی و تامین اجتماعی				
۵/۷۵	۵/۷۹	۵/۰۵	۵/۶۴	
۱/۸۹	۱/۹۸	۱/۴۵	۱/۷۸	- امور عمومی
۰/۷۲	۰/۶۵	۰/۸۵	۰/۸۱	- خدمات شهری
۱/۸۵	۱/۹۵	۱/۹۳	۲/۲۱	- امور دفاعی
۱/۱۴	۱/۰۳	۰/۶۸	۰/۶۷	- امور انتظامی
۰/۱۶	۰/۱۹	۰/۱۳	۰/۱۷	- تامین اجتماعی اجباری

مأخذ: همان منبع

۱۳-۲-۱: بخش آموزش

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارائه شده در جدول (۲۴-۱) ارزش افزوده بخش آموزش استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۳۷۱/۸ میلیارد ریال است که به ۹۷۰/۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در طول همین مدت، ارزش افزوده این بخش اقتصادی در کل کشور نیز از ۲۲۴۳۳/۲ میلیارد ریال به ۵۳۳۷۷/۵ میلیارد ریال افزایش یافته است. نتایج حاصل نشان می دهد:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش آموزش در تولید ناخالص داخلی استان از ۵/۴۷ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۶/۵۶ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است، ضمن آن که در همین مدت اندازه متناظر این نسبت در کل کشور نیز از ۳/۵۲ درصد به ۳/۵۴ درصد ترقی یافته است. جدول (۲۵-۱)

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش آموزش در ارزش افزوده این بخش در کشور از ۱/۶۶ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۸۲ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است.
- بخش آموزش از نظر ایجاد ارزش افزوده در میان بخشهای اقتصادی استان در رتبه ششم قرار دارد. ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش کمتر از ارزش افزوده بخشهای کشاورزی و شکار و جنگلداری، صنعت، عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاها، حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات، مستغلات و کرایه و خدمات کسب و کار و بیشتر از آن در سایر بخشهای اقتصادی استان است.
- ساختار رشته فعالیتی بخش آموزش در استان و کل کشور با یکدیگر تقریباً همسان است، ضمن آن که این ساختار در استان در طول دوره مورد بررسی تاحدی تغییر یافته است. در سال ۱۳۸۳، اهمیت نسبی رشته فعالیتهای این بخش بر پایه ارزش افزوده ایجاد شده در آنها، به ترتیب مربوط به آموزش متوسطه دولتی، آموزش ابتدایی دولتی، آموزش عالی خصوصی، آموزش عالی دولتی، آموزش بزرگسالان دولتی، آموزش متوسطه خصوصی، آموزش بزرگسالان خصوصی و آموزش ابتدایی خصوصی است. در حالی که این رتبه بندی اهمیت در کل کشور به صورت آموزش متوسطه دولتی، آموزش ابتدایی دولتی، آموزش عالی دولتی، آموزش عالی خصوصی، آموزش بزرگسالان دولتی، آموزش متوسطه خصوصی، آموزش بزرگسالان خصوصی و آموزش ابتدایی خصوصی است.
- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور، بخش آموزش در بخشهای اقتصادی پایه استان قابل طبقه بندی است، ضمن آن که رشته فعالیتهای آموزش ابتدایی (دولتی و خصوصی)، آموزش متوسطه (دولتی و خصوصی)، آموزش عالی خصوصی و آموزش بزرگسالان دولتی جزء فعالیتهای اقتصادی پایه و رشته فعالیتهای آموزش عالی دولتی و آموزش بزرگسالان خصوصی جزء فعالیتهای اقتصادی تبعی استان محسوب می شوند.

جدول (۲۴-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش آموزش در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۱/۸۲	۱/۶۶	۹۷۰/۸	۳۷۱/۸	۵۳۳۷۷/۵	۲۲۴۳۳/۲	• بخش آموزش
۲/۴۹	۲/۱۳	۳۶۰/۵	۱۵۵/۳	۱۴۴۸۶	۷۲۷۷/۶	- آموزش ابتدایی دولتی
۱/۲۷	۱/۳۳	۶/۳	۲/۶	۴۹۶/۶	۱۹۵/۴	- آموزش ابتدایی خصوصی
۱/۹۴	۱/۸۰	۴۳۶/۸	۱۴۴/۸	۲۲۵۴۸/۶	۸۰۶۲/۶	- آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی - حرفه ای دولتی
۱/۱۶	۱/۴۰	۲۱	۷/۸	۱۸۰۵/۲	۵۵۶/۷	- آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی - حرفه ای خصوصی
۰/۷۲	۰/۷۰	۴۶/۳	۲۴/۴	۶۴۷۴/۴	۳۵۰۳	- آموزش عالی دولتی
۱/۲۴	۱/۲۰	۵۲/۳	۱۵/۷	۴۲۰۵/۹	۱۳۱۲/۳	- آموزش عالی خصوصی
۱/۹۸	۴	۳۴/۶	۱۷/۷	۱۷۴۳/۹	۸۸۵/۴	- آموزش بزرگسالان دولتی
۰/۸۱	۰/۶۵	۱۳/۱	۳/۵	۱۶۱۶/۹	۵۴۰/۳	- آموزش بزرگسالان خصوصی

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۲۵-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش آموزش و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	کل
۶/۵۶	۵/۴۷	۳/۵۴	۳/۵۲	• بخش آموزش
۲/۴۴	۲/۲۸	۰/۹۶	۱/۱۴	- آموزش ابتدایی دولتی
۰/۰۴	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۳	- آموزش ابتدایی خصوصی
۲/۹۵	۲/۱۳	۱/۵۰	۱/۲۷	- آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی - حرفه ای دولتی
۰/۱۴	۰/۱۱	۰/۱۲	۰/۰۹	- آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی - حرفه ای خصوصی
۰/۳۱	۰/۳۶	۰/۴۳	۰/۵۵	- آموزش عالی دولتی
۰/۳۵	۰/۲۳	۰/۲۸	۰/۲۱	- آموزش عالی خصوصی
۰/۲۳	۰/۲۶	۰/۱۲	۰/۱۴	- آموزش بزرگسالان دولتی
۰/۰۹	۰/۰۵	۰/۱۱	۰/۰۸	- آموزش بزرگسالان خصوصی

ماخذ: همان منبع

۱۴-۲-۱: بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۲۶-۱) ارزش افزوده بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۲۳۲/۹ میلیارد ریال است که به ۵۸۰/۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در طول همین مدت، ارزش افزوده این بخش اقتصادی در کل کشور نیز از ۱۷۳۵۶/۸ میلیارد ریال به ۴۹۶۷۱/۱ میلیارد ریال افزایش یافته است. در نتیجه:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در تولید ناخالص داخلی استان از ۳/۴۲ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۳/۹۳ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است، ضمن آن که در همین مدت اندازه متناظر این نسبت در کل کشور نیز از ۲/۷۳ درصد به ۳/۲۹ درصد ترقی یافته است. جدول (۲۷-۱)
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در ارزش افزوده این بخش در کشور از ۱/۳۴ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۱۷ درصد در سال ۱۳۸۳ تنزل یافته است.
- بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی از نظر ایجاد ارزش افزوده در میان بخشهای اقتصادی استان در رتبه هفتم قرار دارد. ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش بیشتر از ارزش افزوده بخشهای ماهیگیری، معدن، تامین آب و برق و گاز طبیعی، هتل و رستوران، واسطه گری های مالی و سایر خدمات عمومی و اجتماعی و شخصی و کمتر از آن در سایر بخشهای اقتصادی استان است.
- ساختار رشته فعالیتی بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در استان و کل کشور با یکدیگر متفاوت است، ضمن آن که همین ساختار در استان نیز در طول دوره مورد بررسی تغییر یافته است. در سال ۱۳۸۳، اهمیت نسبی رشته فعالیتهای این بخش بر پایه ارزش افزوده ایجاد شده در آنها به ترتیب مربوط به بهداشت و درمان دولتی، بهداشت و درمان خصوصی، مددکاری اجتماعی و دامپزشکی است، در حالی که این رتبه بندی اهمیت در کل کشور به صورت بهداشت و درمان خصوصی، بهداشت و درمان دولتی، مددکاری اجتماعی و دامپزشکی است.
- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور، بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در بخشهای اقتصادی پایه استان قابل طبقه بندی است، ضمن آنکه رشته فعالیتهای بهداشت و درمان عمومی، دامپزشکی و مددکاری اجتماعی جزء فعالیتهای اقتصادی پایه و رشته فعالیت بهداشت و درمان خصوصی جزء فعالیتهای اقتصادی تبعی استان محسوب می شوند.

جدول (۲۶-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۱/۱۷	۱/۳۴	۵۸۰/۶	۲۳۲/۹	۴۹۶۷۱/۱	۱۷۳۵۶/۸	• بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی
۱/۶۴	۱/۷۷	۲۷۶/۱	۱۱۲/۳	۱۶۸۵۲/۹	۶۳۴۶/۷	- بهداشت و درمان دولتی
۰/۸۷	۰/۹۹	۲۴۳/۲	۹۵/۳	۲۸۱۰۳/۲	۹۶۳۶/۱	- بهداشت و درمان خصوصی
۲/۰۹	۲/۷۰	۱۳/۶	۸/۷	۶۴۹/۵	۳۲۲/۵	- دامپزشکی
۱/۱۸	۱/۵۸	۴۷/۸	۱۶/۶	۴۰۶۵/۵	۱۰۵۱/۵	- مددکاری اجتماعی

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۲۷-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	کل
۳/۹۳	۳/۴۲	۳/۲۹	۲/۷۳	• بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی
۱/۸۷	۱/۶۵	۱/۱۲	۱/۰۰	- بهداشت و درمان دولتی
۱/۶۴	۱/۴۰	۱/۸۶	۱/۵۱	- بهداشت و درمان خصوصی
۰/۰۹	۰/۱۳	۰/۰۴	۰/۰۵	- دامپزشکی
۰/۳۲	۰/۲۴	۰/۲۷	۰/۱۷	- مددکاری اجتماعی

ماخذ: همان منبع

۱۵-۲-۱: بخش سایر خدمات عمومی و اجتماعی و شخصی و خانگی

برپایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۲۸-۱) ارزش افزوده بخش سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی استان در سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۱۱۳/۸ میلیارد ریال است که به ۲۴۹/۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۳ افزایش می یابد. در طول همین مدت، ارزش افزوده این بخش اقتصادی در کل کشور نیز از ۶۶۷۳/۰ میلیارد ریال به ۱۹۲۱۱/۲ میلیارد ریال افزایش یافته است. براین اساس:

- سهم نسبی ارزش افزوده بخش سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی در تولید ناخالص داخلی استان از ۱/۶۷ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۶۹ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است، ضمن آن که در همین مدت اندازه متناظر این نسبت در کل کشور نیز از ۱/۰۵ درصد به ۱/۲۷ درصد ترقی یافته است. جدول (۲۹-۱)
- سهم نسبی ارزش افزوده بخش سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی در ارزش افزوده این بخش در کشور از ۱/۷۱ درصد در سال ۱۳۷۹ به حدود ۱/۳۰ درصد در سال ۱۳۸۳ تنزل یافته است.

- بخش سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی از نظر ایجاد ارزش افزوده در میان بخشهای اقتصادی استان در رتبه دوازدهم قرار دارد. ارزش افزوده ایجاد شده در این بخش بیشتر از ارزش افزوده بخشهای معدن، ماهیگیری و تامین آب و برق و گاز طبیعی و کمتر از آن در سایر بخشهای اقتصادی استان است.
- ساختار رشته فعالیتی بخش سایر خدمات عمومی و اجتماعی و شخصی و خانگی در استان و کل کشور با یکدیگر همسان است، ضمن آن که این ساختار در استان در طول دوره مورد بررسی تغییر نیافته است. در سال ۱۳۸۳، اهمیت نسبی رشته فعالیتهای این بخش بر پایه ارزش افزوده ایجاد شده در آنها، به ترتیب مربوط به خدمات تفریحی و فرهنگی و ورزشی، سایر خدمات و خدمات مذهبی و سیاسی است، ضمن آن این رتبه بندی اهمیت در کل کشور نیز به همین صورت است.
- با توجه به سهم نسبی تولید ناخالص داخلی استان در کل کشور، بخش سایر خدمات عمومی و اجتماعی، شخصی و خانگی، در بخش های اقتصادی پایه استان قابل طبقه بندی است، ضمن آن که رشته فعالیتهای خدمات تفریحی و فرهنگی و ورزشی و سایر خدمات جزء فعالیتهای اقتصادی پایه و رشته فعالیت خدمات مذهبی و سیاسی جزء فعالیتهای اقتصادی تبعی استان محسوب می شوند.

جدول (۲۸-۱): روند تحول ارزش افزوده رشته فعالیتهای بخش سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی در استان اردبیل و جایگاه نسبی آن در کشور در سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیارد ریال - درصد)

سهم نسبی استان در کشور		استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۰/۹۸	۱/۰۷	۱۴۷۹۲	۶۸۰۱/۹	۱۵۰۸۰۵۶/۲	۶۳۶۹۲۶/۸	کل
۱/۳۰	۱/۷۱	۲۴۹/۹	۱۱۳/۸	۱۹۲۱۱/۲	۶۶۷۳/۹	• بخش سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی
۱/۳۵	۱/۶۶	۱۶۱/۶	۶۲/۲	۱۱۹۳۲/۶	۳۷۳۷/۴	- خدمات تفریحی، فرهنگی و ورزشی
۰/۶۸	۰/۵۸	۱۷	۷/۰	۲۴۸۲/۴	۱۲۰۵/۱	- خدمات مذهبی و سیاسی
۱/۴۹	۲/۵۸	۷۱/۳	۴۴/۷	۴۷۹۶/۲	۱۷۳۰/۴	- سایر خدمات

ماخذ: حسابهای ملی، حسابهای منطقه ای (حساب تولید استانهای کشور) در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ - مرکز آمار ایران

جدول (۲۹-۱): روند تحول ساختار رشته فعالیتی بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی و جایگاه نسبی آن در نظام اقتصادی استان اردبیل و کشور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ (درصد)

استان اردبیل		کل کشور		بخش و رشته فعالیت اقتصادی
۱۳۸۳	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۷۹	
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	کل
۱/۶۹	۱/۶۷	۱/۲۷	۱/۰۵	• بخش سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی
۱/۰۹	۰/۹۱	۰/۷۹	۰/۵۹	- خدمات تفریحی، فرهنگی و ورزشی
۰/۱۱	۰/۱۰	۰/۱۶	۰/۱۹	- خدمات مذهبی و سیاسی
۰/۴۸	۰/۶۶	۰/۳۲	۰/۲۷	- سایر خدمات

ماخذ: همان منبع

۱۶-۲-۱-۱: ضریب مکانی تولید خالص بخشها و رشته فعالیتهای اقتصادی

ضریب مکانی تولید خالص بخشها و رشته فعالیتهای اقتصادی (نسبت سهم نسبی ارزش افزوده هر بخش یا رشته فعالیت اقتصادی در استان اردبیل به سهم نسبی متناظر آن در کل کشور) ابزاری است که برپایه آن بخشها و رشته فعالیتهای اقتصادی پایه در نظام اقتصادی استان (اگر اندازه ضریب مکانی بزرگتر از یک باشد) و بخشها و رشته فعالیتهای اقتصادی تبعی در این نظام اقتصادی (اگر اندازه ضریب مکانی آن کوچکتر از یک باشد) را می توان شناخت. برپایه ساختار بخشی و رشته فعالیتی نظام اقتصادی استان در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳ و مقایسه آن با ساختار متناظر خود در کل کشور، بخشها و رشته فعالیتهای پایه و تبعی نظام اقتصادی استان و تغییر و تحول آنها در طول این دوره زمانی مشخص و در جدول (۳۰-۱) آورده شده است که در بند قبل به مصادیق آن در سال ۱۳۸۳ اشاره شده و برای جلوگیری از طول کلام از تشریح بیشتر آن خودداری می شود.

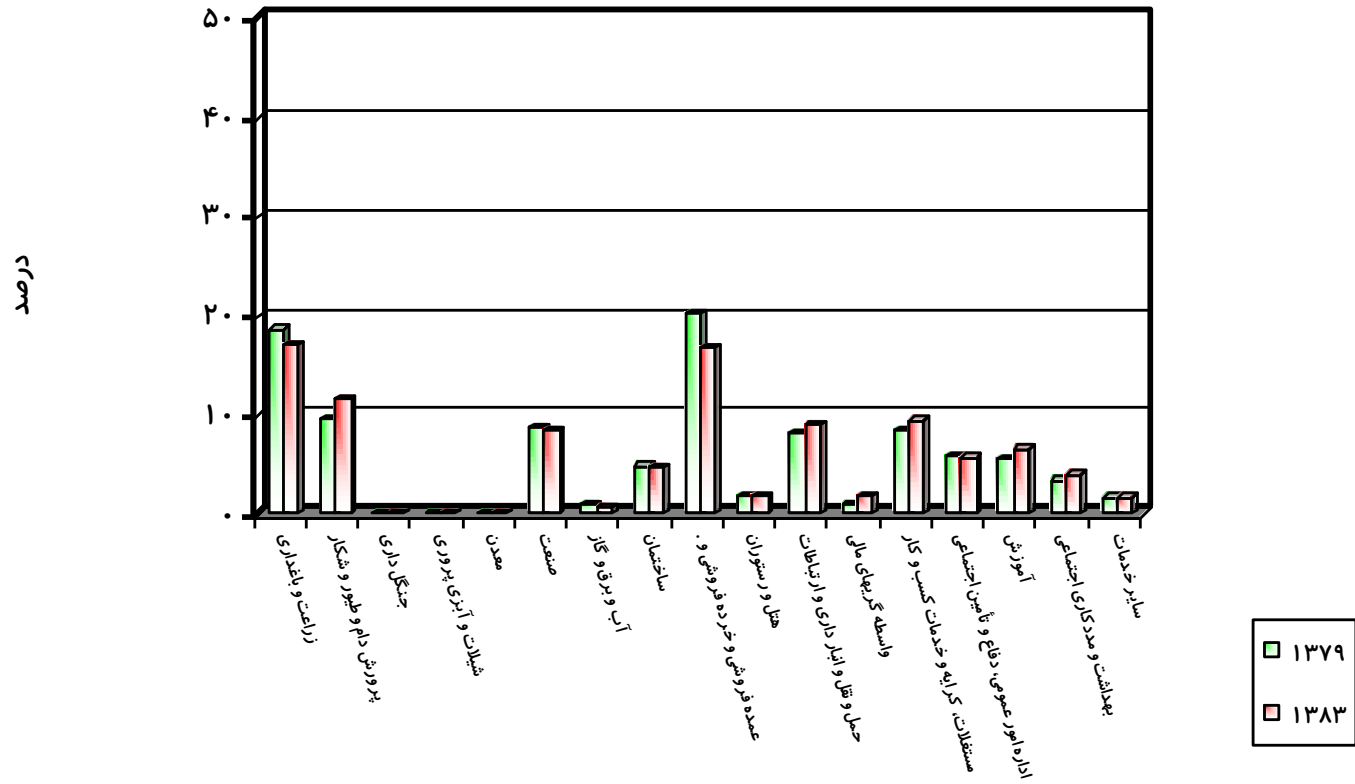
جدول (۳۰-۱): اندازه ضریب مکانی تولید خالص بخش ها و رشته فعالیتهای نظام اقتصادی استان اردبیل در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳

شرح فعالیت	۱۳۷۹	۱۳۸۳
تولید ناخالص داخلی	۱/۰۰	۱/۰۰
بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری	۲/۴۶	۳/۰۰
- زراعت و باغداری	۲/۳۲	۲/۵۱
- دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم، زنبور عسل و شکار	۲/۹۱	۴/۳۸
- جنگلداری	۰/۶۵	۰/۸۰
بخش ماهیگیری	۰/۱۷	۰/۳۷
بخش معدن	۰/۰۱	۰/۰۱
- نفت خام و گاز طبیعی	*	*
- سایر معادن	۰/۲۹	۰/۳۵
بخش صنعت	۰/۶۲	۰/۶۲
- ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنیها	۱/۵۰	۱/۴۰
- ساخت محصولات از نوتون و تنباکو	۰	۰
- ساخت منسوجات	۰/۸۹	۰/۷۳
- ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز	۰/۶۱	۰/۷۴
- دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی	۲/۸۹	۰/۲۲
- ساخت چوب و محصولات چوبی	۱/۶۹	۲/۳۸
- ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۰/۰۱	۰/۰۸
- انتشار، چاپ و تکثیر رسانه های ضبط شده	۰/۴۰	۰/۳۸
- ساخت کک، فر آورده های حاصل از تصفیه نفت و سوخت های هسته ای	۰	۰/۰۱
- ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی	۰/۰۳	۰/۰۲
- ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک	۳/۶۶	۶/۴۴
- ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی	۱/۲۱	۱/۴۹
- ساخت فلزات اساسی	۰/۰۱	۰/۰۲
- ساخت محصولات فلزی فابریکی به جز ماشین آلات و تجهیزات	۰/۴۰	۰/۳۸
- ساخت ماشین آلات و تجهیزات طبقه نشده در جای دیگر	۰/۲۸	۰/۳۹
- ساخت ماشین آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی	۰	۰
- ساخت ماشین آلات و دستگاههای برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۰/۲۱	۰/۲۲
- ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاهها و وسایل ارتباطی	۰	۰
- ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساخت	۱/۵۷	۰/۷۵
- ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر	۰/۰۲	۰/۰۸
- ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل	۰/۱۲	۰/۳۵
- ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۰/۵۵	۰/۶۵
- بازیافت	۰	۰
بخش تامین برق، گاز و آب	۰/۴۱	۰/۳۴
- برق	۰/۰۷	۰/۱۱
- توزیع گاز طبیعی	۰/۵۰	۰/۳۲
- آب	۱/۴۵	۱/۲۱
بخش ساختمان	۱/۰۹	۱/۲۴
- ساختمانهای مسکونی	۰/۵۸	۰/۸۸
- سایر ساختمانها	۱/۴۰	۱/۴۴
بخش عمده فروشی، خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاهای	۱/۴۲	۱/۳۳
بخش هتل و رستوران	۱/۹۶	۱/۹۶
- هتل و خوابگاه	۰/۵۷	۱/۶۷
- رستوران	۲/۲۰	۲/۰

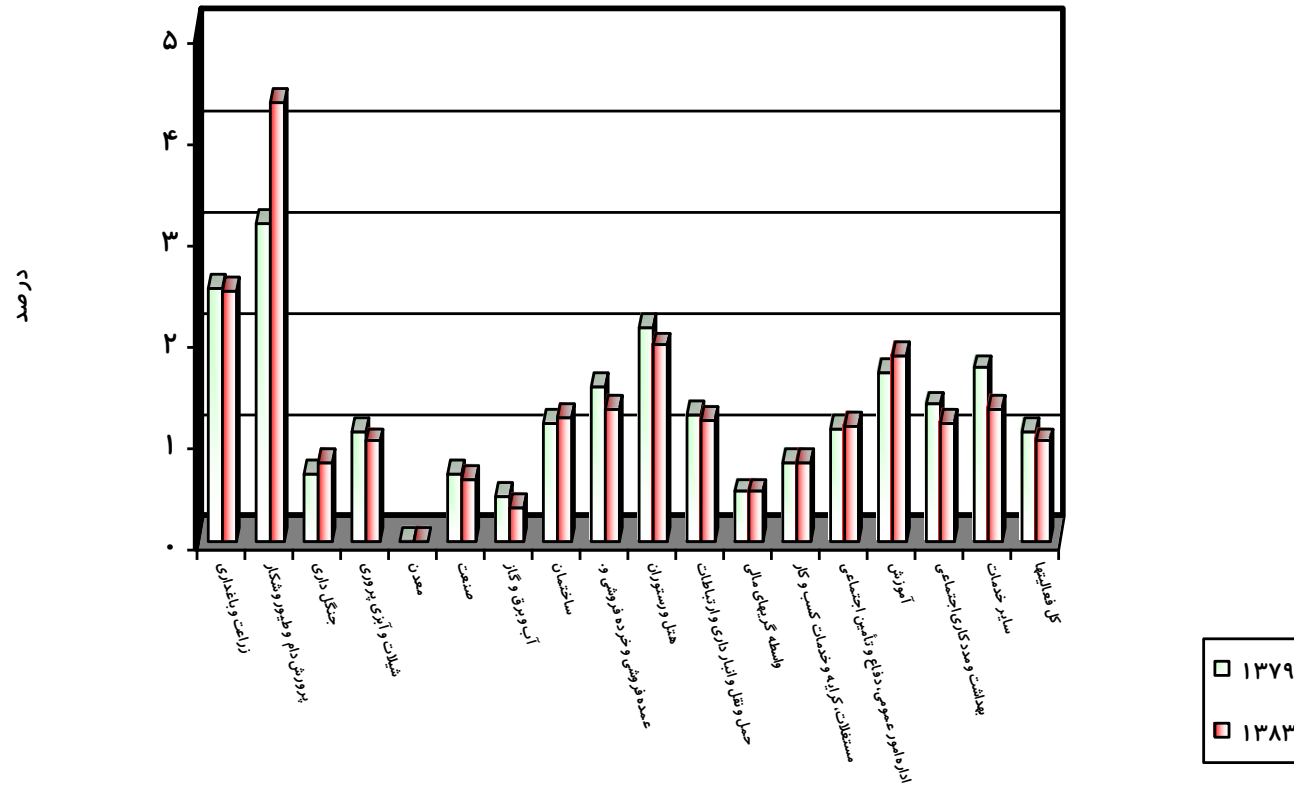
ادامه جدول (۳۰-۱): اندازه ضریب مکانی تولید خالص بخش ها و رشته فعالیتهای نظام اقتصادی استان اردبیل در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳

۱۳۸۳	۱۳۷۹	شرح فعالیت
۱/۲۲	۱/۱۷	• بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۰	۰	- راه آهن
۱/۶۴	۱/۴۹	- حمل و نقل جاده ای
۰	۰	- حمل و نقل لوله ای
۰	۰	- حمل و نقل آبی
۰/۵۰	۰/۳۳	- حمل و نقل هوایی
۰/۵۴	۰/۵۶	- خدمات پشتیبانی
۰/۹۵	۰/۶۹	- پست و مخابرات
۰/۴۹	۰/۴۵	• بخش واسطه گری های مالی
۰/۶۰	۰/۵۸	- بانک
۰/۰۹	۰/۰۹	- سایر واسطه گری های مالی و فعالیتهای جنبی آنها
۰/۳۶	۰/۶۳	- بیمه
۰/۷۹	۰/۷۳	• بخش مستغلات، اجاره و فعالیتهای کسب و کار
۰/۸۸	۰/۸۶	- خدمات واحدهای مسکونی شخصی
۰/۴۰	۰/۳۶	- خدمات واحدهای مسکونی اجاری
۱/۱۷	۰/۹۱	- خدمات واحدهای غیر مسکونی
۱/۴۰	۱/۰۰	- خدمات دلان مستغلات
۰/۶۴	۰/۳۴	- گزایه و خدمات کسب و کار
۱/۱۴	۱/۰۳	• بخش اداره امور عمومی، دفاع و تامین اجتماعی
۱/۳۰	۱/۱۱	- امور عمومی
۰/۸۵	۰/۸۰	- خدمات شهری
۰/۹۶	۰/۸۸	- امور دفاعی
۱/۶۸	۱/۵۴	- امور انتظامی
۱/۲۳	۱/۱۲	- تامین اجتماعی اجباری
۱/۸۵	۱/۵۵	• بخش آموزش
۲/۵۴	۲/۰۰	- آموزش ابتدایی دولتی
۱/۳۳	۱/۳۳	- آموزش ابتدایی خصوصی
۱/۹۷	۱/۶۸	- آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی
۱/۱۷	۱/۲۲	- آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی
۰/۷۲	۰/۶۵	- آموزش عالی دولتی
۱/۲۵	۱/۱۰	- آموزش عالی خصوصی
۱/۹۲	۱/۸۶	- آموزش بزرگسالان دولتی
۰/۸۲	۰/۶۳	- آموزش بزرگسالان خصوصی
۱/۱۹	۱/۲۵	• بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی
۱/۶۷	۱/۶۵	- بهداشت و درمان دولتی
۰/۸۸	۰/۹۳	- بهداشت و درمان خصوصی
۲/۲۵	۲/۶۰	- دامپزشکی
۱/۱۹	۱/۴۱	- مددکاری اجتماعی
۱/۳۳	۱/۵۹	• بخش سایر فعالیتهای خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی
۱/۳۸	۱/۵۴	- تفریحی، فرهنگی و ورزشی
۰/۶۹	۰/۵۳	- مذهبی و سیاسی
۱/۵۰	۲/۴۴	- سایر خدمات

نمودار شماره (۲ - ۱) : مقایسه سهم نسبی ارزش افزوده رشته فعالیتهای عمده اقتصادی از کل تولید ناخالص داخلی استان اردبیل در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۳

نمودار شماره (۳ - ۱) : روند تحول سهم نسبی ارزش افزوده رشته فعالیتهای عمده اقتصادی استان اردبیل در کشور در سال ۱۳۸۳ نسبت به سال ۱۳۷۹

۲-۱: درآمدهای استان

در کلی ترین تقسیم بندی درآمدهای استان ، این درآمدها به دو دسته درآمدهای عمومی و درآمدهای اختصاصی تقسیم می شوند. تفاوت اصلی این دو نوع درآمد در چگونگی هزینه کرد آن است. در چارچوب نظام بودجه ریزی کشور، تمام یا بخشی از درآمدهای اختصاصی دستگاههای اجرایی (که عمدتاً از محل فروش کالا و ارائه خدمات آنان ایجاد می شود) به صورت اعتبار هزینه به همان دستگاه اجرایی تخصیص داده می شود، در حالی که درآمدهای عمومی به صورت یک کاسه و بدون توجه به دستگاه اجرایی وصول کننده آن به ردیفهای بودجه و دستگاههای اجرایی ذیربط این ردیف ها تخصیص داده می شود. بنا بر این معلوم می شود که درآمدهای اختصاصی موردی بوده و استثنا بر اصل است و لذا سهم نسبی آنها در کل درآمدهای استان نیز به مراتب کمتر از آن برای درآمدهای عمومی است.

در این نظام بودجه ریزی، درآمدهای عمومی شامل درآمدهای مالیاتی، درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات، کمکهای اجتماعی، کمکهای بلاعوض، درآمدهای حاصل از حق بیمه و متفرقه، درآمدهای حاصل از واگذاری دارایی های سرمایه ای (مانند فروش و واگذاری مالکیت اراضی، ساختمانها، تاسیسات و تجهیزات، ماشین آلات و... به بخش غیردولتی) و درآمدهای حاصل از واگذاری دارایی های مالی (مانند فروش اوراق قرضه و مشارکت)، استفاده از حساب ذخیره ارزی، استفاده از تسهیلات خارجی و... می باشد. به همین ترتیب، هریک از این درآمدها به اجزایی تفکیک می شوند و از آن جمله، درآمدهای مالیاتی به درآمدهای حاصل از مالیات بر شرکتها، مالیات بر درآمد، مالیات بر ثروت، مالیات بر واردات، مالیات بر مصرف و فروش تفکیک می شود، ضمن آن که هریک از این اقلام مالیاتی نیز، بسته به مورد، به اقلامی ریزتر تقسیم می شوند.

از منظر اقتصادی و شفافیت شدت اصابت مالیاتی به مودیان مالیاتی، درآمدهای مالیاتی را به دو دسته مالیاتهای مستقیم و مالیاتهای غیرمستقیم تقسیم می کنند. در انطباق الگوی تفکیک انواع مالیاتها در نظام بودجه ریزی کشور با این تقسیم بندی دو گانه مالیاتها می توان گفت که مالیات بر واردات و مالیات بر فروش و مصرف کالاها در گروه مالیاتهای غیرمستقیم و سایر اقلام مالیاتی (شامل مالیات بر درآمد، مالیات بر ثروت و مالیات بر شرکتها) در گروه مالیاتهای مستقیم قرار می گیرند.

در فرآیند بودجه ریزی فصل منابع بودجه، ابتدا هریک از اقلام درآمدها برآورد شده و سپس مصوب می شود. اقلام مصوب درآمدهای مبنای اقدامات دستگاههای اجرایی برای

تحقق وصول آنها می شود. نتیجه این اقدامات (عملکرد) می تواند کمتر، برابر یا بیشتر از مبالغ مصوب باشد. مقایسه مبالغ مصوب و عملکرد نشان دهنده میزان تحقق پذیری نسبی درآمدهای مصوب می باشد.

در چارچوب این توضیحات، درآمدهای زیر به بررسی و تحلیل درآمدهای استان و سهم نسبی هر یک از منابع درآمدی در ایجاد آنها و... در دوره پنجساله گذشته (سالهای ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۸۴) پرداخته می شود.

۱-۲-۱: درآمدهای عمومی^۱

برپایه اطلاعات در دسترس، در سال ۱۳۸۴، کل مبلغ مصوب درآمدهای عمومی استان بالغ بر ۲۷۹۷۹۶ میلیون ریال است که عملکرد متناظر آن ۳۳۲۶۰۷ میلیون ریال می باشد. به این ترتیب، عملکرد درآمدهای عمومی استان بیشتر از مبلغ مصوب آنها بوده و ضریب تحقق پذیری این درآمدها در سال مورد بررسی ۱۱۹ درصد است.

در این سال، از کل عملکرد درآمدهای عمومی استان، مبلغ ۲۸۰۴۵۶ میلیون ریال (۳/۸۴ درصد) از محل درآمدهای مالیاتی، ۱۵۹۵ میلیون ریال (۵/۰ درصد) از محل درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت، ۴۵۶۱۸ میلیون ریال (۷/۱۳ درصد) از محل درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا و ۴۹۳۸ میلیون ریال (۵/۱ درصد) از محل درآمدهای حاصل از حق بیمه و متصرفه به دست آمده است. به این ترتیب ملاحظه می شود، درآمدهای مالیاتی مهمترین منبع تامین درآمدهای عمومی استان بوده و اهمیت نسبی آن بیش از ۵ برابر مجموع اهمیت نسبی سایر انواع درآمدهای استان می باشد و پس از آن، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا در قیاس با سایر منابع درآمدهای عمومی استان از اهمیت نسبی بیشتری برخوردار است.

مقایسه مبالغ مصوب و عملکرد انواع منابع درآمدهای عمومی استان در این سال نشان می دهد که ضریب تحقق پذیری درآمدهای مالیاتی ۳/۱۲۰ درصد، درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت ۸/۷۷ درصد، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالاها، ۱۱۴ درصد و درآمدهای حاصل از حق بیمه و متصرفه ۸/۱۰۸ درصد است. به این ترتیب، بجز

---

^۱ بندهای ۱-۳-۲-۲ و ۱-۳-۲-۳ شرح خدمات، با توجه به توضیحات ارائه شده، جزیی از درآمدهای عمومی استان که در همین بند مورد توجه قرار می گیرند.

درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت که مبلغ عملکرد آن کمتر از مبلغ مصوب است، مبلغ عملکرد سایر منابع درآمدهای عمومی استان بیشتر از مبلغ مصوب آنها می باشد. تفکیک درآمدهای مالیاتی استان به منابع اصلی ایجاد کننده آن نشان می دهد که در این سال، از کل عملکرد درآمدهای مالیاتی استان، مبلغ ۵۲۳۸۴ میلیون ریال (۱۸/۷ درصد) از محل مالیات بر شرکتها، ۱۳۸۹۷۲ میلیون ریال (۴۹/۶ درصد) از محل مالیات بر درآمد، ۱۵۱۹۹ میلیون ریال (۵/۴ درصد) از محل مالیات بر ثروت و ۷۳۹۰۱ میلیون ریال (۲۶/۳ درصد) از محل مالیات بر مصرف و فروش کالاها تامین شده است. مقایسه مبالغ عملکرد انواع درآمدهای مالیاتی با مبلغ مصوب آنها مبین ضریب تحقق پذیری ۹۷/۳ درصد برای مالیات بر شرکتها، ۱۲۵/۱ درصد برای مالیات بر درآمد، ۹۱/۳ درصد برای مالیات بر ثروت، ۱۴۳/۲ درصد برای مالیات بر مصرف و فروش کالاها است.

به همین ترتیب در تفکیکی دیگر دیده می شود، از کل عملکرد درآمدهای مالیاتی استان، مبلغ ۲۰۶۵۵۵ میلیون ریال (۷۳/۷ درصد) از محل مالیاتهای مستقیم و ۷۳۹۰۱ میلیون ریال (۲۶/۳ درصد) از محل مالیاتهای غیرمستقیم تامین است که مبین ۳ برابر بودن مالیاتهای مستقیم در قیاس با مالیاتهای غیرمستقیم در تامین درآمدهای عمومی استان می باشد. می توان نشان داد که در این سال، ضریب تحقق پذیری مالیاتهای مستقیم ۱۱۳/۷ درصد و مالیاتهای غیرمستقیم ۱۴۳/۲ درصد می باشد.

مقایسه ساختار عملکرد منابع درآمدهای عمومی استان در دوره پنجساله مورد نظر نشان می دهد:

(الف): سهم نسبی درآمدهای مالیاتی در ایجاد درآمدهای عمومی استان، در مجموع، دارای روندی صعودی است و اندازه آن از ۷۶/۷ درصد در سال ۱۳۸۰ به ۸۴/۳ درصد در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته است.

(ب): سهم نسبی مالیاتهای مستقیم در ایجاد درآمدهای عمومی استان دارای روندی نزولی است و از ۷۶/۳ درصد در سال ۱۳۸۰ به حدود ۵۸/۸ درصد در سال ۱۳۸۲ و ۶۲/۱ درصد در سال ۱۳۸۴ تنزل یافته است. در مقابل، اهمیت نسبی درآمدهای حاصل از مالیاتهای غیر مستقیم در ایجاد درآمدهای عمومی استان دارای روندی صعودی بوده و اندازه آن در این سه مقطع زمانی به ترتیب ۰/۴ درصد، ۱۶/۷ درصد و ۲۲/۲ درصد می باشد. به همین ترتیب می توان نشان داد که در دوره زمانی پنجساله مورد نظر، روند عمومی تغییرات سهم نسبی درآمدهای حاصل از مالیاتهای غیرمستقیم در کل درآمدهای مالیاتی استان صعودی بوده و روند عمومی متناظر آن برای درآمدهای حاصل از مالیاتهای مستقیم نزولی است. در سالهای ۱۳۸۰، ۱۳۸۲ و ۱۳۸۴، اندازه سهم نسبی عملکرد

درآمدهای حاصل از مالیاتهای غیرمستقیم در کل عملکرد درآمدهای مالیاتی استان به ترتیب ۰/۵ درصد، ۲۲/۲ درصد و ۲۶/۴ درصد بوده و در مقابل برای مالیاتهای مستقیم به ترتیب ۹۹/۵ درصد، ۸۷/۸ درصد و ۷۳/۶ درصد می باشد که حاکی از افزایش قابل ملاحظه جایگاه منابع مالیاتهای غیرمستقیم در نظام مالیاتی استان است.

(پ) : در این دوره زمانی، ساختار منابع درآمدهای مالیاتی استان تغییر کرده و سهم نسبی درآمدهای حاصل از مالیات بر شرکتها در کل درآمدهای مالیاتی استان از ۱۳ درصد به ۱۵/۸ درصد افزایش یافته است. اندازه متناظر این سهم نسبی برای درآمدهای حاصل از مالیات بر درآمد از ۵۵/۳ درصد به ۴۱/۸ درصد و مالیات بر ثروت از ۸ درصد به ۴/۶ درصد تنزل یافته است.

(ت) : افزایش سهم نسبی درآمدهای مالیاتی در ساختار منابع درآمدهای عمومی استان متناظر با کاهش سهم نسبی درآمدهای حاصل از سایر منابع درآمدهای عمومی استان است که اندازه مجموع سهم نسبی آنها از ۲۳/۳ درصد در سال ۱۳۸۰ به حدود ۱۵/۷ درصد در سال ۱۳۸۴ تنزل یافته است. این تنزل برآیند کاهش نسبی درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالاها در ایجاد درآمدهای عمومی استان از ۲۱/۱ درصد به ۱۳/۷ درصد و درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت از ۰/۹ درصد به ۰/۵ درصد و افزایش سهم نسبی درآمدهای حاصل از حق بیمه و متفرقه از ۱/۳ درصد به ۱/۵ درصد می باشد.

(ث) : شدت نسبی تحقق پذیری انواع درآمدهای عمومی استان در این دوره زمانی متفاوت بوده و اندازه آن در سالهای ۱۳۸۰، ۱۳۸۲ و ۱۳۸۴ برای کل درآمدهای عمومی استان ۱۱۸/۹ درصد، ۱۳۰/۷ درصد و ۱۲۱/۴ درصد، درآمدهای مالیاتی ۱۳۰/۸ درصد، ۱۳۸/۴ درصد و ۱۳۰/۸ درصد، مالیاتهای غیرمستقیم ۱۱۳/۷ درصد، ۱۱۳/۸ درصد و ۱۳۶/۲ درصد، مالیاتهای غیرمستقیم ۱۴/۸ درصد، ۴۱۵/۹ درصد و ۱۴۳/۲ درصد و برای سایر منابع درآمدهای عمومی استان ۹۸/۳ درصد، ۱۱/۴ درصد و ۱۱۱/۹ درصد است. این ارقام حاکی از آن است که در غالب موارد، ضریب تحقق پذیری درآمدهای بیشتر از واحد بوده و در برخی موارد نیز کمتر از واحد است. به بیان دیگر، در غالب موارد، درآمدهای تحقق یافته بیشتر از درآمدهای مصوب است.

جداول (۱-۳۱) به بررسی روند تحول درآمدهای عمومی در استان طی دوره پنجساله

۱۳۸۴-۱۳۸۰ اختصاص دارد.

۲-۲-۱: درآمدهای اختصاصی

درآمدهای اختصاصی بخش کوچکی از درآمدهای استان است که عمدتاً از محل فروش کالاها و ارائه خدمات توسط برخی از دستگاههای اجرای استان جمع آوری شده و از طریق بودجه استانی، اجازه خروج آن به همان دستگاه اجرایی واگذار می شود. این حق، در چارچوب اهدافی خاص، توسط قانون گذار برای تعدادی محدود از دستگاههای اجرایی به رسمیت شناخته می شود که در استان اردبیل، در دوره زمانی موردنظر، بسته به مورد، اداره آموزش و پرورش، سازمان جهاد کشاورزی، سازمان منابع طبیعی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی و سازمان بهزیستی بوده اند.

بر پایه اطلاعات در دسترس در سالهای متوالی دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴، مبلغ کل درآمدهای اختصاصی استان به ترتیب ۲۰/۸ میلیارد ریال، ۱۷/۷ میلیارد ریال، ۷/۱ میلیارد ریال، ۶/۳ میلیارد ریال و ۱۶/۹ میلیارد ریال است. این درآمدها به ترتیب ۱۵/۸ درصد، ۱۰/۶ درصد، ۴/۲ درصد، ۳/۱ درصد و ۵/۲ درصد کل درآمدهای استان است. این ارقام نشان دهنده اهمیت نسبی کم درآمدهای اختصاصی در کل درآمدهای استان از یک سو و روند عمومی کاهش همین اهمیت نسبی کم در دوره زمانی مورد نظر است.

در جدول (۱-۳۲) و نمودارهای شماره (۱-۴) الی (۱-۷) سهم نسبی هر یک از درآمدهای عمومی و اختصاصی مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول (۳۱- ۱): روند تحول درآمدهای عمومی و ضریب تحقق پذیری آنها در استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ (میلیون ریال)

ضریب تحقق پذیری			مصوب						عملکرد						شرح
			۱۳۸۰		۱۳۸۲		۱۳۸۴		۱۳۸۰		۱۳۸۲		۱۳۸۴		
۱۳۸۰	۱۳۸۲	۱۳۸۴	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱۱۸/۹	۱۳۰/۷	۱۲۱/۴	۱۰۰	۱۱۱۱۷۷	۱۰۰	۱۵۶۲۰۹	۱۰۰	۲۷۹۷۹۶	۱۰۰	۱۳۵۰۰۷	۱۰۰	۲۰۴۰۹۹	۱۰۰	۳۳۲۶۰۷	کل
۱۳۰/۸	۱۳۸/۴	۱۳۰/۸	۷۱/۲	۷۹۱۲۵	۷۱/۳	۱۱۱۳۱۲	۸۳/۳	۲۳۳۱۹۵	۷۶/۷	۱۰۳۴۹۰	۷۵/۵	۱۵۴۰۸۶	۸۴/۳	۲۸۰۴۵۶	درآمدهای مالیاتی
۱۵۲/۴	۱۵۲/۹	۱۲۰/۳	۱۰/۳	۱۱۵۰۰	۱۱/۳	۱۷۶۶۰	۱۹/۲	۵۳۸۵۶	۱۳	۱۷۵۲۴	۱۳/۲	۲۷۰۰۹	۱۵/۷	۵۲۳۸۴	- مالیات بر شرکتها
۱۳۰/۹	۱۰۳/۶	۱۲۵/۱	۵۱/۳	۵۷۰۳۴	۴۸/۷	۷۶۰۰۰	۳۹/۷	۱۱۱۰۹۹	۵۵/۳	۷۴۶۸۴	۳۸/۶	۷۸۷۳۶	۴۱/۸	۱۳۸۹۷۲	- مالیات بر درآمد
۱۵۲/۶	۱۲۰/۹	۹۱/۳	۶/۴	۷۰۵۰	۷/۵	۱۱۷۳۱	۶	۱۶۶۴۵	۸	۱۰۷۵۸	۶/۹	۱۴۱۷۷	۴/۶	۱۵۱۹۹	- مالیات بر ثروت
-	-	-	-	۰	-	۰	-	۰	-	۰	۴/۷	۹۵۴۱	-	۰	- مالیات بر واردات
۱۴/۸	۴۱۵/۹	۱۴۳/۲	۳/۲	۳۵۴۱	۳/۸	۵۹۲۱	۱۸/۴	۵۱۵۹۵	۰/۴	۵۲۴	۱۲/۱	۲۴۶۲۳	۲۲/۲	۷۳۹۰۱	- مالیات بر فروش
۵۱/۸	۱۱۷/۳	۷۷/۸	۲/۱	۲۳۱۱	۰/۷	۱۱۵۰	۰/۷	۲۰۵۰	۰/۹	۱۱۹۸	۰/۷	۱۳۴۹	۰/۵	۱۵۹۵	درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت
۱۰۹/۱	۱۱۳/۵	۱۱۴	۲۳/۵	۲۶۱۴۵	۲۶	۴۰۶۹۲	۱۴/۳	۴۰۰۱۳	۲۱/۱	۲۸۵۲۷	۲۲/۶	۴۶۱۷۹	۱۳/۷	۴۵۶۱۸	درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا
۴۹/۸	۸۱/۳	۱۰۸/۸	۳/۲	۳۵۹۶	۲	۳۰۵۵	۱/۶	۴۵۳۸	۱/۳	۱۷۹۲	۱/۲	۲۴۸۵	۱/۵	۴۹۳۸	درآمدهای حاصل از حق بیمه و متفرقه

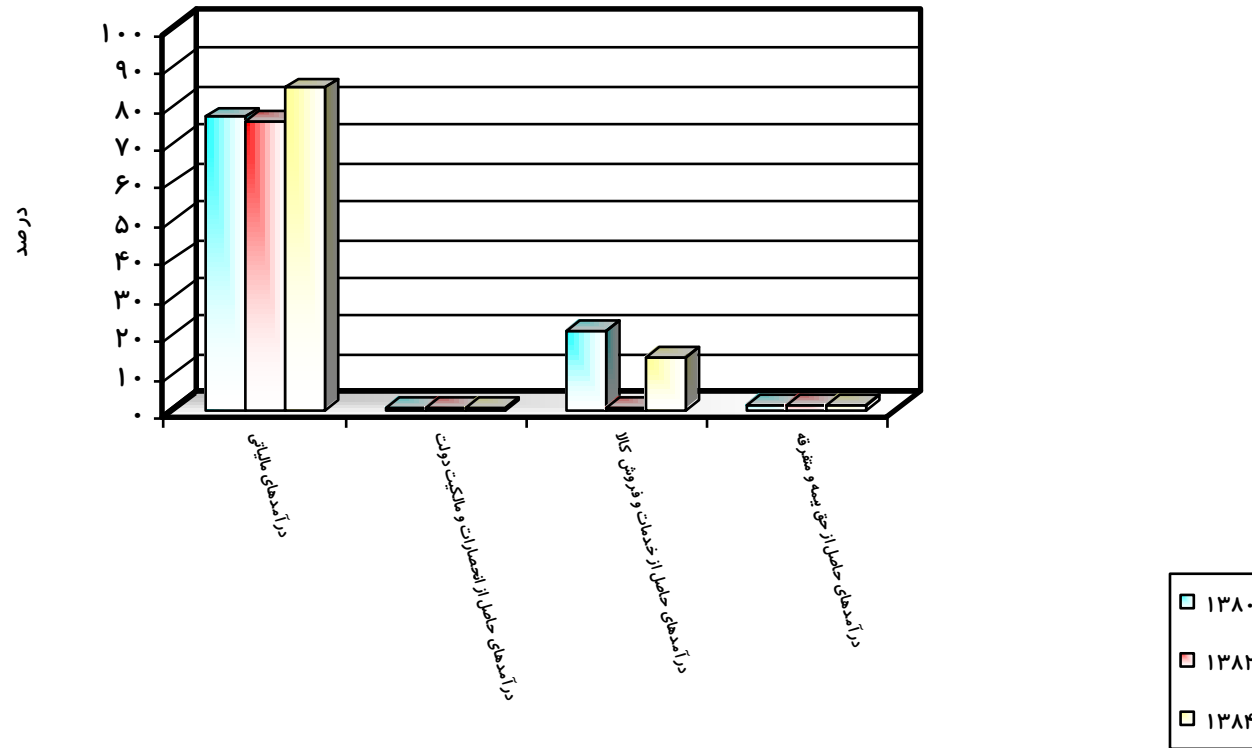
ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۴، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

جدول (۳۲- ۱): سهم نسبی برآورد درآمدهای عمومی و درآمدهای اختصاصی در کل درآمدهای استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ (میلیون ریال)

۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		۱۳۸۴		شرح
درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱۰۰	۱۳۲۰۲۲	۱۰۰	۱۶۶۹۸۴	۱۰۰	۱۷۱۷۴۶	۱۰۰	۲۰۳۴۹۰	۱۰۰	۳۲۶۰۹۵	کل درآمدهای استان
۸۴/۲	۱۱۱۱۷۷	۸۹/۴	۱۴۹۲۵۰	۹۵/۸	۱۶۴۶۲۶	۹۶/۹	۱۹۷۲۱۳	۹۴/۸	۳۰۹۲۰۷	درآمدهای عمومی
۱۵/۸	۲۰۸۴۵	۱۰/۶	۱۷۷۳۴	۴/۲	۷۱۲۰	۳/۱	۶۲۷۷	۵/۲	۱۶۸۸۸	درآمدهای اختصاصی

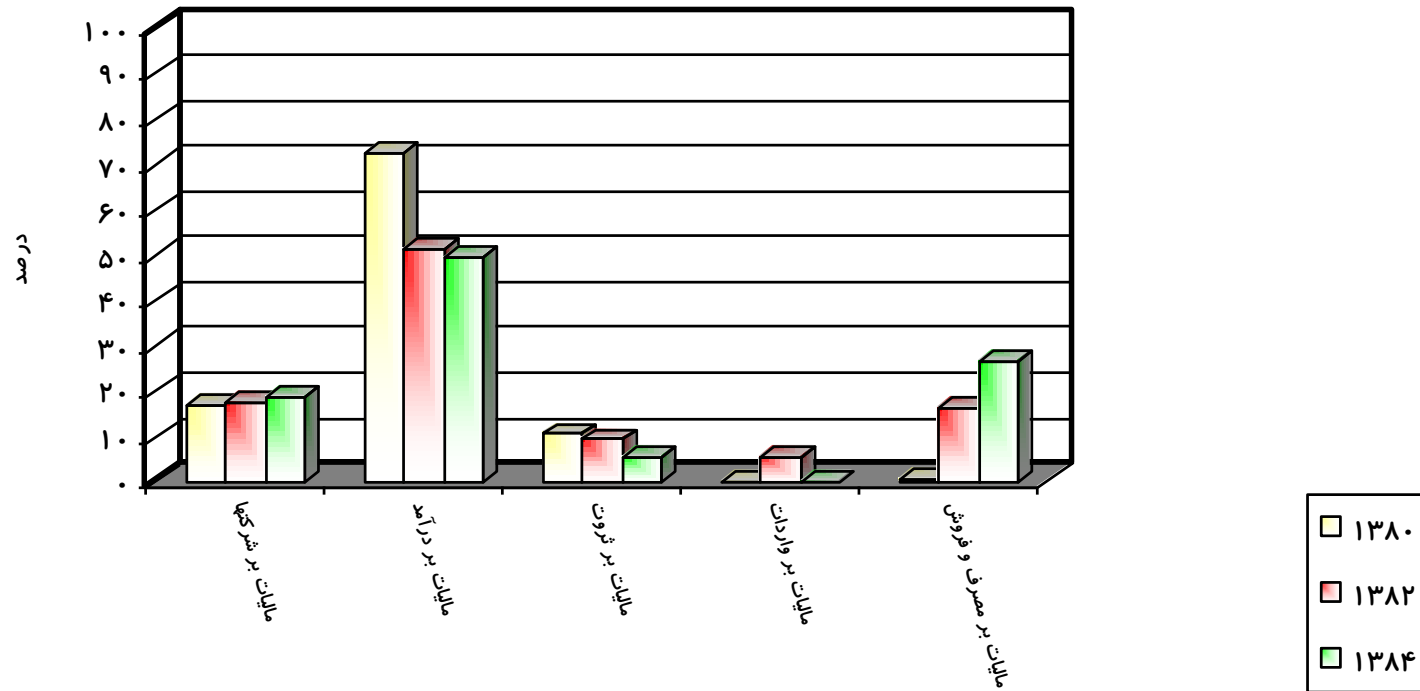
ماخذ: پیوست استانی قانون بودجه سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴، مصوب مجلس شورای اسلامی - سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

نمودار (۴-۱): روند تحول ساختار نسبی عملکرد درآمدهای عمومی استان اردبیل در سالهای منتخب
دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴

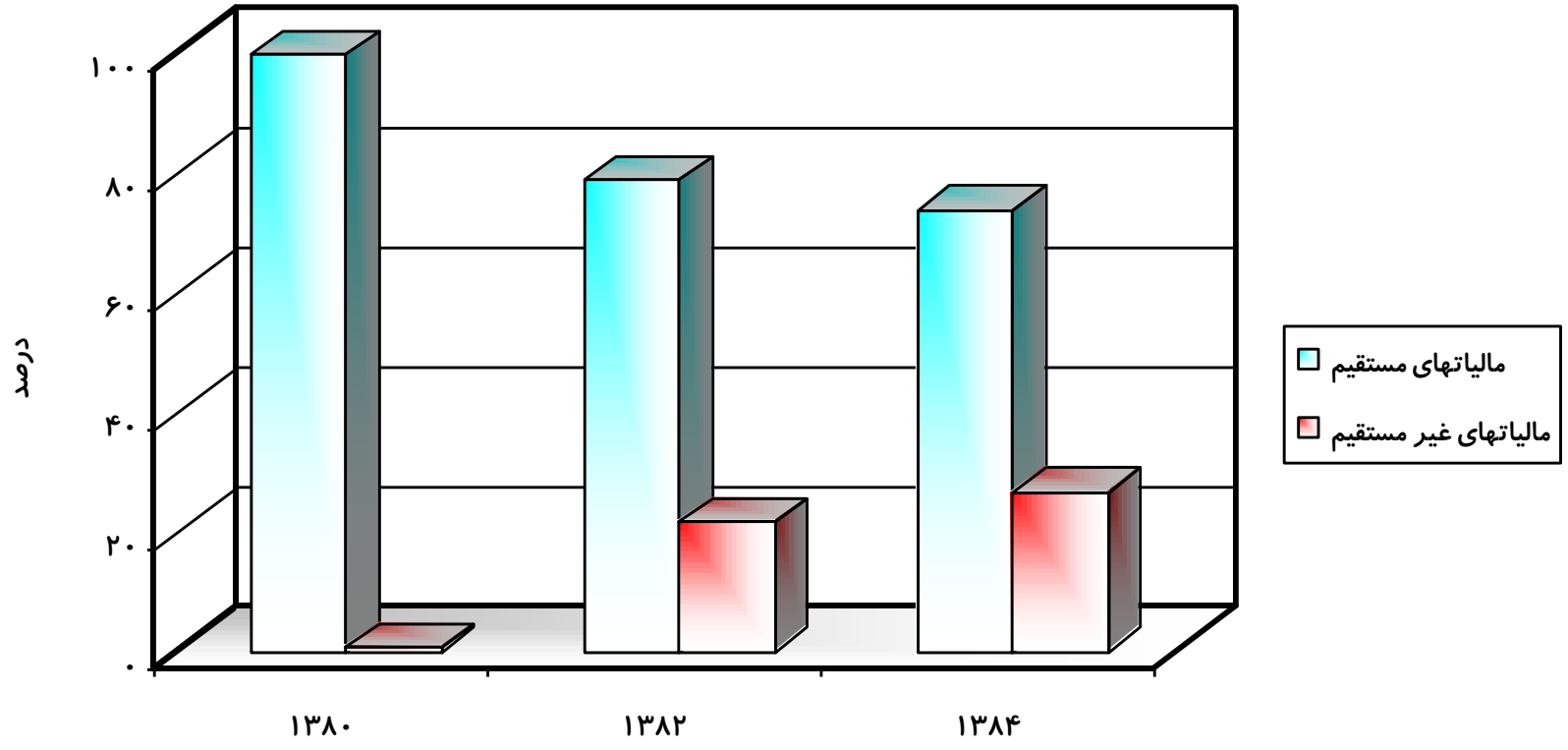

نمودار شماره (۵-۱): روند تحول ساختار نسبی درآمدهای مالیاتی استان اردبیل در سالهای منتخب

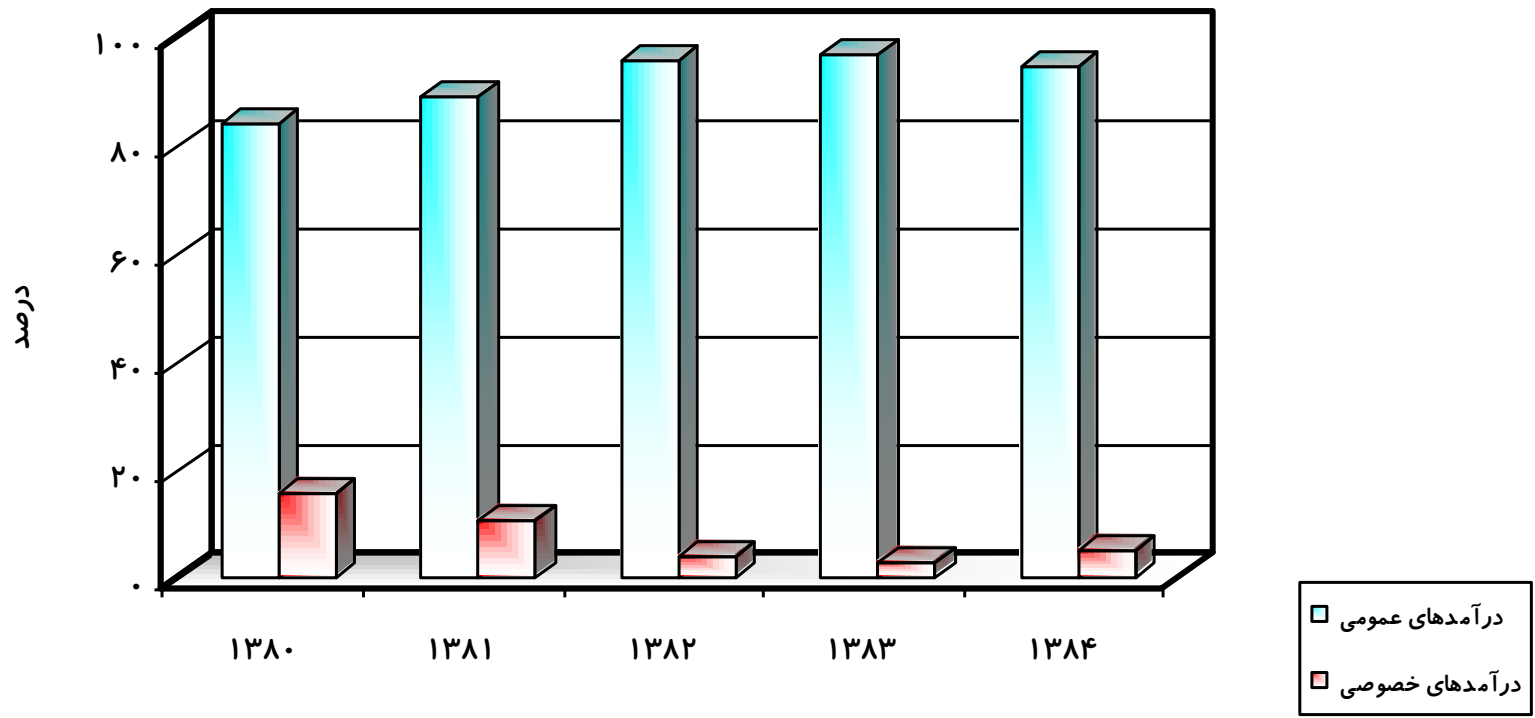
دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴

نمودار شماره (۶-۱): سهم مالیاتهای مستقیم و غیر مستقیم در درآمدهای مالیاتی استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴

نمودار شماره (۱-۷): روند تحول سهم نسبی درآمدهای عمومی و درآمدهای اختصاصی در کل درآمدهای استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴

۳-۱: هزینه و درآمد خانوارها

هزینه خانوارها و الگوی توزیع آن بین هزینه های مصرفی گوناگون و نیز درآمد خانوارها و سهم نسبی منابع مختلف درآمدی در ایجاد آن عواملی هستند که سطح رفاه مادی خانوارها و عوامل موثر بر آن، اندازه بازار مصرف کالاها و خدمات و... در استان را نشان می دهد. در این بند، با استفاده از نتایج طرح آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی مرکز آمار ایران برای سال ۱۳۸۴ تصویری از ویژگیهای ساختار هزینه و درآمد خانوارهای استان در قیاس با ساختار متناظر آن در کل کشور به تفکیک جامعه شهری و روستایی ارائه می شود.

۳-۱-۱: مصرف و درآمد خانوارهای شهری و روستایی

تولید ناخالص داخلی هر جامعه را از سه منظر می توان مورد بررسی و تحلیل قرارداد:

(الف): از منظر تولید

تولید ناخالص داخلی جامعه برابر با حاصل جمع تولید خالص (ارزش افزوده) کالاها و خدمات در بخشها و رشته فعالیتهای اقتصادی است.

(ب): از منظر هزینه

تولید ناخالص داخلی جامعه برابر با حاصل جمع مصارف نهایی کالاها و خدمات تولید شده (شامل مصرف نهایی خانوارها، مصرف نهایی دولت، تشکیل سرمایه ناخالص، خالص صادرات و واردات) است.

(پ): از منظر درآمد

تولید ناخالص داخلی جامعه برابر با حاصل جمع درآمد پرداختی به عوامل تولید مورد استفاده در فرایند تولید کالاها و خدمات (شامل جبران خدمات کارکنان، اجاره زمین، بهره سرمایه، مازاد عملیاتی کارفرما) است.

در این بند از مطالعات اقتصاد کلان استان به بررسی و تحلیل مصرف نهایی خانوارها و درآمد قابل تصرف آنها (به مثابه مبلغ تامین مالی هزینه ها) به تفکیک جامعه شهری و روستایی استان پرداخته می شود.

۱-۱-۳-۱: هزینه (مصرف) خانوارهای شهری استان

برپایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۱-۳۳) متوسط هزینه ماهانه یک خانوار شهری استان بالغ بر ۵۲۲۹۴۰ تومان است. با توجه به این که متوسط هزینه ماهانه یک خانوار شهری در کل کشور برابر با ۴۹۳۶۸۶ تومان است. لذا متوسط هزینه کل هر خانوار شهری استان حدود ۶ درصد بیشتر از هزینه متناظر آن در کل جامعه شهری کشور است.

در یک مقایسه تطبیقی بین استانی نیز می توان نشان داد، متوسط هزینه ماهانه یک خانوار شهری استان کمتر از متوسط مبلغ متناظر آن در ۶ استان کشور (شامل استانهای ایلام، تهران، فارس، قزوین، مازندران و هرمزگان) و بیشتر از آن در سایر استانهای کشور می باشد. گفتنی است ، دامنه تغییرات متوسط هزینه ماهانه هر خانوار شهری در استانهای کشور بین حداکثر ۶۲۰۱۸۰ تومان در استان تهران و حداقل ۳۱۰۲۳۰ تومان در استان خراسان شمالی می باشد.

در سال مورد بررسی، از کل هزینه ماهانه یک خانوار شهری استان حدود ۳۶۸۹۷۶ تومان (۷۰/۶ درصد) برای هزینه های کالاها و خدمات غیرخوراکی و ۱۵۳۹۶۴ تومان (۲۹/۴ درصد) برای هزینه خوراکیها و آشامیدنیها و دخانیات به مصرف می رسد. در همین سال، در کل کشور ، سهم نسبی هزینه های غیرخوراکی ۷۵/۹ درصد و هزینه های خوراکی ۲۴/۱ درصد می باشد. به این ترتیب ملاحظه می شود که خانوارهای شهری استان در قیاس با این خانوارها در کل کشور، به طور نسبی ، سهم بیشتری از هزینه های ماهانه خود را صرف هزینه گروه خوراکیها و بخش کوچکتري از آن را برای مصرف غیرخوراکیها هزینه می کنند. از نظر قدر مطلق مبلغ هزینه ها نیز می توان نشان داد که متوسط هزینه ماهانه یک خانوار شهری استان برای خوراکیها بیشتر از متوسط متناظر آن در کل کشور (۱۱۸۷۸۶ تومان) و برای غیرخوراکیها کمتر از متوسط متناظر آن در کشور (۳۷۴۹۰۰ تومان) است. به این ترتیب ، هزینه ماهانه هر خانوار شهری استان در قیاس با متوسط یک خانوار شهری کشور برای خوراکیها ۲۹/۶ درصد بیشتر و برای غیرخوراکیها ۱/۶ درصد کمتر است.

همچنین یک مقایسه بین استانی نشان می دهد که متوسط هزینه ماهانه یک خانوار شهری استان برای خوراکیها کمتر از آن در یک استان (ایلام) و برای غیرخوراکیها کمتر از آن در هفت استان (اصفهان ، ایلام، تهران، فارس، قزوین، مازندران، هرمزگان) و بیشتر از آنها در سایر استانهای کشور می باشد.

ساختار تفصیلی هزینه یک خانوار شهری استان و مقایسه آن با همین ساختار برای یک خانوار شهری در کشور نشان می دهد:

- سهم نسبی بیشتری از هزینه های یک خانوار شهری استان صرف هزینه های غیرخوراکی آن می شود. هزینه های غیرخوراکی یک خانوار شهری استان ۲/۴ برابر هزینه های خوراکی آن خانوار است. ضمن آن که اندازه این ضریب در کل کشور در حدود ۳/۲ برابر است.
- بیشترین بخش از هزینه های یک خانوار شهری استان صرف هزینه های مسکن او می شود. این هزینه ها (۹۰ هزار تومان در ماه) به تنهایی ۱۷/۲ درصد از کل هزینه های خانوار را به خود اختصاص می دهد که از شدت نسبی هزینه مسکن در هزینه های یک خانوار شهری در کل کشور (۲۷/۹ درصد) کمتر است. می توان نشان داد که مبلغ هزینه های مسکن یک خانوار شهری در استان کمتر از ۲/۳ مبلغ متناظر آن در کل جامعه شهری کشور است. هزینه مسکن در سبد هزینه ای خانوارهای شهری، هم در استان و هم در کل کشور، در مرتبه اول اهمیت قرار دارد.
- پس از مسکن، هزینه کالاها و خدمات متفرقه (شامل هزینه لوازم و خدمات زینتی و آرایشی، هزینه های مسافرتی و اقامتی، هزینه های مالی و حقوقی و مذهبی و...) با مبلغ ۶۵/۲ هزار تومان در ماه، حدود ۱۲/۵ درصد کل هزینه های یک خانوار شهری استان را به خود اختصاص داده و در مرتبه دوم اهمیت قرار دارد. اهمیت نسبی این گروه از هزینه ها در سبد هزینه ای خانوارهای شهری استان بیشتر از سهم نسبی متناظر آن در سبد هزینه های خانوارهای شهری کشور (۹/۳ درصد) می باشد و از نظر قدر مطلق، مبلغ این هزینه ها در استان حدود ۴۲ درصد بیشتر از متوسط مبلغ متناظر آن در کل جامعه شهری کشور است، این گروه از هزینه ها در سبد هزینه خانوارهای شهری کشور در مرتبه سوم اهمیت قرار دارد.
- هزینه های صرف شده برای اثاثیه و لوازم و ملزومات و خدمات خانگی توسط هر خانوار شهری استان بیش از ۵۴ هزار تومان در هر ماه است که ۱۰/۳ درصد کل هزینه های او را تشکیل می دهد و از نظر اهمیت نسبی در مرتبه سوم قرار می گیرد. اهمیت نسبی این هزینه ها در هزینه های خانوار شهری استان به مراتب بیشتر از آن برای یک خانوار شهری در کل کشور (۵/۶ درصد) است و از همین رو، هزینه ای که هر خانوار شهری استان از این بابت خرج می کند در حدود ۹۵ درصد بیشتر از متوسط متناظر آن در کل جامعه شهری کشور است. این گروه از هزینه ها در سبد هزینه خانوارهای شهری کشور در مرتبه هفتم اهمیت قرار دارد.

- حمل و نقل و ارتباطات با هزینه ای حدود ۵۳ هزار تومان در ماه در سبد هزینه هر خانوار شهری استان بیش از ۱۰/۱ درصد از کل هزینه ماهانه خانوار را به خود اختصاص داده و در مرتبه چهارم رتبه بندی هزینه های خانوار شهری استان قرار می گیرد. این گروه از هزینه ها، چه از نظر قدر مطلق و چه از نظر نسبی، در خانوارهای شهری استان دارای اهمیتی کمتر از آن در خانوارهای شهری کشور است که در رتبه دوم اهمیت انواع هزینه های آن قرار دارد. این هزینه ها حدود ۱۵/۴ درصد کل هزینه یک خانوار شهری کشور را تشکیل داده و متوسط مبلغ صرف شده برای آن در هر خانوار شهری کشور حدود ۴۳ درصد بیشتر از مبلغ هزینه متناظر آن در هر خانوار شهری استان است.
- یک خانوار شهری استان، در هر ماه، به طور متوسط ، حدود ۴۸/۵ هزار تومان بابت پوشاک و کفش اعضای خود هزینه میکند که ۹/۳ درصد کل هزینه های خانوار است. این گروه از هزینه ها در رده پنجم رتبه بندی سلسله مراتبی انواع هزینه های خانوار شهری استان قرار دارد. متوسط هزینه هر خانوار شهری استان بابت پوشاک و کفش حدود ۶۴ درصد بیشتر از متوسط متناظر این هزینه در هر خانوار شهری کشور است که نزدیک به ۶ درصد از کل هزینه خود را در این زمینه خرج می کند و از این نظر در مرتبه ششم رتبه بندی انواع هزینه های آن قرار می گیرد.
- هزینه های تهیه انواع گوشت برای هر خانوار شهری استان در هر ماه حدود ۴۰/۵ هزار تومان است که ۷/۷ درصد کل هزینه های خانوار را تشکیل داده و در مرتبه ششم انواع هزینه های خانوار قرار می گیرد، متوسط هزینه هر خانوار شهری استان برای گوشت حدود ۳۵ درصد بیشتر از متوسط این هزینه در یک خانوار شهری کشور است، ضمن آن که هر خانوار شهری کشور حدود ۶/۱ درصد از هزینه های خود را بابت گوشت خرج می کند که از سهم نسبی این گروه از هزینه ها در سبد هزینه خانوارهای شهری استان کمتر است. هزینه تهیه انواع گوشت، در میان سایر گروه هزینه های هر خانوار شهری کشور در مرتبه پنجم اهمیت قرار دارد.
- هر خانوار شهری استان به طور متوسط در هر ماه حدود ۳۷/۹ هزار تومان برای بهداشت و درمان خود هزینه می کند که ۷/۲ درصد هزینه های او می باشد. به همین ترتیب، هر خانوار شهری کشور در هر ماه به طور متوسط حدود ۴۰ هزار تومان بابت بهداشت و درمان اعضای خود هزینه می کند که ۸/۱ درصد کل هزینه خانوار است. بنابراین ملاحظه می شود که هم قدرمطلق مبلغ هزینه و هم سهم نسبی هزینه بهداشت و درمان در کل هزینه های خانوار در خانوارهای شهری استان تا حدی کمتر

از مقادیر متناظرشان در خانوارهای شهری کشور می باشد. این گروه از هزینه ها ، در رتبه بندی سلسله مراتبی انواع هزینه های خانوار، در استان در رتبه هفتم و درحاشیه شهری کشور در رتبه چهارم قرار دارد.

- هزینه های صرف شده توسط هر خانوار شهری استان در هر ماه برای انواع آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده های آنها نزدیک به ۲۶/۷ هزار تومان است که با اختصاص ۵/۱ درصد از کل هزینه های خانوار به خود، در مرتبه هشتم انواع هزینه های خانوار قرار می گیرد. اطلاعات در دسترس حاکی از بیشتر بودن مبلغ و سهم نسبی این گروه از هزینه ها در هر خانوار شهری استان در قیاس با مقادیر متناظرشان در هر خانوار شهری کشور (به ترتیب ۲۰ هزار تومان و ۴/۱ درصد) است بنابراین هزینه های آرد و رشته و غلات و نان و فرآورده های آنها در هر خانوار شهری استان حدود ۳۳ درصد بیشتر از مبلغ این هزینه در هر خانوار شهری کشور است که این هزینه ها از نظر نسبی، در مرتبه نهم انواع هزینه های آن قرار دارد.

- میوه ها و سبزیها با هزینه ماهانه بیش از ۲۵/۵ هزار تومان حدود ۴/۹ درصد از هزینه های یک خانوار شهری استان و رتبه نهم انواع هزینه های آن را به خود اختصاص می دهد. هزینه میوه ها و سبزیها در هر خانوار شهری استان حدود ۲۳ درصد بیشتر از متوسط هزینه متناظر آن در یک خانوار شهری کشور است که ۴/۲ درصد از هزینه های خود را برای آن صرف می کند.

- هزینه ماهانه هر خانوار شهری استان بابت تفریحات و سرگرمیها و خدمات آموزشی و فرهنگی بالغ بر ۲۰/۳ هزار تومان است که ۳/۹ درصد کل هزینه خانوار را تشکیل داده و در میان انواع گروه هزینه های خانوار در مرتبه دهم اهمیت قرار می گیرد. هر خانوار شهری استان ، به طور متوسط حدود ۱۱ درصد بیشتر از هر خانوار شهری کشور که ۳/۷ درصد کل هزینه های خود را به تفریحات و سرگرمیها و خدمات آموزشی و فرهنگی اختصاص می دهد، هزینه می کند.

- هر خانوار شهری استان با اختصاص حدود ۳/۵ درصد از کل هزینه های ماهانه خود برای انواع آشامیدنیها، غذاهای آماده، دخانیات که از نظر مبلغ بالغ بر ۸/۳ هزار تومان می شود، به طور متوسط در هر ماه حدود ۵۱ درصد بیشتر از یک خانوار شهری کشور برای این گونه از مواد خوراکی و دخانی هزینه می کند که ۲/۵ درصد هزینه ماهانه خود را به آنها اختصاص می دهد. اهمیت نسبی این گروه از هزینه ها در میان انواع هزینه های یک خانوار شهری در استان در رتبه یازدهم و در کل کشور در رتبه دوازدهم می باشد.

- شیر و فرآورده‌های لبنی و تخم پرندگان با هزینه ای بالغ بر ۱۳/۵ هزار تومان در هر ماه ۳ درصد از کل هزینه هر خانوار شهری استان را به خود اختصاص داده و از این نظر در مرتبه دوازدهم اهمیت سبد هزینه این خانوار قرار می گیرد. هزینه هر خانوار شهری استان بابت استفاده از شیر و فرآورده‌های لبنی و تخم پرندگان حدود ۱۷ درصد بیشتر از مبلغ این هزینه ها در هر خانوار شهری کشور است که با تخصیص ۲/۷ درصد از هزینه های خود به این خوراکیها، هر ماه حدود ۳/۳ هزار تومان برای استفاده از شیر و فرآورده های لبنی و تخم پرندگان هزینه می کند، این گروه از هزینه‌ها در رتبه بندی انواع هزینه های یک خانوار شهری کشور در مرتبه یازدهم اهمیت قرار دارد.

- هزینه تهیه قند و شکر و شیرینی ها و چای و قهوه و کاکائو در سبد هزینه ماهانه یک خانوار شهری استان حدود ۱۲/۱ هزار تومان است که ۲/۳ درصد کل مبلغ این سبد هزینه ای است. هر خانوار شهری کشور نیز به طور متوسط حدود ۱/۸ درصد از هزینه ماهانه خود را (بالغ بر ۸/۸ هزار تومان) به این گروه از خوراکیها اختصاص می دهد. به این ترتیب ملاحظه می شود که هم مبلغ هزینه و هم سهم نسبی هزینه ای این گروه از خوراکیها در سبد هزینه ای خانوارهای شهری استان بیشتر از مقادیر متناظرشان در کل خانوارهای شهری کشور است. هزینه انواع قند و شکر و چای در خانوارهای شهری استان ۳۸ درصد بیشتر از مبالغ هزینه متناظرشان در کل خانوارهای شهری کشور است. در حالی که ، هم در استان و هم در کشور، این گروه از هزینه ها در مرتبه سیزدهم رتبه بندی سلسله مراتبی انواع هزینه های یک خانوار شهری قرار دارند.

- هزینه مصرف خشکبار و حبوبات (که از نظر اهمیت نسبی، در مرتبه چهاردهم از شانزده گروه هزینه ای خانوارهای شهری استان و کشور قرار دارد) ۱/۶ درصد از هزینه های یک خانوار رشدی استان را به خود اختصاص می دهد، به طور متوسط در هر ماه بالغ بر ۸/۵ هزار تومان است. در حالی که سهم نسبی این هزینه ها از کل هزینه خانوارهای شهری کشور ۱/۲ درصد و مبلغ ماهانه این هزینه ها ۵/۸ هزار تومان است. این ارقام نشان دهنده بیشتر بودن مبلغ و سهم نسبی هزینه خشکبار و حبوبات در الگوی هزینه های مصرفی خانوارهای شهری استان نسبت به مبلغ و سهم نسبی متناظر آن در این الگو برای خانوارهای شهری کشور است. هزینه هر خانوار شهری استان، به طور متوسط، حدود ۴۵ درصد بیشتر از هزینه متناظر آن برای یک خانوار شهری کشور است.

- ادویه ها، چاشنی ها و سایر ترکیبات خوراکی و نیز روغن ها و چربی ها که دو رده آخر رتبه بندی هزینه خانوارهای شهری استان را به خود اختصاص داده اند، به ترتیب حدود ۰/۷ درصد و ۰/۶ درصد از کل هزینه این خانوارها را تشکیل داده و مبلغ ماهانه صرف شده برای آنها ۳/۵ هزار تومان و ۳/۴ هزار تومان است. می توان نشان داد که هم مبلغ و هم سهم نسبی این دو گروه هزینه در الگوی هزینه خانوارهای شهری کشور بیشتر از آن برای خانوارهای شهری استان است. برپایه آمارهای در دسترس، به طور متوسط، هر خانوار شهری استان در قیاس با هر خانوار شهری در کل کشور، برای ادویه ها و چاشنی ها و سایر ترکیبات خوراکی ۹ درصد و برای چربیها و روغنها ۱۸ درصد کمتر هزینه می کند.

جداول شماره (۱-۳۳) و (۱-۳۴) و نمودارهای شماره (۱-۸) و (۱-۹) به بررسی ساختار هزینه ماهانه یک خانوار شهری و مقایسه آن با سایر استان های کشور اختصاص دارند.

جدول (۳۳-۱): ساختار هزینه ماهانه یک خانوار شهری در استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴ (تومان)

نسبت استان به کل کشور	استان اردبیل		کل کشور		نوع هزینه
	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱/۰۶	۱۰۰/۰۰	۵۲۲۹۴۰	۱۰۰/۰۰	۴۹۳۶۸۶	کل هزینه
۱/۳۰	۲۹/۴۴	۱۵۳۹۶۴	۲۴/۰۶	۱۱۸۷۸۶	• هزینه های خوراکی و دخانی
۱/۳۳	۵/۱۰	۲۶۶۵۲	۴/۰۵	۱۹۹۸۸	- آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده های آنها
۱/۳۵	۷/۷۴	۴۰۴۹۰	۶/۰۸	۳۰۰۱۵	- گوشت
۱/۱۷	۲/۹۶	۱۵۴۹۸	۲/۶۸	۱۳۲۲۸	- شیر و فرآورده های آن و تخم پرندگان
۰/۸۲	۰/۶۵	۳۴۲۱	۰/۸۴	۴۱۵۷	- روغن ها و چربیها
۱/۲۳	۴/۸۹	۲۵۵۴۶	۴/۲۱	۲۰۷۸۲	- میوه ها و سبزی ها
۱/۴۵	۱/۶۲	۸۴۵۱	۱/۱۸	۵۸۴۲	- خشکبار و حبوبات
۱/۳۸	۲/۳۲	۱۲۱۴۴	۱/۷۸	۸۸۰۸	- قند، شکر، شیرینی ها، چای، قهوه و کاکائو
۰/۹۱	۰/۶۷	۳۴۹۱	۰/۷۸	۳۸۴۷	- ادویه ها، چاشنی ها و سایر ترکیبهای خوراکی
۱/۵۱	۳/۴۹	۱۸۲۷۱	۲/۴۶	۱۲۱۱۹	- نوشابه ها، غذاهای آماده و دخانیات
۰/۹۸	۷۰/۵۶	۳۶۸۹۷۶	۷۵/۹۴	۳۷۴۹۰۰	• هزینه های غیر خوراکی
۱/۶۴	۹/۲۸	۴۸۵۰۵	۵/۹۸	۲۹۵۳۴	- پوشاک و کفش
۰/۶۵	۱۷/۲۱	۹۰۰۰۱	۲۷/۸۷	۱۳۷۵۷۸	- مسکن
۱/۹۵	۱۰/۳۴	۵۴۰۴۷	۵/۶۰	۲۷۶۵۴	- لوازم، اثاث، ملزومات و خدمات خانوار
۰/۹۵	۷/۲۴	۳۷۸۷۵	۸/۱۰	۳۹۹۶۵	- بهداشت و درمان
۰/۷۰	۱۰/۱۴	۵۳۰۲۲	۱۵/۳۷	۷۵۸۶۶	- حمل و نقل و ارتباطات
۱/۱۱	۳/۸۸	۲۰۲۷۷	۳/۷۰	۱۸۲۵۴	- تفریحات، سرگرمیها و خدمات آموزشی و فرهنگی
۱/۴۲	۱۲/۴۸	۶۵۲۴۹	۹/۳۳	۴۶۰۴۹	- کالاها و خدمات متفرقه

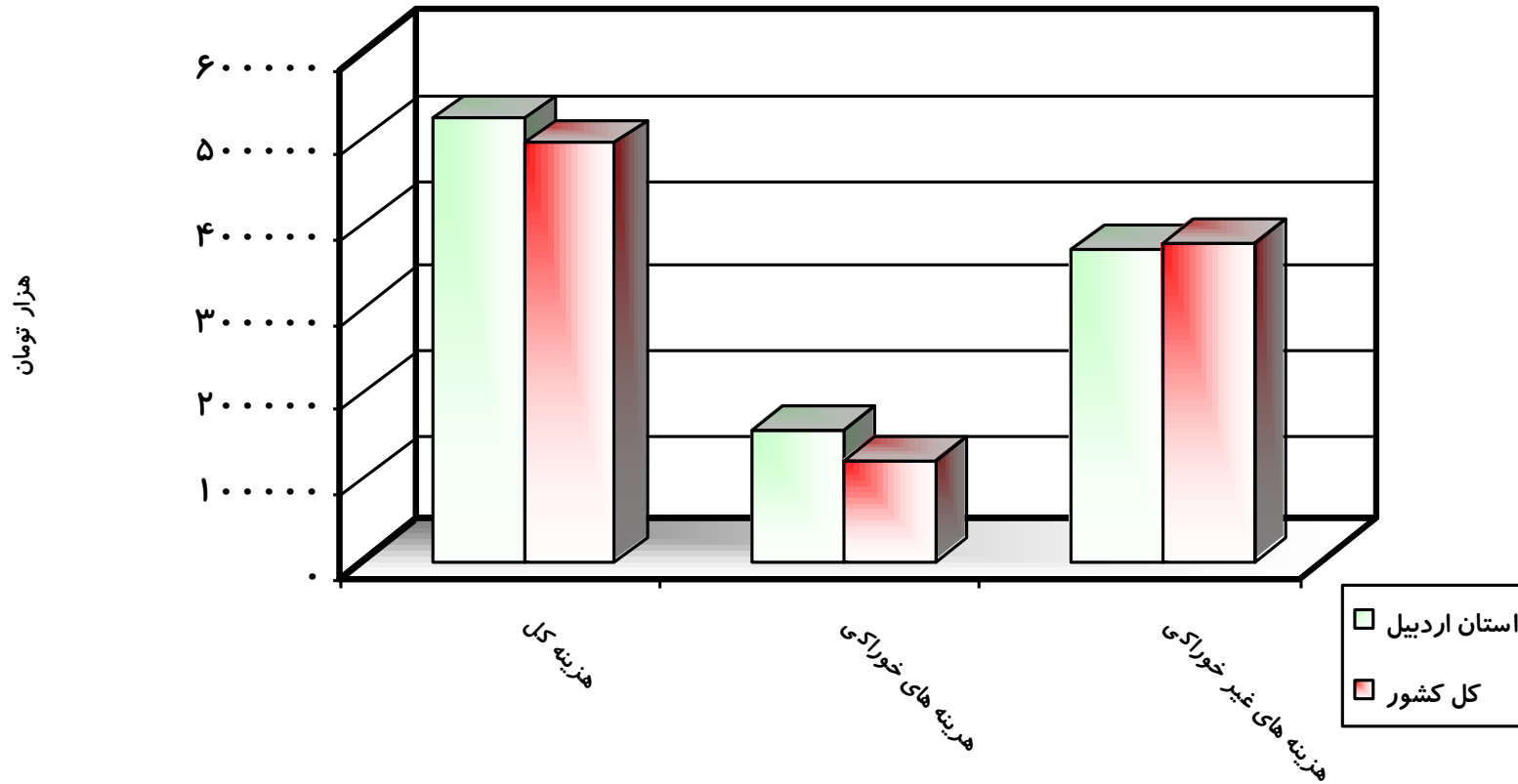
ماخذ: آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران

جدول (۳۴-۱): مقایسه ساختار کلی هزینه ماهانه یک خانوار شهری در استان اردبیل با سایر استانهای کشور در سال ۱۳۸۴ (تومان - درصد)

نسبت استان به کل کشور	سهم نسبی هزینه ها		مبلغ هزینه ها			استان
	غیر خوراکیها	خوراکیها	غیر خوراکیها	خوراکیها	کل	
۱	۷۵/۹۴	۲۴/۰۶	۳۷۴۹۰۱	۱۱۸۷۸۶	۴۹۳۶۸۷	کل کشور
۰/۸۷	۷۵/۳۹	۲۴/۶۱	۳۲۵۴۹۸	۱۰۶۲۲۷	۴۳۱۷۲۵	آذربایجان شرقی
۰/۹۲	۷۳/۵۶	۲۶/۴۴	۳۳۵۷۹۱	۱۲۰۶۶۴	۴۵۶۴۵۵	آذربایجان غربی
۱/۰۶	۷۰/۵۶	۲۹/۴۴	۳۶۸۹۷۷	۱۵۳۹۶۶	۵۲۲۹۴۱	اردبیل
۰/۹۵	۷۶/۷۱	۲۳/۲۹	۳۶۱۱۱۵	۱۰۹۶۶۷	۴۷۰۷۸۲	اصفهان
۱/۰۹	۶۹/۱۶	۳۰/۸۴	۳۷۱۵۶۱	۱۶۵۷۱۵	۵۳۷۲۷۶	ایلام
۰/۹۷	۶۹/۰۲	۳۰/۹۸	۳۳۰۹۵۰	۱۴۸۵۲۹	۴۷۹۴۷۹	بوشهر
۱/۲۶	۷۹/۷۵	۲۰/۲۵	۴۹۴۵۶۹	۱۲۵۶۱۱	۶۲۰۱۸۰	تهران
۰/۷۸	۶۵/۹۸	۳۴/۰۲	۲۵۵۴۹۰	۱۳۱۷۴۱	۳۸۷۲۳۱	چهارمحال و بختیاری
۰/۷۵	۷۱/۱۷	۲۸/۸۳	۲۶۳۵۹۲	۱۰۶۷۵۵	۳۷۰۳۴۷	خراسان جنوبی
۰/۹۰	۷۶/۳۵	۲۳/۶۵	۳۴۱۰۴۶	۱۰۵۶۴۹	۴۴۶۶۹۵	خراسان رضوی
۰/۶۳	۷۱/۸۸	۲۸/۱۲	۲۲۳۰۱۷	۸۷۲۳۳	۳۱۰۲۵۰	خراسان شمالی
۰/۸۳	۷۰/۴۸	۲۹/۵۲	۲۹۰۱۸۶	۱۲۱۵۵۷	۴۱۱۷۴۳	خوزستان
۰/۸۲	۷۴/۰۹	۲۵/۹۱	۳۰۱۸۸۳	۱۰۵۵۵۹	۴۰۷۴۴۲	زنجان
۰/۷۴	۷۲/۴۷	۲۷/۵۳	۲۶۳۹۴۸	۱۰۰۲۷۵	۳۶۴۲۲۳	سمنان
۰/۷۰	۶۷/۰۴	۳۲/۹۶	۲۳۱۱۲۵	۱۱۳۶۲۰	۳۴۴۷۴۵	سیستان و بلوچستان
۱/۰۹	۷۵/۹۵	۲۴/۰۵	۴۱۰۲۶۴	۱۲۹۹۴۲	۵۴۰۲۰۶	فارس
۱/۱۵	۷۳/۱۸	۲۶/۸۲	۴۱۴۲۹۸	۱۵۱۸۳۰	۵۶۶۱۲۸	قزوین
۰/۷۲	۷۱/۳۲	۲۸/۶۸	۲۵۴۶۶۰	۱۰۲۳۸۵	۳۵۷۰۴۵	قم
۰/۷۸	۷۱/۱۲	۲۸/۸۸	۲۷۲۴۱۰	۱۱۰۶۳۳	۳۸۳۰۴۳	کردستان
۰/۹۱	۷۳/۴۷	۲۶/۵۳	۳۳۰۶۰۳	۱۱۹۳۵۱	۴۴۹۹۵۴	کرمان
۰/۷۶	۷۴/۷۴	۲۲۵/۲۶	۲۷۸۶۶۰	۹۴۱۵۸	۳۷۲۸۱۸	کرمانشاه
۱/۰۲	۷۱/۹۷	۲۸/۰۳	۳۶۳۷۲۹	۱۴۱۶۳۸	۵۰۵۳۶۷	کهگیلویه و بویراحمد
۰/۷۵	۷۴/۱۴	۲۵/۸۶	۲۷۲۹۸۶	۹۵۲۲۴	۳۶۸۲۱۰	گلستان
۰/۸۹	۷۱/۶۸	۲۸/۳۲	۳۱۵۶۲۸	۱۲۴۶۷۶	۴۴۰۳۰۴	گیلان
۰/۹۰	۷۰/۹۹	۲۹/۰۱	۳۱۶۴۲۸	۱۲۹۲۹۹	۴۴۵۷۲۷	لرستان
۱/۱۷	۷۶/۲۵	۲۳/۷۵	۴۴۲۰۵۶	۱۳۷۶۷۴	۵۷۹۷۳۰	مازندران
۰/۸۰	۷۰/۷۶	۲۹/۲۴	۲۷۷۸۹۱	۱۱۴۸۰۸	۳۹۲۶۹۹	مرکزی
۱/۱۶	۷۳/۳۴	۲۶/۶۴	۴۱۹۹۸۰	۱۵۲۶۵۹	۵۷۲۶۳۹	هرمزگان
۰/۷۱	۷۱/۸۱	۲۸/۱۹	۲۵۴۷۸۹	۱۰۰۰۴۰	۲۵۴۸۲۹	همدان
۰/۷۲	۷۸/۷۷	۲۱/۲۳	۲۸۱۷۵۰	۷۵۹۵۵	۳۵۷۷۰۵	یزد

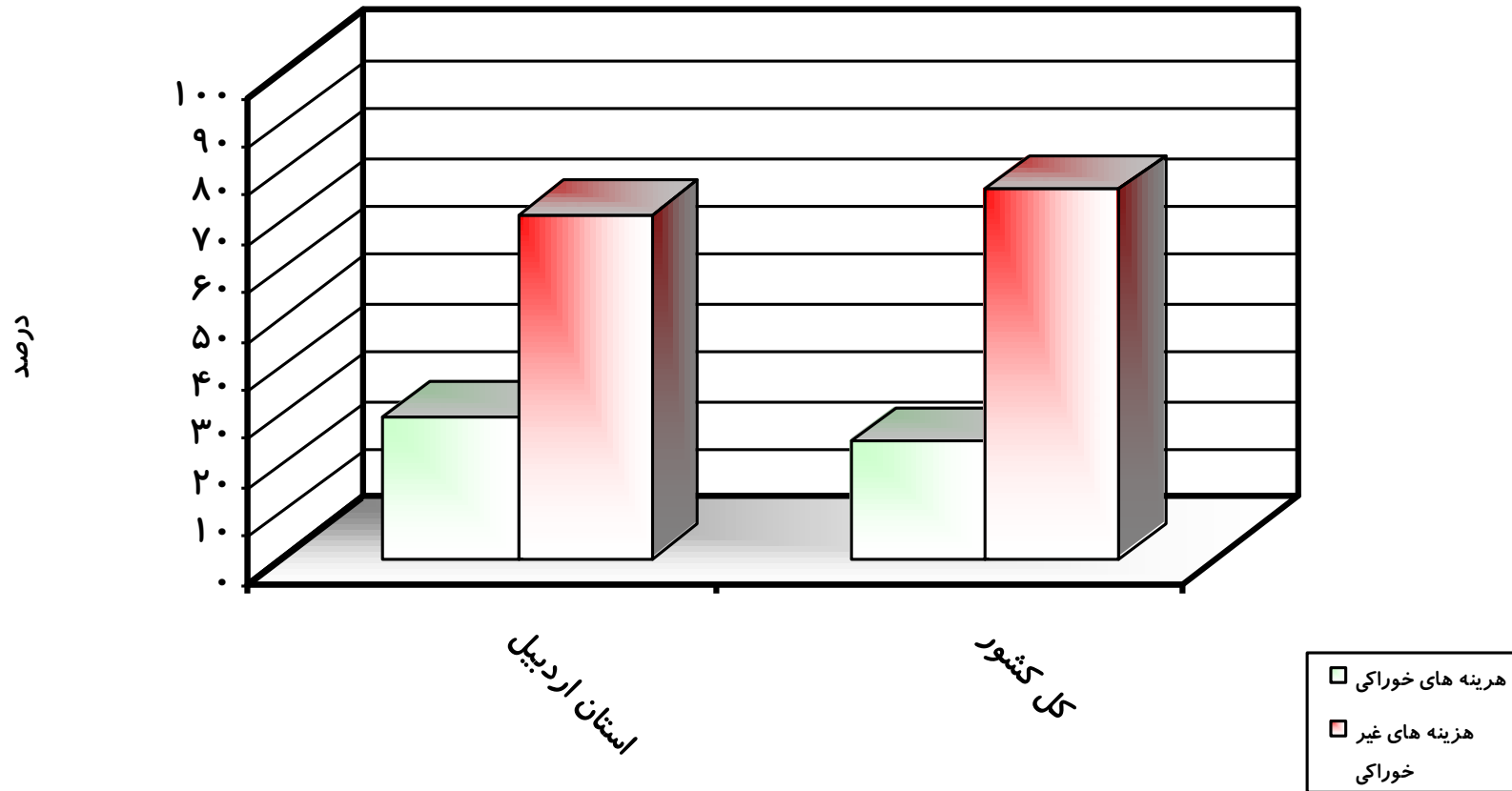
ماخذ: آمارگیری از هزینه و درآمدهای خانوارهای شهری کشور، سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران

نمودار شماره (۸-۱): مقایسه هزینه های ماهانه یک خانوار شهری استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴

نمودار شماره (۹-۱) : مقایسه سهم نسبی هزینه های خوراکی و غیر خوراکی در هزینه کل یک خانوار شهری استان اردبیل در سال ۱۳۸۴

۲-۱-۳-۱: درآمد خانوارهای شهری استان

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۳۵-۱) متوسط درآمد ماهانه یک خانوار شهری استان بالغ بر ۴۹۷ هزار تومان است که ۱۱ درصد بیشتر از متوسط درآمد ماهانه هر خانوار شهری در کل کشور (۳/۴۴۷ هزار تومان) است. می توان نشان داد، تنها خانوارهای شهری استانهای تهران، هرمزگان و مازندران دارای درآمد ماهانه بیشتری از خانوارهای شهری استان بوده و درآمد خانوارهای شهری سایر استانهای کشور از آن کمتر است. از کل درآمد ماهانه هر خانوار شهری استان حدود ۱۵۵/۱ هزار تومان (۳۱/۱ درصد) از طریق درآمد حقوق بگیری، ۱۷۸/۷ هزار تومان (۳۶/۰ درصد) از طریق درآمد مشاغل آزاد و ۱۶۳/۲ هزار تومان (۳۲/۸ درصد) از طریق درآمدهای متفرقه حاصل می شود. بررسی تطبیقی ساختار منابع درآمدی خانوارهای شهری استان و کل کشور نشان می دهد:

- سهم نسبی درآمد مشاغل آزاد در بودجه درآمدی خانوارهای شهری استان بیشتر از آن برای خانوارهای شهری کشور بوده و در مقابل، سهم نسبی منابع درآمدی حقوق بگیری و متفرقه در ایجاد درآمد خانوارهای شهری استان کمتر از آن برای خانوارهای شهری کشور است. در درآمد خانوارهای شهری کشور، سهم نسبی درآمد حقوق بگیری ۳۶/۵ درصد، درآمد مشاغل آزاد ۲۶/۴ درصد و درآمد متفرقه ۳۷/۱ درصد است. لذا، در حالی که متوسط مبلغ درآمد حاصل از مشاغل آزاد در بودجه خانوارهای شهری استان ۵۱ درصد بیشتر از مبلغ متناظر آن در بودجه خانوارهای شهری کشور است، مبلغ درآمد حقوق بگیری و درآمد متفرقه در خانوارهای شهری استان به ترتیب ۵ درصد و ۲ درصد کمتر از مبالغ متناظرشان در خانوارهای شهری کشور می باشد.

- بخش غالب (۸۱/۱ درصد) درآمد خانوارهای شهری استان از طریق درآمدهای پولی و بخش کوچکتري (۱۸/۹ درصد) از آن از طریق درآمدهای غیر پولی تامین می شود، سهم نسبی درآمدهای غیر پولی در بودجه خانوارهای شهری کشور (۲۶/۰ درصد) بیشتر از سهم نسبی متناظر آن در خانوارهای شهری استان است و در مقابل، سهم نسبی درآمدهای پولی خانوارهای شهری کشور (۷۴/۰ درصد) کمتر از آن در خانوارهای شهری استان است.

- گذشته از نقش بسیار بزرگ درآمدهای (پولی و غیر پولی) متفرقه در بودجه خانوارهای شهری استان که حاکی از اهمیت درآمدهای جنبی خانوارها است، درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد غیر کشاورزی (۳۱/۸ درصد) مزد و حقوق بگیری عمومی (۱۹/۵ درصد) و مزد و حقوق بگیری خصوصی (۱۱/۶ درصد) مهمترین منابع درآمدی این

خانوارها می باشد. اندازه متناظر این سه نسبت در خانوارهای شهری کشور به ترتیب ۲۳/۸ درصد، ۱۹/۶ درصد و ۱۶/۷ درصد است.

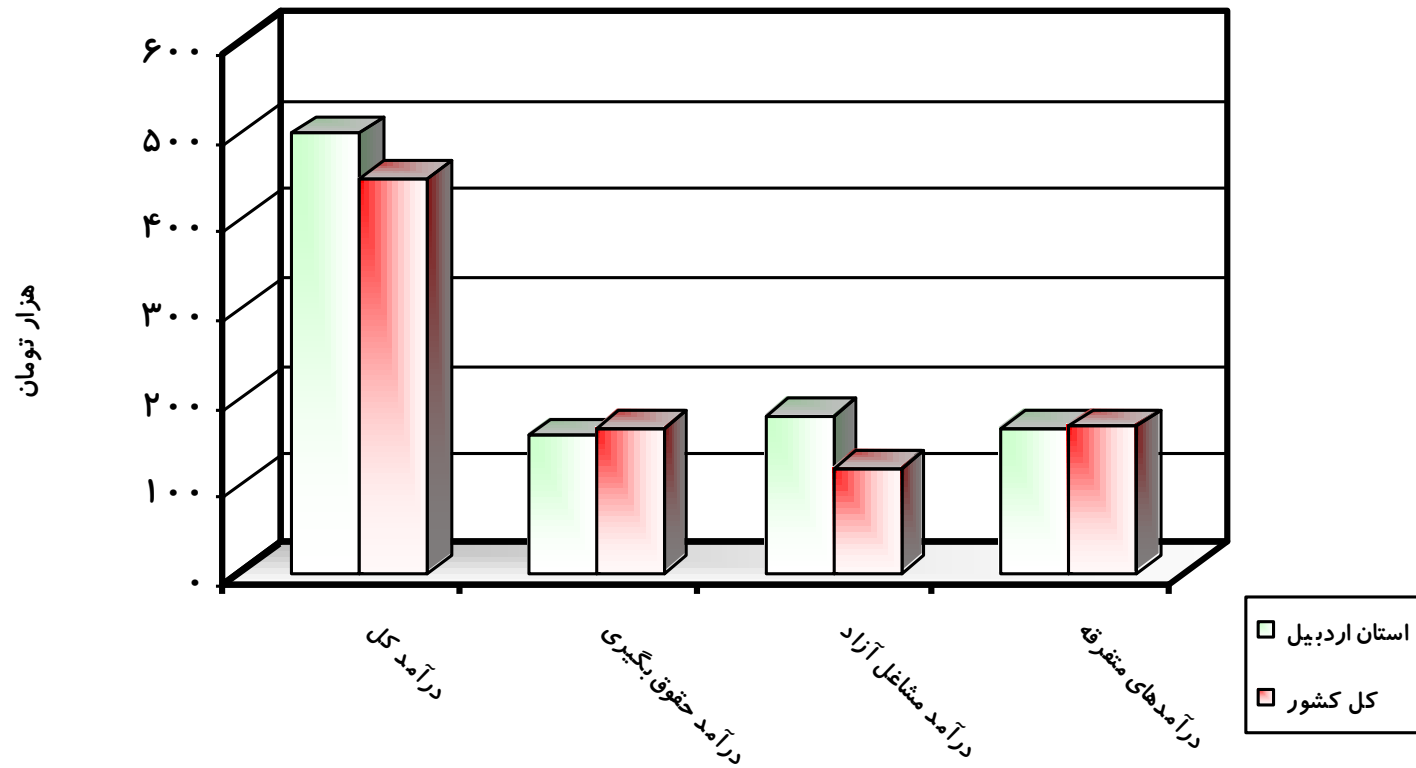
در نمودارهای شماره (۱-۱۰) و (۱-۱۱) ساختار درآمد ماهانه یک خانوار شهری اردبیل نمایش داده شده است.

جدول (۳۵-۱): ساختار منابع درآمد ماهانه یک خانوار شهری در استان اردبیل وکل کشور در سال ۱۳۸۴ (تومان)

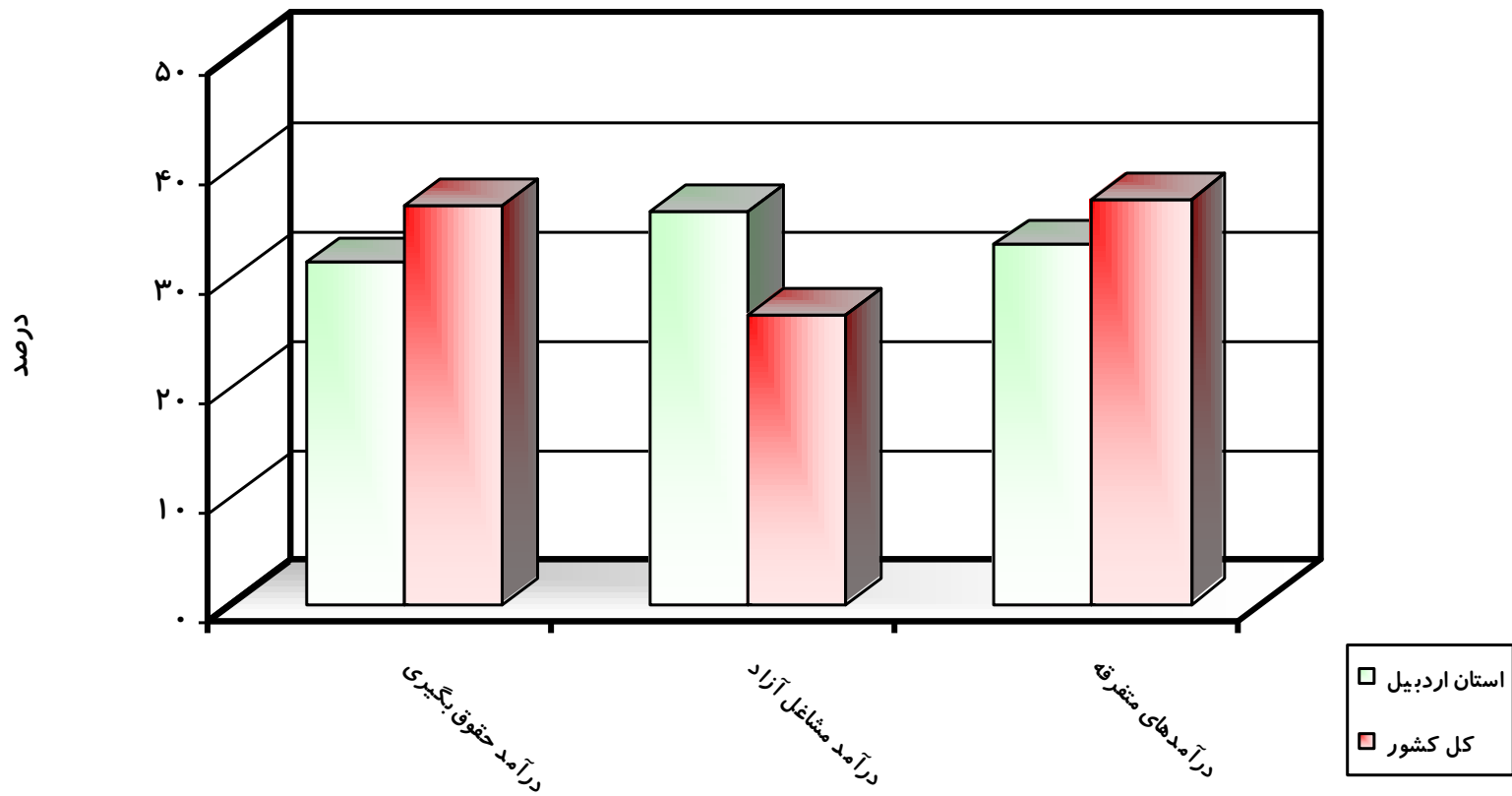
نسبت استان به کل کشور	استان اردبیل		کل کشور		شرح
	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱/۱۱	۱۰۰/۰۰	۴۹۶۹۷۰	۱۰۰/۰۰	۴۴۷۳۱۹	کل درآمد
۰/۹۵	۳۱/۲۱	۱۵۵۱۲۲	۳۶/۵۰	۱۶۳۲۸۷	• درآمد حقوق بگیری
۱/۱۴	۱۶/۴۸	۸۱۹۱۵	۱۶/۰۶	۷۱۸۴۳	- درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی
۰/۹۶	۳/۰۴	۱۵۱۲۷	۳/۵۲	۱۵۷۳۵	- درآمد غیر پولی از حقوق بگیری عمومی
۰/۳۲	۰/۰۵	۲۶۲	۰/۱۸	۸۲۲	- درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی
۰/۲۶	۰/۰۱	۴۶	۰/۰۴	۱۷۷	- درآمد غیر پولی از حقوق بگیری تعاونی
۰/۷۶	۱۰/۳۸	۵۱۵۷۹	۱۵/۱۲	۶۷۶۳۲	- درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی
۰/۸۷	۱/۲۵	۶۱۹۲	۱/۵۸	۷۰۷۷	- درآمد غیر پولی از حقوق بگیری خصوصی
۱/۵۱	۳۵/۹۵	۱۷۸۶۷۶	۲۶/۴۴	۱۱۸۲۸۲	• درآمد مشاغل آزاد
۱/۷۷	۳/۹۸	۱۹۷۸۸	۲/۵۰	۱۱۲۰۱	- درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی
۱/۹۶	۰/۱۹	۹۵۱	۰/۱۱	۴۸۵	- درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد کشاورزی
۱/۴۶	۳/۸۱	۱۵۳۱۱۹	۲۳/۴۱	۱۰۴۷۱۳	- درآمد پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی
۲/۵۶	۰/۹۷	۴۸۱۸	۰/۴۲	۱۸۸۴	- درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی
۰/۹۸	۳۲/۸۳	۱۶۳۱۷۳	۳۷/۰۵	۱۶۵۷۴۹	• درآمد متفرقه
۱/۲۹	۱۹/۳۵	۹۶۱۷۰	۱۶/۷۱	۷۴۷۵۱	- درآمد پولی متفرقه
۰/۷۴	۱۳/۴۸	۶۷۰۰۳	۲۰/۳۴	۹۰۹۹۸	- درآمد غیر پولی متفرقه

ماخذ: آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران

نمودار شماره (۱۰-۱): ساختار درآمد ماهانه خانوارهای شهری استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴

نمودار شماره (۱۱-۱): ساختار نسبی درآمد یک خانوار شهری استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴

۳-۱-۳-۱: هزینه (مصرف) خانوارهای روستایی استان

بر پایه آمارهای موجود و اطلاعات ارایه شده در جدول (۱-۳۶) متوسط هزینه ماهانه یک خانوار روستایی استان بالغ بر ۴۳۵۳۹۸ تومان است. با توجه به این که متوسط هزینه ماهانه یک خانوار روستایی در کل کشور برابر با ۳۱۲۵۲۵ تومان است، لذا متوسط هزینه کل هر خانوار روستایی استان حدود ۳۹ درصد بیشتر از هزینه متناظر آن برای یک خانوار روستایی کشور است.

در یک مقایسه تطبیقی بین استانی نیز می توان نشان داد، متوسط هزینه ماهانه یک خانوار روستایی استان بیشتر از متوسط مبلغ متناظر آن در همه استانهای کشور می باشد. کمترین مبلغ هزینه ماهانه یک خانوار روستایی در استانهای کشور مربوط به استان خراسان جنوبی (۱۹۶۳۸۷ تومان) است.

در سال مورد بررسی، از کل هزینه ماهانه یک خانوار روستایی استان حدود ۲۴۹۵۳۷ تومان (۵۷/۳ درصد) برای هزینه های کالاها و خدمات غیرخوراکی و ۱۸۵۸۶۱ تومان (۴۲/۷ درصد) برای هزینه خوراکیها و آشامیدنیها و دخانیات به مصرف می رسد. در همین سال، در جامعه روستایی کشور، سهم نسبی هزینه های غیرخوراکی خانوار ۶۱/۸ درصد و هزینه های خوراکی خانوار ۳۸/۲ درصد می باشد. به این ترتیب ملاحظه می شود که خانوارهای روستایی استان در قیاس با این خانوارها در کل کشور، به طور نسبی، سهم بیشتری از هزینه های ماهانه خود را صرف هزینه های خوراکیها کرده و بخش کوچکتري از آن را برای مصرف غیرخوراکیها هزینه می کنند. از نظر قدرمطلق مبلغ هزینه ها نیز می توان نشان داد که متوسط هزینه ماهانه یک خانوار روستایی استان برای خوراکیها بیشتر از متوسط متناظر آن در کل کشور (۱۱۹۲۷۶ تومان) و برای غیرخوراکیها نیز بیشتر از متوسط متناظر آن در کشور (۱۹۳۲۴۹ تومان است) (جدول ۱-۳۷).

به این ترتیب، هزینه ماهانه هر خانوار روستایی استان در قیاس با متوسط متناظر آنها در یک خانوار روستایی کشور برای خوراکیها ۵۵/۸ درصد و برای غیرخوراکیها ۲۹/۱ درصد بیشتر است.

همچنین یک مقایسه بین استانی نشان می دهد که متوسط هزینه ماهانه یک خانوار روستایی استان بیشتر از آن در سایر استانهای کشور و برای غیرخوراکیها کمتر از آن در چهار استان (اصفهان، بوشهر، قزوین و مازندران) و بیشتر از آنها در سایر استانهای کشور می باشد.

ساختار تفصیلی هزینه یک خانوار روستایی استان و مقایسه آن با همین ساختار برای

یک خانوار روستایی در کشور نشان می دهد:

- سهم نسبی بیشتری از هزینه های یک خانوار روستایی استان صرف هزینه های غیرخوراکی آن می شود. هزینه های غیرخوراکی یک خانوار روستایی استان ۱/۳۴ برابر هزینه های خوراکی آن خانوار است. ضمن آن که اندازه این ضریب در کل کشور در حدود ۱/۶۲ برابر است.
- بیشترین بخش از هزینه های یک خانوار روستایی استان صرف هزینه های پوشاک و کفش او می شود. این هزینه ها (۴۹/۴ هزار تومان در ماه) حدود ۱۱/۳ درصد از کل هزینه های خانوار را به خود اختصاص می دهد. شدت نسبی هزینه پوشاک و کفش در هزینه های یک خانوار روستایی کشور کمتر بوده و اندازه این نسبت در جامعه روستایی کشور ۸/۵ درصد است. می توان نشان داد که مبلغ هزینه های پوشاک و کفش یک خانوار روستایی استان ۸۶ درصد بیشتر از مبلغ متناظر آن در کل جامعه روستایی کشور است. هزینه پوشاک و کفش در سبد هزینه ای جامعه روستایی کشور در مرتبه چهارم اهمیت قرار دارد.
- پس از پوشاک و کفش، هزینه تامین گوشت با مبلغ ۴۹/۲ هزار تومان در ماه و حدود ۱۱/۳ درصد کل هزینه های یک خانوار روستایی استان در مرتبه دوم اهمیت قرار دارد، اهمیت نسبی این گروه از هزینه ها در سبد هزینه ای خانوارهای روستایی استان بیشتر از سهم نسبی متناظر آن در سبد هزینه ای خانوارهای روستایی کشور (۹/۳ درصد) می باشد از نظر قدرمطلق، مبلغ این هزینه ها در استان حدود ۶۹ درصد بیشتر از متوسط مبلغ متناظر آن در جامعه روستایی کشور است. این گروه از هزینه ها در سبد هزینه خانوارهای روستایی کشور در مرتبه سوم اهمیت قرار دارد.
- هزینه های صرف شده برای کالاها و خدمات متفرقه توسط یک خانوار روستایی استان حدود ۴۹/۲ هزار تومان در هر ماه است که ۱۱/۳ درصد کل هزینه های او را تشکیل می دهد و از نظر اهمیت نسبی در مرتبه سوم قرار می گیرد. اهمیت نسبی این هزینه ها در کل هزینه های خانوار روستایی استان به مراتب بیشتر از آن برای یک خانوار روستایی کشور (۸/۵ درصد) است و از همین رو، هزینه ای که هر خانوار روستایی استان از این بابت خرج می کند در حدود ۸۶ درصد بیشتر از متوسط متناظر آن در هر خانوار روستایی کشور است. این گروه از هزینه ها در سبد هزینه خانوار روستایی کشور در مرتبه پنجم اهمیت قرار دارد.
- لوازم، اثاثه، ملزومات و خدمات خانوار با هزینه ای حدود ۴۸/۵ هزار تومان در ماه در سبد هزینه هر خانوار روستایی استان بیش از ۱۱/۱ درصد از کل هزینه ماهانه خانوار را به خود اختصاص داده و در مرتبه چهارم رتبه بندی هزینه های خانوار قرار

می‌گیرد. این گروه از هزینه‌ها، چه از نظر قدرمطلق و چه از نظر نسبی، در خانوارهای روستایی استان دارای اهمیتی بیشتر از آن در خانوارهای روستایی کشور است. که در رتبه هفتم اهمیت انواع هزینه‌های آن قرار دارد. این هزینه‌ها حدود ۷/۸ درصد کل هزینه یک خانوار روستایی کشور را تشکیل داده و متوسط مبلغ صرف شده برای آن در هر خانوار روستایی کشور تنها حدود نصف مبلغ هزینه متناظر آن در هر خانوار روستایی استان است.

- یک خانوار روستایی استان، در هر ماه، به طور متوسط، حدود ۳۸/۷ هزار تومان بابت مصرف آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده‌های آن توسط اعضای خود هزینه میکند که ۸/۹ درصد کل هزینه‌های خانوار است. این گروه از هزینه‌ها در رده پنجم رتبه‌بندی سلسله مراتبی انواع هزینه‌های خانوار روستایی استان قرار دارد. متوسط هزینه هر خانوار روستایی استان بابت آرد و غلات و نان حدود ۵۶ درصد بیشتر از متوسط متناظر این هزینه در هر خانوار روستایی کشور است که ۷/۹ درصد از کل هزینه خود را در این زمینه خرج می‌کند و از این نظر در مرتبه ششم رتبه‌بندی انواع هزینه‌های آن قرار می‌گیرد.

- هزینه‌های مسکن هر خانوار روستایی استان در ماه حدود ۳۳/۷ هزار تومان است که ۷/۷ درصد کل هزینه‌های خانوار را تشکیل داده و در مرتبه ششم انواع هزینه‌های خانوار قرار می‌گیرد. متوسط هزینه هر خانوار روستایی استان برای مسکن حدود ۲۹ درصد کمتر از متوسط این هزینه در یک خانوار روستایی کشور است، ضمن آن که هر خانوار روستایی کشور حدود ۱۵/۱ درصد از هزینه‌های خود را بابت مسکن خرج می‌کند که از سهم نسبی این گروه از هزینه‌ها در سبد هزینه خانوارهای روستایی استان بسیار بیشتر است. هزینه مسکن در میان سایر گروه‌های هزینه‌های هر خانوار روستایی کشور در مرتبه اول اهمیت قرار دارد.

- هر خانوار روستایی استان به طور متوسط در هر ماه حدود ۳۲/۶ هزار تومان برای حمل و نقل و ارتباطات خود هزینه می‌کند که ۷/۵ درصد هزینه‌های او می‌باشد. به همین ترتیب، هر خانوار روستایی کشور در هر ماه به طور متوسط حدود ۳۷/۳ هزار تومان بابت حمل و نقل و ارتباطات اعضای خود هزینه می‌کند که ۱۲ درصد کل هزینه خانوار است. بنابراین ملاحظه می‌شود که هم قدر مطلق مبلغ و هم سهم نسبی هزینه‌های حمل و نقل و ارتباطات در کل هزینه‌های خانوار در خانوارهای روستایی استان تا حدی کمتر از مقادیر متناظرشان در خانوارهای روستایی کشور می‌باشد. این

- گروه از هزینه ها، در رتبه بندی سلسله مراتبی انواع هزینه های خانوار، در استان دارای رتبه هفتم و در جامعه روستایی کشور در مرتبه دوم می باشد.
- هزینه های صرف شده توسط هر خانوار روستایی استان در هر ماه برای انواع میوه ها و سبزی ها بالغ بر ۲۶/۲ هزار تومان است که با اختصاص ۶/۰ درصد از کل هزینه های خانوار به خود، در رتبه هشتم انواع هزینه های خانوار قرار می گیرد. اطلاعات در دسترس حاکی از بیشتر بودن مبلغ و سهم نسبی این گروه از هزینه ها در هر خانوار روستایی استان در قیاس با مقادیر متناظرشان در هر خانوار روستایی کشور (به ترتیب ۱۸/۷ هزار تومان و ۶/۰ درصد) است. بنابراین، هزینه های انواع میوه ها و سبزی ها در هر خانوار روستایی استان حدود ۴۰ درصد بیشتر از مبلغ این هزینه در هر خانوار روستایی کشور است که این هزینه ها از نظر نسبی، در مرتبه نهم انواع هزینه های آن قرار دارد.
  - بهداشت و درمان با هزینه ماهانه حدود ۲۴/۳ هزار تومان حدود ۵/۶ درصد از هزینه های یک خانوار روستایی استان و رتبه نهم انواع هزینه های آن را به خود اختصاص می دهد. هزینه بهداشت و درمان در هر خانوار روستایی استان حدود ۵ درصد بیشتر از متوسط هزینه متناظر آن در یک خانوار روستایی کشور است که ۷/۴ درصد از هزینه های خود را برای آن صرف می کند.
  - هزینه ماهانه هر خانوار روستایی استان بابت شیر و فرآورده های آن و تخم پرندگان بالغ بر ۲۰/۳ هزار تومان است که ۴/۶ درصد کل هزینه خانواده را تشکیل داده و در میان انواع گروه هزینه های خانوار در مرتبه دهم اهمیت قرار می گیرد. هر خانوار روستایی استان، به طور متوسط حدود ۶۴ درصد بیشتر از هر خانوار روستایی کشور هزینه می کند که ۳/۹ درصد کل هزینه های خود را به شیر و فرآورده های آن و تخم پرندگان اختصاص می دهد.
  - هر خانوار روستایی استان با اختصاص حدود ۳/۸ درصد از کل هزینه های ماهانه خود به مصرف نوشابه ها و غذاهای آماده و دخانیات که از نظر مبلغ بالغ بر ۱۶/۳ هزار تومان می شود، به طور متوسط در هر ماه حدود ۸۱ درصد بیشتر از یک خانوار روستایی کشور برای این گروه از مواد خوراکی و دخانی هزینه می کند که ۲/۹ درصد هزینه ماهانه خود را به آنها اختصاص می دهد. اهمیت نسبی این گروه از هزینه ها در میان انواع هزینه های یک خانواده روستایی در استان در رتبه یازدهم و در کل کشور در رتبه دوازدهم می باشد.

- قند، شکر، شیرینی ها، چای، قهوه و کاکائو با هزینه ای بالغ بر ۱۵/۵ هزار تومان در هر ماه حدود ۳/۶ درصد از کل هزینه هر خانوار روستایی استان را به خود اختصاص داده و از این نظر در مرتبه دوازدهم اهمیت سبد هزینه این خانوارها قرار می گیرد. هزینه هر خانوار روستایی استان بابت استفاده از قند، شکر، شیرینی ها، چای، قهوه و کاکائو حدود ۵۴ درصد بیشتر از مبلغ این هزینه ها در هر خانوار روستایی کشور است که با تخصیص ۳/۲ درصد از هزینه های خود به این خوراکیها، هر ماه ۱۰/۲ هزار تومان برای استفاده از قند و شکر و شیرینی ها، چای و قهوه و کاکائو خرج می کند. این گروه از هزینه ها در رتبه بندی انواع هزینه های یک خانوار روستایی کشور در مرتبه یازدهم اهمیت قرار دارد.
- هزینه تفریحات، سرگرمیها و خدمات آموزشی و فرهنگی در سبد هزینه ماهانه یک خانوار روستایی استان حدود ۱۲ هزار تومان است که ۲/۸ درصد کل مبلغ این سبد هزینه ای است. هر خانوار روستایی کشور نیز به طور متوسط حدود ۲/۵ درصد از هزینه ماهانه خود را (بالغ بر ۷/۹ هزار تومان) به این گروه از خدمات اختصاص می دهد. به این ترتیب ملاحظه می شود که هم مبلغ هزینه و هم سهم نسبی هزینه این گروه از خوراکیها در سبد هزینه ای خانوارهای روستایی استان بیشتر از مقادیر متناظرشان در خانوارهای روستایی کشور است. هزینه تفریحات، سرگرمیها و خدمات آموزشی و فرهنگی خانوارهای روستایی استان ۵۰ درصد بیشتر از مبلغ هزینه متناظرشان در هر خانوار روستایی کشور است. در حالی که هم در استان و هم در کشور، این گروه از هزینه ها در مرتبه سیزدهم رتبه بندی سلسله مراتبی انواع هزینه های یک خانوار روستایی قرار دارند.
- هزینه مصرف خشکبار و حبوبات که از نظر اهمیت نسبی، در مرتبه چهاردهم از شانزده گروه هزینه ای خانوارهای روستایی استان (و کشور) قرار دارد و ۲/۲ درصد از این هزینه ها را به خود اختصاص می دهد، به طور متوسط در هر ماه بالغ بر ۹/۷ هزار تومان است. در حالی که سهم نسبی این هزینه ها از کل هزینه خانوارهای روستایی کشور ۱/۹ درصد و مبلغ ماهانه این هزینه ها ۵/۸ هزار تومان است. این ارقام نشان دهنده بیشتر بودن مبلغ و سهم نسبی هزینه خشکبار و حبوبات در الگوی هزینه های مصرفی خانوارهای روستایی استان نسبت به مبلغ و سهم نسبی متناظر آن در این الگو برای خانوارهای روستایی کشور است. هر خانوار روستایی استان، برای این گروه از هزینه ها، به طور متوسط، حدود ۶۷ درصد بیشتر از آن در یک خانوار روستایی کشور خرج می کند.

- ادویه ها، چاشنی ها و سایر ترکیبات خوراکی و نیز روغن ها و چربیها که رتبه های پانزدهم و شانزدهم رتبه بندی هزینه خانوارهای روستایی استان را به خود اختصاص داده اند، به ترتیب حدود ۰/۹ درصد و ۱/۳ درصد از کل هزینه این خانوارها را تشکیل داده و مبلغ ماهانه صرف شده برای آنها ۴/۰ هزار تومان و ۵/۸ هزار تومان است. می توان نشان داد که سهم نسبی این دو گروه هزینه در الگوی هزینه خانوارهای روستایی کشور بیشتر از آن برای خانوارهای روستایی استان است. بر پایه آمارهای در دسترس، به طور متوسط، هر خانوار روستایی استان در قیاس با هر خانوار روستایی در کل کشور، برای ادویه ها و چاشنی ها و سایر ترکیبات خوراکی ۳ درصد و برای چربیها و روغنها ۷ درصد بیشتر هزینه می کند که مبین بیشتر بودن مبلغ هزینه این دو گروه در جامعه روستایی استان در قیاس با آن در جامعه روستایی کشور (علیرغم کمتر بودن سهم نسبی هزینه آنها در سبد هزینه ای خانوارهای روستایی استان) می باشد.

جدول (۳۶-۱): ساختار هزینه ماهانه یک خانوار روستایی در استان اردبیل وکل کشور در سال ۱۳۸۴ (تومان)

نسبت استان به کل کشور	استان اردبیل		کل کشور		نوع هزینه
	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱/۳۹	۱۰۰/۰۰	۴۳۵۳۹۸	۱۰۰/۰۰	۳۱۲۵۲۵	کل هزینه
۱/۵۶	۴۲/۶۹	۱۸۵۸۶۰	۳۸/۱۷	۱۱۹۲۷۶	• هزینه های خوراکی و دخانی
۱/۵۶	۸/۸۹	۳۸۶۹۰	۷/۹۴	۲۴۸۰۹	- آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده های آنها
۱/۶۹	۱۱/۳۰	۴۹۲۱۹	۹/۳۰	۲۹۰۵۷	- گوشت
۱/۶۴	۴/۶۵	۲۰۲۵۸	۳/۹۵	۱۲۳۴۲	- شیر و فرآورده های آن و تخم پرندگان
۱/۰۷	۱/۳۴	۵۸۵۲	۱/۷۵	۵۴۵۶	- روغن ها و چربیها
۱/۴۰	۶/۰۲	۲۶۲۲۱	۶/۰۰	۱۸۷۳۶	- میوه ها و سبزی ها
۱/۶۷	۲/۲۳	۹۶۸۸	۱/۸۶	۵۸۰۱	- خشکبار و حبوبات
۱/۵۴	۳/۵۷	۱۵۵۵۴	۳/۲۴	۱۰۱۱۶	- قند، شکر، شیرینی ها، چای، قهوه و کاکائو
۱/۰۳	۰/۹۲	۴۰۲۳	۱/۲۵	۳۹۱۲	- ادویه ها، چاشنی ها و سایر ترکیبهای خوراکی
۱/۸۱	۳/۷۶	۱۶۳۵۶	۲/۸۵۹	۹۰۴۶	- نوشابه ها، غذاهای آماده و دخانیات
۱/۲۹	۵۷/۳۱	۲۴۹۵۳۸	۶۱/۸۳	۱۹۳۲۴۹	• هزینه های غیر خوراکی
۱/۸۶	۱۱/۳۴	۴۹۳۶۸	۸/۵۱	۲۶۶۱۰	- پوشاک و کفش
۰/۷۱	۷/۷۴	۳۳۷۱۵	۱۵/۱۲	۴۷۲۵۴	- مسکن
۱/۹۹	۱/۱۳	۴۸۴۷۲	۷/۸۰	۲۴۳۷۴	- لوازم، اثاث، ملزومات و خدمات خانوار
۱/۰۵	۵/۵۸	۲۴۲۸۷	۷/۴۳	۲۳۲۳۳	- بهداشت و درمان
۰/۸۷	۷/۴۸	۳۲۵۸۲	۱۱/۹۵	۳۷۳۴۴	- حمل و نقل و ارتباطات
۱/۵۰	۲/۷۵	۱۱۹۵۶	۲/۵	۷۹۴۵	- تفریحات، سرگرمیها و خدمات آموزشی و فرهنگی
۱/۸۶	۱۱/۲۹	۴۹۱۵۷	۸/۴۸	۲۶۴۸۸	- کالاهای خدمات متفرقه

ماخذ: آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای روستایی سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران

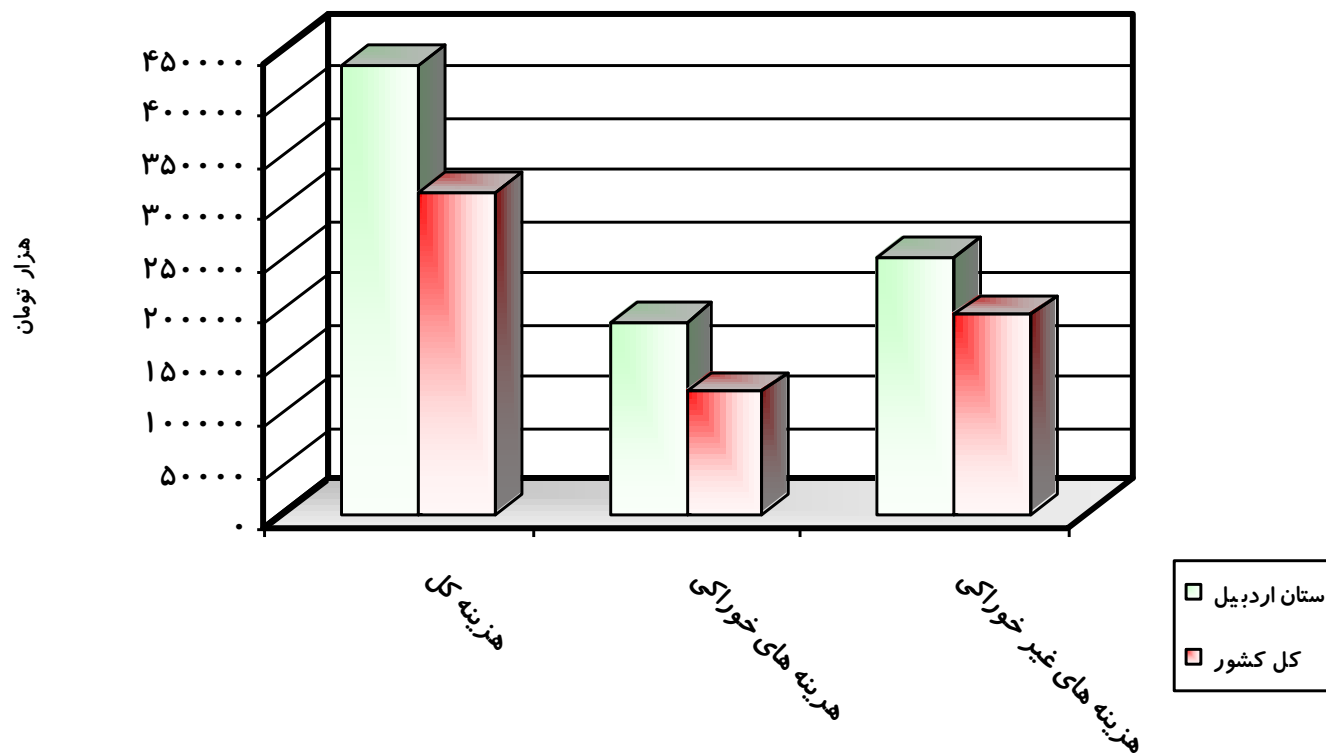
جدول (۳۷-۱): مقایسه ساختار کلی هزینه ماهانه یک خانوار روستایی در استان اردبیل با سایر استانهای کشور در سال ۱۳۸۴ (تومان - درصد)

نسبت استان به کل کشور	سهم نسبی هزینه ها		مبلغ هزینه ها			استان
	غیر خوراکیها	خوراکیها	غیر خوراکیها	خوراکیها	کل	
۱	۶۱/۸۳	۳۸/۱۷	۱۹۳۲۴۹	۱۱۹۲۷۶	۳۱۲۵۲۵	کل کشور
۰/۹۶	۶۲/۵۵	۳۷/۴۵	۱۸۸۱۳۶	۱۱۲۶۵۱	۳۰۰۷۸۷	آذربایجان شرقی
۱/۱۷	۶۰/۶۷	۳۹/۳۳	۲۲۲۲۵۳	۱۴۴۰۹۹	۳۶۶۳۵۲	آذربایجان غربی
۱/۳۹	۵۷/۳۱	۴۲/۶۹	۲۴۹۵۳۷	۱۸۵۸۶۱	۴۳۵۳۹۸	اردبیل
۱/۳۲	۷۰/۴۲	۲۹/۵۸	۲۹۰۷۷۱	۱۲۲۱۱۱	۴۱۲۸۸۲	اصفهان
۱/۲۶	۵۹/۰۱	۴۰/۹۹	۲۳۳۰۰۵	۱۶۱۸۲۷	۳۹۴۸۳۲	ایلام
۱/۳۰	۶۴/۷۰	۳۵/۳۰	۲۶۳۳۶۳	۱۴۳۶۷۷	۴۰۷۰۴۰	بوشهر
۱/۱۹	۶۶/۹۱	۳۳/۰۹	۲۴۷۹۸۵	۱۲۲۶۴۵	۳۷۰۶۳۰	تهران
۰/۸۶	۵۵/۸۴	۴۴/۱۶	۱۴۹۴۲۸	۱۱۸۱۵۸	۲۶۷۵۸۶	چهارمحال و بختیاری
۰/۶۳	۵۴/۵۴	۴۵/۴۶	۱۰۷۱۰۶	۸۹۲۸۱	۱۹۶۳۸۷	خراسان جنوبی
۰/۷۱	۶۱/۱۵	۳۸/۸۵	۱۳۶۴۱۲	۸۶۶۴۹	۲۲۳۰۶۱	خراسان رضوی
۰/۶۶	۵۹/۳۶	۴۰/۶۴	۱۲۳۱۳۳	۸۴۲۹۷	۲۰۷۴۳۰	خراسان شمالی
۰/۹۵	۵۹/۸۵	۴۰/۱۵	۱۷۸۱۴۸	۱۱۹۴۹۳	۲۹۷۶۴۱	خوزستان
۰/۷۸	۵۷/۸۹	۴۲/۱۹	۱۴۰۲۵۵	۱۰۲۰۲۲	۲۴۲۲۷۷	زنجان
۰/۷۲	۵۶/۱۹	۴۳/۸۱	۱۲۵۷۰۷	۹۸۰۲۵	۲۲۳۷۳۲	سمنان
۰/۷۲	۵۷/۱۷	۴۲/۸۳	۱۲۹۴۴۶۳	۹۶۹۸۰	۲۲۶۴۲۳	سیستان و بلوچستان
۱/۱۵	۶۲/۵۰	۳۷/۵۰	۲۲۵۲۴۷	۱۳۵۱۶۴	۳۶۰۴۱۱	فارس
۱/۳۱	۶۲/۰۴	۳۷/۹۶	۲۵۳۷۱۷	۱۵۵۲۴۱	۴۰۸۹۵۸	قزوین
۰/۸۱	۵۹/۹۴	۴۰/۰۶	۱۵۲۲۷۲	۱۰۱۷۸۸	۲۵۴۰۶۰	قم
۰/۹۶	۵۹/۰۷	۴۰/۹۳	۱۷۷۱۸۱	۱۲۲۷۴۷	۲۹۹۹۲۸	کردستان
۰/۹۱	۶۱/۹۶	۳۸/۰۴	۱۷۶۷۲۴	۱۰۸۵۰۷	۲۸۵۲۳۱	کرمان
۰/۸۱	۵۶/۱۱	۴۳/۸۹	۱۴۱۴۸۱	۱۱۰۶۴۶	۲۵۲۱۲۷	کرمانشاه
۰/۹۳	۵۷/۷۳	۴۲/۲۷	۱۶۷۴۱۱	۱۲۲۵۹۴	۲۹۰۰۰۵	کهگیلویه و بویراحمد
۰/۷۷	۶۵/۳۳	۳۴/۶۷	۱۵۷۲۵۶	۸۳۴۳۹	۲۴۰۶۹۵	گلستان
۱/۰۱	۵۹/۷۹	۴۰/۲۱	۱۸۹۰۲۹	۱۲۷۱۱۷	۳۱۶۱۴۶	گیلان
۱/۰۳	۵۷/۳۳	۴۲/۶۷	۱۸۴۴۲۹	۱۳۷۲۶۶	۳۲۱۶۹۵	لرستان
۱/۳۷	۶۶/۲۰	۳۳/۸۰	۲۸۴۱۸۴	۱۴۵۱۰۰	۴۲۹۲۸۴	مازندران
۰/۷۸	۵۷/۶۲	۴۲/۳۸	۱۴۰۲۹۶	۱۰۳۱۷۸	۲۴۳۴۷۴	مرکزی
۱/۰۷	۵۹/۵۵	۴۰/۴۵	۱۹۸۵۱۱	۱۳۴۸۵۶	۳۳۳۳۶۷	هرمزگان
۰/۸۵	۵۶/۸۲	۴۳/۱۸	۱۵۱۸۰۴	۱۱۵۳۸۶	۲۶۷۱۹۰	همدان
۰/۹۱	۶۸/۴۸	۳۱/۵۲	۱۹۵۷۱۱	۹۰۰۹۲	۲۸۵۸۰۳	یزد

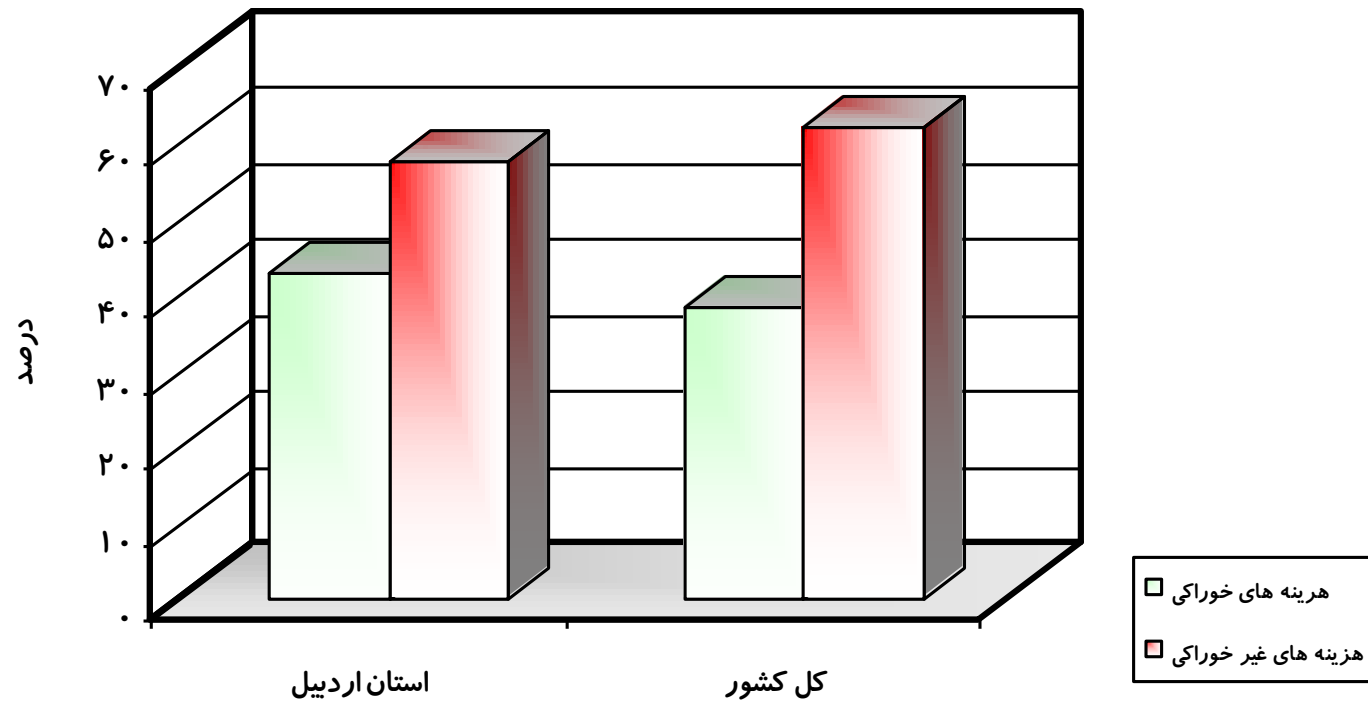
ماخذ: آمارگیری از هزینه و درآمدهای خانوارهای روستایی کشور، سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران

نمودار شماره (۱۲-۱): مقایسه هزینه های ماهانه یک خانوار روستایی استان اردبیل و کل کشور در سال

۱۳۸۴

نمودار شماره (۱-۱۳) : مقایسه سهم نسبی هزینه های خوراکی و غیر خوراکی در هزینه کل یک خانوار روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴

۴-۳-۱: درآمد خانوارهای روستایی استان

- متوسط درآمد ماهانه یک خانوار روستایی استان بالغ بر ۳۳۸/۱ هزار تومان است که ۲۰ درصد بیشتر از متوسط درآمد ماهانه هر خانوار روستایی کشور (۲۸۲/۸ هزار تومان) است. می توان نشان داد، متوسط درآمد ماهانه هر خانوار روستایی استان از مبلغ متناظر آن برای خانوارهای روستایی استانهای آذربایجان غربی، بوشهر، خوزستان، فارس و مازندران کمتر بوده و از آن در سایر استانهای کشور بیشتر می باشد.
- از کل درآمد ماهانه یک خانوار روستایی استان حدود ۶۹/۴ هزار تومان (۲۰/۵ درصد) از طریق درآمد حقوق بگیری، ۱۹۲/۶ هزار تومان (۵۷/۰ درصد) از طریق درآمد مشاغل آزاد و ۷۶/۱ هزار تومان (۲۲/۵ درصد) از طریق درآمدهای متفرقه تامین شده است. می توان نشان داد، سهم نسبی درآمد مشاغل آزاد در کل درآمد خانوارهای روستایی استان بیشتر از سهم نسبی متناظر آن در خانوارهای روستایی کشور است و در مقابل، سهم نسبی درآمدهای حقوق بگیری و متفرقه در بودجه خانوارهای روستایی استان کمتر از آن برای خانوارهای روستایی کشور می باشد. اندازه این سهم نسبی در خانوارهای روستایی کشور برای درآمدهای حقوق بگیری ۲۹/۰ درصد، مشاغل آزاد ۴۷/۱ درصد و متفرقه ۲۳/۹ درصد است. از نظر قدرمطلق مبالغ درآمدهای، در حالی که مبلغ درآمد یک خانوار روستایی استان از طریق حقوق بگیری ۱۷ درصد کمتر از مبلغ متناظر آن در بودجه خانوارهای روستایی کشور است، متوسط درآمد حاصل از مشاغل آزاد در یک خانوار روستایی استان ۴۲ درصد و متوسط درآمدهای متفرقه این خانوار ۱۱ درصد بیشتر از مبالغ متناظرشان در بودجه درآمدی یک خانوار روستایی کشور است.
- در حالی که از کل درآمد هر خانوار روستایی استان حدود ۸۰/۲ درصد از طریق درآمدهای پولی و ۱۹/۸ درصد آن از طریق درآمدهای غیرپولی تامین می شود، اندازه این دو نسبت برای یک خانوار روستایی کشور به ترتیب ۸۱/۳ درصد و ۱۸/۷ درصد است که حاکی از همانندی نسبی کلی آنها می باشد.
- درآمدهای مشاغل آزاد کشاورزی (۴۰/۶ درصد)، درآمدهای متفرقه (۲۲/۵ درصد)، درآمدهای مشاغل آزاد غیرکشاورزی (۱۶/۴ درصد) درآمدهای مزد و حقوق بگیری خصوصی (۱۱/۸ درصد) و درآمدهای مزد و حقوق بگیری (۸/۷ درصد)، به ترتیب مهمترین منابع درآمدی یک خانوار روستایی در استان هستند. اندازه متوسط این

نسبتها در یک خانوار روستایی کشور به ترتیب ۲۹/۶ درصد، ۲۳/۹ درصد، ۱۷/۳ درصد، ۱۹/۷ درصد و ۹/۱ درصد است.

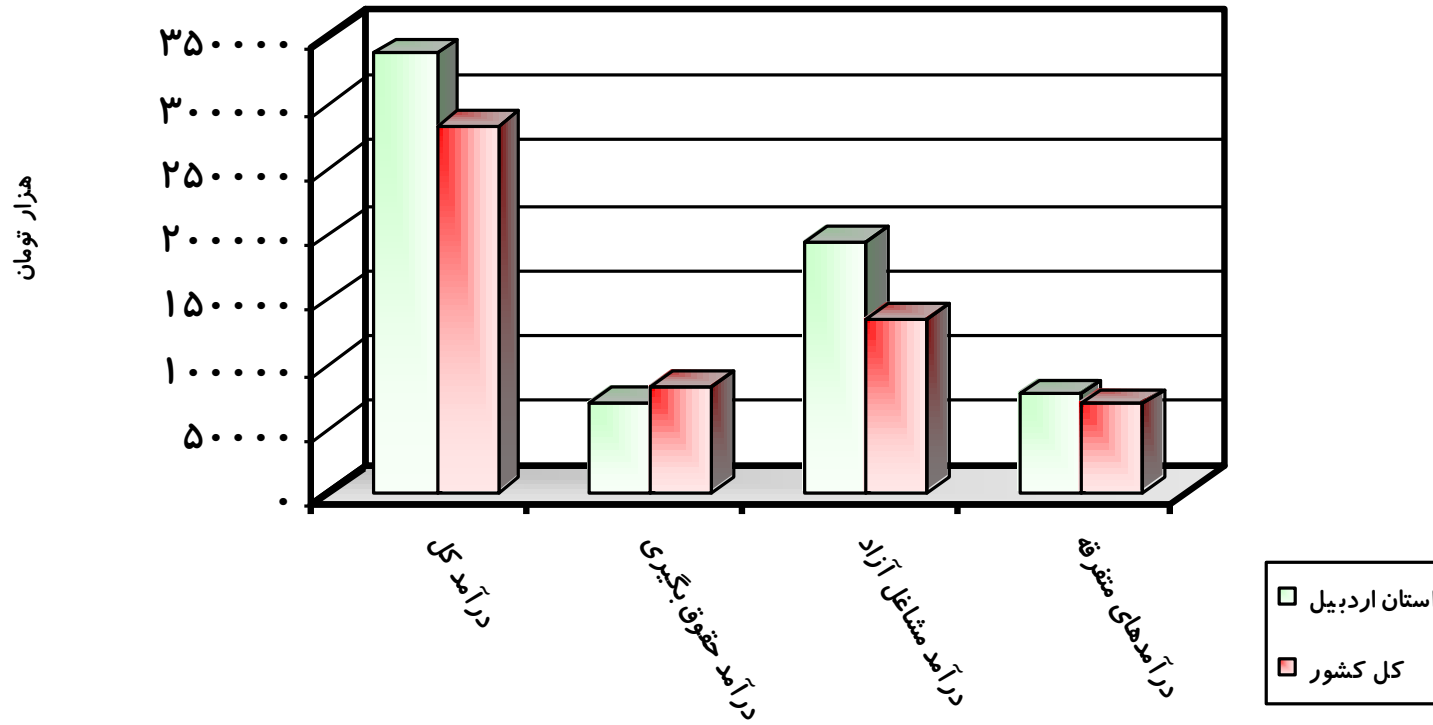
جدول (۳۸-۱): ساختار منابع درآمد ماهانه یک خانوار روستایی در استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴ (تومان)

نسبت استان به کل کشور	استان اردبیل		کل کشور		شرح
	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱/۲۰	۱۰۰/۰۰	۳۳۸۱۰۹	۱۰۰/۰۰	۲۸۲۷۸۹	کل درآمد
۰/۸۳	۲۰/۵۲	۶۹۳۷۰	۲۹/۰۰	۸۳۳۲۰	• درآمد حقوق بگیری
۱/۱۷	۷/۵۰	۲۵۳۴۷	۷/۵۱	۲۱۵۷۲	- درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی
۰/۹۱	۱/۲۱	۴۱۰۴	۱/۵۷	۴۵۱۷	- درآمد غیر پولی از حقوق بگیری عمومی
۰/۱۱	۰/۰۱	۴۹	۰/۱۵	۴۲۸	- درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی
۰	۰	۰	۰/۰۳	۸۵	- درآمد غیر پولی از حقوق بگیری تعاونی
۰/۷۰	۱۱/۰۱	۳۷۲۱۷	۱۸/۵۴	۵۳۲۷۱	- درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی
۰/۷۷	۰/۷۸	۲۶۵۴	۱/۲۰	۳۴۴۵	- درآمد غیر پولی از حقوق بگیری خصوصی
۱/۴۲	۵۶/۹۷	۱۹۲۶۲۴	۴۷/۰۷	۱۳۵۲۴۰	• درآمد مشاغل آزاد
۱/۴۸	۳۳/۷۷	۱۱۴۱۶۶	۲۶/۸۹	۷۷۲۵۴	- درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی
۳/۰۲	۶/۸۲	۲۳۰۷۶	۲/۶۷	۷۶۶۵	- درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد کشاورزی
۱/۰۴	۱۴/۹۷	۵۰۶۲۷	۱۶/۸۸	۴۸۴۹۳	- درآمد پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی
۲/۶۰	۱/۴۱	۴۷۵۵	۰/۶۴	۱۸۲۸	- درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی
۱/۱۱	۲۲/۵۱	۷۶۱۱۶	۲۳/۹۲	۶۸۷۲۹	• درآمد متفرقه
۱/۳۵	۱۲/۹۵	۴۳۷۸۱	۱۱/۳۰	۳۲۴۷۵	- درآمد پولی متفرقه
۰/۸۹	۹/۵۶	۳۲۳۳۵	۱۲/۶۲	۳۶۲۵۴	- درآمد غیر پولی متفرقه

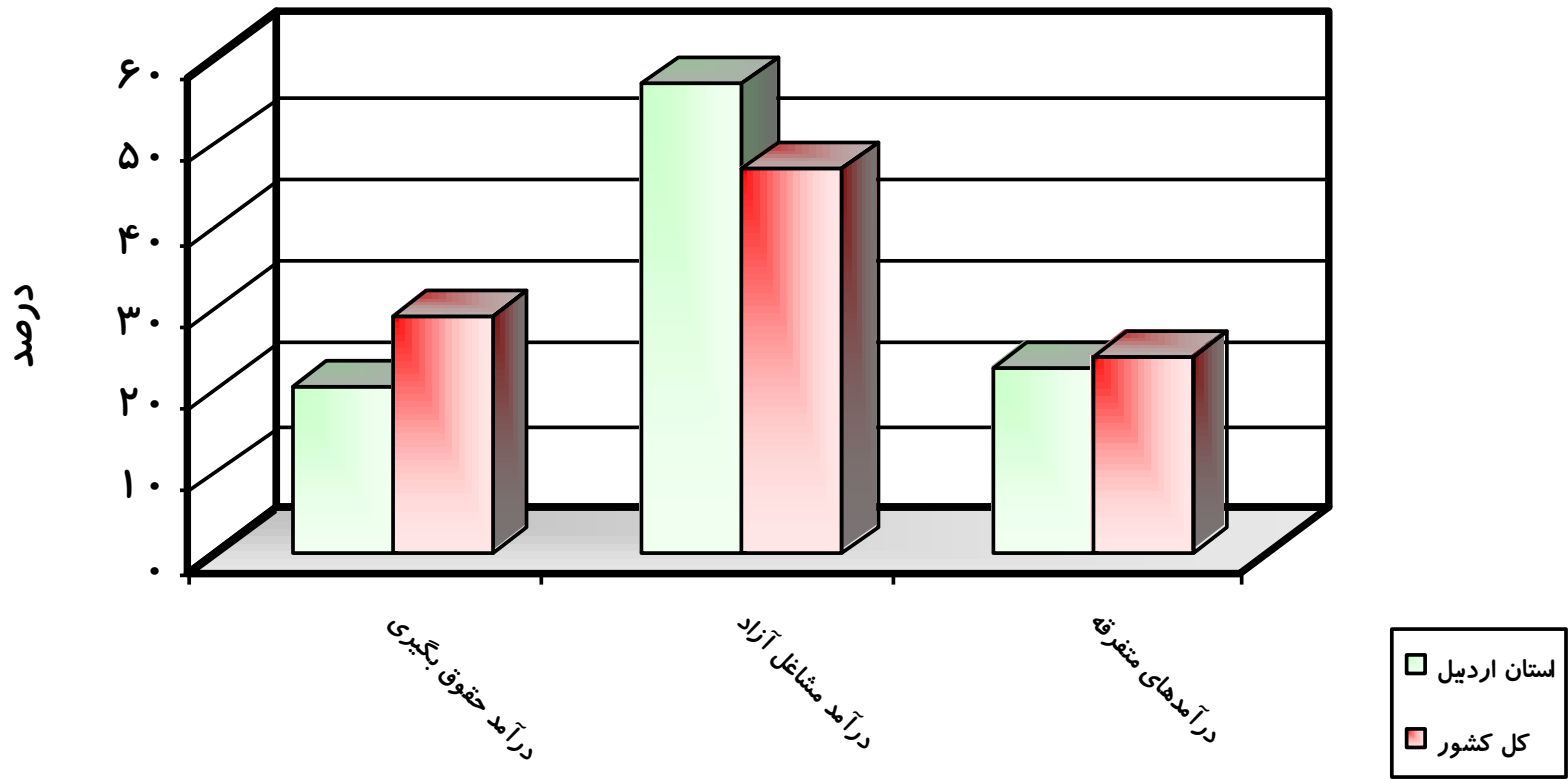
ماخذ: آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران

نمودار شماره (۱-۱۴): ساختار درآمد ماهانه خانوارهای روستایی استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴

نمودار شماره (۱۵ - ۱): ساختار نسبی درآمد یک خانوار روستایی استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴

۵-۱-۳-۱: مقایسه ساختار هزینه خانوارهای شهری و روستایی استان

- با توجه به اطلاعات ارائه شده در بندهای پیش، مهمترین ویژگیهای سبد هزینه خانوارهای شهری و روستایی استان در قیاس با یکدیگر را به ترتیب زیر می توان فهرست کرد:
- متوسط هزینه ماهانه هر خانوار شهری استان حدود ۲۰ درصد بیشتر از متوسط هزینه ماهانه هر خانوار روستایی استان است. تفاوت هزینه خانوارهای شهری و روستایی استان در قیاس با تفاوت متناظر آن در کل کشور به مراتب کمتر است، زیرا هزینه هر خانوار شهری در کل کشور حدود ۵۸ درصد بیشتر از آن برای یک خانوار روستایی کشور است.
  - خانوارهای شهری در قیاس با خانوارهای روستایی استان بخش کمتری از هزینه خود را صرف هزینه های خوراکی می کنند این ویژگی باعث می شود تا هزینه خوراکیهای خانوارهای شهری استان حدود ۱۷ درصد کمتر از آن برای خانوار روستایی استان باشد. در مقابل، خانوارهای شهری در قیاس با خانوارهای روستایی استان بخش بزرگتری از بودجه خود را صرف هزینه های غیرخوراکی می کنند و در نتیجه، هزینه غیرخوراکی ماهانه هر خانوار شهری استان در حدود ۴۸ درصد بیشتر از هزینه غیرخوراکی ماهانه یک خانوار روستایی استان می باشد.
  - ساختار نسبی سبد هزینه خانوارهای شهری و روستایی استان با یکدیگر متفاوت بوده و درصدی از بودجه خانوار که صرف انواع گروههای هزینه خوراکی یا غیرخوراکی می شود، در خانوارهای شهری و خانوارهای روستایی کاملاً فرق می کند. مهمترین گروههای هزینه ای در خانوارهای شهری استان به ترتیب هزینه مسکن، کالاها و خدمات متفرقه، لوازم و اثاثه و ملزومات خانوار، حمل و نقل و ارتباطات و... است، در حالی که این رتبه بندی در خانوارهای روستایی استان به ترتیب هزینه های پوشاک، کفش، گوشت، کالاها و خدمات متفرقه، لوازم و اثاثه و ملزومات خانوار، آرد و رشته و غلات و نان و... است.
  - به استثنای گروه هزینه نوشابه ها و غذاهای آماده و دخانیات، هزینه صرف شده توسط هر خانوار شهری برای گروههای هزینه ای خوراکیها کمتر از مبالغ صرف شده متناظرشان توسط خانوارهای روستایی استان است.
  - بجز گروه هزینه پوشاک و کفش، مبلغ هزینه صرف شده توسط هر خانوار شهری استان برای گروههای هزینه ای غیر خوراکی بیشتر از مبالغ صرف شده متناظرشان توسط خانوارهای روستایی استان است.

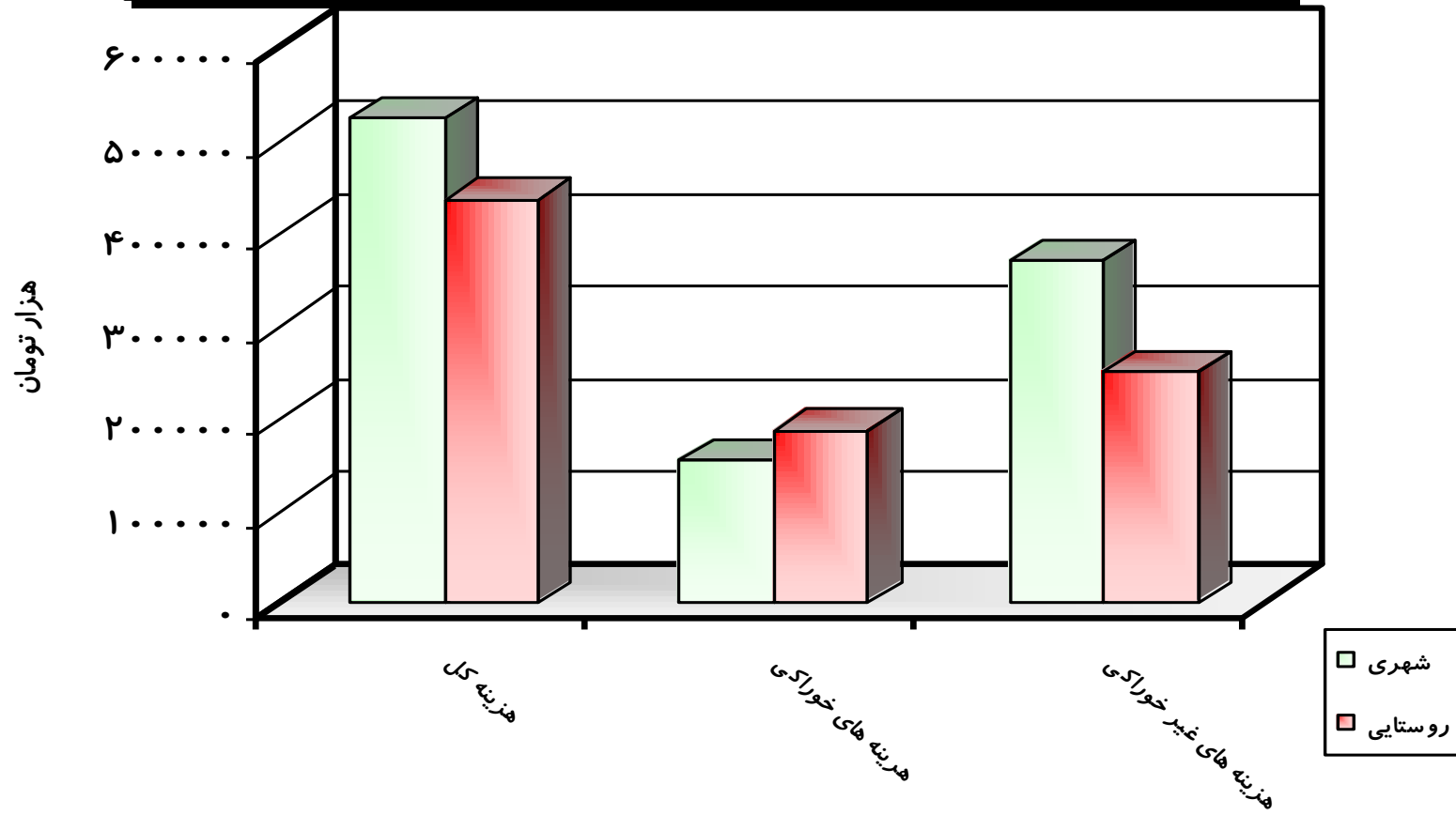
جدول (۳۹-۱): مقایسه ساختار هزینه ماهانه یک خانوار شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴ (تومان)

نسبت شهری به روستایی	روستایی		شهری		نوع هزینه
	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱/۲۰	۱۰۰/۰۰	۴۳۵۳۹۸	۱۰۰/۰۰	۵۲۲۹۴۰	کل هزینه
۰/۸۳	۴۲/۶۹	۱۸۵۸۶۰	۲۹/۴۴	۱۵۳۹۶۴	• هزینه های خوراکی و دخانی
۰/۶۹	۸/۸۹	۳۸۶۹۰	۵/۱۰	۲۶۶۵۲	- آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده های آنها
۰/۸۲	۱۱/۳۰	۴۹۲۱۹	۷/۷۴	۴۰۴۹۰۲	- گوشت
۰/۷۷	۴/۶۵	۲۰۲۵۸	۲/۹۶	۱۵۴۹۸	- شیر و فرآورده های آن و تخم پرندگان
۰/۵۸	۱/۳۴	۵۸۵۲	۰/۶۵	۳۴۲۱	- روغن ها و چربیها
۰/۹۷	۶/۰۲	۲۶۲۲۱	۴/۸۹	۲۵۵۴۶	- میوه ها و سبزی ها
۰/۸۷	۲/۲۳	۹۶۸۸	۱/۶۲	۸۴۵۱	- خشکبار و حبوبات
۰/۷۸	۳/۵۷	۱۵۵۵۴	۲/۳۲	۱۲۱۴۴	- قند، شکر، شیرینی ها، چای، قهوه و کاکائو
۰/۸۷	۰/۹۲	۴۰۲۳	۰/۶۷	۳۴۹۱	- ادویه ها، چاشنی ها و سایر ترکیبهای خوراکی
۱/۱۲	۳/۷۶	۱۶۳۵۶	۳/۴۹	۱۸۲۷۱	- نوشابه ها، غذاهای آماده و دخانیات
۱/۴۸	۵۷/۳۱	۲۴۹۵۳۸	۷۰/۵۶	۳۶۸۹۷۶	• هزینه های غیر خوراکی
۰/۹۸	۱۱/۳۴	۴۹۳۶۸	۹/۲۸	۴۸۵۰۵	- پوشاک و کفش
۲/۶۷	۷/۷۴	۳۳۷۱۵	۱۷/۲۱	۹۰۰۰۱	- مسکن
۱/۱۲	۱۱/۱۳	۴۸۴۷۲	۱۰/۳۴	۵۴۰۴۷	- لوازم، اثاث، ملزومات و خدمات خانوار
۱/۵۶	۵/۵۸	۲۴۲۸۷	۷/۲۴	۳۷۸۷۵	- بهداشت و درمان
۱/۶۳	۷/۴۸	۳۲۵۸۲	۱۰/۱۴	۵۳۰۲۲	- حمل و نقل و ارتباطات
۱/۷۰	۲/۷۵	۱۱۹۵۶	۳/۸۸	۲۰۲۷۷	- تفریحات، سرگرمیها و خدمات آموزشی و فرهنگی
۱/۳۳	۱۱/۲۹	۴۹۱۵۷	۱۲/۴۸	۶۵۲۴۹	- کالاها و خدمات متفرقه

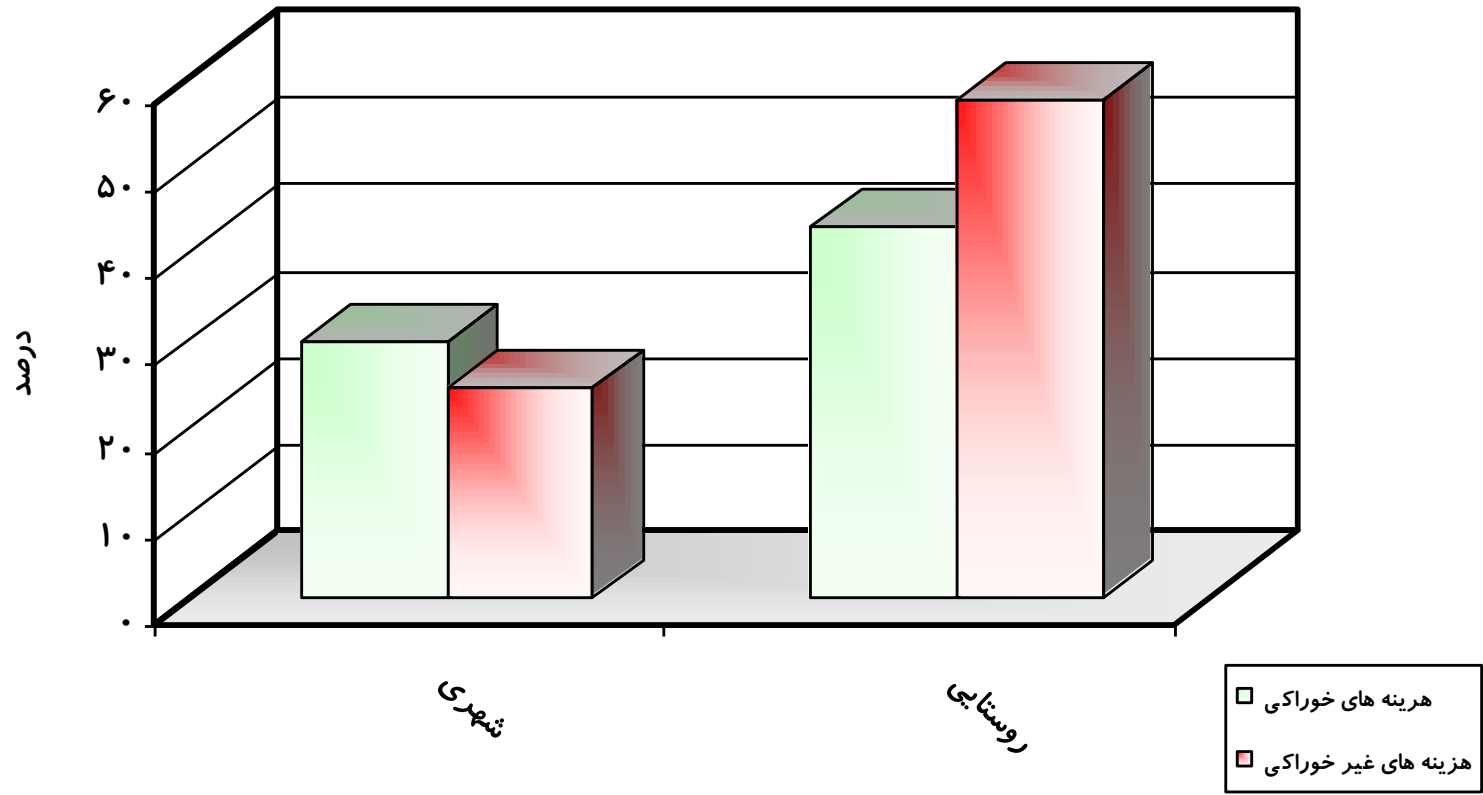
ماخذ: طرح آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری کشور، سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران
 طرح آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای روستایی کشور، سال ۱۳۸۴، مرکز آمار ایران

نمودار شماره (۱۶ - ۱): مقایسه هزینه های ماهانه یک خانوار شهری و روستایی استان اردبیل در سال

۱۳۸۴

نمودار شماره (۱۷-۱) : مقایسه سهم نسبی هزینه های خوراکی و غیر خوراکی در هزینه کل یک خانوار شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴

۱-۳-۱-۶: مقایسه ساختار منابع درآمدی خانوارهای شهری و روستایی استان

- مهمترین ویژگی های متمایز کننده ساختار منابع درآمدی خانوارهای شهری و روستایی استان از یکدیگر عبارتند از :
- متوسط درآمد ماهانه یک خانوار شهری استان ۴۷ درصد بیشتر از آن در یک خانوار روستایی استان است.
  - اهمیت نسبی درآمدهای حقوق بگیری و درآمدهای متفرقه در ساختار منابع درآمدی خانوارهای شهری استان به مراتب بیشتر از آن در خانوارهای روستایی استان است. در نتیجه مبلغ متوسط درآمد ماهانه یک خانوار شهری استان از طریق درآمدهای حقوق بگیری و متفرقه به ترتیب ۲/۲ برابر و ۲/۱ برابر مبالغ متناظرشان در بودجه درآمدی خانوارهای روستایی استان است.
  - سهم نسبی درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد در ایجاد درآمد برای خانوارهای شهری استان به مراتب کمتر از اهمیت نسبی متناظر آن برای خانوارهای روستایی استان می باشد، در نتیجه ، مبلغ متوسط درآمد ماهانه مشاغل آزاد در یک خانوار شهری استان حدود ۷ درصد کمتر از مبلغ متناظر آن برای یک خانوار روستایی استان می باشد.
  - جایگاه نسبی مشاغل آزاد کشاورزی و مشاغل آزاد غیرکشاورزی در ایجاد درآمدها برای خانوارهای شهری و خانوارهای روستایی استان برعکس یکدیگر است. در خانوارهای شهری مشاغل آزاد غیرکشاورزی و در خانوارهای روستایی مشاغل آزاد کشاورزی اهمیت بیشتری در ایجاد درآمد خانوار دارند. در نتیجه، در حالی که متوسط مبلغ درآمد ماهانه یک خانوار شهری استان از مشاغل آزاد غیرکشاورزی ۲/۹ برابر مبلغ متناظر آن در یک خانوار روستایی استان است، متوسط مبلغ درآمد ماهانه مشاغل آزاد کشاورزی یک خانوار روستایی استان بیش از ۶/۶ برابر آن برای یک خانوار شهری استان است.
  - نقش بخش عمومی و بخش خصوصی در ایجاد درآمد برای خانوارهای شهری استان به مراتب بیشتر از آن برای خانوارهای روستایی استان است. متوسط مبلغ درآمد ماهانه حقوق بگیری عمومی و حقوق بگیری خصوصی در یک خانوار شهری استان به ترتیب ۳/۳ برابر و ۱/۵ برابر مبالغ متناظرشان برای یک خانوار روستایی استان است.

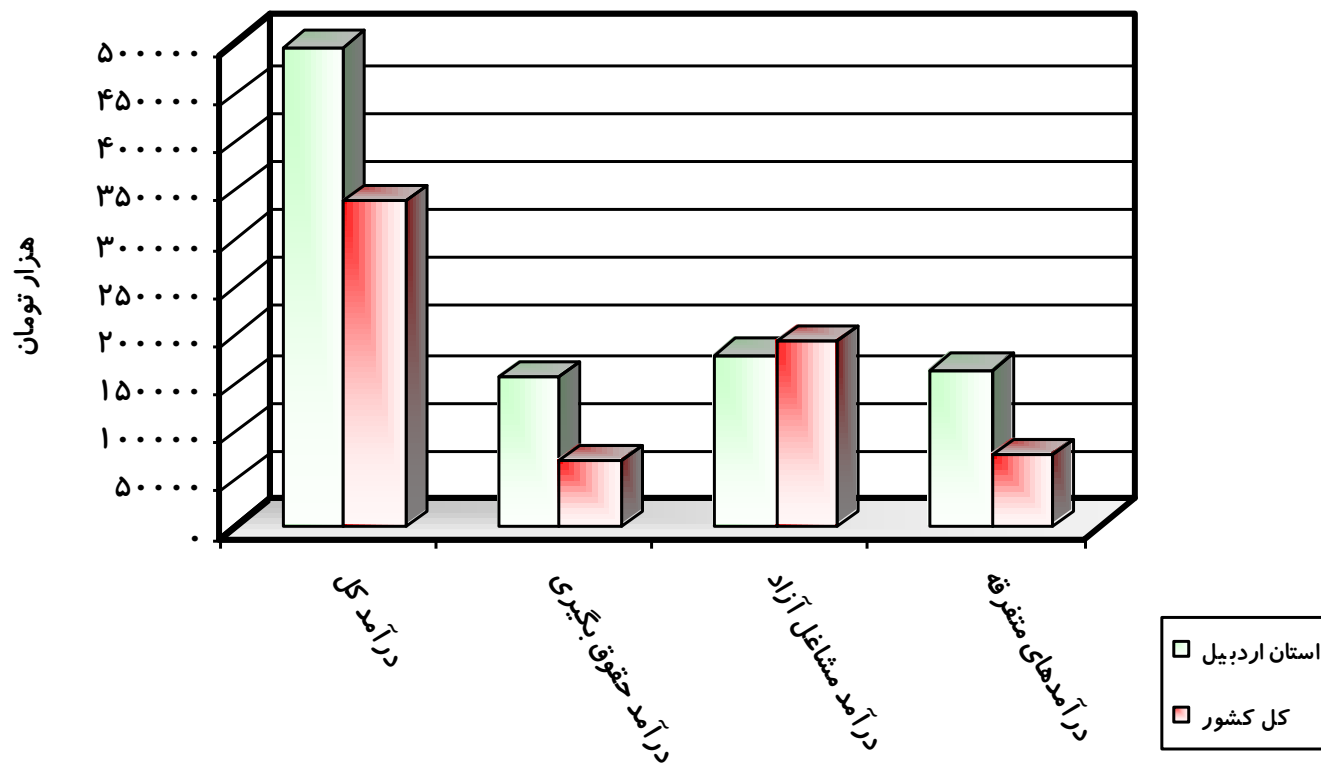
جدول (۴۰-۱): ساختار منابع درآمد ماهانه خانوارهای شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴ (تومان)

نسبت شهری به روستایی	روستایی		شهری		شرح
	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱/۴۷	۱۰۰/۰۰	۳۳۸۱۰۹	۱۰۰/۰۰	۴۹۶۹۷۰	کل درآمد
۲/۲۴	۲۰/۵۲	۶۹۳۷۰	۳۱/۲۱	۱۵۵۱۲۲	• درآمد حقوق بگیری
۳/۲۳	۷/۵۰	۲۵۳۴۷	۱۶/۴۸	۸۱۹۱۵	- درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی
۳/۶۹	۱/۲۱	۴۱۰۴	۳/۰۴	۱۵۱۲۷	- درآمد غیرپولی از حقوق بگیری عمومی
۵/۳۵	۰/۰۱	۴۹	۰/۰۵	۲۶۲	- درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی
۰	۰	۰	۰/۰۱	۴۶	- درآمد غیرپولی از حقوق بگیری تعاونی
۱/۳۹	۱۱/۰۱	۳۷۲۱۷	۱۰/۳۸	۵۱۵۷۹	- درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی
۲/۳۳	۰/۷۸	۲۶۵۴	۱/۲۵	۶۱۹۲	- درآمد غیرپولی از حقوق بگیری خصوصی
۰/۹۳	۵۶/۹۷	۱۹۲۶۲۴	۳۵/۹۵	۱۷۸۶۷۶	• درآمد مشاغل آزاد
۰/۱۷	۳۳/۷۷	۱۱۴۱۶۶	۳/۹۸	۱۹۷۸۸	- درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی
۰/۰۴	۶/۸۲	۲۳۰۷۶	۰/۱۹	۹۵۱	- درآمد غیرپولی از مشاغل آزاد کشاورزی
۳/۰۲	۱۴/۹۷	۵۰۶۲۷	۳۰/۸۱	۱۵۳۱۱۹	- درآمد پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی
۱/۰۱	۱/۴۱	۴۷۵۵	۰/۹۷	۴۸۱۸	- درآمد غیرپولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی
۲/۱۴	۲۲/۵۱	۷۶۱۱۶	۳۲/۸۳	۱۶۳۱۷۳	• درآمد متفرقه
۲/۲۰	۱۲/۹۵	۴۳۷۸۱	۱۹/۳۵	۹۶۱۷۰	- درآمد پولی متفرقه
۲/۰۷	۹/۵۶	۳۲۳۳۵	۱۳/۴۸	۶۷۰۰۳	- درآمد غیرپولی متفرقه

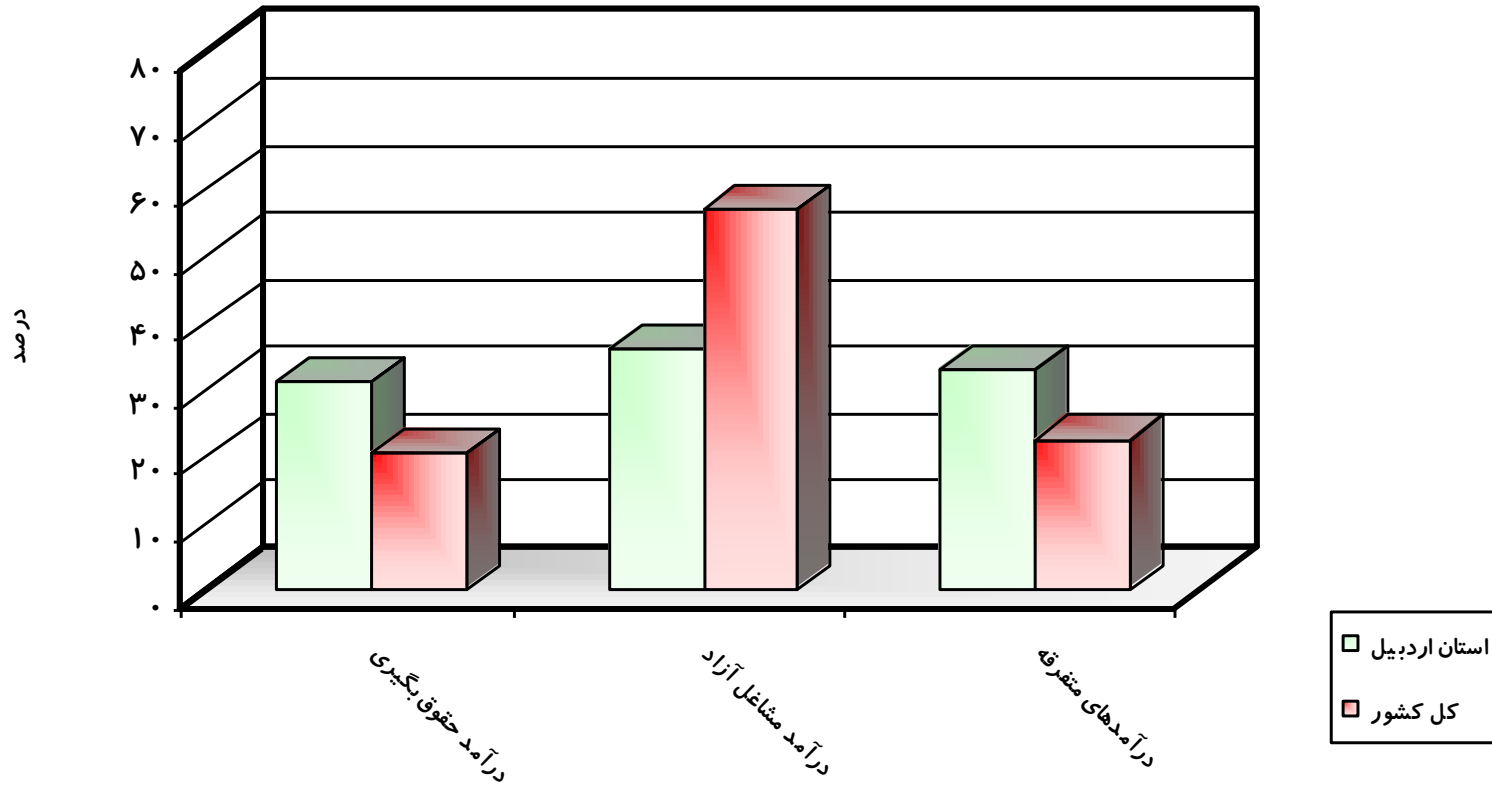
ماخذ: آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری کشور، سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران
 آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای روستایی کشور، سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران

نمودار شماره (۱۸ - ۱) : مقایسه ساختار درآمد خانوار شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴

نمودار شماره (۱۹ - ۱) : ساختار نسبی درآمد یک خانوار شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴

۷-۱-۳-۱: تحول هزینه و درآمد خانوارهای استان

بررسی نتایج آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی استان در سالهای گذشته (۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴) نشان دهنده افزایش پیوسته هزینه و درآمد (به قیمت جاری) این خانوارها و تغییر در ترکیب هزینه ها و درآمدهای آنها است که در زیر به تحلیل این روند تحولی پرداخته می شود:

(الف): خانوارهای شهری

- هزینه خالص ماهانه خانوارهای شهری استان در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ به طور متوسط در هر سال ۲۰/۸ درصد افزایش یافته و ۲۴۵/۶ هزار تومان به ۵۲۲/۹ هزار تومان رسیده است.
- هزینه ماهانه خانوارها برای خوراکیها و دخانیات، با متوسط رشد سالانه ۱۴/۰ درصد از ۸۱/۳ هزار تومان به ۱۵۴/۰ هزار تومان رسیده است.
- هزینه ماهانه خانوارها برابر کالاها و خدمات غیرخوراکیها، با متوسط رشد سالانه ۲۲/۴ درصد از ۱۶۴/۳ هزار تومان به ۳۶۹/۰ هزار تومان رسیده است.
- بیشتر بودن شتاب افزایش هزینه غیرخوراکیها در قیاسی با هزینه خوراکیها موجب می شود تا روند عمومی تغییرات هزینه خوراکیها و دخانیات کاهشدهنده و هزینه غیرخوراکیها فزاینده باشد. هر چند اندازه این تغییرات بسیار محدود است. در طول دوره مورد بررسی سهم نسبی هزینه خوراکیها و دخانیات از کل هزینه خانوارهای شهری استان از ۳۳/۱ درصد به ۲۹/۴ درصد کاهش و اندازه متناظر آن برای هزینه غیرخوراکیها از ۶۶/۹ درصد به ۷۰/۶ درصد افزایش یافته است.

جدول (۱-۴۱): متوسط هزینه ماهانه هر خانوار شهری استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ (تومان)

شرح	۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		۱۳۸۴	
	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد
کل	۲۴۵۵۹۸	۱۰۰/۰	۲۷۰۸۵۴	۱۰۰/۰	۳۵۱۱۴۴	۱۰۰/۰	۴۷۱۲۳۰	۱۰۰/۰	۵۲۲۹۶۱	۱۰۰/۰
هزینه خوراکیها و دخانیات	۸۱۲۷۳	۳۳/۱	۸۶۵۹۴	۳۲/۰	۱۱۳۵۷۰	۳۲/۳	۱۴۴۱۰۷	۳۰/۶	۱۵۳۹۶۴	۲۹/۴
هزینه غیرخوراکیها	۱۶۴۳۲۵	۶۶/۹	۱۸۴۲۶۰	۶۸/۰	۲۳۷۵۷۴	۶۷/۷	۳۲۷۱۲۳	۶۹/۴	۳۶۸۹۷۷	۷۰/۶

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۴، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

- درآمد ماهانه هر خانوار با متوسط رشد سالانه ۲۵/۹ درصد از ۱۹۷/۵ هزار تومان به ۴۹۷/۷ هزار تومان افزایش یافته است.
- متوسط درآمدهای ماهانه خانوار از حقوق بگیری از ۶۱/۹ هزار تومان به ۱۵۵/۱ هزار تومان افزایش یافته است که متناظر با متوسط رشد سالانه ۲۵/۸۰ درصد در طول دوره زمانی مورد نظر است.
- متوسط درآمدهای ماهانه خانوار از مشاغل آزاد با متوسط رشد سالانه ۲۷/۹ درصد از ۷۳/۳ هزار تومان به ۱۷۸/۷ هزار تومان ترقی کرده است.
- متوسط درآمدهای متفرقه ماهانه خانوار در طول این دوره زمانی از ۶۲/۳ هزار تومان به ۱۶۳/۲ هزار تومان رسیده است که متوسط رشد سالانه آن ۲۷/۲ درصد است.
- سهم نسبی درآمدهای حاصل از حقوق بگیری درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد و درآمدهای متفرقه از کل درآمد خانوار در این دوره زمانی با تغییرات فزاینده و کاهنده ای مواجه بوده است که برآیند کلی آنها موجب کاهش سهم نسبی درآمدهای حقوق بگیری از ۳۱/۳ درصد به ۳۱/۲ درصد و درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد از ۳۷/۱ درصد به ۳۶/۰ درصد و افزایش درآمدهای متفرقه از ۳۱/۶ درصد به ۳۲/۸ درصد برسد.

جدول (۴۲ - ۱): ساختار منابع درآمدی خانوارهای شهری استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ (تومان)

شرح	۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		۱۳۸۴	
	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد
کل	۱۹۷۴۹۷	۱۰۰/۰	۲۴۹۸۶۱	۱۰۰/۰	۳۳۴۰۵۴	۱۰۰/۰	۳۹۰۱۸۲	۱۰۰/۰	۴۹۶۹۷۱	۱۰۰/۰
درآمد حاصل از حقوق بگیری	۶۱۸۵۶	۳۱/۳	۷۶۹۷۸	۳۰/۸	۱۰۳۵۴۸	۳۱/۰	۱۴۹۱۲۰	۳۸/۲	۱۵۵۱۲۲	۳۱/۲
درآمد حاصل از مشاغل آزاد	۷۳۳۱۳	۳۷/۱	۹۶۸۸۳	۳۸/۸	۱۳۲۷۸۹	۳۹/۸	۱۲۸۷۲۶	۳۳/۰	۱۷۸۶۷۶	۳۶/۰
درآمد متفرقه	۶۲۳۲۸	۳۱/۶	۷۶۰۰۰	۳۰/۴	۹۷۷۱۷	۲۹/۲	۱۱۲۳۳۶	۲۸/۸	۱۶۳۱۷۳	۳۲/۸

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۴، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

(ب) : خانوارهای روستایی

- متوسط هزینه ماهانه و خانوار روستایی استان در ابتدای این دوره زمانی ۲۱۹/۵ هزار تومان در سال پایانی آن ۴۳۵/۴ هزار تومان است که متناظر با متوسط رشد سالانه ۱۸/۷ درصدی آن می باشد.

- در این مدت، هزینه ماهانه خانوار بابت خوراکیها و دخانیات با متوسط رشد سالانه ۱۸/۳ درصد از ۹۴/۹ هزار تومان به ۱۸۵/۹ هزار تومان افزایش یافته است.
- به همین ترتیب، هزینه ماهانه خانوار بابت غیرخوراکیها از ۱۲۴/۶ هزار تومان به ۲۴۹/۵ هزار تومان رسیده است که متوسط رشد سالانه متناظر با آن ۱۹/۰ درصد است.
- به علت شتاب کمتر افزایش هزینه خوراکیها در قیاس با هزینه غیرخوراکیها، روند عمومی سهم نسبی هزینه خوراکیها در کل هزینه خانوارهای روستایی استان نزولی و روند متناظر آن برای هزینه غیرخوراکیهای این خانوارها صعودی است. گرچه اندازه این افزایش و کاهش بسیار محدود است، در این مدت سهم نسبی هزینه خوراکیها در هزینه خانوارهای روستایی استان از ۴۳/۲ درصد به ۴۲/۷ درصد کاهش یافته و اندازه متناظر آن برای هزینه غیرخوراکیها از ۵۶/۸ درصد به ۵۷/۳ درصد افزایش یافته است.

جدول (۴۳-۱): تحول هزینه ماهانه یک خانوار روستایی استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ (تومان)

شرح	۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		۱۳۸۴	
	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد
کل	۲۱۹۵۰۷	۱۰۰/۰	۲۴۱۱۶۱	۱۰۰/۰	۳۲۶۷۵۸	۱۰۰/۰	۴۱۱۴۸۹	۱۰۰/۰	۴۳۵۳۹۸	۱۰۰/۰
هزینه خوراکیها و دخانیات	۹۴۸۷۹	۴۳/۲	۱۰۵۳۱۸	۴۳/۷	۱۳۹۰۹۲	۴۲/۶	۱۷۱۴۸۳	۴۱/۷	۱۸۵۸۶۰	۴۲/۷
هزینه غیرخوراکیها	۱۲۴۶۲۸	۵۶/۸	۱۳۵۸۴۳	۵۶/۳	۱۸۷۶۶۶	۵۷/۴	۲۴۰۰۰۶	۵۸/۳	۲۴۹۵۳۸	۵۷/۳

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۴، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

- متوسط کل درآمد ماهانه هر خانوار روستایی استان در این دوره زمانی با متوسط رشد سالانه ۱۸/۱ درصد از ۱۷۳/۷ هزار تومان به ۳۳۸/۱ هزار تومان افزایش یافته است.
- در این مدت، متوسط درآمد ماهانه هر خانوار روستایی استان از حقوق بگیری از ۲۳/۶ هزار تومان به ۶۹/۴ هزار تومان، درآمد حاصل از مشاغل آزاد از ۱۱۲/۱ هزار تومان به ۱۹۲/۶ هزار تومان و درآمدهای متفرقه از ۳۸/۱ هزار تومان به ۷۶/۱ هزار تومان افزایش یافته است که متوسط رشد سالانه متناظر آنها به ترتیب ۳۱/۰ درصد، ۱۴/۵ درصد و ۱۸/۹ درصد است.
- بیشتر بودن شتاب نسبی افزایش درآمدهای حاصل از مزد و حقوق بگیری و درآمدهای متفرقه در قیاس با کل درآمد خانوار و کمتر بودن اندازه شتاب نسبی افزایش درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد نسبت به کل درآمد خانوار در این دوره

زمانی موجب افزایش سهم نسبی درآمدهای حاصل از مزد و حقوق بگیری از ۱۳/۶ درصد به ۲۰/۵ درصد و درآمدهای متفرقه از ۲۱/۹ درصد به ۲۲/۵ درصد و کاهش اندازه سهم نسبی درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد از ۶۴/۵ درصد به ۵۷/۰ درصد در کل درآمد خانوارهای روستایی استان شده است.

جدول (۴۴- ۱): تحول ساختار درآمدی خانوارهای روستایی استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ (تومان)

شرح	۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		۱۳۸۴	
	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ
کل	۱۰۰/۰	۱۷۳۶۸۸	۱۰۰/۰	۱۸۷۸۱۷	۱۰۰/۰	۲۶۱۲۳۸	۱۰۰/۰	۲۸۱۳۰۶	۱۰۰/۰	۳۳۸۱۱۰
درآمد حاصل از حقوق بگیری	۱۳/۶	۲۳۵۷۳	۱۷/۹	۳۳۶۶۷	۱۷/۴	۴۵۴۴۶	۲۲/۶	۶۳۶۳۱	۲۰/۵	۶۹۳۷۰
درآمد حاصل از مشاغل آزاد	۶۴/۵	۱۱۲۰۵۳	۵۷/۴	۱۰۷۷۶۶	۶۱/۴	۱۶۰۴۱۶	۵۸/۵	۱۶۴۵۹۴	۵۷/۰	۱۹۲۶۲۴
درآمد متفرقه	۲۱/۹	۳۸۰۶۲	۲۴/۷	۴۶۳۸۴	۲۱/۲	۵۵۳۷۶	۱۸/۹	۵۳۰۸۱	۲۲/۵	۷۶۱۱۶

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۴، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

پ) مقایسه درآمد و هزینه خانوارهای شهری و روستایی

- در دوره مورد بررسی، تفاوت خانوارهای شهری و روستایی استان از منظر مبلغ هزینه ماهانه، به علت شتاب بیشتر افزایش هزینه خانوارهای شهری در قیاس با خانوارهای روستایی، افزایش یافته است. در ابتدای این دوره زمانی، متوسط هزینه ماهانه هر خانوار شهری استان ۱۲ درصد بیشتر از آن برای هر خانوار روستایی است که در پایان این دوره زمانی به ۲۰ درصد افزایش می یابد.

به همین ترتیب، در دوره زمانی مورد نظر، متوسط درآمد هر خانوار روستایی استان نیز با شتابی کمتر از متوسط درآمد هر خانوار شهری استان افزایش یافته و در نتیجه، فاصله درآمدی خانوارهای شهری و روستایی استان افزایش یافته است. در ابتدای این دوره زمانی، متوسط درآمد ماهانه هر خانوار شهری حدود ۱۴ درصد بیشتر از متوسط درآمد ماهانه هر خانوار روستایی استان است که در سال پایانی این دوره زمانی به ۴۷ درصد افزایش یافته است.

۲-۳-۱: نابرابری توزیع درآمد در استان

اگر متوسط درآمد خانوارهای شهری یا روستایی استان نشان دهنده متوسط سطح عمومی رفاه اقتصادی آنها و میزان بهره مندی آنها از منابع درآمدی نظام اقتصادی است، الگوی توزیع درآمد میان خانوارهای شهری یا خانوارهای روستایی مبین شدت نسبی بهره مندی خانوارهای اقشار گوناگون جامعه از منابع و امکانات اقتصادی آن می باشد.

عموماً، منابع اقتصادی (درآمد) جامعه به طور برابر و یکسان میان خانوارها و افراد آن توزیع نمی شود و همواره مقداری نابرابری در این الگوی توزیع وجود دارد. بنابراین، آنچه در این الگوی توزیع اهمیت دارد شدت نسبی این نابرابری و کمتر یا بیشتر بودن اندازه آن است که با معیارها و شاخصهای متنوع و شناخته شده ای اندازه گیری می شود. هرچه اندازه این شاخصها (که عموماً از جنس شاخصهای آماری پراکندگی هستند) کمتر باشد گویای نابرابری کمتر در این الگوی توزیع است.

اصولاً، از نظر ارزشی، همه جوامع در پی کاهش میزان نابرابری توزیع درآمد میان خانوارها و افراد خود هستند و بالا بودن میزان نابرابری توزیع درآمد و یا بیشتر شدن آن در طی زمان را نامناسب و غیرمقبول می دانند. در قوانین کشور ما و نیز عملکرد دستگاههای اجرایی حکومتی نیز این اصل ارزشی پذیرفته شده و بر آن تاکید زیادی می شود.

در این چارچوب، برای شناخت میزان نابرابری در الگوی توزیع درآمد (= هزینه خالص سرانه خانوارهای شهری و روستایی استان و مقایسه با میزان نابرابری درآمد متناظر آن در کشور، از اطلاعات خام خانوارهای طرح آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی کشور در سال ۱۳۸۴ که توسط مرکز آمار ایران آمارگیری و ارائه می شود، برای برآورد اندازه شاخصهای نابرابری توسط مشاور استفاده شده است. تحلیل توصیفی نتایج این محاسبات، به تفکیک جامعه شهری و جامعه روستایی، به طور خلاصه به شرح زیر است:

۱-۲-۳: میزان نابرابری درآمد در جامعه شهری استان

برپایه برآوردهای مشاور، گرچه میزان نابرابری درآمد در میان خانوارهای شهری استان در سطح نسبتاً بالایی قرار دارد، اندازه شدت نسبی این نابرابری در جامعه شهری استان تا حدی کمتر از آن در جامعه شهری کشور است. قرار گرفتن این ویژگی در کنار بالاتر بودن متوسط درآمد خانوارهای شهری استان از متوسط درآمد خانوارهای شهری کشور باعث شده است تا میزان بهره مندی نسبی اقشار کم درآمد و اقشار میان درآمد متمایل به پایین (بیش از نیمی از خانوارها) در جامعه شهری استان از متوسط سطح عمومی رفاه اقتصادی این جامعه

بیشتر از میزان بهره مندی نسبی همین اقشار درآمدی از مواهب اقتصادی در جامعه شهری کشور باشد. مهمترین ویژگیهای شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در خانوارهای شهری استان در قیاس با آنها در جامعه شهری کشور عبارت است از :

- متوسط درآمد سرانه ماهانه بیش از ۶۰ درصد (دهکهای اول تا ششم) خانوارهای جامعه کمتر از میانگین درآمد ماهانه هر خانوار آن و برای ۴۰ درصد دیگر (دهکهای هفتم تا دهم) جامعه بیشتر از آن است. برای مثال ، در حالی که متوسط درآمد سرانه ماهانه یک خانواردهک اول جامعه شهری استان در حدود ۲۴ درصد درآمد سرانه ماهانه خانوارهای این جامعه است، هر عضو خانوار دهک چهارم در حدود ۵۷ درصد، هر خانوار دهک ششم ۸۲ درصد ، .. و هر خانوار دهک دهم بیش از ۲/۹ برابر متوسط درآمد سرانه ماهانه خانوار در این جامعه شهری است و متوسط درآمد سرانه هر خانوار دهک دهم جامعه شهری استان ۱۲/۴ برابر متوسط درآمد سرانه هر خانوار دهک اول آن است.

- سهم نسبی درآمد خانوارهای کم درآمد (دهک های اول تا ششم) و نیز سهم نسبی درآمدی خانوارهای پردرآمد (دهکهای هفتم تا نهم) جامعه شهری استان بیشتر از آن برای خانوارهای این دهکها در کل جامعه شهری کشور بوده و در مقابل سهم نسبی خانوارهای بسیار پردرآمد (دهک دهم) در جامعه شهری استان کمتر از آن در جامعه شهری کشور است. به بیان دیگر، موقعیت نسبی خانوارهای با درآمد کم، متوسط و زیاد در جامعه شهری استان مناسبتر از آن در جامعه شهری کشور است. در جامعه شهری کشور، متوسط درآمد هر خانوار دهک اول ۲۲ درصد، دهک چهارم ۵۷ درصد، دهک ششم ۸۰ درصد، ... و دهک دهم ۳/۱ برابر متوسط درآمد سرانه هر خانوار این جامعه بوده و متوسط درآمد سرانه هر خانوار دهک دهم این جامعه حدود ۱۴/۲ برابر متوسط درآمد سرانه هر خانوار دهک اول آن است.

- در حالت کلی تر، در حالی که ۴۰ درصد خانوارهای کم درآمد (دهکهای اول تا چهارم) جامعه شهری استان تنها ۱۶/۵ درصد کل درآمد خانوارهای آن را کسب کرده اند، اندازه این نسبت برای ۴۰ درصد خانوارهای متوسط درآمد (دهکهای پنجم تا هشتم) جامعه شهری استان ۳۸/۰ درصد و ۲۰ درصد خانوارهای پردرآمد (دهکهای نهم و دهم) آن ۴۵/۶ درصد است. به بیان دیگر، متوسط درآمد خانوارهای گروه میانی (خانوارهای متوسط درآمد) اندکی کمتر متوسط درآمد خانوارهای جامعه شهری استان، خانوارهای گروه اول (خانوارهای کم درآمد) حدود ۴۱ درصد آن و خانوارهای گروه سوم (خانوارهای پردرآمد) ۲/۳ برابر آن می باشد. در مجموع

درصد کمبود درآمد خانوارهایی از جامعه شهری استان که دارای درآمدی کمتر از میانگین درآمد هر خانوار در این جامعه هستند (حداکثر شکاف درآمدی) $28/5$ درصد است.

منطبق با الگوی مقایسه تطبیقی بند قبل می توان نشان داد که در جامعه شهری کشور اندازه سهم نسبی درآمدی 40 درصد خانوارهای کم درآمد $16/2$ درصد، 40 درصد خانوارهای متوسط درآمد $36/4$ درصد و 20 درصد خانوارهای پردرآمد $47/5$ درصد است و اندازه حداکثر شکاف درآمدی در میان خانوارهای این جامعه $29/6$ درصد است. این ارقام نشان دهنده موقعیت نسبی بهتر خانوارهای با درآمد کم، متوسط و زیاد و کمتر بودن شکاف درآمدی در جامعه شهری استان در قیاس با جامعه شهری کشور است.

- شاخصهای اتتو- فریگی ، ضریب جینی، ضریب مهران، ضریب کاکوانی، شاخص تیل و شاخص آتکینسون معیارهایی هستند که میزان نابرابری توزیع درآمد در کل جامعه را اندازه گیری می کند. و دامنه تغییرات آنها بین صفر در حالت برابری کامل و یک در حالت نابرابری کامل توزیع درآمد است. اندازه کلیه این شاخصها نشان دهنده کمتر بودن میزان نابرابری توزیع درآمد در خانوارهای شهری استان در قیاس با خانوارهای شهری کشور و نیز ، بالا بودن نسبی میزان نابرابری در هر دو جامعه است. از آن جمله، اندازه ضریب جینی در جامعه شهری استان $0/39$ و در جامعه شهری کشور $0/41$ بوده و اندازه این دو به ترتیب برای ضریب کاکوانی $0/13$ و $0/14$ و... است.

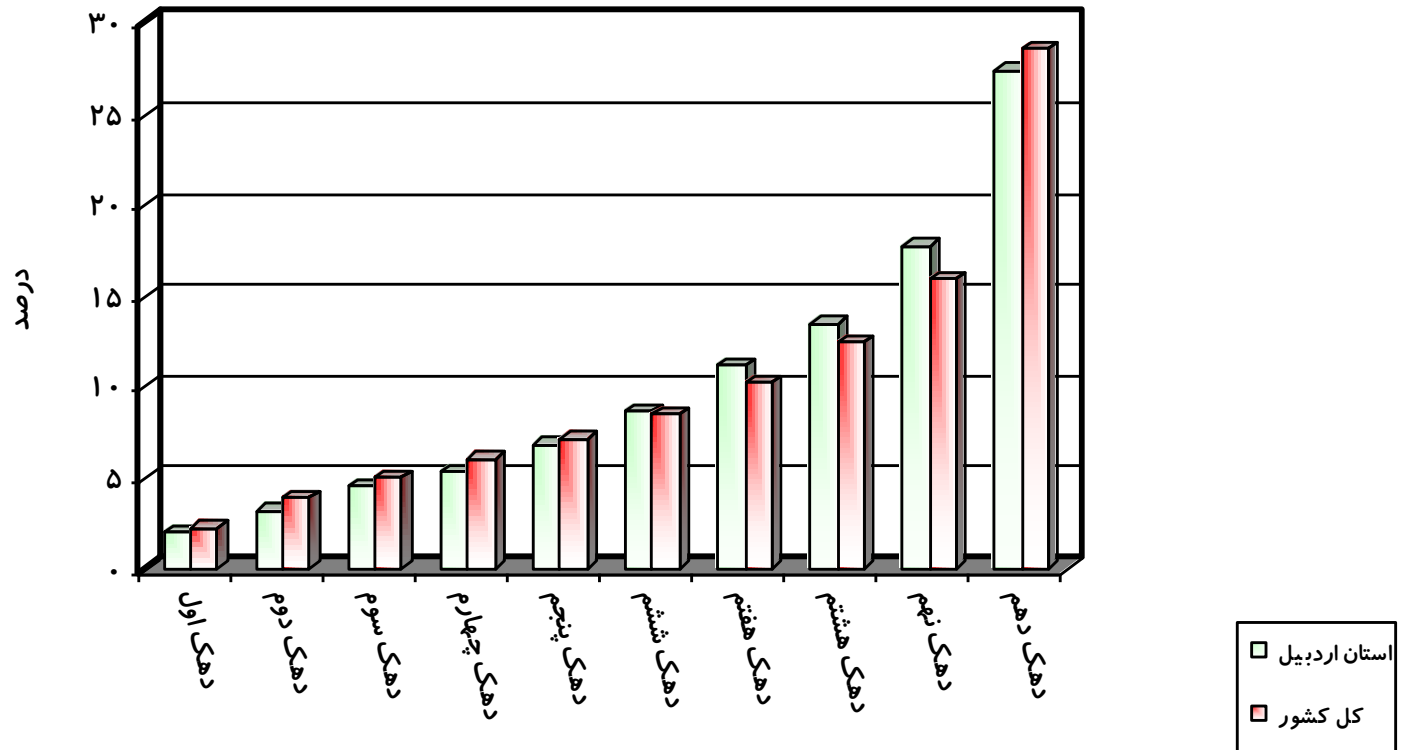
- در حالی که درآمد (= هزینه خالص) متوسط ماهانه هر نفر از اعضای هر خانوار شهری استان $134/3$ هزار تومان است، اندازه متناظر این درآمد برای خانوارهای با درآمد کم و با درآمد زیاد (به ترتیب ، خانوارهای دارای درآمد کمتر یا بیشتر از متوسط درآمد ماهانه مورد اشاره) به ترتیب $74/9$ هزار تومان و $242/3$ هزار تومان است که مبین $3/2$ برابر بودن متوسط درآمد ماهانه هر عضو خانوارهای با درآمد زیاد نسبت به درآمد ماهانه خانوارهای با درآمد کم است. این نسبت در کل جامعه شهری کشور $3/4$ برابر بوده و نشان دهنده فاصله بالنسبه کمتر بین درآمد این دو گروه از خانوار در جامعه شهری استان می باشد. می توان نشان داد، در حالی که متوسط درآمد (= هزینه خالص) ماهانه هر عضو هر خانوار با درآمد کم جامعه شهری استان در حدود $1/08$ برابر مبلغ متناظر آن برای هر عضو یک خانوار با درآمد کم در جامعه شهری کشور است، اندازه این نسبت برای هر عضو خانوارهای با درآمد زیاد استان $1/3$ برابر درصد می باشد.

جدول (۴۵-۱) : اندازه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در جامعه شهری استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴

کل کشور	اردبیل	شرح
۲/۲۱۸۱	۲/۳۷۶۵	سهم نسبی دهک اول
۳/۶۳۰۵	۳/۶۲۹۲	سهم نسبی دهک دوم
۴/۶۵۰۸	۴/۷۶۰۱	سهم نسبی دهک سوم
۵/۶۷۲۸	۵/۶۹۶۳	سهم نسبی دهک چهارم
۶/۷۲۳۴	۶/۹۰۹۹	سهم نسبی دهک پنجم
۷/۹۸۷۷	۸/۲۳۸۱	سهم نسبی دهک ششم
۹/۶۵۵۷	۱۰/۳۱۰۷	سهم نسبی دهک هفتم
۱۱/۹۹۳۲	۱۲/۵۱۳۳	سهم نسبی دهک هشتم
۱۶/۰۲۶	۱۶/۱۰۱۵	سهم نسبی دهک نهم
۳۱/۴۴۱۷	۲۹/۴۶۴۶	سهم نسبی دهک دهم
۱۴/۱۷۵	۱۲/۳۹۸۴	نسبت سهم نسبی دهک دهم به دهک اول
۱۶/۱۷۲۲	۱۶/۴۶۲۱	سهم نسبی ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد کم
۳۶/۳۶۰۱	۳۷/۹۷۱۹	سهم نسبی ۴۰ درصد خانوارهای درآمد متوسط
۴۷/۴۶۷۷	۴۵/۵۶۶۱	سهم نسبی ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد زیاد
۰/۲۹۵۷	۰/۲۸۵۴	حداکثر شکاف درآمدی
۰/۴۴۳۱	۰/۴۴۲۸	شاخص اتنو فریکی (۱)
۰/۷۰۵۲	۰/۶۹۱	شاخص اتنو فریکی (۲)
۰/۴۷۰۶	۰/۴۴۵۵	شاخص اتنو فریکی (۳)
۰/۴۰۹۸	۰/۳۹۵	ضریب جینی
۰/۵۳۲۵	۰/۵۲۰۸	ضریب موزون (مهران)
۰/۱۴۵۴	۰/۱۳۵۶	ضریب طول منحنی لورنز (کاکوانی)
۰/۱۳۳۵	۰/۱۱۹۹	شاخص تایل
۰/۲۷۸۹	۰/۲۶۵۹	شاخص آتکینسون
۸۲۸۰۶۶۸	۸۹۸۳۸۲۲	متوسط (میانگین حسابی) درآمد خانوارهای کم درآمد (سرانه، سالانه ریال)
۲۸۰۸۷۵۲۲	۲۹۰۷۳۹۸۷	متوسط (میانگین حسابی) درآمد خانوارهای پردرآمد (سرانه، سالانه، ریال)
۱۴۸۶۸۶۵۰	۱۶۱۲۱۷۴۰	متوسط (میانگین حسابی) درآمد کل خانوار (سرانه، سالانه، ریال)

ماخذ: برآورد مشاور

نمودار شماره (۲۰ - ۱) : « مقایسه سهم نسبی دهکهای درآمدی در جامعه شهری استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴ »

۲-۳-۱: میزان نابرابری درآمد در جامعه روستایی استان

بر پایه برآوردهای مشاور، همانند جامعه شهری، میزان نابرابری درآمد در میان خانوارهای روستایی استان در سطح بالایی بوده ولیکن شدت نسبی آن از میزان نابرابری در جامعه روستایی کشور کمتر است، در حالی که متوسط مبلغ درآمد هر خانوار روستایی استان بیشتر از متوسط درآمد متناظر آن برای کل خانوارهای روستایی کشور است. مهمترین ویژگی‌های الگوی توزیع درآمد در جامعه روستایی استان در قیاس با آن در کشور عبارتند از:

- متوسط درآمد سرانه ماهانه حدود ۶۰ درصد (دهکهای اول تا ششم) جامعه روستایی استان کمتر از میانگین درآمد سرانه ماهانه هر خانوار آن و برای ۴۰ درصد دیگر (دهکهای هفتم تا دهم) جامعه بیشتر از آن است. برای مثال، درحالی که متوسط درآمد سرانه ماهانه هر خانوار دهک اول جامعه روستایی استان تنها ۲۶ درصد ($\frac{1}{4}$) متوسط درآمد سرانه ماهانه هر خانوار در این جامعه روستایی است، هر خانوار دهک چهارم حدود ۶۳ درصد، دهک ششم ۹۰ درصد، ... و هر خانوار دهک دهم $\frac{2}{6}$ برابر متوسط درآمد سرانه ماهانه هر خانوار در این جامعه روستایی است، به این ترتیب، متوسط درآمد سرانه هر خانوار دهک دهم در این جامعه حدود $\frac{9}{9}$ برابر متوسط درآمد سرانه هر خانوار دهک اول آن است. براین اساس:

- سهم نسبی درآمدی خانوارهای کم درآمد و خانوارهای متوسط درآمد (دهکهای اول تا هشتم) جامعه روستایی استان بیشتر از آن برای خانوارهای این دهکها در جامعه روستایی کشور بوده و در مقابل، سهم نسبی درآمدی خانوارهای پردرآمد (دهکهای نهم و دهم) روستایی استان کمتر از آن در این گروهها از خانوارها در جامعه روستایی کشور است. به بیان دیگر، موقعیت نسبی برخورداری خانوارهای کم درآمد و متوسط درآمد روستایی استان مناسب تر از آن برای این خانوارها در جامعه روستایی کشور است. در جامعه روستایی کشور متوسط درآمد سرانه هر خانوار دهک اول ۲۳ درصد، دهک چهارم ۵۸ درصد، دهک ششم ۸۳ درصد و... و دهک دهم بیش از ۳۰ برابر متوسط درآمد سرانه هر خانوار در این جامعه بوده و هر عضو خانوار دهک دهم جامعه روستایی کشور $\frac{13}{1}$ برابر هر عضو خانوار دهک اول این جامعه درآمد دارد.

- به این ترتیب، در حالی که ۴۰ درصد خانوارهای کم درآمد جامعه روستایی استان تنها حدود $\frac{18}{2}$ درصد کل درآمد خانوارهای این جامعه را به دست آورده اند، سهم نسبی ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط این جامعه $\frac{40}{4}$ درصد و ۲۰ درصد خانوارهای پردرآمد آن بیش از $\frac{41}{4}$ درصد می باشد. به بیان دیگر، در جامعه روستایی استان متوسط درآمد سرانه خانوارهای کم درآمد حدود ۴۵ درصد،

خانوارهای با درآمد متوسط اندکی بیشتر و خانوارهای پردرآمد نزدیک به ۲/۱ برابر میانگین درآمد سرانه هر خانوار آن است. نتیجه این الگوی توزیع مبین وجود شکاف درآمدی ۲۵/۲ درصدی در جامعه روستایی استان می باشد.

- در جامعه روستایی کشور سهم نسبی درآمدی ۴۰ درصد خانوارهای کم درآمد، ۴۰ درصد خانوارهای متوسط درآمد و ۲۰ درصد خانوارهای پردرآمد به ترتیب ۱۶/۶ درصد، ۳۷/۳ درصد و ۴۶/۱ درصد کل درآمد جامعه بوده و حداکثر شکاف درآمدی میان خانوارهای این جامعه ۲۸/۴ درصد است. مقایسه این ارقام با مقادیر متناظرشان در جامعه روستایی استان نشان دهنده موقعیت نسبی مناسبتر خانوارهای با درآمد کم و متوسط و کمتر بودن شکاف درآمدی خانوارها در جامعه روستایی استان در قیاس با جامعه روستایی کشور است.

- کمتر بودن میزان نابرابری توزیع درآمد در جامعه روستایی استان در قیاس با جامعه روستایی کشور را در اندازه همه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد (مانند ضریب جینی، ضریب موزون، شاخص تیل و...) می توان دید. برای مثال، اندازه ضریب جینی توزیع درآمد در جامعه روستایی استان ۰/۳۵ و در جامعه روستایی کشور ۰/۳۹ و اندازه شاخص تیل برای این دو به ترتیب ۰/۰۹ و ۰/۱۲ و... است که تفاوتی قابل ملاحظه‌ای را نشان می دهند.

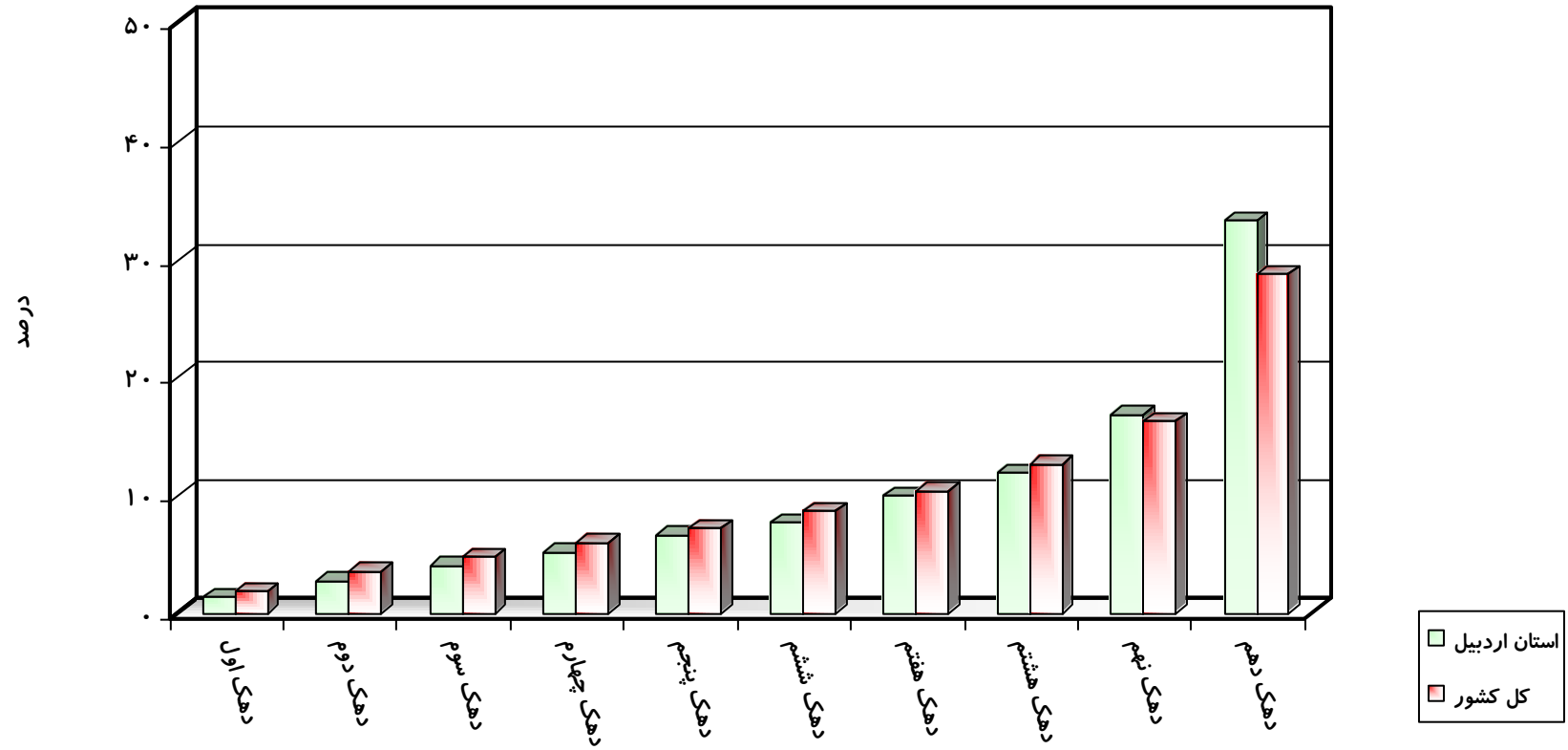
- درحالی که متوسط درآمد (= هزینه خالص) سرانه ماهانه هر خانوار روستایی استان ۸۸/۹ هزار تومان است، اندازه متناظر این درآمد برای خانوارهای با درآمد کم و با درآمد زیاد (به ترتیب، خانوارهای دارای درآمد کمتر و بیشتر از متوسط درآمد مورد اشاره) به ترتیب ۵۲/۵ هزار تومان و ۱۴۷/۰ هزار تومان است که حاکی از ۲/۸ برابر بودن متوسط درآمد خانوارهای با درآمد زیاد نسبت به درآمد خانوارهای با درآمد کم است. این نسبت در جامعه روستایی کشور ۳/۲ برابر بوده و نشان دهنده فاصله کمتر بین درآمد این دو گروه از خانوارها در جامعه روستایی استان می باشد. جدول (۴۶-۱)

جدول (۴۶-۱): اندازه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در جامعه روستایی استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴

شرح	اردبیل	کل کشور
سهم نسبی دهک اول	۲/۵۹۴۱	۲/۲۹۴۶
سهم نسبی دهک دوم	۴/۰۵۵۶	۳/۷۳۴۱
سهم نسبی دهک سوم	۵/۲۳۵۴	۴/۷۸۳۹
سهم نسبی دهک چهارم	۶/۳۴۲۳	۵/۸۲۴۲
سهم نسبی دهک پنجم	۷/۶۱۹۱	۶/۹۸۴۴
سهم نسبی دهک ششم	۹/۰۰۱۱	۸/۲۵۸۶
سهم نسبی دهک هفتم	۱۰/۷۴۴۱	۹/۸۴۹۱
سهم نسبی دهک هشتم	۱۲/۹۹۶۹	۱۲/۱۸۰۱
سهم نسبی دهک نهم	۱۵/۷۱۴۱	۱۵/۹۸۷۱
سهم نسبی دهک دهم	۲۵/۶۹۷۳	۳۰/۱۰۳۹
نسبت سهم نسبی دهک دهم به دهک اول	۹/۹۰۶۱	۱۳/۱۱۹۳
سهم نسبی ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد کم	۱۸/۲۲۷۳	۱۶/۶۳۶۹
سهم نسبی ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط	۴۰/۳۶۱۳	۳۷/۲۷۲۱
سهم نسبی ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد زیاد	۴۱/۴۱۱۴	۴۶/۰۹۱
حداکثر شکاف درآمدی	۰/۲۵۱۷	۰/۲۸۴۴
شاخص اتنو فریگی (۱)	۰/۴۰۹۶	۰/۴۳۱
شاخص اتنو فریگی (۲)	۰/۶۴۲۸	۰/۶۹۰۲
شاخص اتنو فریگی (۳)	۰/۳۹۵۱	۰/۴۵۵۵
ضریب جینی	۰/۲۵۰۱	۰/۳۹۵۶
ضریب موزون (مهران)	۰/۴۷۵۱	۰/۵۱۹
ضریب طول منحنی لورنز (کاکوانی)	۰/۱۰۸۲	۰/۱۳۶
شاخص نایل	۰/۰۸۹۸	۰/۱۲۱۹
شاخص آتکینسون	۰/۱۹۱۶	۰/۲۶۰۲
متوسط (میانگین حسابی) درآمد خانوارهای کم درآمد (سرانه، سالانه، ریال)	۶۲۹۸۲۸۳	۴۸۴۶۳۶۶
متوسط (میانگین حسابی) درآمد خانوارهای پردرآمد (سرانه، سالانه، ریال)	۱۷۶۳۴۳۵۳	۱۵۶۴۲۲۵۷
متوسط (میانگین حسابی) درآمد کل خانوارها (سرانه، سالانه، ریال)	۱۰۶۶۷۳۹۳	۸۵۱۷۱۲۴

ماخذ: برآورد مشاور

نمودار شماره (۲۱ - ۱) : مقایسه سهم نسبی دهکهای درآمدی در جامعه روستایی استان اردبیل و کل کشور در سال ۱۳۸۴

۳-۲-۱: روند تحول نابرابری درآمد در استان

مقایسه اندازه شاخص های نابرابری توزیع درآمد (= هزینه خالص سرانه) در خانوارهای شهری و روستایی استان در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۸۰ حاکی از آن است که در سال پایانی این دوره زمانی پنجساله، میزان نابرابری توزیع درآمد هم در جامعه شهری و هم در جامعه روستایی استان نسبت به سال ابتدایی این دوره زمانی کاهش یافته است.

(الف): جامعه شهری

- اندازه سهم نسبی درآمدی دهکهای اول تا هشتم (خانوارهای کم درآمد و با درآمد متوسط) افزایش یافته و در مقابل، از سهم نسبی درآمدی دهکهای نهم و دهم (خانوارهای با درآمد زیاد) کاسته شده است. در این دوره زمانی، سهم نسبی درآمدی ۴۰ درصد خانوارهای کم درآمد از ۱۵/۷ درصد به ۱۶/۵ درصد و ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط از ۳۶/۹ درصد به ۳۸/۰ درصد افزایش یافته و ۲۰ درصد خانوارهای پردرآمد از ۴۷/۴ درصد به ۴۵/۶ درصد کاهش یافته است. ضمن آن که اندازه نسبت سهم درآمدی دهک و سهم به دهک اول از ۱۴/۶ برابر به ۱۲/۴ درصد و اندازه حداکثر شکاف درآمدی از ۲۹/۹ درصد به ۲۸/۵ درصد کاهش یافته است.
- اندازه همه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد کاهش یافته و از آن جمله اندازه ضریب جنبی از ۰/۴۱ به ۰/۳۹، اندازه شاخص تیل از ۰/۱۵ به ۰/۱۲، اندازه ضریب مرزون (مهران) از ۰/۵۴ به ۰/۵۲ و ... کاهش یافته است.

(ب): جامعه روستایی

- اندازه سهم نسبی درآمدی دهکهای اول تا نهم (خانوارهای کم درآمد)، افزایش یافته و در مقابل از سهم نسبی درآمدی دهک دهم (خانوارهای با درآمد خیلی زیاد) کاسته شده است. در این دوره زمانی، سهم نسبی درآمدی ۴۰ درصد خانوارهای کم درآمد از ۱۵/۸ درصد به ۱۸/۲ درصد و ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط از ۳۵/۸ درصد به ۴۰/۴ درصد افزایش یافته، در حالیکه سهم نسبی درآمدی ۲۰ درصد خانوارهای پردرآمد از ۴۸/۴ درصد به ۴۱/۴ درصد کاهش یافته است. در نتیجه این تحول، اندازه نسبت سهم درآمدی دهک دهم به دهک اول از ۱۵/۶ برابر به ۹/۹ برابر و اندازه حداکثر شکاف درآمدی از ۲۹/۸ درصد به ۲۵/۲ درصد کاهش یافته است.

- اندازه همه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد کاهش یافته و از آن جمله، اندازه ضریب جینی از ۰/۴۲ به ۰/۳۵، ضریب کاکوانی از ۰/۱۵ به ۰/۱۱، شاخص اتکینسون از ۰/۲۸ به ۰/۱۹ و... کاهش یافته است.

(پ) : مقایسه جامعه شهری و روستایی

می توان نشان داد که شدت نابرابری توزیع درآمد در میان خانوارهای جامعه شهری استان بیشتر از آن برای خانوارهای جامعه روستایی استان است و علاوه بر آن در این دوره زمانی، شدت نسبی کاهش میزان نابرابری توزیع درآمد در جامعه روستایی استان بیشتر از جامعه شهری آن بوده است که مبین ارتقای بیشتر وضعیت رفاهی خانوارهای کم درآمد و میان درآمد روستایی استان در قیاس با آن برای خانوارهای جامعه شهری استان می باشد.

جدول (۴۷- ۱) : اندازه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در جامعه روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴

شرح	۱۳۸۰	۱۳۸۴
سهم نسبی دهک اول	۲/۰۸۸۴	۲/۳۷۶۵
سهم نسبی دهک دوم	۳/۴۱۱۷	۳/۶۲۹۲
سهم نسبی دهک سوم	۴/۶۵۷۲	۴/۷۶۰۱
سهم نسبی دهک چهارم	۵/۵۸۰۰	۵/۶۹۶۳
سهم نسبی دهک پنجم	۶/۸۴۵۰	۶/۹۰۹۹
سهم نسبی دهک ششم	۷/۸۸۵۱	۸/۲۳۸۱
سهم نسبی دهک هفتم	۹/۹۲۹۱	۱۰/۳۱۰۷
سهم نسبی دهک هشتم	۱۲/۲۲۸۴	۱۴/۵۱۳۳
سهم نسبی دهک نهم	۱۶/۸۳۸۴	۱۶/۱۰۱۵
سهم نسبی دهک دهم	۳۰/۵۳۶۹	۲۹/۴۶۴۶
نسبت سهم نسبی دهک دهم به دهک اول	۱۴/۶۲۲۵	۱۲/۳۹۸۴
سهم نسبی ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد کم	۱۵/۷۳۷۲	۱۶/۴۶۲۱
سهم نسبی ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط	۳۶/۸۸۷۶	۳۷/۹۷۱۹
سهم نسبی ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد زیاد	۴۷/۳۷۵۳	۴۵/۵۶۶۱
حداکثر شکاف درآمدی	۰/۲۹۹۳	۰/۲۸۵۴
شاخص اتنو فریگی (۱)	۰/۴۵۰۶	۰/۴۴۲۸
شاخص اتنو فریگی (۲)	۰/۷۰۹۵	۰/۶۹۱
شاخص اتنو فریگی (۳)	۰/۴۷۱۲	۰/۴۴۵۵
ضریب جینی	۰/۴۱۴۹	۰/۳۹۵
ضریب موزون (مهران)	۰/۵۴۱۵	۰/۵۲۰۸
ضریب طول منحنی لورنز (کاکوانی)	۰/۱۵۰۰	۰/۱۳۵۶
شاخص تایل	۰/۱۴۹۴	۰/۱۱۹۹
شاخص آتکینسون	۰/۳۶۳۸	۰/۲۶۵۹
متوسط (میانگین حسابی) درآمد خانوارهای کم درآمد	۳۹۹۴۳۳۳	۸۹۸۳۸۲۲
متوسط (میانگین حسابی) درآمد خانوارهای پر درآمد	۱۳۷۵۰۲۸۱	۲۹۰۷۳۹۸۷
متوسط (میانگین حسابی) درآمد کل خانوارها	۴۶۲۵۸۳۸	۱۶۱۲۱۷۴۰
متوسط (میانگین همدنسی) درآمد کل خانوارها	۳۸۹۲۵۵۹	۱۱۸۳۵۶۷۴

ماخذ: برآورد مشاور

جدول (۴۸- ۱): اندازه شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در جامعه روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۰ و ۱۳۸۴

شرح	۱۳۸۰	۱۳۸۴
سهم نسبی دهک اول	۲/۰۹۹۱	۲/۵۹۴۱
سهم نسبی دهک دوم	۳/۵۵۰۲	۴/۰۵۵۶
سهم نسبی دهک سوم	۴/۵۹۸۲	۵/۲۳۵۴
سهم نسبی دهک چهارم	۵/۵۸۵۷	۶/۳۴۲۳
سهم نسبی دهک پنجم	۶/۷۴۵۳	۷/۶۱۹۱
سهم نسبی دهک ششم	۸/۱۲۸۴	۹/۰۰۱۱
سهم نسبی دهک هفتم	۹/۵۸۱۸	۱۰/۷۴۴۱
سهم نسبی دهک هشتم	۱۱/۳۳۴۱	۱۲/۹۹۶۹
سهم نسبی دهک نهم	۱۵/۵۵۷۲	۱۵/۷۱۴۱
سهم نسبی دهک دهم	۳۲/۸۱۹۹	۲۵/۶۹۷۳
نسبت سهم نسبی دهک دهم به دهک اول	۱۵/۶۳۵۱	۹/۹۰۶۱
سهم نسبی ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد کم	۱۵/۸۳۳۲	۱۸/۲۲۷۳
سهم نسبی ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط	۳۵/۷۸۹۶	۴۰/۳۶۱۳
سهم نسبی ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد زیاد	۴۸/۳۷۷۱	۴۱/۴۱۱۴
حداکثر شکاف درآمدی	۰/۲۹۷۶	۰/۲۵۱۷
شاخص اتنو فریگی (۱)	۰/۴۳۸۹	۰/۴۰۹۶
شاخص اتنو فریگی (۲)	۰/۷۰۸۴	۰/۶۴۲۸
شاخص اتنو فریگی (۳)	۰/۴۸۰۳	۰/۳۹۵۱
ضریب جینی	۰/۴۱۷۹	۰/۳۵۰۱
ضریب موزون (مهران)	۰/۵۴۰۱	۰/۴۷۵۱
ضریب طول منحنی لورنز (کاکوانی)	۰/۱۵۱۳	۰/۱۰۸۲
شاخص نایل	۰/۱۳۹۶	۰/۰۸۹۸
شاخص آتکینسون	۰/۲۸۱۴	۰/۱۹۱۶
متوسط (میانگین حساسی) درآمد خانوارهای کم درآمد	۲۷۵۶۵۷۹	۶۲۹۸۲۸۳
متوسط (میانگین حساسی) درآمد خانوارهای پردرآمد	۹۴۵۳۲۷۵	۱۷۶۳۴۳۵۳
متوسط (میانگین حساسی) درآمد کل خانوارها	۳۵۳۰۰۶۳	۱۰۶۶۷۳۹۳
متوسط (میانگین هدنسی) درآمد کل خانوارها	۳۳۵۶۱۳۳	۸۶۲۳۲۴۵

ماخذ: برآورد مشاور

۳-۳-۱: پس انداز (سپرده های بانکی)

طبق نتایج آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی کشور، در سال ۱۳۸۴ توسط مبلغ درآمد ماهانه هر خانوار شهری استان ۴۹۶۹۷۰ تومان و متوسط مبلغ هزینه متناظر آن ۵۲۲۹۴۱ تومان است. به همین ترتیب، متوسط مبلغ درآمد و هزینه ماهانه یک خانوار روستایی استان نیز ۳۳۸۱۰۹ تومان و ۴۳۵۹۳۸ تومان است. بنابراین به طور متوسط، در هر ماه از سال ۱۳۸۴، هزینه خانوار شهری استان ۲۵۹۷۱ تومان بیشتر از درآمدهای آن است که مبلغ متناظر این کمبود برای هر خانوار روستایی استان ۹۷۲۸۹ تومان می باشد. این ارقام حاکی از آن است که در سال مورد نظر، خانوارهای شهری و روستایی استان نه تنها پس اندازی نداشته اند، بلکه خرجشان بیشتر از دخلشان بوده است. به این ترتیب، این خانوارها نه تنها

نمی‌توانسته اند دارای سپرده گذاری بانکی باشند، بلکه هر ماهه ناگزیر به استقراض و کمک و یا فروش برخی از کالاهای بادوام خود (که بیشتر خریداری کرده اند) هستند با آن بتوانند جبران کمبود درآمد نسبت به هزینه های خود را بنمایند. این وضعیت در نتایج این آمارگیری در ۵ سال گذشته همواره وجود داشته است که به تبع آن می توان گفت، خانوارهای شهری و روستایی استان فاقد پس انداز برای سرمایه گذاری نزد بانکها هستند.

جدول (۴۹-۱): تراز درآمد و هزینه سالانه خانوارهای شهری و روستایی استان اردبیل در ۵ سال گذشته (هزار ریال)

سال	جامعه شهری			جامعه روستایی		
	درآمد	هزینه	تراز	درآمد	هزینه	تراز
۱۳۸۰	۲۳۷۰۰	۲۹۴۷۲	-۵۷۷۲	۲۰۸۴۳	۲۶۳۴۱	-۵۴۹۸
۱۳۸۱	۲۹۹۸۳	۳۲۵۰۲	-۲۵۱۹	۲۲۵۳۸	۲۸۹۳۹	-۶۴۰۱
۱۳۸۲	۴۰۰۸۶	۴۲۱۳۷	-۲۰۵۱	۳۱۳۴۹	۳۹۳۱۱	-۷۸۶۲
۱۳۸۳	۴۶۸۲۲	۵۶۵۴۸	-۹۷۲۶	۳۳۷۵۷	۴۹۳۷۹	-۱۵۶۲۲
۱۳۸۴	۵۹۶۳۶	۶۲۷۵۳	-۳۱۱۷	۴۰۵۷۳	۵۲۲۴۸	-۱۱۶۷۵

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۴ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

بررسی تفصیلی نتایج این آمارگیری در زمینه تراز درآمد و هزینه خانوارهای شهری و روستایی استان در هر یک از دهکها (درآمدی، هزینه ای) نشان می دهد که وضعیت فوق الذکر در غالب دهکهای درآمدی مصداق دارد، لیکن برخی از دهکهای درآمدی نیز دارای درآمد بیشتر از هزینه خود و پس انداز هستند. با این حال به نظر می رسد، این ویژگی (بیش از آن که نشان دهنده یک واقعیت باشد، ناشی از تفاوت دقت آماري اطلاعات آماری مربوط به درآمد و هزینه خانوارها در این آمارگیری است که بحث در مورد آن خارج از حوصله بررسی طرح حاضر است.

جدول (۵۰-۱): تراز هزینه و درآمد ماهانه هر خانوار دهکهای هزینه ای در جامعه شهری و روستایی استان اردبیل در سال ۱۳۸۴ (ریال)

دهکهای هزینه ای	جامعه شهری			جامعه روستایی		
	درآمد	هزینه	تراز	درآمد	هزینه	تراز
دهک اول	۱۲۷۲۶۲۹	۱۲۶۴۵۱۵	۸۱۱۴	۹۱۹۶۱۵	۷۴۲۹۲۱	۱۷۶۶۹۴
دهک دوم	۱۸۷۷۳۸۹	۱۹۸۳۸۵۲	-۱۰۶۴۶۴	۱۳۲۶۵۸۴	۱۴۸۰۴۱۶	-۱۵۳۸۳۳
دهک سوم	۲۳۱۰۷۱۹	۲۴۹۰۲۷۳	-۱۷۹۵۵۴	۱۸۶۰۲۰۸	۲۰۸۰۵۶۰	-۲۲۰۳۵۲
دهک چهارم	۳۴۱۱۰۳۷	۳۱۵۲۹۵۸	۲۵۸۰۸۰	۲۵۴۳۱۶۵	۲۵۶۷۰۰۶	-۲۳۸۴۱
دهک پنجم	۴۰۰۹۱۳۹	۳۹۳۲۵۷۲	۷۶۵۶۷	۲۹۶۸۴۲۵	۳۲۳۷۶۲۶	-۲۶۹۲۰۱
دهک ششم	۴۹۶۶۵۹۵	۴۷۳۹۰۵۴	۲۲۷۵۴۱	۲۹۶۰۶۱۱	۳۸۷۹۱۳۴	-۹۱۸۵۲۴
دهک هفتم	۶۳۲۵۷۹۶	۶۰۵۲۱۹۲	۲۷۳۶۰۴	۳۴۱۹۸۳۳	۴۵۶۶۹۹۰	-۱۱۴۷۱۵۷
دهک هشتم	۵۶۰۴۵۷۳	۷۲۶۱۷۰۳	-۱۶۵۷۱۳۰	۴۰۵۸۰۵۳	۵۴۸۹۷۳۹	-۱۴۳۱۶۸۶
دهک نهم	۸۱۲۷۷۹۱	۹۶۹۱۳۲۸	-۱۵۶۳۵۳۷	۶۰۶۶۹۶۵	۷۴۱۹۴۷۴	-۱۳۵۲۵۰۸
دهک دهم	۱۱۷۲۶۲۱۴	۱۶۱۸۰۱۸۴	-۴۴۵۳۹۷۰	۸۳۸۲۲۸۷	۱۳۳۸۰۱۶۲	-۴۹۹۷۸۷۵

ماخذ: ۱. نتایج آمارگیری از هزینه و درآمدهای خانوارهای شهری کشور، سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران

۲. نتایج آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای روستایی کشور سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران

۳. برآورد مشاور

جدول (۵۱- ۱): تراز هزینه و درآمد هزینه ماهانه هر خانوار دهکهای درآمدی در جامعه شهری و روستایی استان اردبیل ۱۳۸۴ (ریال)

جامعه روستایی			جامعه شهری			دهکهای هزینه ای
تراز	هزینه	درآمد	تراز	هزینه	درآمد	
-۴۴۲۳۷۷	۱۰۰۶۱۰۳	۵۶۳۷۲۶	-۹۲۷۳۳۳	۱۸۹۹۴۱۸	۹۷۲۰۸۵	دهک اول
-۹۷۷۷۴۳	۲۰۲۹۲۵۴	۱۰۵۱۵۱۱	-۶۳۴۵۰۵	۲۲۵۶۴۷۱	۱۶۲۱۹۶۶	دهک دوم
-۱۴۹۰۱۴۸	۳۰۰۷۵۹۰	۱۵۱۷۳۹۳	-۴۹۷۴۳۲	۲۶۸۰۹۷۹	۲۱۸۳۵۴۷	دهک سوم
-۱۲۰۴۲۷۴	۳۰۷۳۷۶۶	۱۸۶۹۴۹۲	-۱۰۳۸۸۵۵	۳۸۰۶۱۹۳	۲۷۶۷۳۳۸	دهک چهارم
-۱۰۹۴۱۲۱	۳۴۳۲۹۶۹	۲۳۳۸۸۴۸	-۹۴۵۴۸۶۴	۴۳۷۱۹۲۸	۳۴۲۶۰۶۴	دهک پنجم
۱۴۳۹۴۷۶	۴۲۷۲۵۲	۲۸۰۷۷۷۶	-۱۲۳۰۹۲۱	۵۳۹۷۶۸۹	۴۱۶۶۷۶۹	دهک ششم
-۱۰۴۵۳۹۴	۴۵۱۵۵۸۰	۳۴۷۰۱۸۶	-۲۲۵۸۰۵۲	۷۲۶۴۶۶۵	۵۰۰۶۶۱۲	دهک هفتم
-۱۵۳۲۲۲۷	۵۷۹۹۹۱۷	۴۲۶۷۶۹۰	-۱۸۸۵۸۲۳	۷۹۳۹۶۲۵	۶۰۵۳۸۰۲	دهک هشتم
-۱۵۰۲۲۱۵	۷۳۱۹۸۸۵	۵۸۱۷۶۷۰	-۲۱۴۹۳۸۴	۹۸۴۷۵۴۰	۷۶۹۸۱۵۶	دهک نهم
+۷۴۸۹۱۶	۱۰۲۱۳۸۱۵	۱۰۹۶۲۷۳۱	+۴۳۲۵۹۹۶	۱۱۳۴۵۳۶۹	۱۵۶۷۱۳۶۵	دهک دهم

ماخذ: ۱. نتایج آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری کشور، سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران
 ۲. نتایج آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای روستایی کشور، سال ۱۳۸۴ - مرکز آمار ایران
 ۳. برآورد مشاور

در هر حال، تجربه عینی نشان می دهد که برخی از خانوارهای شهری و روستایی در غالب دهکهای درآمدی دارای پس انداز و سرمایه گذاری بانکی هستند، با این حال اطلاعات مربوط به عملکرد نظام بانکی نمی تواند تمایزی میان خانوارهای سپرده گذار و سایر سپرده گذاران (شرکتها، موسسات دولتی و...) گذاشته و کل این مبالغ را بر روی هم (و یا حداقل در دو تفکیک بخش خصوصی و بخش عمومی) ارائه می دهد که در زیر به آن می پردازیم.

در پایان سال ۱۳۸۴، تعداد کل سپرده گذاران نظام بانکی استان بیش از ۲/۱۵ میلیون سپرده گذار و کل مبلغ سپرده آنها نزد بانکهای استان حدود ۵/۵۷ هزار میلیارد ریال است. توزیع این سپرده گذاران و مبلغ سپرده گذاری آنها نشان می دهد:

- از کل مبلغ سپرده های نزد بانکها حدود ۱/۴۲ هزار میلیارد ریال (۲۵/۴ درصد) سپرده های قرض الحسنه جاری، ۰/۹۴ هزار میلیارد ریال (۱۶/۹ درصد) سپرده های قرض الحسنه پس انداز، ۱/۲۵ هزار میلیارد ریال (۲۲/۴ درصد) سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت، ۱/۰۱ هزار میلیارد ریال (۱۸/۲ درصد) سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت و ۰/۹۵ هزار میلیارد ریال (۱۷/۱ درصد) سایر سپرده ها می باشد.
- سهم نسبی تعداد سپرده گذاران این سپرده ها از کل تعداد سپرده گذاران بانکهای استان برای سپرده قرض الحسنه جاری ۱۰/۳ درصد، سپرده قرض الحسنه پس انداز ۶۱/۲ درصد، سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت ۱۰/۶ درصد، سپرده سرمایه گذاری بلندمدت ۲/۷ درصد و سایر سپرده ها ۱۵/۲ درصد است که سهم نسبی زیاد سپرده گذاران قرض الحسنه پس انداز (عمدتاً سپرده گذاران کوچک، برای شرکت در

قرعه کشی بانکها) و سهم نسبی اندک سپرده گذاران سرمایه گذاری بلندمدت در میان آنان قابل توجه است.

- متوسط مبلغ سپرده گذاری هر سپرده گذار نزد بانکهای استان حدود ۲۵۹ هزار تومان است که مبلغ متناظر آن برای سپرده های قرص الحسنه جاری ۶۴۳ هزار تومان، سپرده های قرص الحسنه پس انداز ۷۱ هزار تومان، سپرده های پس انداز کوتاه مدت ۵۴۶ هزار تومان، سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت ۱۷۲۲ هزار تومان و سایر سپرده ها ۲۹۱ هزار تومان است. در این زمینه نیز کوچکی متوسط مبلغ سپرده گذاری در قرص الحسنه پس انداز در قیاس با بزرگی متوسط مبلغ سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت حائز توجه است.

الگوی توزیع تعداد سپرده گذاران و مبلغ سرمایه گذاری آنها نزد بانکهای استان در سال ۱۳۸۰ در مقایسه با آن در سال ۱۳۸۴ نشان می دهد:

- در سال ۱۳۸۰، سهم نسبی تعداد سرمایه گذاران قرص الحسنه جاری ۱۶/۸ درصد، قرص الحسنه پس انداز ۶۰/۹ درصد، سرمایه گذاری کوتاه مدت ۱۵/۹ درصد، سرمایه گذاری بلندمدت ۲/۴ درصد و سایر سپرده گذاران ۴/۰ درصد است.

سهم نسبی سپرده گذاری این سپرده گذاران برای سپرده قرص الحسنه جاری ۳۴/۰ درصد قرص الحسنه پس انداز ۱۴/۴ درصد، سرمایه گذاری کوتاه مدت ۲۳/۱ درصد، سرمایه گذاری بلندمدت ۱۴/۶ درصد و سایر سپرده ها ۱۳/۹ درصد است.

- در فاصله این دو مقطع زمانی، سهم نسبی تعداد سپرده گذاران قرص الحسنه پس انداز، سپرده گذاران سرمایه گذاری بلندمدت و سایر سپرده گذاران و نیز سهم نسبی مبلغ سپرده نزد بانکهای استان افزایش یافته و برای سایر سپرده گذاران و مبلغ سرمایه گذاری آنان کاهش یافته است.

- در این دوره زمانی، قدرمطلق تعداد سپرده گذاران قرص الحسنه جاری کاهش یافته است.

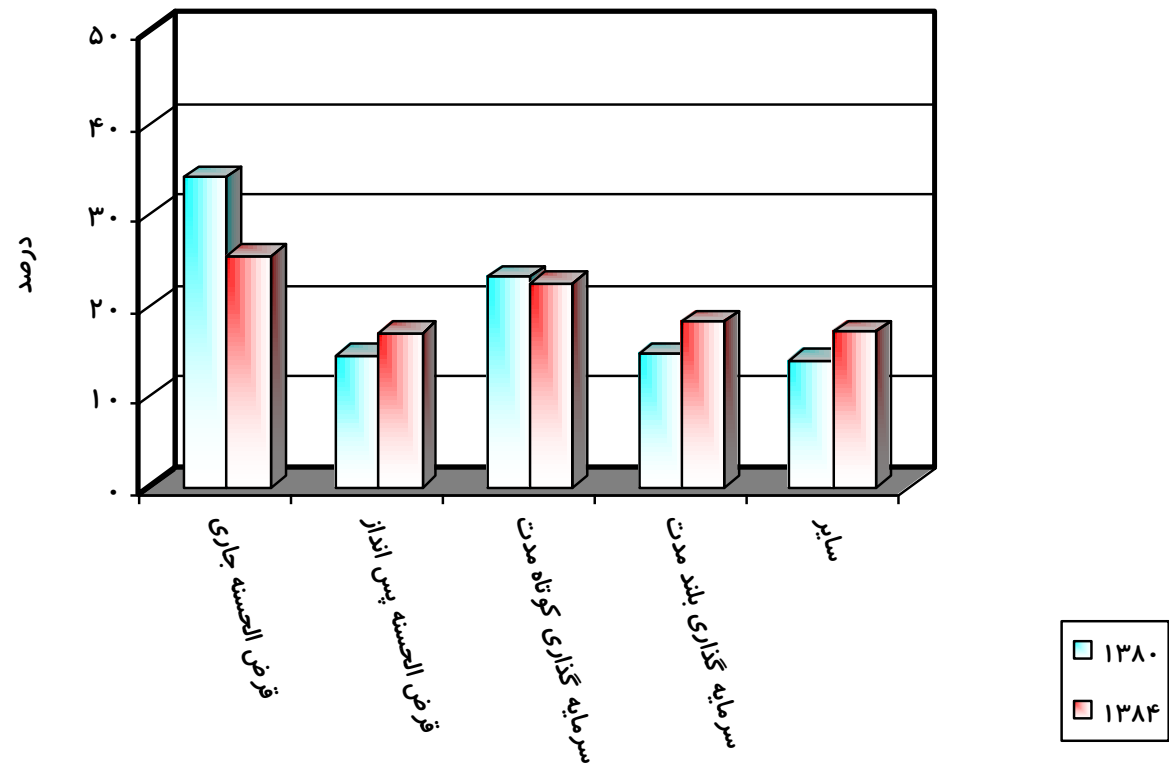
- در هر حال، در طول این دوره زمانی، همه ساله بر تعداد سپرده گذاران و مبلغ سپرده گذاری آنان نزد بانکهای استان (برحسب قیمتهای جاری) افزوده شده است و متوسط رشد سالانه تعداد سپرده گذاران ۱۱/۸ درصد و مبلغ سپرده گذاری آنان ۳۱/۵ درصد (برحسب قیمتهای جاری) است.

جدول (۵۲-۱): تعداد سپرده گذاران و میزان سپرده گذاری در استان اردبیل طی سالهای ۸۴-۱۳۸۰

۱۳۸۰		سپرده گذاران		۱۳۸۴		سپرده گذاران		نوع سپرده
سپرده گذاری		سپرده گذاری		سپرده گذاری		سپرده گذاران		
درصد	مبلغ	درصد	تعداد	درصد	مبلغ	درصد	تعداد	
۱۰۰/۰	۱۸۵۸۶۶۶	۱۰۰/۰	۱۳۷۶۹۴۸	۱۰۰/۰	۵۵۶۵۲۰۰	۱۰۰/۰	۲۱۵۱۰۱۱	کل
۳۴/۰	۶۳۱۴۸۶	۱۶/۸	۲۳۱۹۵۴	۲۵/۴	۱۴۱۵۸۸۳	۱۰/۳	۲۲۰۲۴۱	قرض الحسنه جاری
۱۴/۴	۲۶۷۳۶۵	۶۰/۹	۸۳۸۲۸۹	۱۶/۹	۹۳۸۵۵۹	۶۱/۲	۱۳۱۶۵۶۳	قرض الحسنه پس انداز
۲۳/۱	۴۲۹۲۲۰	۱۵/۹	۲۱۸۶۵۷	۲۲/۴	۱۲۴۵۰۲۰	۱۰/۶	۲۲۸۱۰۰	سرمایه گذاری کوتاه مدت
۱۴/۶	۲۷۱۶۵۵	۲/۴	۳۲۹۲۱	۱۸/۲	۱۰۱۲۷۹۸	۲/۷	۵۸۸۲۲	سرمایه گذاری بلندمدت
۱۳/۹	۲۵۸۹۴۰	۴/۰	۵۵۱۲۷	۱۷/۱	۹۵۲۹۴۰	۱۵/۲	۳۲۷۲۸۵	سایر

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۴ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

نمودار (۲۲-۱): سهم نسبی انواع سپرده ها در نظام بانکی استان در پایان سال ۱۳۸۰ و ۱۳۸۴

۴-۱: تامین منابع مالی

منابع مالی لازم برای تامین تعهدات هزینه ای (جاری و عمرانی) بودجه استان، از لحاظ نظری، می تواند از دو طریق منابع دولتی و منابع غیردولتی فراهم شود، در حالیکه از لحاظ عملی، نزدیک به تمامی این منابع بودجه استان از طریق منابع دولتی تامین شده است که در زیر به توضیح آن می پردازیم.

۴-۱-۱: منابع دولتی

منابع دولتی بودجه استان از دو طریق درآمدهای استانی و درآمدهای عمومی (ملی) تامین می شود. از دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴، بخش اعظم منابع بودجه استان از طریق درآمدهای ملی تامین شده است. این ویژگی نشان دهنده وابستگی دستگاههای اجرایی استان به درآمدهای عمومی دولت برای انجام مقررات هزینه ای مرتبط با وظایف خود می باشد.

در سال ۱۳۸۴، کل مبلغ عملکرد منابع بودجه استان بالغ بر ۲۳۷۳/۱ میلیارد ریال است که از آن حدود ۲۰۶۳/۹ میلیارد ریال (۸۷/۰ درصد) از طریق درآمدهای ملی و تنها ۳۰۹/۲ میلیارد ریال (۱۳/۰ درصد) آن از طریق درآمدهای استانی تامین شده است. به این ترتیب، اهمیت نسبی منابع ملی در تامین منابع بودجه استان حدود ۷ برابر اهمیت نسبی منابع درآمدهای استانی است. اطلاعات در دسترس در زمینه این ساختار دوگانه تامین منابع مالی بودجه استان در دوره زمانی مورد نظر حاکی از ثبات نسبی این وضعیت، علیرغم برخی تغییرات، است. اندازه این دو نسبت در بودجه استان در سال ۱۳۸۰ به ترتیب ۸۷/۱ درصد و ۱۲/۹ درصد بوده، در بودجه سال ۱۳۸۱ به ترتیب ۸۸/۱ درصد و ۱۱/۹ درصد، در بودجه سال ۱۳۸۲ به ترتیب ۸۸/۷ درصد و ۱۱/۳ درصد و در بودجه سال ۱۳۸۳ به ترتیب ۸۷/۰ درصد و ۱۳/۰ درصد است.

در همین سال، کل مبلغ مصوب درآمدهای بودجه استان بالغ بر ۲۵۲۷/۵ میلیارد ریال است که شامل ۲۲۱۸/۳ میلیارد ریال درآمدهای ملی و ۳۰۹/۲ میلیارد ریال درآمدهای استانی است. مقایسه این مبالغ مصوب با مبالغ عملکردشان حاکی از تحقق ۹۳/۹ درصدی کل مبالغ بودجه استان است که برآیند تحقق ۱۰۰ درصد درآمدهای استانی و ۹۳/۰ درصدی درآمدهای ملی می باشد. اندازه ضریب تحقق پذیری کل منابع درآمدی بودجه استان در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۳ به ترتیب ۹۲/۱ درصد، ۹۲/۵ درصد، ۹۷/۳ درصد و ۸۷/۰ درصد است که حاکی از تغییرات فراز و نشیب آن در یک بازه نسبتاً کوچک است.

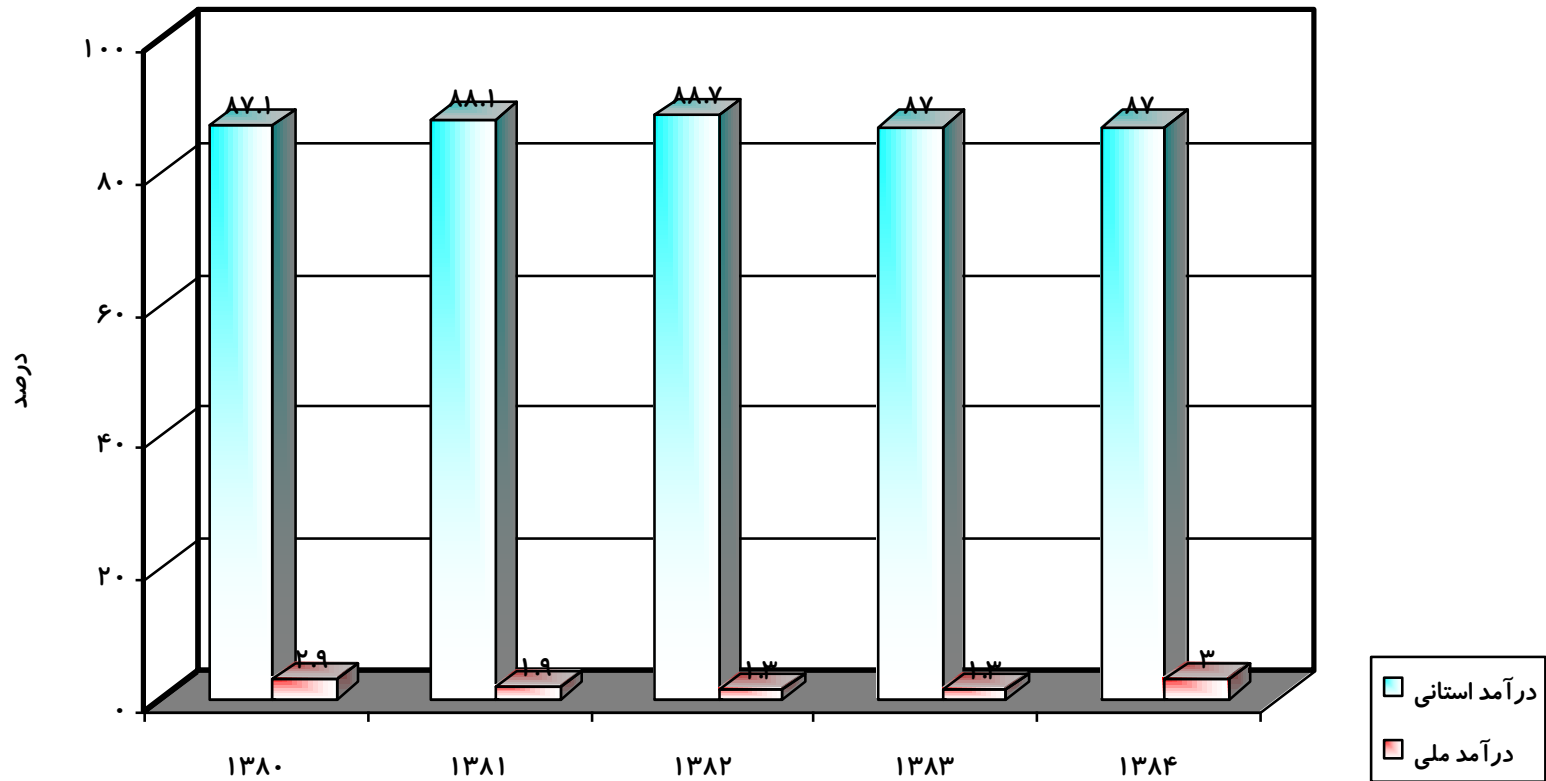
(میلیون ریال)

جدول (۵۳-۱): روند تحول ترکیب منابع درآمدی بودجه استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴

شرح	۱۳۸۴			۱۳۸۳			۱۳۸۲			۱۳۸۱			۱۳۸۰		
	مصوب	عملکرد	ضریب تحقق پذیری	مصوب	عملکرد	ضریب تحقق پذیری	مصوب	عملکرد	ضریب تحقق پذیری	مصوب	عملکرد	ضریب تحقق پذیری	مصوب	عملکرد	ضریب تحقق پذیری
کل	۲۵۲۷/۵	۲۳۷۳/۱	۹۳/۹	۱۷۴۵/۷	۱۵۱۸/۲	۸۷/۰	۱۴۹۸	۱۴۵۷	۹۷/۳	۱۳۵۶	۱۲۵۴	۹۲/۵	۹۲۷	۸۶۲	۹۳/۰
درآمدهای استانی	۳۰۹/۲	۳۰۹/۲	۱۰۰/۰	۱۹۷/۲	۱۹۷/۲	۱۰۰/۰	۱۶۵	۱۶۵	۱۰۰/۰	۱۴۹	۱۴۹	۱۰۰/۰	۱۱۲	۱۱۱	۹۹/۱
درآمدهای ملی	۲۲۱۸/۳	۲۰۶۳/۹	۹۳/۰	۱۵۴۸/۵	۱۳۲۱/۰	۸۵/۳	۱۳۳۳	۱۲۹۲	۹۶/۹	۱۲۰۷	۱۱۰۵	۹۱/۵	۸۱۵	۷۵۱	۹۲/۱

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۱ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

نمودار (۱-۲۳) : ساختار نسبی منابع درآمد دولتی بودجه استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴

۱-۴-۱-۱: اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه ای چگونگی مصارف آنها به تفکیک استانی و ملی

اطلاعات عملکردی بودجه استان برای سال ۱۳۸۳ نشان می‌دهد، کل مبلغ عملکرد تملک دارایی‌های سرمایه ای برای استان از محل درآمدهای عمومی بالغ بر ۳۶۹/۰ میلیارد ریال است که از آن، مبلغ ۲۲/۱ میلیارد ریال (۶/۰ درصد) برای امور عمومی، ۲۰۶/۶ میلیارد ریال (۵۶/۰ درصد) برای امور اجتماعی و ۱۴۰/۳ میلیارد ریال (۳۸/۰ درصد) برای امور اقتصادی مصرف شده است. این ارقام و نسبتها نشان دهنده اهمیت نسبی زیاد هزینه های سرمایه گذاری در فصول مربوط به امور اجتماعی در قیاس با امور عمومی و امور اقتصادی در بودجه استان می‌باشد.

بررسی ساختار نسبی مصارف اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه ای برحسب امور عمومی، امور اجتماعی و امور اقتصادی در سالهای دوره زمانی مورد نظر نشان دهنده روند عمومی نزولی برای مصارف اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه ای در فصل امور اجتماعی و افزایش متناظر آن برای مصرف این اعتبارات در فصول امور اقتصادی است. برای مثال، اندازه سهم نسبی مصارف اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه ای برای امور عمومی، امور اجتماعی و امور اقتصادی در بودجه سال ۱۳۷۹ به ترتیب ۴/۶ درصد، ۶۷/۵ درصد و ۲۷/۸ درصد و در بودجه سال ۱۳۸۱ به ترتیب ۳/۱ درصد، ۶۹/۵ درصد و ۲۷/۴ درصد می‌باشد.

اطلاعات در دسترس نشان می‌دهد، ضریب تحقق پذیری کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه ای در بودجه سال ۱۳۸۳ استان در حدود ۶۲/۱ درصد است که برآیند اندازه متناظر این ضریب برای اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه ای در امور عمومی (۶۱/۴ درصد)، امور اجتماعی (۵۹/۸ درصد) و امور اقتصادی (۶۶/۱ درصد) است. برپایه همین اطلاعات می‌توان نشان داد که در طول دوره زمانی مورد نظر، روند عمومی ضریب تحقق پذیری اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه ای استان، علیرغم فراز و نشیب های آن، روندی نزولی بوده است. از آن جمله، اندازه ضریب تحقق پذیری کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه ای و تفکیک سه گانه مصرف این اعتبارات برای امور عمومی و امور اجتماعی و امور اقتصادی در سال ۱۳۷۹ به ترتیب ۹۷/۵ درصد، ۱۰۰/۰ درصد، ۹۷/۰ درصد و ۹۸/۲ درصد و برای بودجه سال ۱۳۸۱ به ترتیب ۸۳/۰ درصد، ۸۳/۳ درصد، ۸۳/۳ درصد و ۸۲/۰ درصد است.

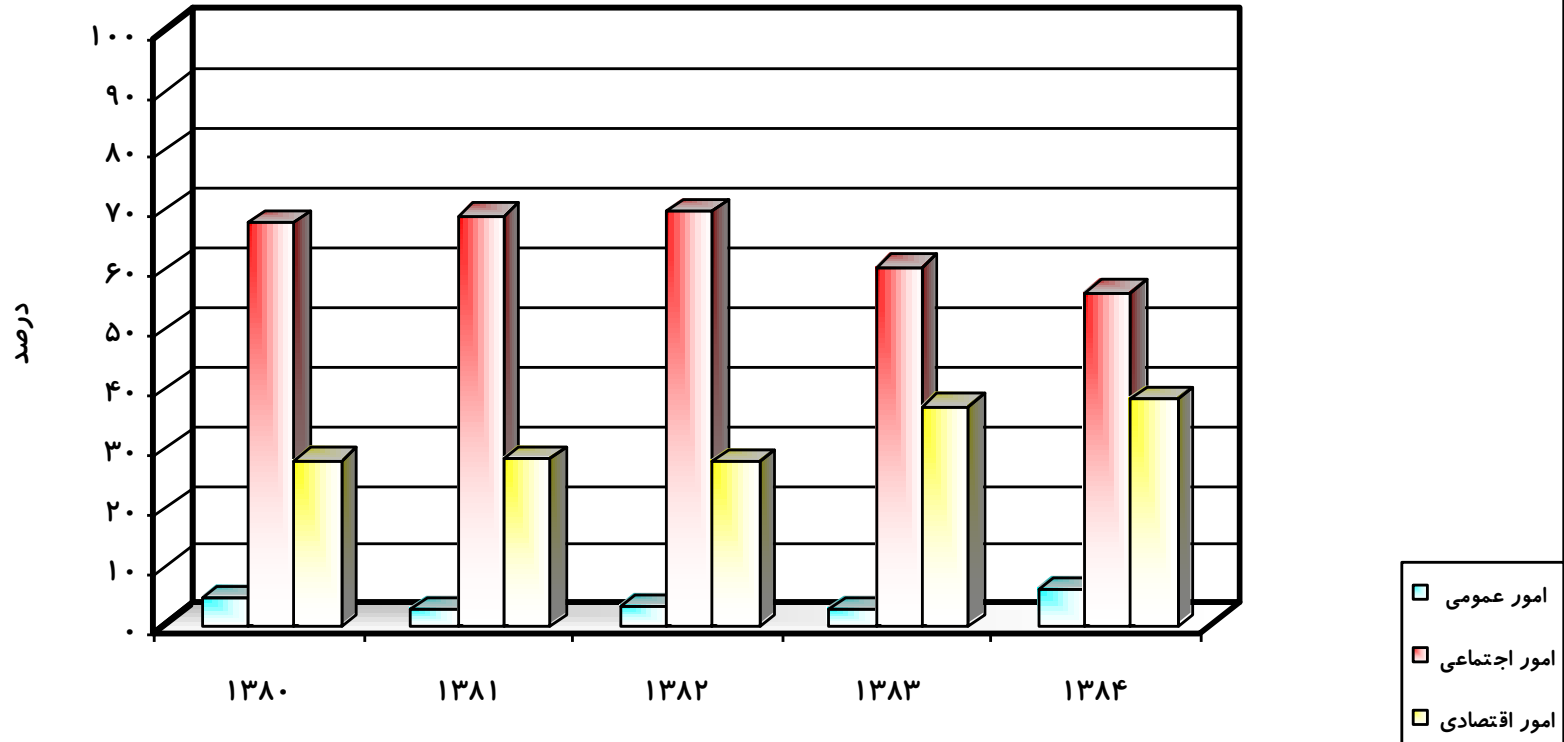
جدول (۵۴- ۱): روند تحول ساختار مصارف اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای بودجه عمومی استان اردبیل بر حسب امور در دوره پنجساله ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیون ریال)

شرح	۱۳۸۳			۱۸۳۲			۱۳۸۱			۱۳۸۰			۱۳۷۹		
	مصوب	عملکرد	ضریب تحقق پذیری	مصوب	عملکرد	ضریب تحقق پذیری	مصوب	عملکرد	ضریب تحقق پذیری	مصوب	عملکرد	ضریب تحقق پذیری	مصوب	عملکرد	ضریب تحقق پذیری
کل	۵۹۴/۱	۳۶۹/۰	۶۲/۱	۵۳۰/۳	۵۰۰/۰	۹۴/۳	۵۸۱	۴۸۲	۸۳/۰	۳۳۸	۲۷۳	۸۰/۸	۱۹۹	۱۹۴	۹۷/۵
امور عمومی	۳۶/۰	۲۲/۱	۶۱/۴	۱۴/۶	۱۳/۸	۹۴/۵	۱۸	۱۵	۸۳/۳	۱۰	۸	۸۰/۰	۹	۹	۱۰۰/۰
امور اجتماعی	۳۴۵/۷	۲۰۶/۶	۵۹/۸	۳۱۹/۸	۳۰۱/۵	۹۴/۲	۴۰۲	۳۳۵	۸۳/۳	۲۳۳	۱۸۸	۸۰/۷	۱۳۵	۱۳۱	۹۷/۰
امور اقتصادی	۲۱۲/۴	۱۴۰/۳	۶۶/۱	۱۹۵/۹	۱۸۴/۷	۹۴/۳	۱۶۱	۱۳۲	۸۲/۰	۹۵	۷۷	۸۱/۱	۵۵	۵۴	۹۸/۲

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۲ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

نمودار (۲۴-۱) : ساختار مصارف اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای از محل درآمدهای عمومی

در دوره پنجساله ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳

تفکیک تفصیلی مصارف (عملکرد) اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای بودجه استان (برحسب امور و فصول) نشان می دهد، گرچه مبلغ و سهم نسبی اعتبارات صرف شده برای فصول بیست و هشت گانه تملک داراییهای سرمایه ای در سالهای دوره زمانی مورد بررسی متفاوت و از نظر نسبی دارای فراز و نشیب است، با این حال به وضوح مشخص است که فصول راه و ترابری، عمران و نوسازی روستاها، عمران شهرها، آموزش و پرورش عمومی، تربیت بدنی و امور جوانان، جهانگردی همواره بخش بزرگتری از این اعتبارات را جذب کرده اند. برای مثال، در سال ۱۳۸۴، از کل عملکرد مصرف اعتبارات تملک و داراییهای سرمایه ای استان حدود ۱۷/۲ درصد به فصل راه و ترابری، ۱۳/۶ درصد به فصل عمران و نوسازی روستاها، ۱۰/۲ درصد به فصل عمران شهرها، ۸/۲ درصد به جهانگردی، ۷/۹ درصد به فصل آموزش و پرورش عمومی، ۷/۴ درصد به فصل تربیت بدنی و امور جوانان و ... اختصاص داده شده است. اندازه متناظر این نسبتها برای مصرف اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان در سال ۱۳۸۰ به ترتیب ۸/۴ درصد، ۲۲/۵ درصد، ۹/۲ درصد، ۳/۱ درصد، ۱۲/۴ درصد و ۵/۱ درصد است که در قیاس با اندازه های متناظرشان در سال ۱۳۸۴ به روشنی نشان دهنده تغییر سهم نسبی فصول مختلف از مصرف اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای می باشد، ضمن آن که این فصول بر روی هم، همواره بیش از ۶۰ درصد مصرف اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان را جذب می کنند.

به تبع الگوی توزیع مصارف اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان، بیشترین هزینه کرد این اعتبارات توسط دستگاههای اجرایی انجام می شود که این فصول در حیطه وظایف سازمانی آنها است. برای مثال، در سال ۱۳۸۴، از کل عملکرد هزینه کرد این اعتبارات در استان، سهم نسبی اداره کل راه و ترابری ۲۶/۳ درصد، سازمان جهادکشاورزی ۹/۸ درصد، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی ۷/۰ درصد، شرکت آب و فاضلاب روستایی ۷/۱ درصد، اداره کل نوسازی و تجهیز مدارس ۶/۶ درصد، شرکت آب و فاضلاب شهری ۵/۹ درصد و می باشد که بیش از ۶۰ درصد کل هزینه کرد این اعتبارات است. نکته قابل توجه برای نشان دادن تغییر سهم نسبی دستگاههای اجرایی از هزینه کرد این اعتبارات، این که استثنائاً در سال ۱۳۸۰ بیش از ۳۱ درصد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان توسط امور آب جذب شده است، در حالیکه سهم نسبی این دستگاه در سالهای اخیر کمتر از ۱ درصد است. این تغییرات به میزان بسیار محدودتری برای سایر دستگاههای اجرایی نیز وجود دارد.

جدول (۵۵- ۱): توزیع عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای برحسب امور و فصول در استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ (میلیون ریال)

۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		شرح
درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱۰۰/۰	۲۷۱۳۳۲	۱۰۰/۰	۴۸۲۲۳۴	۱۰۰/۰	۵۰۰۰۷۲	۱۰۰/۰	۳۶۸۹۶۹	کل
۲/۹	۷۸۸۸	۳/۱	۱۵۱۳۰	۲/۸	۱۳۸۵۲	۶/۰	۲۲۰۵۲	امور عمومی
۰/۳	۹۴۰	۰/۶	۲۷۳۰	۰/۴	۱۹۳۰	۰/۶	۲۰۶۲	آمار و خدمات عمومی فنی
-	-	-	-	-	-	۰/۲	۹۰۷	اطلاعات و ارتباطات اجتماعی
۲/۶	۶۹۴۸	۲/۶	۱۲۴۰۰	۲/۴	۱۱۹۲۲	۵/۲	۱۹۰۸۳	ساختمانها و تاسیسات دولتی
۶۹/۵	۱۸۸۵۹۸	۶۹/۶	۳۳۵۴۸۰	۶۰/۳	۳۰۱۵۰۵	۵۶/۰	۲۰۶۵۸۶	امور اجتماعی
۱۲/۴	۳۳۶۳۵	۱۱/۶	۵۶۰۹۸	۸/۲	۴۱۲۳۴	۷/۹	۲۸۹۷۶	آموزش و پرورش عمومی
۵/۶	۱۵۱۰۱	۶/۶	۳۱۹۶۳	۳/۹	۱۹۴۴۶	۲/۸	۱۰۳۸۴	فرهنگ و هنر
۳/۷	۹۹۰۹	۱/۶	۷۶۵۴	۱/۵	۷۶۶۵	۴/۹	۱۸۰۳۸	بهداشت و تغذیه و درمان
-	-	۰/۴	۲۰۱۷	۰/۱	۶۴۱	۰/۷	۲۶۰۹	تامین اجتماعی و بزه‌پستی
۵/۱	۱۳۸۲۵	۷/۸	۳۷۶۸۷	۷/۸	۳۸۹۱۹	۷/۴	۲۷۲۶۹	تربیت بدنی و امور جوانان
۹/۲	۲۴۹۹۲	۷/۳	۳۵۰۴۶	۱۴/۲	۷۱۲۳۰	۱۰/۲	۳۷۸۱۳	عمران شهرها
۲۲/۵	۶۱۱۳۴	۲۲/۱	۱۰۶۵۲۰	۱۴/۳	۷۱۶۶۴	۱۳/۶	۵۰۲۴۷	عمران و نوسازی روستاها
۳/۱	۸۲۹۲	۲/۰	۹۴۰۹	۱/۵	۷۳۰۱	۰/۴	۱۵۳۰	تامین مسکن
۰/۸	۲۰۷۳	۰/۴	۱۸۵۰	۰/۳	۱۶۷۸	۰/۲	۷۸۲	حفاظت محیط زیست
۳/۸	۱۰۲۱۹	۷/۲	۳۴۸۶۰	۵/۴	۲۶۸۷۹	۴/۹	۱۷۹۲۳	عملیات چند منظوره توسعه نواحی
۳/۵	۹۴۱۸	۲/۶	۱۲۳۷۶	۳/۰	۱۴۸۴۸	۱/۹	۷۱۵۰	آموزش فنی و حرفه ای
-	-	-	-	-	-	۰/۳	۱۱۸۷	آموزش عالی و تحقیقات
-	-	-	-	-	-	۰/۷	۲۴۸۲	تحقیقات
-	-	-	-	-	-	۰/۱	۱۹۶	تعاون
۲۷/۶	۷۴۸۴۶	۲۷/۳	۱۳۱۶۲۴	۳۶/۹	۱۸۴۷۱۵	۳۸/۰	۱۴۰۳۳۱	امور اقتصادی
۶/۴	۱۷۳۴۴	۴/۷	۲۲۸۹۹	۳/۲	۱۵۸۳۳	۴/۰	۱۴۸۰۷	کشاورزی و منابع طبیعی
۶/۳	۱۷۲۰۹	۵/۱	۲۴۸۱۰	۸/۴	۴۱۷۶۲	۴/۸	۱۷۶۰۸	منابع آب
۲/۸	۷۶۱۷	۳/۰	۱۴۵۰۳	۱/۷	۸۷۰۴	۱/۸	۶۵۶۱	صنایع
۰/۲	۶۵۷	۰/۶	۳۰۷۱	۰/۱	۶۷۹	۰/۳	۱۲۲۷	معادن
۰/۱	۲۹۲	-	-	-	۱۲۸	۰/۲	۶۶۸	بازرگانی
۸/۴	۲۲۷۳۳	۷/۷	۳۷۲۳۶	۱۲/۹	۶۴۳۴۳	۱۷/۲	۶۳۴۳۴	راه و ترابری
۰/۳	۷۰۰	۰/۲	۷۵۰	۰/۲	۷۷۳	۰/۱	۳۴۰	پست و مخابرات
۳/۱	۸۲۹۴	۵/۹	۲۸۳۵۵	۸/۶	۴۳۲۰۸	۸/۲	۳۰۲۰۳	جهانگردی
-	-	-	-	۱/۹	۹۲۸۵	۱/۵	۵۴۸۳	منابع طبیعی

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۱ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

جدول (۵۶-۱): توزیع عملکرد اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای برحسب دستگاههای اجرایی در استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴

(میلیون ریال)

۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		۱۳۸۴		دستگاه اجرایی
درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱۰۰/۰	۳۷۷۳۳۳	۱۰۰/۰	۴۸۲۲۳۴	۱۰۰/۰	۵۰۰۰۷۴	۱۰۰/۰	۳۶۸۹۶۸	۱۰۰/۰	۷۰۶۵۲۲	کل
۱/۲	۴۳۶۷	۲/۲	۱۰۴۲۰	۳/۷	۱۸۴۹۳	۳/۹	۱۴۴۰۷	۲/۹	۲۰۳۴۵	اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری
۱/۱	۴۲۸۸	۱/۸	۸۵۵۰	۱/۴	۶۹۰۰	۰/۸	۲۹۸۴	۱/۷	۱۲۰۱۱	شرکت شهرکهای صنعتی
۱۱/۳	۴۲۵۵۴	۱۲/۲	۵۹۰۰۲	۸/۹	۴۴۶۸۲	۸/۷	۳۲۱۲۱	۶/۶	۴۶۶۰۲	اداره کل نوسازی و تجهیز مدارس
۲/۸	۱۰۴۴۴	۶/۲	۲۹۸۳۵	۶/۵	۳۲۵۴۱	۶/۱	۲۲۴۲۸	۳/۶	۲۵۵۴۵	اداره کل تربیت بدنی
۳/۲	۱۲۱۸۰	۳/۴	۱۶۵۳۲	۳/۶	۱۸۱۳۸	۳/۸	۱۴۱۶۶	۲/۱	۱۵۱۷۱	سازمان مسکن و شهرسازی
۰/۲	۶۳۷	۰/۶	۲۸۷۰	۰/۱	۶۵۰	۰/۲	۸۳۶	۱/۸	۱۲۴۱۸	اداره کل صنایع و معادن
۲/۶	۹۷۷۰	۲/۱	۱۰۱۰۰	۳/۰	۱۵۰۳۲	۱/۶	۵۸۱۰	۷/۰	۴۹۷۸۳	بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
۶/۰	۲۲۶۱۶	۷/۳	۳۵۳۸۳	۴/۵	۲۲۳۱۶	۴/۳	۱۵۷۳۵	۷/۱	۵۰۱۴۴	شرکت آب و فاضلاب روستایی
۱۳/۱	۴۹۳۴۹	۶/۶	۳۱۹۷۸	۴/۹	۲۴۳۳۳	۴/۴	۱۶۱۰۴	۹/۸	۶۸۹۲۴	سازمان جهاد کشاورزی
۱/۷	۶۲۷۱	۵/۸	۲۷۸۹۵	۴/۵	۲۲۳۰۵	۴/۵	۱۶۶۳۱	۳/۲	۲۲۷۰۳	اداره کل امور عشایر
۵/۷	۲۱۶۴۳	۲۰/۳	۹۷۷۶۵	۲۴/۲	۱۲۰۷۸۶	۲۹/۱	۱۰۷۳۸۵	۲۶/۳	۱۸۶۰۵۸	اداره کل راه و ترابری
۱/۷	۶۳۶۰	۱/۹	۹۰۹۷	۲/۸	۱۳۸۵۵	۱/۱	۴۱۴۰	۲/۱	۱۴۸۲۸	شهرداری اردبیل
۳۱/۲	۱۱۷۵۷۰	۵/۲	۲۵۳۰۹	۶/۲	۳۱۰۳۲	۰/۷	۲۶۲۲	۰/۷	۴۶۵۰	امور آب
۲/۴	۹۱۲۸	۱/۱	۵۴۱۲	۵/۶	۲۷۷۷۳	۵/۴	۱۹۸۹۱	۵/۹	۴۲۰۳۱	آب و فاضلاب شهری
۳/۰	۱۱۲۱۹	۳/۸	۱۸۴۶۴	۲/۹	۱۴۶۲۶	۳/۶	۱۳۲۴۸	۱/۳	۹۲۸۵	استانداری
۲/۲	۸۴۴۰	۱/۵	۷۳۵۷	۱/۶	۷۹۱۹	۶/۹	۲۵۴۰۵	*	۲۰۰	بهداشت و درمان (علوم پزشکی)
۱۰/۷	۴۰۴۹۷	۱۷/۹	۸۶۲۶۵	۱۵/۷	۷۸۶۹۳	۱۴/۹	۵۵۰۵۵	۱۷/۸	۱۲۵۸۲۴	سایر

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۴ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

تفکیک اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان برحسب ملی و استانی نشان می دهد که بخش اعظم این اعتبارات استانی تشکیل داده و سهم نسبی اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای ملی (استانی شده) در قیاس با آن بسیار کمتر است. برپایه اطلاعات پیوست استانی قانون بودجه سال ۱۳۸۴، کل مصرف اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان بالغ بر ۵۶۰/۴ میلیارد ریال برآورد شده است که از حدود ۴۱۸/۱ میلیارد ریال (۷۴/۶ درصد از طریق اعتبارات تملک استانی، ۸۷/۸ میلیارد ریال (۱۵/۷ درصد) از طریق اعتبارات تملک ملی استانی شده و ۵۴/۴ میلیارد ریال (۹/۷ درصد) از طریق سایر انواع اعتبارات (خاص) تملک تامین مالی می شود. به این ترتیب ملاحظه می شود که سهم نسبی اعتبارات تملک استانی حدود ۴/۸ برابر سهم نسبی اعتبارات تملک ملی است.

بررسی ساختار اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای برحسب تملک استانی و ملی (استانی شده) نشان می دهد که هر چند همواره، مبلغ اعتبارات تملک استانی به مراتب بیشتر از مبلغ اعتبارات تملک ملی (استانی شده) است، با این حال تدریجاً از شدت نسبی این تفاوت کاسته شده است. برپایه اطلاعات در دسترس، در حالیکه در سال ۱۳۸۱ مبلغ اعتبارات تملک استانی در حدود ۹/۱ برابر مبلغ اعتبارات تملک ملی است، اندازه این نسبت در سالهای ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ به ترتیب به ۸/۴ برابر و ۵/۰ برابر و در سال ۱۳۸۴ به ۴/۸ برابر کاهش یافته است.

جدول (۵۷-۱): ساختار اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای استان اردبیل برحسب اعتبارات استانی و ملی در سالهای ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴ (میلیون ریال)

شرح	۱۳۸۴		۱۳۸۳		۱۳۸۲		۱۳۸۱	
	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد
کل	۵۶۰۳۵۱	۱۰۰/۰	۴۷۳۵۴۶	۱۰۰/۰	۴۱۱۴۲۸	۱۰۰/۰	۴۳۱۸۳۸	۱۰۰/۰
اعتبارات تملک استانی	۴۱۸۱۱۸	۷۴/۶	۳۱۹۰۴۸	۶۷/۴	۲۸۹۸۴۰	۷۰/۵	۲۴۹۱۷۳	۵۷/۷
اعتبارات تملک ملی استانی شده	۸۷۸۱۲	۱۵/۷	۶۳۳۶۹	۱۳/۴	۳۴۶۱۳	۸/۴	۲۷۳۲۹	۶/۳
سایر اعتبارات تملک	۵۴۴۲۱	۹/۷	۹۱۱۲۹	۱۹/۲	۸۶۹۷۵	۲۱/۱	۱۵۵۳۳۶	۳۶/۰

ماخذ: قانون بودجه سالهای ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴ (پیوست استانی) مصوب مجلس شورای اسلامی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

۲-۱-۴: اعتبارات هزینه ای به تفکیک ملی و استانی و چگونگی مصارف آن

اعتبارات هزینه ای منابعی هستند که برای تامین مالی هزینه های فعالیتهای جاری دستگاههای اجرایی تخصیص داده می شود. هزینه های جاری غالب دستگاههای اجرایی کلاً از طریق اعتبارات تخصیص داده شده از محل درآمدهای عمومی تامین مالی می شود، با این حال بخشی از هزینه های جاری دستگاههای اجرایی دارای درآمد اختصاصی از اعتباراتی تامین مالی می شود که از محل این درآمدها به آن دستگاهها تخصیص داده شده است. اطلاعات ارائه شده

در این بند مربوط به اعتبارات هزینه ای تخصیص داده شده به دستگاههای اجرایی از محل درآمدهای عمومی است.

- بررسی عملکرد اعتبارات هزینه ای دستگاههای اجرایی استان در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ نشان می دهد که سازمان آموزش و پرورش، استانداری، بنیاد شهید و امور ایثارگران، اداره کل راه و ترابری، سازمان بهزیستی، سازمان جهادکشاورزی و ... دستگاههایی هستند که بیشترین اعتبارات هزینه ای به آنها تخصیص داده می شود. برپایه اطلاعات در دسترس، در سال ۱۳۸۴، از کل مبلغ عملکرد اعتبارات هزینه ای استان (۱۶۶۶/۵ میلیارد ریال) حدود ۱۱۹۰/۲ میلیارد ریال (۷۱/۴ درصد) به سازمان آموزش و پرورش، ۱۵۳/۵ میلیارد ریال (۹/۲ درصد) به بنیاد شهید و امور ایثارگران، ۵۴/۷ میلیارد ریال (۳/۳ درصد) به سازمان جهادکشاورزی، ۳۹/۷ میلیارد ریال (۲/۴ درصد) به استانداری، ۲۹/۳ میلیارد ریال (۱/۸ درصد) به اداره کل راه و ترابری، ۳۱/۱ میلیارد ریال (۱/۹ درصد) به سازمان بهزیستی تخصیص داده شده است که جمعاً ۹۰ درصد کل اعتبارات هزینه ای استان از محل درآمدهای عمومی است. به این ترتیب، تنها ۱۶۸/۰ میلیارد ریال (۱۰/۰ درصد) از هزینه های جاری استان در سال مورد نظر به وسیله سایر دستگاههای اجرایی هزینه شده است، ضمن آن که مصرف اعتبارات هزینه ای توسط سازمان آموزش و پرورش به تنهایی حدود ۲/۵ برابر مصرف این اعتبارات توسط سایر دستگاههای اجرایی بوده و این سازمان مهمترین دستگاه اجرایی مصرف کننده اعتبارات هزینه ای استان است.

- مقایسه مبلغ عملکرد و مصرف اعتبارات هزینه ای استان در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ حاکی از تحقق پذیری ۹۰ درصدی و بیشتر این گروه از هزینه ها در استان می باشد. در این دوره زمانی، کمترین اندازه ضریب تحقق پذیری اعتبارات هزینه ای (۹۸/۹ درصد) در سال ۱۳۸۲ و حداکثر اندازه آن (۹۹/۸ درصد) در سال ۱۳۸۳ می باشد.

جدول (۵۸-۱): عملکرد اعتبارات هزینه ای استان اردبیل از محل درآمدهای عمومی به تفکیک دستگاههای اجرایی در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴

(میلیون ریال)

۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		۱۳۸۴		دستگاه اجرایی
درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۱۰۰/۰	۵۷۳۰۶۵	۱۰۰/۰	۷۷۲۴۰۱	۱۰۰/۰	۹۵۶۸۱۲	۱۰۰/۰	۱۱۴۹۲۳۷	۱۰۰/۰	۱۶۶۶۵۴۴	کل
۷۵/۴	۴۳۲۳۲۰	۷۱/۰	۵۴۸۰۹۶	۷۲/۰	۶۸۹۰۴۸	۶۹/۷	۸۰۱۳۳۸	۷۱/۴	۱۱۹۰۲۳۰	سازمان آموزش و پرورش
۰/۱	۳۳۷	۵/۶	۴۳۱۴۵	۵/۸	۵۵۹۱۲	۶/۲	۷۱۶۷۸	۹/۲	۱۵۳۵۰۹	بنیاد شهید و امور ایثارگران
۴/۴	۲۵۳۵۰	۴/۱	۳۱۷۵۸	۳/۶	۳۴۴۳۹	۳/۸	۴۳۴۸۰	۳/۳	۵۴۷۳۷	سازمان جهاد کشاورزی
۲/۵	۱۴۱۳۳	۲/۳	۱۸۱۳۳	۲/۵	۲۳۳۸۴	۲/۷	۳۰۴۰۳	۲/۴	۳۹۶۶۹	استانداری
۲/۸	۱۶۳۰۵	۲/۷	۲۰۹۴۵	۲/۴	۲۳۰۸۷	۲/۳	۲۶۸۰۳	۱/۹	۳۱۱۱۵	سازمان بهزیستی
۱/۸	۱۰۴۷۰	۱/۸	۱۳۷۷۷	۲/۱	۱۹۶۴۷	۲/۱	۲۳۶۱۳	۱/۷	۲۹۲۵۷	اداره کل راه و ترابری
۱۲/۹	۷۴۱۵۰	۱۲/۵	۹۶۵۴۷	۱۱/۶	۱۱۱۲۹۵	۱۳/۲	۱۵۱۹۲۳	۱۰/۱	۱۶۸۰۲۷	سایر دستگاهها

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۴ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

جدول (۵۹-۱): ضریب تحقق پذیری مصرف اعتبارات هزینه ای (جاری) در استان اردبیل در دوره پنجساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴

(میلیارد ریال)

شرح	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰
عملکرد	۱۶۶۶/۵	۱۱۴۹/۲	۹۵۷	۷۷۲	۵۷۳/۱
مصوب	۱۶۷۲/۹	۱۱۵۱/۶	۹۶۸	۷۷۵	۵۷۸/۸
ضریب تحقق پذیری	۹۹/۶	۹۹/۸	۹۸/۹	۹۹/۶	۹۹/۰

ماخذ: سالنامه آماری استان اردبیل، سال ۱۳۸۴ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی اردبیل

۳-۱-۴-۱: سرمایه گذاری شرکتهای دولتی

برپایه مندرجات جدول شماره (۶۰-۱) که براساس پیوست شماره (۲) (پیوست شرکتهای دولتی) قانون بودجه کشور تنظیم شده است؛ شرکتهای دولتی دارای ردیف بودجه در استان اردبیل شامل شرکت کشت و صنعت و دامپروری مغان، شرکت سهامی سیمان اردبیل، شرکت سهامی شرکتهای صنعتی و صنایع کوچک استان اردبیل، شرکت آب و فاضلاب روستایی اردبیل، شرکت گاز استان اردبیل و شرکت مخابرات استان اردبیل می باشد، ضمن آن که شرکت سهامی آب منطقه ای استانهای آذربایجان شرقی و اردبیل و یا شرکت سهامی برق منطقه ای استانهای آذربایجان شرقی و غربی و اردبیل بر روی هم دارای ردیف بودجه خاص است که در هر صورت در این بررسی به استان اردبیل منتسب نشده اند. اطلاعات بودجه ای شرکتهای دولتی استان نشان می دهد که منابع (= مصارف) حساب سرمایه این شرکتها در سال ۱۳۸۴ جمعاً بالغ بر ۴۴۳/۵ میلیارد ریال است که از آن حدود ۶/۵ میلیارد ریال (۱/۵ درصد) از طریق منابع عمومی دولت و ۴۳۷/۰ میلیارد ریال (۹۸/۵ درصد) از طریق سایر منابع (عمدتاً، داراییهای جاری، تسهیلات بانکی و سایر منابع داخلی شرکت) تامین مالی شده است. از کل مصارف این شرکتها حدود ۶/۵ میلیارد ریال (۱/۵ درصد) به مصرف تملک داراییهای سرمایه ای منابع عمومی، ۳۸۴/۱ میلیارد ریال (۸۶/۶ درصد) به مصرف سرمایه گذاری در داراییهای ثابت (شامل زمین و ساختمان، وسایل نقلیه، ماشین آلات و تجهیزات و لوازم کار، اثاثه و لوازم اداری و ...) ۱۶/۴ میلیارد ریال (۳/۷ درصد) به مصرف بازپرداخت وامهای داخلی و ۳۶/۵ میلیارد ریال (۸/۲ درصد) به مصرف سایر مخارج سرمایه ای (مانند افزایش داراییهای خارجی، بازپرداخت دیون سررسید شده و...) رسیده است.

بررسی حساب منابع، مصارف شرکتهای دولتی استان در سالهای دوره زمانی مورد بررسی حاکی از تغییر ملموس این ساختار است. از آن جمله، این شرکتها تنها در سال ۱۳۸۴ از منابع عمومی دولت (به میزان محدود ۱/۵ درصد) برای تامین مالی مصارف خود استفاده کرده اند، تنها در سال ۱۳۸۳ دارای بازپرداخت وام خارجی (توسط سیمان اردبیل) هستند. ضمن آن که در همه سالهای مورد نظر بخش بسیار بزرگی از مصارف سرمایه ای این شرکتها برای سرمایه گذاری در داراییهای ثابت هزینه شده است.

به همین ترتیب، توزیع منابع (مصارف) شرکتهای دولتی استان به تفکیک شرکتها نشان می دهد که از آن در سال ۱۳۸۴ حدود ۳۸/۷ درصد مربوط به کشت و صنعت مغان، ۲۷/۹ درصد مربوط به شرکت مخابرات، ۲۰/۵ درصد مربوط به شرکت گاز، ۷/۸ درصد مربوط به شرکت شهرکهای صنعتی و ۵/۱ درصد مربوط به شرکت آب و فاضلاب روستایی

است. این ساختار تفکیک نیز در سالهای مختلف دوره زمانی مورد بررسی با یکدیگر متفاوت است که در جدول (۱-۶۱) به وضوح مشخص است.

جدول (۱-۶۰): ساختار منابع - مصارف حساب سرمایه شرکتهای دولتی در استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴ (میلیون ریال)

شرح	۱۳۸۴		۱۳۸۳		۱۳۸۲		۱۳۸۱	
	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد
منابع	۴۴۳۴۶۲/۰	۱۰۰/۰	۶۹۴۲۷۷/۹	۱۰۰/۰	۱۸۴۴۳۳/۴	۱۰۰/۰	۲۳۵۴۹۴/۳	۱۰۰/۰
منابع عمومی دولت	۶۵۰۰	۱/۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰
منابع خارجی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
سایر منابع	۴۳۶۹۶۲	۹۸/۵	۶۹۴۲۷۷/۹	۱۰۰/۰	۱۸۴۴۳۳/۴	۱۰۰/۰	۲۳۵۴۹۴/۳	۱۰۰/۰
مصارف	۴۴۳۴۶۲/۰	۱۰۰/۰	۶۹۴۲۷۷/۹	۱۰۰/۰	۱۸۴۴۳۳/۴	۱۰۰/۰	۲۳۵۴۹۴/۳	۱۰۰/۰
تمسک داراییهای سرمایه ای از محل منابع عمومی	۶۵۰۰	۱/۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰
سرمایه گذاری در داراییهای ثابت	۳۸۴۰۶۵	۸۶/۶	۵۷۴۶۷۳/۴	۸۲/۸	۱۶۵۷۱۹/۲	۸۹/۸	۲۱۵۱۳۴/۸	۹۱/۴
بازپرداخت وام داخلی	۱۶۴۰۰	۳/۷	۴۹۸۶۰/۰	۷/۲	۸۹۶۹/۰	۴/۹	۹۷۲۱/۰	۴/۱
بازپرداخت وام خارجی	۰	۰	۴۵۱۹/۲	۰/۶	۰	۰	۰	۰
سایر	۳۶۴۹۷	۸/۲	۶۵۲۲۵/۳	۹/۴	۹۷۴۵/۲	۵/۳	۱۰۶۳۸/۵	۴/۵

ماخذ: پیوست شماره ۲ (بودجه شرکتهای دولتی) قانونی بودجه سالهای ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴، مصوب مجلس شورای اسلامی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

جدول (۱-۶۱): منابع و مصارف حساب سرمایه شرکتهای دولتی در استان اردبیل در سالهای ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۱ (میلیون ریال)

شرح	۱۳۸۴		۱۳۸۳		۱۳۸۲		۱۳۸۱	
	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	درصد
کل	۴۴۳۴۶۲/۰	۱۰۰/۰	۶۹۴۲۷۷/۹	۱۰۰/۰	۱۸۴۴۳۳/۴	۱۰۰/۰	۲۳۵۴۹۴/۳	۱۰۰/۰
شرکت شهرکهای صنعتی استان	۳۴۴۷۰/۰	۷/۸	۱۷۶۷۰/۰	۲/۵	۱۱۳۶۰/۰	۶/۲	۴۱۱۰/۰	۱/۷
شرکت آب و فاضلاب روستایی	۲۲۷۸۰/۰	۵/۱	۶۶۶۳/۵	۱/۰	۱۲۲۴/۰	۰/۷	-	-
شرکت گاز	۹۱۱۲۰/۳	۲۰/۵	۸۵۵۵۶/۲	۱۲/۳	۷۲۷۵۱/۲	۳۹/۴	۱۹۴۳۸/۹	۸/۳
شرکت مخابرات	۱۲۳۶۸۷/۷	۲۷/۹	۲۲۹۶۰۵/۲	۳۳/۱	۸۶۱۸۵/۲	۴۶/۷	۱۵۵۹۹۴/۱	۶۶/۲
کشت و صنعت مغان	۱۷۱۴۰۴/۰	۳۸/۷	۲۵۴۳۳۷/۰	۳۶/۶	۱۲۹۱۳/۰	۷/۰	۵۵۹۵۱/۳	۲۳/۸
سیمان اردبیل	-	-	۱۰۰۴۴۶/۰	۱۴/۵	-	-	-	-

ماخذ: پیوست شماره ۲ (بودجه شرکتهای دولتی) قانون بودجه سالهای ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴ مصوب مجلس شورای اسلامی - سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

پوست

**حساب تولید استان اردبیل و کل کشور به تفکیک رشته
فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۳۸۵**

جدول (۱): تولید ناخالص داخلی و سرانه آن به تفکیک استانهای کشور در سال ۱۳۸۵

نام استان	تولید ناخالص داخلی		تولید ناخالص داخلی سرانه	
	کل	بدون نفت و گاز	کل	بدون نفت و گاز
کل کشور	۲۳۸۱۰۳۹۶۲	۱۸۸۸۳۱۲۴۹۶	۲۲.۷۹	۲۶.۷۹
آذربایجان شرقی	۸۳۴۷۰۵۰۹	۸۳۴۷۰۵۰۹	۲۲.۶	۲۲.۶
آذربایجان غربی	۴۷۳۹۲۶۵۲	۴۷۳۹۲۶۵۲	۱۶.۴۹	۱۶.۴۹
اردبیل	۲۲۰۹۵۷۷۲	۲۲۰۹۵۷۷۲	۱۸.۰۲	۱۸.۰۲
اصفهان	۱۴۴۶۹۲۵۹۱	۱۴۴۶۹۲۵۹۱	۲۱.۷۴	۲۱.۷۴
ایلام	۲۶۶۵۶۵۵۲	۹۶۶۷۱۰۴	۴۸.۸۴	۱۷.۷۱
بوشهر	۴۸۰۹۱۷۹۰	۲۸۲۵۳۵۲۵	۵۴.۲۶	۲۱.۸۸
تهران	۵۸۴۴۰۸۴۹۹	۵۸۴۱۳۶۳۷	۴۲.۵۷	۴۲.۵۵
چهارمحال و بختیاری	۱۴۷۰۶۵۱۱	۱۴۷۰۶۵۱۱	۱۷.۱۴	۱۷.۱۴
خراسان جنوبی	۱۱۸۶۱۴۴	۱۱۸۶۱۴۴	۱۸.۵۷	۱۸.۵۷
خراسان رضوی	۱۶۲۳۰۱۴۸	۱۶۰۰۰۷۲۸	۲۰.۸۰	۲۰.۷۴
خراسان شمالی	۱۵۵۰۴۸۸۰	۱۵۵۰۴۸۸۰	۱۹.۱۰	۱۹.۱۰
خوزستان	۲۶۷۶۸۸۶۳۵	۱۲۲۰۰۸۳۷۲	۸۶.۰۱	۲۸.۵۴
زنجان	۲۲۱۷۰۵۹۹	۲۲۱۷۰۵۹۹	۲۲.۹۸	۲۲.۹۸
سمنان	۱۸۳۹۰۹۳۴	۱۸۳۹۰۹۳۴	۲۱.۱۸	۲۱.۱۸
سیستان و بلوچستان	۲۳۲۷۲۵۷۸	۲۳۲۷۲۵۷۸	۹.۶۷	۹.۶۷
فارس	۹۸۳۲۴۹۲۳	۹۴۴۶۱۳۲۲	۲۲.۶۷	۲۱.۷۸
قزوین	۲۵۹۰۹۶۵۹	۲۵۹۰۹۶۵۹	۲۱.۴۱	۲۱.۴۱
قم	۲۶۰۸۴۲۷	۲۱۵۶۳۴۰۱	۲۰.۷۶	۲۰.۷۲
کردستان	۲۲۶۶۳۸۲۸	۲۲۶۶۳۸۲۸	۱۵.۷۵	۱۵.۷۵
کرمان	۶۹۷۷۹۷۸۳	۶۹۷۷۹۷۸۳	۲۶.۳۱	۲۶.۳۱
کرمانشاه	۲۴۲۲۳۵۰۸	۲۴۲۴۱۷۲۰	۱۸.۲۶	۱۸.۲۲
کهگیلویه و بویراحمد	۹۰۶۳۰۹۸۵	۹۷۴۱۹۲۱	۱۴۲.۸۸	۱۵.۲۶
گلستان	۲۹۰۹۴۸۸۴	۲۹۰۹۴۸۸۴	۱۷.۹۹	۱۷.۹۹
گیلان	۵۰۱۲۵۳۵۵	۵۰۱۲۵۳۵۵	۲۰.۸۴	۲۰.۸۴
لرستان	۲۸۶۹۸۹۱۹	۲۷۸۲۵۵۲۴	۱۶.۷۲	۱۶.۲۱
مازندران	۷۵۹۲۷۵۹۷	۷۵۹۲۷۵۹۷	۲۶.۰۰	۲۶.۰۰
مرکزی	۵۰۳۲۷۲۷۵	۵۰۳۲۷۲۷۵	۲۷.۲۹	۲۷.۲۹
هرمزگان	۴۱۱۵۲۲۵۷	۴۰۴۲۰۸۸۳	۲۹.۲۲	۲۸.۸۰
همدان	۲۲۵۷۰۲۶۵	۲۲۵۷۰۲۶۵	۱۹.۱۲	۱۹.۱۲
یزد	۲۸۷۳۸۴۴۲	۲۸۷۳۸۴۴۲	۲۹.۰۰	۲۹.۰۰
فرمانطقه	۱۳۴۴۷۴۲۵۱	۱۳۴۶۰۶۹	-	-

ماخذ: حساب تولید استانهای کشور - مرکز آمار ایران

جدول (۲): ساختار بخشی و رشته فعالیتی تولید ناخالص داخلی در کل کشور و استان اردبیل در سال ۱۳۸۵

نام رشته فعالیت	کل کشور		استان اردبیل		سهم نسبی استان اردبیل در کشور	ضریب تمرکز مکانی
	مبلغ	سهم نسبی	مبلغ	سهم نسبی		
تولید ناخالص داخلی	۲۳۸۱۲۹۶۲	۱۰۰.۰۰	۲۲۰۹۵۷۷۲	۱۰۰.۰۰	۰.۹۳	۱.۰۰
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۲۱۰۷۱۵۸۰	۸.۸۲	۵۸۲۴۶۸۶	۲۶.۴۱	۲.۷۸	۲.۹۹
زراعت و باغداری	۱۵۳۲۰۰۹۱۸	۶.۴۲	۳۲۲۴۹۱۶	۱۵.۰۵	۲.۱۷	۲.۳۴
دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار	۵۲۹۰۷۴۴۰	۲.۲۶	۲۴۷۹۰۳۷	۱۱.۲۲	۴.۶۰	۴.۹۶
جنگلداری	۲۰۶۲۲۲۲	۰.۱۳	۳۰۷۲۲	۰.۱۴	۱.۰۰	۱.۰۸
ماهیگیری	۴۵۷۴۷۶۵	۰.۱۹	۱۸۶۴۱	۰.۰۸	۰.۴۱	۰.۴۴
ماهیگیری	۴۵۷۴۷۶۵	۰.۱۹	۱۸۶۴۱	۰.۰۸	۰.۴۱	۰.۴۴
معادن	۵۰۹۲۶۰۹۸۹	۲۱.۳۹	۴۳۹۹۶	۰.۲۰	۰.۰۱	۰.۰۱
نفت خام و گاز طبیعی	۴۹۲۷۲۶۶۶۶	۲۰.۶۹	۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
سایر معادن	۶۵۲۴۲۲۲	۰.۶۹	۴۳۹۹۶	۰.۲۰	۰.۲۷	۰.۲۹
صنعت	۳۰۷۱۴۵۴۵۱	۱۲.۹۰	۱۵۵۲۵۷۵	۷.۰۳	۰.۵۱	۰.۵۴
ساخت محصولات غذایی و انواع آشپزخانه‌ها	۲۸۲۴۵۷۷۶	۱.۶۱	۴۴۷۹۵۲	۲.۰۲	۱.۱۷	۱.۲۶
ساخت محصولات از توتون و تنباکو	۹۲۲۲۲۰	۰.۰۴	۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
ساخت منسوجات	۱۷۸۶۱۹۸۵	۰.۷۵	۱۲۶۱۳	۰.۵۵	۰.۶۸	۰.۷۲
ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز	۲۵۱۳۴۸۰	۰.۱۱	۱۹۷۷۰	۰.۰۹	۰.۷۹	۰.۸۵
دیاجی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی	۱۸۶۷۶۲۰	۰.۰۸	۳۶۷	۰.۰۱	۰.۱۷	۰.۱۸
ساخت چوب و محصولات چوبی	۴۵۸۵۵۱۲	۰.۱۹	۹۸۹۵۴	۰.۴۵	۲.۱۶	۲.۳۲
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۲۴۷۴۶۰	۰.۱۰	۹۱۱	۰.۰۰	۰.۰۴	۰.۰۴
انتشار، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	۱۸۵۵۱۹۹	۰.۰۸	۵۴۰۷	۰.۰۲	۰.۲۹	۰.۲۱
ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای	۲۸۵۶۰۸۰۷	۱۲.۰	۱۸۹۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱
ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی	۳۶۱۲۲۷۲۷	۱.۵۲	۶۲۷۵	۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۲
ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک	۸۱۴۸۹۷۷	۰.۳۴	۲۶۲۴۶۷	۱.۱۹	۳.۲۲	۳.۴۷
ساخت سایر محصولات کفلی غیر فلزی	۲۶۵۵۴۶۶۱	۱.۱۲	۳۱۱۰۲۰	۱.۴۱	۱.۱۷	۱.۲۷
ساخت فلزات اساسی	۴۲۲۶۹۶۹	۱.۸۲	۲۴۰۲۹	۰.۱۵	۰.۰۸	۰.۰۸
ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات	۶۹۵۹۴۶۹	۰.۷۱	۷۹۸۷۹	۰.۳۶	۰.۴۷	۰.۵۱
ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۶۶۲۹۰۸۲	۰.۷۰	۵۴۷۲۴	۰.۲۵	۰.۲۲	۰.۳۵
ساخت ماشین‌آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی	۲۹۵۰۴۲	۰.۰۱	۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
ساخت ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۸۰۷۱۱۰۷	۰.۳۴	۱۷۶۴۷	۰.۰۸	۰.۲۲	۰.۲۴
ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی	۱۳۴۱۵۰۷	۰.۰۵	۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت	۱۳۸۶۲۸۴	۰.۰۶	۹۸۴۲	۰.۰۴	۰.۷۱	۰.۷۷
ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر	۳۵۲۰۳۱۹	۱.۴۸	۸۶۴۲	۰.۰۴	۰.۰۲	۰.۰۲
ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل	۴۴۴۴۴۰۰	۰.۱۹	۸۳۸۰	۰.۰۴	۰.۱۹	۰.۲۰
ساخت میلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۹۵۹۵۶۵۶	۰.۴۰	۵۸۹۷۹	۰.۲۷	۰.۶۱	۰.۶۶
باز یافت	۲۸۰۶۱۸	۰.۰۱	۱۳	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۱
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۵۶۰۴۷۴۱۳	۲.۳۵	۱۸۸۴۵۹	۰.۸۵	۰.۲۴	۰.۲۶
برق	۲۴۱۸۴۲۰۲	۱.۰۲	۴۰۶۶۱	۰.۱۸	۰.۱۷	۰.۱۸
توزیع گاز طبیعی	۲۷۰۲۶۸۶۶	۱.۱۴	۷۰۰۷۲	۰.۲۲	۰.۲۶	۰.۲۸
آب	۴۸۲۶۲۴۴	۰.۲۰	۷۷۷۲۵	۰.۳۵	۱.۶۱	۱.۷۴
ساختمان	۱۶۶۳۵۰۴۹	۴.۹۰	۱۵۹۳۵۸۴	۷.۲۱	۱.۲۷	۱.۴۷
ساختمان‌های مسکونی	۵۶۴۶۸۸۷۱	۲.۳۰	۳۰۴۳۶۹	۱.۲۸	۰.۵۶	۰.۶۰
سایر ساختمان‌ها	۶۱۹۶۷۱۷۹	۲.۶۰	۱۲۸۸۲۱۵	۵.۸۲	۲.۰۸	۲.۲۴

ادامه جدول (۲) : ساختار بخشی و رشته فعالیتی تولید ناخالص داخلی در کل کشور و استان اردبیل در سال ۱۳۸۵

ضریب تمرکز مکانی	سهم نسبی استان اردبیل در کشور	استان اردبیل		کل کشور		نام رشته فعالیت
		سهم نسبی	مبلغ	سهم نسبی	مبلغ	
۱.۲۴	۱.۲۵	۱۷.۸۶	۲۹۴۷۰۱۹	۱۳.۲۱	۲۳۶۹۱۲۸۴۴	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
۱.۲۴	۱.۲۵	۱۷.۸۶	۲۹۴۷۰۱۹	۱۳.۲۱	۲۳۶۹۱۲۸۴۴	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
۲.۸۵	۲.۶۴	۲.۲۲	۴۹۲۹۰۵	۰.۷۸	۱۸۶۵۷۰۰۴	هتل و رستوران
۲.۶۱	۲.۴۲	۰.۲۴	۷۵۱۹۲	۰.۱۳	۲۱۰۷۲۴۶	هتل و خولگاه
۲.۸۹	۲.۶۹	۱.۸۹	۴۱۷۷۱۲	۰.۶۵	۱۵۵۴۹۶۵۸	رستوران
۰.۸۳	۰.۷۷	۵.۹۵	۱۳۱۵۵۶۷	۷.۱۳	۶۹۸۸۲۶۷۵	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۰.۸۳	۰.۷۷	۴.۹۵	۱۰۹۳۱۹۱	۵.۹۹	۱۴۴۶۵۱۰۸	حمل و نقل و انبارداری
۰.۹۴	۰.۸۷	۴.۵۶	۱۰۰۷۷۶۸	۴.۸۴	۱۱۵۲۵۶۱۰۱	حمل و نقل زمینی
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰	۰.۱۳	۲۰۲۱۵۵	راه آهن
۰.۹۸	۰.۹۱	۴.۵۳	۱۰۰۶۱۵	۴.۶۲	۱۱۰۱۹۹۵۹۳	حمل و نقل جاده ای
۰.۲۱	۰.۲۹	۰.۰۳	۶۱۵۲	۰.۰۹	۲۱۱۵۲۵۲	حمل و نقل لوله ای
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰	۰.۴۲	۱۰۰۶۴۰	حمل و نقل آبی
۰.۶۱	۰.۵۷	۰.۰۹	۱۹۴۷۶	۰.۱۴	۲۴۲۲۷۵۳	حمل و نقل هوایی
۰.۵۱	۰.۴۸	۰.۳۰	۶۵۹۴۷	۰.۵۸	۱۳۸۵۴۴۹۵	خدمات پشتیبانی و انبارداری
۰.۸۸	۰.۸۲	۱.۰۱	۲۲۲۲۷۶	۱.۱۴	۲۷۲۲۲۶۷	پست و مخابرات
۰.۵۸	۰.۵۳	۱.۶۰	۲۵۲۶۴۹	۲.۷۷	۶۵۹۹۸۰۴	واسطه گری‌های مالی
۰.۵۶	۰.۵۲	۱.۱۴	۲۵۱۱۹۶	۲.۰۱	۴۷۹۳۹۲۹۲	بانک
۰.۰۷	۰.۰۶	۰.۰۲	۴۲۰۱	۰.۲۸	۶۶۳۴۳۹۴	سایر واسطه گری‌های مالی و فعالیت‌های جنبی آنها
۰.۹۳	۰.۸۵	۰.۴۴	۹۷۲۵۲	۰.۴۸	۱۱۴۳۶۰۱۸	بیمه
۰.۸۱	۰.۷۵	۸.۸۶	۱۹۵۷۶۶۵	۱۰.۹۲	۲۵۹۹۴۶۱۹۴	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
۰.۸۵	۰.۷۹	۸.۱۲	۱۷۹۴۵۰۶	۹.۵۸	۲۲۷۹۹۰۴۸۵	مستغلات
۰.۸۲	۰.۷۶	۷.۳۱	۱۶۱۴۹۴۶	۹.۹۰	۲۱۱۹۷۳۰۵	خدمات واحدهای مسکونی
۰.۹۰	۰.۸۳	۶.۳۵	۱۴۰۴۱۲۲	۷.۱۰	۱۶۹۰۵۴۷۵	خدمات واحدهای مسکونی شخصی
۰.۵۳	۰.۴۹	۰.۹۵	۲۱۰۸۲۳	۱.۸۰	۴۲۹۲۲۸۳۰	خدمات واحدهای مسکونی اجاری
۱.۰۴	۰.۹۶	۰.۴۴	۹۷۴۰۵	۰.۴۲	۱۰۱۰۱۸۳۸	خدمات واحدهای غیر مسکونی
۱.۵۰	۱.۳۹	۰.۳۷	۸۲۱۵۵	۰.۲۵	۵۹۰۹۳۴۲	خدمات دلالتان مستغلات
۰.۵۵	۰.۵۱	۰.۷۴	۱۶۲۱۵۹	۱.۲۴	۲۱۹۵۵۷۰۹	کرایه و خدمات کسب و کار
۱.۱۰	۱.۰۲	۵.۹۶	۱۳۱۷۴۷۲	۵.۴۰	۱۳۸۶۹۲۴۴۱	اداره امور عمومی، و خدمات شهری
۰.۹۵	۰.۸۸	۲.۴۹	۵۴۹۴۲۶	۲.۶۲	۶۴۵۷۰۷۵	امور عمومی و خدمات شهری
۱.۱۰	۱.۰۳	۱.۸۱	۴۰۰۸۳۹	۱.۶۴	۳۹۰۹۲۷۱۷	امور عمومی
۰.۶۸	۰.۶۳	۰.۶۷	۱۴۸۵۸۷	۰.۹۸	۲۳۴۲۳۲۵۸	خدمات شهری
۱.۲۲	۱.۱۳	۲.۳۶	۶۹۸۳۹۵	۲.۵۹	۶۶۸۳۰۷۸	امور دفاعی و انتظامی
۱.۰۱	۰.۹۴	۱.۸۹	۴۶۸۲۸۸	۱.۸۶	۴۴۲۵۴۶۸۸	امور دفاعی
۱.۷۵	۱.۶۲	۱.۲۷	۲۸۱۵۶۷	۰.۷۲	۱۷۲۲۹۳۰۹	امور انتظامی
۱.۶۷	۱.۵۵	۰.۲۲	۶۹۶۵۱	۰.۱۹	۴۴۹۲۴۸۹	تأمین اجتماعی اجباری
۱.۹۳	۱.۷۹	۹.۱۵	۲۰۲۱۰۸۶	۴.۷۴	۱۱۳۷۰۲۴۲	آموزش
۲.۱۸	۲.۰۲	۳.۰۸	۶۷۹۵۲۴	۱.۴۱	۳۲۶۳۱۰۹۰	آموزش ابتدایی
۲.۲۰	۲.۰۴	۳.۰۴	۶۷۰۶۶۶	۱.۳۸	۳۲۸۵۵۶۳۲	آموزش ابتدایی دولتی
۱.۲۲	۱.۱۴	۰.۰۴	۸۸۵۸	۰.۰۳	۷۷۵۴۵۷	آموزش ابتدایی خصوصی
۲.۲۷	۲.۱۱	۴.۶۸	۱۰۲۴۴۷۲	۲.۰۶	۴۹۰۰۴۴۰۲	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای
۲.۳۴	۲.۱۷	۴.۵۸	۱۰۱۱۶۲۸	۱.۹۶	۴۶۶۵۹۷۹۱	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی
۱.۰۰	۰.۹۳	۰.۱۰	۲۱۸۴۴	۰.۱۰	۲۳۴۴۶۱۱	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی
۰.۸۶	۰.۸۰	۰.۹۱	۲۰۰۹۳۴	۱.۰۶	۲۵۶۲۸۸۱	آموزش عالی
۰.۶۶	۰.۶۲	۰.۴۶	۱۰۲۰۱۷	۰.۶۹	۱۶۵۴۴۵۰۸	آموزش عالی دولتی
۱.۲۲	۱.۱۳	۰.۴۵	۹۸۹۱۷	۰.۲۷	۸۷۱۸۳۷۳	آموزش عالی خصوصی
۲.۳۵	۲.۱۸	۰.۴۸	۱۰۶۱۵۶	۰.۲۰	۴۸۶۱۸۶۹	آموزش بزرگسالان
۴.۱۸	۳.۸۸	۰.۴۲	۹۲۲۹۷	۰.۱۰	۲۳۸۲۶۲۷	آموزش بزرگسالان دولتی
۰.۶۰	۰.۵۵	۰.۰۶	۱۳۷۵۹	۰.۱۰	۲۴۷۹۲۳۱	آموزش بزرگسالان خصوصی

ادامه جدول (۲) : ساختار بخشی و رشته فعالیتی تولید ناخالص داخلی در کل کشور و استان اردبیل در سال ۱۳۸۵

ضریب تمرکز مکانی	سهم نسبی استان اردبیل	استان اردبیل		کل کشور		نام رشته فعالیت
		سهم نسبی	مبلغ	سهم نسبی	مبلغ	
۱.۳۹	۱.۲۹	۴.۳۵	۹۶۰۵۳۸	۳.۱۳	۷۴۵۰۰۲۹	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۱.۴۰	۱.۲۹	۲.۸۸	۸۵۷۵۹۰	۲.۷۸	۶۶۲۴۲۰۲۴	بهداشت و درمان
۱.۹۶	۱.۸۲	۲.۴۷	۵۴۶۱۵۹	۱.۲۶	۳۰۰۷۷۳۷۸	بهداشت و درمان دولتی
۰.۹۳	۰.۸۶	۱.۴۱	۳۱۱۴۲۱	۱.۵۲	۳۶۴۴۶۵۶	بهداشت و درمان خصوصی
۲.۵۰	۲.۳۲	۰.۱۳	۲۵۶۳۷	۰.۰۵	۱۱۰۷۲۶۷	دلفیزشگی
۱.۱۷	۱.۰۸	۰.۳۵	۷۷۳۱۱	۰.۳۰	۷۱۵۰۷۲۸	مددکاری اجتماعی
۱.۶۲	۱.۵۱	۲.۵۷	۵۶۸۴۶۸	۱.۵۹	۳۷۷۶۰۸۸۶	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی
۱.۶۸	۱.۵۶	۱.۶۰	۳۵۳۶۰۳	۰.۹۵	۲۴۳۸۰۲۹	تفریحی، فرهنگی، ورزشی
۱.۱۸	۱.۱۰	۰.۱۵	۳۴۰۸۷	۰.۱۳	۳۱۰۴۵۰	مذهبی و سیاسی
۱.۶۲	۱.۵۰	۰.۸۲	۱۸۰۷۷۷	۰.۵۰	۱۳۰۲۱۰۸	سایر خدمات
۱.۰۰	۰.۹۳	۱۰۰.۳۱	۲۲۴۴۲۱۰	۱۰۰.۳۳	۲۳۸۸۹۴۸۵۶۶	جمع ارزش افزوده رشته فعالیتها
۰.۹۳	۰.۸۷	-۰.۳۱	-۶۸۵۳۷	-۰.۳۳	-۷۹۰۹۴۰۴	خالص مالیات بر واردات

ماخذ: حساب تولید استانی کشور - مرکز آمار ایران